This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

~~52. C. 22, 3.~~
52 C 23

DOMINUS ILLUMINATIO MEA

Taylor Institution.

CANSONS DE LA TERRA.

I.

OBRAS

PUBLICADAS PER F. P. BRIZ.

LA MASÍA DELS AMORS, poéma en dotze cants.
LO BROT D' ACHS, rimas.
LO LLIBRE DELS ÁNGELS, en vers.
QUI S' ESPERA 'S DESESPERA, comedia.
MIREYA, traducciò del poéma de F. Mistral.
CALENDARI CATALÁ, (1865) escrit per poétas catalans.
CALENDARI CATALÁ, (1866).
CALENDARI CATALÁ, (1867).
AUSÍAS MARCH, reimpresiò de las obras d' est poéta.
LO LLIBRE DE LES DONES, de Jaume Roig, reimpresiò.

EN PREPARACIÓ.

LO LLIBRE DELS POETAS, cansoner d' obras rimadas del setgle XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII y XVIII.

LA PANOLLA, aplech de quentos originals.

CANSONS
DE LA TERRA

CANTS POPULARS CATALANS

COL-LECCIONATS PER

FRANCESCH PELAY BRIZ

Y

CANDI CANDI.

LO CEL ALCANSA, QUI TE ESPERANSA.

BARCELONA:

LLIBRETERIA DE E. FERRANDO ROCA

RAMBLA DE SAN JOSEPH, NÚM. 18.

1866.

52. c. 22.

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
9 - JUL. 1931
OF OXFORD

ES PROPIETAT.

Barcelona: Estampa de *El Porvenir*, de la viuda de Bassas, á cárrech de J. Medina, carrer dels Tallers, n.º 53.—1866.

AL MESTRE EN GAY SABER

En Marian Aguiló.

A ningú millor que á V. que las ha vistas totas, pot oferir eixas quantas flors de montanya, son ver amich

F. Pelay Briz.

Es la primera vegada que 's donan á llum cants populars catalans acompanyats de la música. Eixa ha estat recullida de la boca del mateix poble: tal com lo poble la canta, la publiquém avuy. Hi hem afegit l'acompanyament pera acabar de arrodonir una idéa nostra. Pera nosaltres, catalans abans que tot, no n' hi havia prou ab estampar la tonada d' aqueixas cansons de modo que sols poguès servir pels mestres de música ; nosaltres hem volgut fer cansons que, sense desmillorar, pugan esser cercadas y aprésas pels senzills aficionats al mes comú dels instruments , al piano. Nosaltres volém que qualsevol puga, aixís com toca una balada escocessa, tocar las preciosas cansons de nostra estimada terra. Sense acompanyament era condempnarlas á no ser mes que copiadas per quatre músichs de poca inspiració: quedavan eixas preciosíssimas melodías enterradas , axó no es lo que desitjém. Si algú 'ns moteja perqué las hem *profanadas* acompanyantlas de una ratlla que no es popular , donarémli per resposta la següent. « Si tant mal d' ulls li fa la ratlla afegida , posihi al damunt lo dit y 's trobará ab la ratlla de dalt tota soleta, y, en ella, si sab de

nota, hi podrá llegir ab tota sa puresa la mateixa cansó que haurá sentit algun cop taral-lejada pels frescos llavis d' alguna ayrosa y senzilla pagesета.»

Lo nostre objecte no ha sigut altre que donar una mostra de lo que son las *Cansons catalanas*. Ne hi hem posat de tot género. No 's crega que fora de las de aquí no n' hi haja de bonicas, molt al revés. *Las montanyas de Canigò*, *La llántia del rey moro*, *Don Joan y D. Ramon*, *Lo compte Floris* y moltas altras mes ne quedan. Be prou que ho sab si 'n quedan ó no En Marian Aguiló, home de llarchs coneixements en la materia, que ja fa molts anys s' hi entreté en col-leccionarlas, y que, sino estém mal enterats, aviat las fará sortir totas plegadas.

Nos ha ajudat á fer nostre treball la obra que ab lo títol *Observaciones sobre la poesia popular* publicá envers l' any 1853 En Manel Milá, catedrátich de la Universitat de Barcelona; mes en honor de la veritat devem dir que de tots los cants que en aquella obra se hi troban, naltres ne tenim tres, quatre y fins sis versions. A fi de que cap mala llenga puga dir que 'ns hém reduhit á copiarlos del llibre del Sr. Milá, n' hi havem encaixadas en nostra col-lecció mes d' una dotzena que en lo *Romancerillo* no hi son y moltíssims mes que 'ns quedan encara pera mes endavant.

Ara sols nos toca dir que hi hem fet lo qu' havem sapigut. Se hi trobará falta de talent de segur, mes no pas de bona voluntat. Aqueixa ningú pot, ni déu duptar de que hi es.

F. P. B.—C. C.

Septembre de 1866.

La poesía es tan antiga com la mateixa terra[1]. La verdadera font de tota poesía es lo cor, y á tot home, al revenirse del trevall, al clavar los ulls al cel pera lloar á Deu, al empunyir una arma pera defendre sos llars, lo primer que li ve á la boca es un doll de paraulas que ben be poden anomenarse poesia. Eixa, segons que surti dels llavis d' un rústich ó d' un lletrat, es popular ó erudita. Y dihém açó, perqué per mes que 's vulla, l' home qu' arriba á ser poéta á forsa d' estudi no sab, no pot fingir aquella candidesa de las cansons de la terra, com may la flor de hivernadero tè la mateixa aroma de la que havent pogut esbadallarse als raigs del sol, pura, fresca y regalada flayra espargeix á son entorn. Enteném per poesía popular la que s' improvisa, no la que s' escriu; la que sent y fá sentir, no la que 's pensa. Pera ella no hi ha patria, religió, ni costums determinadas, pus las tè totas. Va d' un cap á l' altre del mon, y aquí 's vesteix de pagesa, mes en llá de dama, salta á l' Asia y es una benéfica deitat, á l' Africa pren per cau la gola de un cocodrilo, en América adora al sol, en Europa s' agenolla al davant d' una creu, en totas parts d' amor enrahona, á tot

1 La poesia popular naix en los primitius setgles y s' arrela en la terra mes seca. (X. Marmier.)

arreu lays escampa. Aquí adorm á un xich infant que dins del bressol descansa; allá parla ab una que jau dintre la caixa. Ara es esperansa, despres desengany. Ja s' alsa fins á tocar al cel, ja rastreja pèls camps, mes sens embrutar jamay lo rich mantell al que son alat cos embolica. Passa las nits á bora de la llar, al peu d' un castell, dins d' una cova de gel; pren la lluna ab lo Grech en la platejada mar, y 'l sol ab lo enamorat que, al peu de la finestra de sa dolsa aymia, canta. Aqui 's corona de rosas; mes enllá de semprevivas. Se la véu polsant l' arpa, brandint la espasa: uns li sentan cridar «*áymam*»; altres «*lluyta*»; altres «*adora.*» Y 'l poble al sentirla, adora, combat, y estima, perqué ella li parla ab la veu del cor y tothom dobla la testa quan surt del fons del pit la veu que á sa endormiscadament desperta. Es una namorada la que 's plany? ella va y canta á sa mare:

«— Ay mares que teniu fillas
caséulas ab qui 'ls agrada
y no las faréu penar
en esta vida y en l' altra.»

Es un que mor en lo camp de batalla ab lo cos ple de nafras, tambè troba ella paraulas pera endolsar sos darrerenchs moments fent bullir en son cor lo entussiasme patri, fentli murmullar abans de clóurer los ulls:

—«Ves, ves cap á la platja, cap al mar; fès de tos brassos los rems, de ton pit lo timó y de ton cos llauger la nau.

«Si Deu y la Verge 't protegeixen mentres nedas, y arribas á l' altra part, allí hont están nostras casas,

allí hont nosaltres 'ns hi reunim pera pendre concell,

«no dígas pas á mos companys que he mort! Quan te preguntin, respontlos que m' hi casat en los tristos camps de l' estranger.

«Dígals que he prés per sogra la pedra plana, per muller la terra ombrívola y per conyats los rochs.--»

Es un lladre lo qui duhen á morir? llavors plora tot esclamantse:

«Tristas de las nostras mares
y quan ellas ho sabrán
de tení 'ls fills per las covas
despullats y sense robas
ab manillas en las mans!»

Es lo remordiment lo qui parla? llavors diu:

«Gent que veniu al suplici
prenéu exemple de mi.»

¿Se tracta d' un perdut, d' un hom sens creencias? á las horas crida ab to enujat:

«Agaféulo qu' es traidor
que l' iglesia no li valga.»

Tambè va á cercar als que reposan en las tombas, y fins de l' infern los trau y als castells los porta, y quan los hi preguntan:

«—¿Ahont vos han donat posada,
compte l' Arnau?
¿Ahont vos han donat posada?
Válgam, Dèu val!

Ella 'ls fa respondre:

«—Al infern me l' han donada
muller leal,
Al infern me l' han donada,
viudeta igual.
—¿Per qué allí 'us la han donada
compte l' Arnau?....
—Per pagar mal las soldadas
muller leal.....»

Y al fer respondre això á la ombra que ha tret del fons de la terra, se recorda del cástich etern que deuhen tindre los condempnats, segons diuhen los llibres sants, y li fa afegir tot desseguida :

«—Vos dich no 'm feu mes l' oferta,
muller leal,
que com mes me feu la oferta
mes pena 'm dau.»

Unas vegadas comensa sos cants ab paraulas cristianas :

«—En nom de Dèu comenso
y del Esperit Sant.—»

Altras vegadas 'ls acaba ab versos no gayre ignocents :

«Las monjas de Sant Aymant
totas en finestra están ;
veuhen vení un jove galan :
—Galan, galan, busquéu lloguer!
¿ De quinas feynas sabéu fer ?—
Quan vinguè lo cap del any
dotze monjas tretze...
y la priora 'l mes galan.»

Ja 'ns parla de una dama hermosíssima:

«A Aragò n' hi ha una dama
qu' es bonica com un sol,
tè la cabellera rossa
li arriba fins als talons,

. . . .

n' es filla del rey de Fransa
germana del d' Aragò
y si acás no ho voléu creure
miréuli lo sabatò,
veuréu las tres flors de lliri
y las armas d' Aragò.»

ja d' una pobre nina casada ab un pastor que

«per sabatas dú una teula,
per mitjas un mesuró.....»

Unas vegadas invoca á la *Mare de Deu del Tallat*; altras á la *creu del padrò*. Sempre viu de recorts y quasi may d' esperansas.

Aquí n' es tot senzillesa en son dir:

«N' hi havia un pagés
que 'n tenia una filla,
no la ha volguda dar
als fadrins de la vila.

Mes avall parla ab to metafórich y diu:

«Quan l' aurora haguè parit
lo sol que ja eixia.»

Uns cops es crédula y supersticiosa:

«Un bras de criatura
al foch ne van tirar.

Qui está despert s' adorm,
qui dorm no despertará.»

altres desapiadada y aspre :

«—Si 's moren que 's morin
ja 'ls enterrarán,
las tombas son novas
las estrenarán.»

Si 's mostra humil en un indret:

«Llicencia vull demanar
á la meva namorada,
llicencia d' aná' á segar
á Urgell una temporada.»

no triga en deixarse portar del despit y esclama:

«—Lo mal que jo tinch, mare,
vos mateixa me 'l causéu,
matzinas me n' heu donadas,
jo crech que morta 'm veuréu.»

Tan aviat es sarcástica y mofeta :

«Ay en Pere Pau
de Santa Coloma,
tot menjant arrós
s' es cremat la gola.»

com reflexiva y aconselladora :

«Donzellas veyéu lo cas
y si es cosa de pes,
si parléu ab algun jove
feu que no 's burli de res.
Siáu honestas
en la conversa,
no 'ls comportéu
que sols vos toquin la roba
que mes ben vistas seréu.

En una paraula, la poesía popular en tot troba que dir, en tot troba assumpto per inspirarse dès de la mitología indiana fins als senzills quadros de la vida de fora. «Es, com diu Herder en la introducció del *Volkslieder*, un archiu del poble, lo tresor de sa ciencia, de sa religiò, de sa teogonia, de sa cosmogonia, de la vida de sos pares, de las gestas de sa historia. Es la espressiò de son cor, la imatge de sos sentiments en las alegrías y las tristesas.» Es com una criatura de senzilla, tan aviat fa parlar una planta, com un aucell, [1] com una montanya: ab tal de lograr lo seu fi, que n'es lo de plaure, poch se fixa

1 En la poética cansò religiosa del rey Herodes se fa parlar á la menta que descobreix l'amagatall de la Mare de Deu.

—Vos home 'l bon home,—lo bon segador,
¿heu vist una dona—ab lo Redemptor?»
Ell ne responia:— «Una n' ha passat
mentres jo m'estava—segant aquest blat.»
Se 'n gira á n'als altres—diu: «no serán ells
tornémsen á casa—ab tota la gent.
Lo camí qu'hem fet—no 'ns ha aprofitat,
nos hem cansat molt—y res hem trobat.
Quan ja se n' anavan—la menta ha parlat.
«Sota la garbera,—n' ha dit, ella está.»
. . . .
Calla la menta xarraire—que n'ets menta y mentirás
y mentres ne sigas menta—florirás y no granarás.

En efecte eixa planta floreix y no grana. En un altra cansò també religiosa se fa parlar á tots los aucells, pera saludar lo naixement del Senyor:

Cantava lo pardal:
«Esta nit de nadal
es nit de gran contento.»
Lo verdum y llubè
diuhen cantant també:
«¡Qué gloria es la que sento!»

Cantava 'l rossinyol:
«Es hermos com un sol,
brillant com una estrella.»
La guayta y lo bitxach
se miran al manyach
y á la mare donzella.

en los medis. Lo mateix es clássica que romántica; mes, axó sí, sempre es hermosa. Pochs trossos de la millor obra d' art en poesía tenen lo valor dramátich de la cansò catalana *lo Compte Arnau* y l' *Arpa maravellosa*, entra 'ls cants de la illa de Ferœ[1].

Cantava 'l passarell:
«¡Oh qu' hermos y que bell
es l' infant de María!»
Cantava alegre 'l tòrt:
«Veurè naixe l' amor
sol de la vida mia!»

L' estibarola diu:
«No es hivern ni estiu
sino que es primavera:
perqué ha nat una flor
que per tot dona olor
en lo cel y en la terra. etc.

Per acabarse de formar una idea de la musa popular, apropósit de lo que ha servit de peu á eixa nota, posém á seguiment traduida al catalá una de las llegendas de l' Edda.

«Lo dèu Thor passá la nit á dins del dit xich del guant d' un gegant. Lo dèu se llevã quan creguè que 'l gegant ja dormia, y ab totas sas forsas li va pegar un cop de martell al cap. Lo gegant se desperta, se passa la má pel front y diu: «Sembla que m' haurá caigut alguna fulla sobre 'ls cabells.»

En altra llegenda una filla xica d' un gegant fa una montanya no mes deixant caure la terra que du á dins del seu devantal.

Una altra de aqueixas criaturetas va á passejarse per fora; veu un llaurador ab sos dos cavalls y la rella, y agafa home y jou, y posansho al palmell de la má corra á ensenyarho á sa mare com si fos una joguina.

En los Nibelungs lo que juga un paper dels mes importants es lo célebre Tarnkapp barret que torna invisible á tot aquell qui 'l porta.

1 Eix cant que, com diu Marmier, atribueix á la poesía lo maravellòs dó del adivinament, se troba en tots los indrets del Nort. Mr. Awidson l' ha publicat en sa collecció de baladas suecas y Sr. Walter Scott en son *Minstrelsy des Border*.

«Dos cavallers se 'n van a una casa ahont hi ha dos germanas y demanan la mes xica per casarshi un d' ells.

Volen la mes xica y menysprean la mes gran.

La mes xica sab filar llí, la mes gran sab guardar los porchs.

La mes xica pot filar l' or, la mes gran no pot pas filar la llana.

La mes gran diu á la mes xica: —«Aném á la bora del mar.»

Pochs trossos de poémas épichs tenen la energía de las *Sagas* dels *Nibelungs* y del cant grech *La mort*

—¿Qué hi farém á la bora del mar? No tenim pas seda per emportarnoshi.

—Com que ja 'ns senblém, allí 'ns tornarém tant blanca l' una com l' altra.

—Encara que tot lo dia estessis rentante, no 't tornarías pas mes blanca del que Deu t' ha fet.

—Encara que fossis mes blanca que la neu, per ço no 'm pendrás l' enamorat.

La xica s' asséu sobre una pedra; la gran d' una empenta la tira al aiga.

La pobre nina enayra 'ls brassos:—«Germana aymada, ajudam á muntar á la platja.

—No t' ajudarè com no 'm prometis que 'm donarás ton enamorat.

—De bon cor te donaría tot lo que tinch; pero de mon aymador no 'n puch disposar.

—Jo cercaré per tú un altre promés y un rich vestuari.

Lo vent del Sur bufa y empeny al cos mar endins.

Lo vent per damunt de las blancas onas porta al cos cap á la platja.

Lo vent del Est se deix sentir y tira al cos cap á la proa d' una nau.

Dos pelegrins troban lo cadabre.

Dels brassos de la nina 'n fan una arpa.

De sos rossos cabells ne fan las cordas.

—Aném á aqueixa casa de aquí prop hont hi ha un casament.

Se posan al davant de la porta que mig bada y deixan sentir los acorts de l' arpa.

La primera corda diu: «*La nuvia es ma germana.*»

La segona corda diu: «*La nuvia m' ha mort.*»

La tercera corda diu: «*Lo nuvi era mon aymador.*»

La desposada se torna encesa com una brasa.—Eixa arpa 'm posa malalta.

La nuvia se torna bermella com la sanch.—No m' agrada sentir aqueixa arpa.

La quarta corda diu: «*L' arpa no callará.*»—La nuvia va per ficarse al llit.

L' arpa sona ab molta forsa, la desposada mort de pena.»

Quanta semblansa no tè aqueixa cansó ab la rondalla catalana coneguda ab lo nom de *La canya del riu d' arenas.* Allí es una canya la que, naixent en lo mateix indret ahont está soterrat lo cos del mort, va repe-

de Diakos [1]; pochs cants de poétas erudits parlan ab lo sentiment dels *estudiants de Tortosa*; y no gay-

tint, apres de estar convertida en flaviol, qui ha fet l' homey y l'perqué:

So colgat al riu d' arenas
per la flor del panicalt,
per la cama del meu pare
que li feya tant de mal, etc.

1 « Un núvol negre s' acosta, negre com una bandada de corbs. ¿ Lo qui ve es Klyvas ó Levento Iannis? Ni es Levento Iannis, ni Klyvas. Es Omer-Vrioni que s' acosta portant ab ell divuit mil homes.

Diakos al saberho se conmóu y ab veu alta diu á son tinent:

—Replega mon batalló, replega als palícaros, dònals mes pólvora de la que necessiten; dònals balas á grapats. Depresa! anemsen cap á la Alamanna qu' allí hi ha un bon lloch per bátrese.

Agafan sos llaugers sabres, sas pesantas carrabinas: arriban á Alamanna y prenen posiciò.

—Valor fills meus, crida éll, valor fills meus, valor. Siau valents tota vegada que sou Helens, aguantáuse ferms, que sou Grechs.

Tingueren por y fugiren per entremig del bosch. Diakos se queda ab divuit palícaros pera combatre. Per espay de tres horas lluyta contra divuyt mil homes. Son fusell se rebenta y queda fet una estella. Se trau lo sabre y 's llansa al combat, mata tants Turchs que ni contarse poden: fins dòna mort á set bulukbaquis. Mes se li trenca 'l sabre arran del puny y Diakos cau presoner. Mil lo tenèn pèl davant, dos mil pèl darrera. Mentres van de camí, Omer-Vrioni li diu á l' orella:

—Oh Diakos, feste turch, cambia de fé, abandona la iglesia y vina á adorar á dins de la mosquea.

Mes éll respon ab veu ronca de enuig:

—Acabém d' una vegada ! Malehida sia vostra religiò y tots vosaltres tambè. Grech he nat y grech moriré! Si voléu mil monedas d' or, mil mahmoudis pera deixarme en llibertat solament cinch ó sis dias fins qu' arribe Odyseo ó Anastasi Vaïas...

Al sentir eixas paraulas Khalil-Bey crida:

—Y jo 'us dono mil bossas y cinqcentas mes, si matéu á Diakos, al terrible Klephte que es home per arrabassar la Turquía.

Llavors han agafat á Diakos pera anarlo á empalar. L' alsan á plom. Ell no fa mes que mig riure, insulta llur religiò, 'ls diu impíos :

—Si m' havéu empalat, aixó vol dir no mes un grech de menys. Mes quedant vius Odyseo y Nikitas, ¡ay de la Turquía!

res se 'n trobarán de tanta dolsesa com *Lo fill del rey*, en la quin lo melancónich gemech del *¡mes ay!* be 's pot dir que toca al cor. Y en tant es aixís que la tè eixa importancia la musa popular, com que 'ls mes grans poétas li han vista y l' han regoneguda per mare, y tots, tots fins lo mateix Homer, se han alletat en ella.

II.

Hem dit al comens, que la poesía popular d' antiga ho es tant com lo mon y ja havém deixat mig veure 'l perqué ho deyam. L' home primitiu sentia la mateixa necessitat que sentím nosaltres de viure del trevall y reposar de la fatiga. Per donar espressiò á sos pensaments y ferlos compendre dellurs semblants inventá la paraula; eixa satisfeya las necessitats de son cos, mes la naturalesa humana d' aixó no 'n tenia prou, d' eixas paraulas no 'n feya res quan no tenint objecte que demanar ó trobantse sola, volia donar aixamplas al entussiasme ó alegría que en son cor niuhava. Las modulacions dels aucells li 'n feren vindre desitjos de imitar aquells acompassats y dolsos sons y cants: lo cant es lo pa de l' ánima. De segur que 'ls primers crits qu' llansaren sos llavis ab la intenciò de ferlos armónichs, no foren altra cosa que crits [1], mes aixó no durá gayre; prompte vinguè la

1 En Agustí Duran en son discurs sobre la poesía popular espanyola, diu entre altres cosas al tractar d' aixó mateix. «Los lenguajes primitivos son siempre mas sonoros y armónicos que los secundarios creados en cada pais..... El estampido del trueno, el ruido de los torrentes, el blando susurro de los arroyuelos, el dulce canto de las aves, el rugido de los leones; tales serian los primeros sonidos imitados por el hombre

paraula á donarlos forma y gust melódich. Lo home no 'n tenia prou ab anar repetint tonadas sobre tonadas, que encara que falaguessin sas orellas, ab tot no li conmovian lo cor; l' home necessitava afegirhi una cosa que donès mes varietat á aquellas: la paraula se encarregá de fer tot aixó. Gens de mal hi ha en creure que eixas paraulas al principi devian ser aspras é inconexas, emperó la melodía del cant mateix, pulintla, la subjectá á un espay reduhit mes ó meyns segons lo temps del compás y d' aquí nasqueren las rimas y 'ls metros. Tots aquests elements feren la poesía popular. Després la il-lustració dels pobles feu que s' anassen arrodohint eixas formas fins á compóndre obras perfectas : llavors nasqué la poesía

para comunicar con otro las impresiones que recibia y las necesidades que esperimentaba. Las lenguas salvajes están llenas de sonidos prolongados mas bien que articulados , y parecen mas propias para conmover la imaginacion pintando , que para hablar al entendimiento definiendo. No seria pues estraño que los pueblos primitivos, segun la mayor ó menor benignidad del clima que habitaban, hallasen desde luego el lenguaje métrico con que en varios poemas nos han trasmitido sus tradiciones. ¡Quién sabe si existió alguna época social en ciertos paises, donde bajo el influjo casi exclusivo de la imaginacion y de un lenguaje armónico y sonoro fué mas fácil ser poéta , que orador?» En tot lo que diu aquí 'l senyor Duran no hi veyém res que á nostre modo de entendre sia natural ni lógich. Nosaltres creyém que 'ls cants dels aucells foren lo patrò del lenguatje del home, mes no duptam gens de que, 'l crit que es armonich entre 'l bech del au, posát á la boca del home no es mes que un crit: ço es, la melodía del remors de la naturalesa l' home no tè recursos ab que poderla imitar. Per açó dihém que 'ls primers sons ó paraulas foren agudas, áspres y de gens de armonia. La sonoritat li donguè 'l cant. Si 's dupta de lo que venim de dir, tenim un exemple que oferir als que no hi cregan. Afortunadament encara hi ha rassas de homes que si be consideradas ab las primitivas son ja un xich civilisadas, cotejantlas ab nosaltres tothom confessará que son casi primitivas, me referesch á las rassas salvatjes del nort d' América. Ara be , á n' aquells pobres fills dels

erudita. Mes com eixa haguera arribat á destruir del tot la senzillesa primitiva si no haguès tingut qui s' encarreguès de conservarla, per ço es que mentres en las ciutats se feyan Atenéos, la montanya guardava son vestit poétich en tota sa primitiva puresa, puresa que entelar no podia lo baf de las grans poblacions, y mentres á dins de las ciutats naixia una poesía *ciutadana*, á fora anava sent la mateixa la poesía popular, que es la poesía de la naturalesa. Succhehí, quan aquest cas arribá, lo que sol esdevenir ab las familias dels pagesos que envian á quelcun de llurs fills á ser senyor á la vila. Mentres lo fill que ix de una universitat aprén á esser pulit, dissimulat y cumplimentós, á fora los altres germans seus segueixen tan freschs y senzills com abans: no ha perdut res la

boschs á dotzenas han estat y son los quins los han vist d'aprop y lo primer que d' ells ha dit tot home que se hi ha tractat es, que son llenguatje es gutural, áspre y monosilábich ¿Se pot d' un llenguatje axís dir qu' es armoniós y sonoro? ¿Qu' es donchs lo que devia donarli la dolsesa que ha anat pulint las llengas? La música. La cadencia ha fet que á unas paraulas se las hi afejissen sílabas, á altras lletras; que 's cambiessen de lloch accents pera ferla de mes dolsa pronuncia: la melodia del cant ha fet la armonía de la paraula. Es à dir s' ha necessitat temps pera lograr eix cambi. Tampoch estém ab lo autor citat quan diu que la paraula y la música nasqueren directament de la imitació de la naturalesa tan ajermanadas que no 's podria dir quina d' ellas dos fou la primera en vindre al mon. Nosaltres creyém que primer existí la paraula breu, aguda, precisa, presa dels mateixos sers que voltavan al home, que eixa fou mòlt inarmónica en un principi, que després volent l' home dar eixida als sentiments de son cor, volent cantar, trobá una melodía que no estava d' acort ab la rudesa del llenguatje y que llavors la primera, ab lo temps, s' encarregá de pulir a la segona. Aixó es lo lójich. Es á dir creyém al revés de lo del senyor Duran; axís com éll créu que 'ls llenguatjes perden en armonía, com mes vella 's va fent la societat; nosaltres creyém que guanyan, y la esperiencia ho demostra á cada pas.

masía, continúa sent com era. Los nets tenen que anar a voltas á casa del avi á refer sa malaltisa salut: ¿no es ben sapigut tambè que la poesía erudita tè que anar quasi sempre, quan vol ser espontánea y forta, á enrobustirse entre 'ls cants de montanya? Si es veritat ó no, ho podrian dir tots los genis des d' Homer á Virgili, de Dant á Shakespeare[1].

Hi ha hagut épocas en que la pobre, ha estat tildada de lletja, tambè n' hi ha hagut en que la dona que 's tenia per mes hermosa era la que duya mes pigas postissas á la cara. Emperó perço ella sempre s' ha obert pas á través de las generacions, y sas costums mes antigas han arribat fins á nosaltres[2]. Cambiant de vestit, cambiant de llenga ella va seguint á la humanitat y ab esta creix y ab esta avansa. Y si be sembla á vegadas que dorm, no es pas aixis, fa com aquells bons esperits de homes honrats que sols se donan á coneixe quan la patria perilla; com eixos, ella també aixeca 'l vol quan la fé la porta, ó quan

1 Los sajons ja cantavan los romans del *salser* abans de que Shakespeare se l 'apropiès. Chateaubriand prenguè del poble los cants de son *Darrer Abencerratje*, y Gœthe ha tret de Provensa la cant de boja que Margarida canta ádins de la presó, y, de la tradició, casi tot l' argument de son gran poema, exceptuant la figura de Margarida. Victor Hugo mateix, per la *llegenda dels setgles* anat á inspirarse en la literatura popular general y particularment en los cants Bretons.

2 Una prova de aixó son los *prefiche* que encara 's conservan en la illa de Sardenya y de 'ls que aquí en Catalunya també se 'n fa part, si be no tot. Los enterros tenian á Roma sas *præficæ* (plorosas); á eixos enterros solia seguir un menjar ahont hi prenian part parents y amichs; pus be, eixa costum se conserva encara ab lo mateix nom en la illa citada, y aquí en Catalunya, en lo Vallés, al sortir d' un enterro se fa un dinar que es de parents y amichs al que 's dona lo nom de *dinar de mortuorum*.

l' amor á la patria la guia. Las llegendas tradicionals religiosas demostran lo primer; pera provar lo segont tenim un fet mes fresch. La Grecia l' any 1821 s' alsá á fi de reconquerir sa independencia ; ab lo moviment del poble se va despertar l' esperit poétich y en poch temps brollá una poesía popular preciosíssima, mes essencialment patriótica, perque filla era del amor á la patria y no d' altra classe de sentiment. Quan Felip II tractava d' ofegar la revolució dels Paissos Baixos, lo que mes neguit li donava era eixa poesía popular que feya brotar soldats d' alli ahont éll pensava que sols se hi trobavan mercaders.

Ara si tractém d' endevinar quina corda ha sigut la primera qu' haurá fet bruntzir la musa popular, casi, casi podém dir, la religiosa. En efecte l' home al trobarse sol en un vall, al veure la inmensitat del cel, la espessor dels boschs, los núvols gegants prenent diferents formas, l' astre brillant del jorn, y encara mes la esgroguehida lluna que tot just aclareix á la endormiscada terra, devia sentir una especie de por de tot alló, se devia veure petit, devia sospitar la existencia de un Altre que podia mes qu'ell y pera mimvar lo rezel que dins del cor sentia, s' agenollaria sens dupte pera demanar á Aquell que no dèixes caure sobre d' ell lo pes de sa inmensa má, y aquellas paraulas ab que li devía parlar no serian pas cants d' amor, ni patriótichs; aquellas paraulas devian eser plenas d' humiliesa, temor y apocament; motllo que, mes tart perfeccionantse, va donarnos los magnifichs cants sagrats dels llibres sants.

Los cants d' amor vingueren indisputablement desprès dels religiosos.

Los patriótichs no 's pot pas deixar de creure que foren los últims: pera que eixos cants nasquessen se tè que suposar la existencia de pobles ja fets, rivalitats fillas de envejas de vehins, desitjos en los que 's veyan forts de fer esclaus als dèbils; se tenen que suposar lluytas, y quan eixas venian, era quan pera enardeixe als joves á fi de que contents corressen á la refrega, se deixava sentirse la poesía que duya per lema lo brau y sant nom de «patria.» Eixos cants brollavan plens de inspiraciò, y en aquells temps tenian lo secret de saber fer batre 'ls cors millor que 'l toch de una bocina[1].

Acabada la lluyta quan cada hu tornava á casa seva; llavors venia lo contar, als que al poble s' havian quedat, los fets mes notables de la batalla; llavors la musa popular enriquia eixas descripcinos ab minuciositats poéticas que davan mes vida á la relaciò. Pintant als enemichs tres vegadas mes numerosos, fent als fills del pais braus y soferts, presentant als capitans ab la forsa del lleó y ab la picardía del tigre, lo poéta popular, tot sent patriotich, creava la poesía heróica. Los pobles tocats al cor ab eixas descripcions, envanit son amor propi, sentintse sobre dels altres pobles que no havian pogut resistir sa destresa y valentía, pensavan en ferlos viure eternament eixos cants pera ells casi sagrats, pus portavan en sí mateixos la historia de sa gloria, y lla-

1 Recordis lo fet de Tirtéo.

vors venia l' ensenyarlos de pares á fills ; aixís nasqué la tradiciò. Quan d' esta tradiciò se 'n ampará 'l geni y posantla en pergamí, ó en altre cosa que retinguès signes, ne feu una obra durable; llavors la tradiciò, deixant de ser lo que era, passá á ser lo vestit de una musa, erudita, vestit que aqueixa portava ab mes ó menys destresa, segons era lo talent del poeta que la vestia. En lo moment en que deixant de ser oral passa á ser escrita, mor la poesia popular. La ment creadora del poeta mateix que la posa per escrit ne fa un altra classe de poesía, poesia que ben bè podém anomenar artificial. L' artifici podrá ser mes ó menys dissimulat, pero no deixa de serhi. Y quan arriba aquest cas se troba la Musa popular ab una altra cosa que acaba de matarla y es la historia. Tan bell punt están escritas las gestas tradicionals, ve lo historiador y, pera fer sa obra, destrueix tot l' encant que tenen aquellas. Pera fer son edifici, que tal volta no durará mes enllá de un ters de setgle, destrueix una rica pedrera des d' ahont se podia veure al lluny del lluny paisatges de sorprendent aspecte, maravellosos quadros de la sempre fresca y encisadora naturalesa.

La poesía popular religiosa y la d' amor, per sa naturalesa han anat conservantse independentas: eixas dos no crean com l' altra, cosa que desperti la cobdicia dels quins las escoltan; la primera es filla de la religiò, mes no la fa; la segona parla d' un sentiment que no tothom compren ni al qui tothom dona la deguda estima. Com los rius que brollan d' eixas dos fonts á ningú interessan, prenen lo jas que ells mateixos volen

fins que arriban al mar ahont va tot lo que exint net de Deu, torna á Deu pera recobrar la puresa que abans tenia. Dels tres géneros, aquests dos son los quins mes senzillesa tenen, y s' explica fácilment. En lo género heroich, lo cantor del poble pera despertar los sentiments violents, pera fer surtir de cau l' amor á la terra, pera ferse escoltar y aplaudir, tenia que exagerar algun tant. Sortintse de lo natural se tè que recorre, á la ficció, á las comparacions, als epítetos mes ó menys energichs, als adjetius, en una paraula á las exageracions; aqueixas exageracions son fillas del art, art que será de molt ó de poch gust segons la inspiració del poéta. En los altres dos géneros no hi havia necessitat d' exagerar res, y res s' exagerava. Si alguna exageració hi hagué despres, fou quan la influencia del cor de l' Asia 's va deixar sentir; mes aquella musa popular que res ha sentit de fora casa, no tè gota d' exageració, es senzilla fins al estrem de casi casi arribar á ser prosaica. Mes si la poesía podia prescindir de l' ajuda del art, necessitava un altra cosa que la fes ben voler del poble; eixa fou la música. Com de la música ja 'n tractarém mes avall, ara res pensém dirne. Un dels altres elements de que se ha refiat sempre per viure eixa poesia ha estat lo amor á la llenga del poble en que canta y aixis es com ha prés peu en ella eix esperit ve-

1 Sens eixa llenga la poesia popular no viuria, perqué com díu Marmier «es la llenga del cor y dels dolsos recorts, la llenga que ha sigut ensenyada al noy sense palmeta y sens pedantería pèls llavis d' una mare, al matí al marge d' un camí, al vespre aprop de la llar; la llenga conmogudora y fael que conta las alegrías y las tristesas de la masía, las tendres llegendas, las piadosas costums dels avis, y que es precis

rament democrátich, que en tots sos lays se troba. Sempre está al costat del pobre contra 'l rich, del soldat contra 'l capitá, del vasall contra 'l rey; mes encara que sia demócrata no per aixó deixa de ser justa, y sempre es agrahida [1].

III.

Molt se n' ha enrahonat de la senzillesa de la poesía popular y ab tot no á totas las composicions d' aqueix género acompanya eixa qualitat. En la llegenda del *Tocador de viola*, de la que se n' ha fet un quento castellá, se véu ben be que no es tot en ella la inspiració de moment; se veu darrera aquella fingida

conservar ab tot cuidado, si un vol tindre la mes pura la mes poética herencia del passat. Ara cada poble tè son estudi, sos homes que parlan ab propietat, sos mestres de gramática; mes, gracias á Deu, sas llisons no han encara ofegat en lo cor del poble l' amor que te á son vell dialecte y. aixis ho espero, mólt de temps tè de passar ans de que s' arribi á lograr eix fi si es que 's logri. Al eixir de la classe ahont ha sentit discorre al mestre sobre las estranyesas de la sintaxis y las suptilesas del particip, lo noy, fugint alegrement d aquella dissecaciò de paraulas, se posa á cantar com un aucellet, en l' idioma que ha apres sens tant de trevall sota la teulada de casa seva: y quan los dias de festa y de trevall lo pagés canta, no canta pas las coplas de Desaugiers y de Debraux, ni tampoch los admirables versos de Beranger; canta estrofas senzillas que ha sentit á son paré, y de las que cada hu dels que 'l voltan pot fer la tornada, perqué cada hu d' ells la ha apresa sens mica de feyna y en los mes dolsos moments de sa infantesa.»

1. En Finlandia hi havia un rector de fora que escriguè en vers las costums, la vida tota de aquell pobre pais compost d' esculls é illas. Quan morí, com que l' poble l' aymava, tots los pescadors cusiren ál drap de sa vela una llista de roba negra en senyal de dol, y des de llavors en sá no han deixat ja may eixa dolsa per élls recordansa de una persona aymada, de la que, lo amor de tot un poble, n' ha fet una llegenda plena de sentiment y dolsesa.

gidacandidesa, á la poesía popular personificada en lo protagonista del cant que no trobant aculliment entre 'l poble corra á posarse baix lo amparo de la religió [1]. La preciosa balada *Lo compte Arnau* que ja havém citat y que comensa nostre arreplech de cants, deixa veure á las claras lo art que ha presidit sa formació. Los *vocceri* en Italia, los dialechs entre 'l *Bazvalan* y 'l *Brotaër* en Bretanya, y 'ls *leks* del Nort proban á la evidencia que no es la vera Musa del poble lo que fa la poesía popular d' est género que 'ns ocupa. Això 'ns diu ben bè que hi ha dos classes de poesía popular; una exida directament del poble, feta y sentida per éll; y una altra, imitació d'

1 Un tocador de viola que fa temps que segueix lo mon y maravella á tothom qui la escolta ab sos quentos y cansonetas, arriba un dia en que 's véu tan pobre y abandonat de la gent, que no sabent á qui demanar socors se fica á dins una iglesia y s'ajenolla al peu de un altar. En una capella hi véu á una santa Cecilia vestida ab riquissim trajo, portant una resplandent corona y unas sabatas de plata. Com santa Cecilia es la patrona dels músichs lo pobre tocador de viola, créu que á ningú millor que á ella pot dirigirse. Rumia, porta á la memoria sas cansons mes bonicas y las canta ab l' entusiasme ab que quan era jove las cantava al mig de las plassas estant rodejat de tot un poble que boca badant l' oia Tot d' un plegat la estátua de la santa s' anima, s' abaixa, y trayentse una de las sabatas la a allarga artista. Lo músich la pren donant, a la verge de tot cor, las mes dolsas gracias. Surt y se 'n va á casa d' un argenter á véndresela. La sabata es coneguda y 'l pobre véll pres y condempnat á mort per lladre y sacrilego. Quan lo portan al suplici, demana per última gracia que 'l deixen ajenollarse als peus de la mateixa santa. Arriba al davant de la capella se posa á cantar ab lo mateix foch que la primera vegada y encara mes pus ara li va la vida. Lo pòble la escolta ab llágrimes als ulls. Tot de un plegat ¡oh miracle! l' estatua de la santa se belluga, se trau l' altra sabata y la dòna al sentenciat. Llavors li trauhen los grillons y 'l portan en triomph per la vila aixordant los ayres los crits de tot un poble ple d' entussiasme.

aquesta, en que si hi veu poch ó mò!t art[1]. A la primera hi caben totas las cansons de no gayre estensiò; á la última las llegendas que ja duhen un fi y un argument del tot ben desenrotllat, en lo quin las repeticions posadas á temps, los giros de paraulas y fins l' ordre de las ideas, demostra ser fetas per homes que tenen alguna instrucciò literaria. Las primeras se fan com avuy fa encara lo poble d' Aragò sas corrandas[2]. Lo poble al cantar no preten altre cosa que ó distraures ó plorar sas penas; per fer aixó no necessita llargas tiradas de versos, ne tè prou ab un ó dos pensaments y unas quantas ratllas. ¿Se pot creure que las llargas vidas dels sants, qu' encara avuy se cantan per las masías, ans de ser apresas, no fossen escritas? ¿Qui será 'l que 's creurá que los *dialechs* de la Bretanya son improvisacions? Ni haurá prou ab que 'n traduhim un sol pera que ningú dupte de que no fou la memoria lo que primer los va donar acolliment[3]. Y no se 'ns diga que pot ben ser aqueixa qui 'ls haja guardat, trayent á

1 En Agusti Duran diu en lo prólech de son *romancer* «Las composiciones *de esta clase* se hicieron no por gente ruda é iletrada, ni por rústicos juglares, sino por personas un tanto peritas... que artificiosamente imitaban la poesia primitiva, y que afectaban su lenguaje.—Los romances de esta clase conservan las formas esteriores de los tradicionales, pero no el espíritu vivaz que produce la espontánea y directa imitacion de la naturaleza.»

2. Eix género de composicions que en castellá s' anomena *cantar* també es popular en Catalunya y en la plana de Vich se 'n cantan de molt preciosas.

3 Quan en Bretanya arriva 'l dia d' un casament, lo promés seguit de sos pares, parens y amichs, y acompanyat d un improvisador (*Bazvalan*) se dirigeix á casa de sa promesa. A la porta de la casa d' ella li

recordansa lo que ja dès de molt antich se diu ; ço es, que se exercitava aquella per ferli après retenir lo que sols per la tradiciò devia arribar fins á nosaltres., perqué llavors, als qui aço 'ns digan, respóndrels podrém, que tot quan en lo temps de la velluria s' aprenia era curt y carregat de imatges dramáticas de que n' estan mancats casi sempre los cants que 'ns ocupan. Y aixó es tan cert com que, fins las tradicions heróicas que eran las que mes devian conservarse, tenen eixa curtetat de que hem fet menciò. Véjissen los cants heroichs del Nort y pochs se 'n trobarán que tingan gayres dotzenas de versos. Y ¿perqué 's feya aixís? Perqué 'l poble no fatigués sa memoria al

espera la familia de la noya tambè ab son improvisador (*Brotaër*) qu'es lo encarregat de respondre al *Bazvalan*. Llavors entre 'ls dos comensa eix dialech.

«*Lo Bazvalan*: En nom del Pare, del Fill y del Esperit sant, que la benedicciò sia en eixa casa y que en ella hi haja mes alegria de la que jo tinch.

Lo Brotaër: Y que es lo que 't fa estar trist, amich meu?

Lo Bazvalan: Jo tenia una colometa blanca apariada ab un colomet á dins de mon colomar, mes ha vingut l' esparver, la colometa s' ha espantat y no se ahont es.

Lo Brotaër: Me sembla que per estar trist vas massa ben arreglat: portas los cabells llisos com si aneses á ballar.

Lo Bazvalan: Amich meu no 't burlis de mi: ¿haurias vist ma colometa blanca? Jo no serè felis al mon fins á tant que l' haja trobada.

Lo Brotaër: Ni he vist á ta colometa, ni tampoch á ton colom blanch.

Lo Bazvalan: Estas mentint. Los vehins han vist com volejava per sobre ton pati y com s' ha deixat caure á dins de ton hort.

Lo Brotaër: Ni he vist á ta colometa ni tampoch á ton colom blanch.

Lo Bazvalan: Si no li tornan la companyera mon colom se morirá: vaig á veure si 'l oviro pel forat de la clau de la porta.

Lo Brotaër: Aturat tu no pots mirar, hi aniré jo mateix á véureuho. (*Entra y torna á eixir.*) Hi he entrat al hort y no hi he trobat á ta colometa mes si hi he vist moltas flors, lilas, englantinas, y sobre tot una

apéndrels y no 'ls deixés corre. Aquí en Catalunya tenim una festa popular que no es mes que una llavor de drama, á la que 'l poble anomena ball (dansa). Sens tractar de ficarnos en si es ó no lo ball fill del pais ó prés dels llatins los quins lo prengueren dels grechs; dirém d' ell que es una llarga tirada de versos que acompanyan de la acció los quins lo representan vestits ab trajos que volen ser apropiats

rosa que está oberta en un raconet, vaig á cercarla, si la vols, perqué os posi alegre. (*Entra y surt portant una noya de pochs anys.*)

Lo Bazvalan: Bonica es la flor y per posar alegre á qualsevol cor. Si mon colom fos una gota de rosada s' hi deixaria caure damunt. (*Pausa.*) Vaig á ton graner á véure que no hi hagues anat.

Lo Brotaër: Aturat ja hi pujaré jo. (*Entra y surt ab la mestresa de la casa.*) He pujat al graner y no he vist á la colometa sols hi he trobat aqueixa espiga de la cullita passada. Pósatala al barret y aixó potser te consolará.

Lo Bazvalan: Tants com grans te eixa espiga tants colomins y colominas tindrá sota sas alas ma colometa quan en lo niu sia. (*Pausa.*) Vaig á l' hort.

Lo Brotaër: Aturat, t' embrutarias tas bonicas sabatas; ja hi aniré jo en compte teu. (*Ve ab l' avia.*) No hi he vist cap colom; sols hi he trobat una poma, que entre mig de las fullas penjava tota arrugada. Fíquetela á la butxaca y dónala á menjar á ton colom y aixís no s' anyorará.

Lo Bazvalan: Gracias amich meu! Encara que sia arrugat un fruit no per ço deixa de ser flayrós: mes jo res tinch que fer de ta rosa, de ta espiga y de ta poma: jo sols vull una colometa, vaig á cercarla.

Lo Brotaër: Deu meu qu' ets traydor! Vina, vina ab mí. Ta colameta no está perduda: jo la tinch á dins de ma cambra tancadeta dins d' una gabia de marfil que tè 'l reixat de fils d' or y de plata, allí s' esta alegre, quieta, hermosa y engalanada. *Lo Bazvolan es introduit dins de la casa. Se seu á taula un xich; despres s' alsa y agafa lo promes. Aixís que eix entra lo pare li dona un singla que aquell posa al cos de sa desposada y mentres corda y descorda 'l singla lo Brotaër canta* :

«He vist en un prat una alegre y jove euga, que no pensava en altre cosa que eu correr per la pradrera, en escapsar l' herba y abeurarse als

al objecte. Forma un conjunt d' escenas grotescas y ridícolas que entretenen al poble. ¿Créu ningú de bona fé que aquellas escenas las haja rimadas l' atzar? de segur que no. En Manel Milá en son article sobre las *representacions populars* ja deixa entrelluir aquest mateix pensament quan diu, parlant del ball dels diables: « Lucifer describe su caida en malos versos y *que descubren la pluma de un versifi-*

regarons. Ha passat pèl camí un caballer preciosament vestit, ab un trajo brodat d'or y plata. La euga quan l' ha vist s' ha quedat maravellada, y apres s' hi ha costat apoch á poch y ha allargat lo coll per sobre de la tanca, y 'l cavaller li ha fet una festa y un pató, de lo que n' ha estat ben contenta l' euga. Y 'l cavaller li ha posat la brida, y la ha singlada, y li ha pujat al damunt y se l' enduta ab ell. (*Acabat eix cant lo Bazvalan porta á la nina á sos pares y afegeix.*)

«Ara, donzella, agenolláuvos y abaixeu vostre front sota las mans del vostre pare. ¿Ploráu? Mirau á vostres pares... també ploran; sas llágrimas son mes amargas que las vostras! .. Van á separarse de la que han bressat y dut á bras. ¿Qui es lo qui no plorará al trobarse en son lloch? Mes eixos plors tenen que finir. Pare, ta filla está agenollada al teu davant ab los brassos caiguts. Pobre mare, aixeca y plega las mans... digas una oració y beneheix à la filla que se 'n va.

Lo pare y la mare. Sí! sí!

(*La donzella abrassa à sos pares*: *Tots tres ploran.*)

Lo Bazvalan: Ara prou. Ja havéu fet lo que Deu mana. Noya despedeixte de tos pares perqué ara perteneixes á un home. Abans de acabar demanaré permís perque puguin ballar en las bodas los germans y germanas dels que 's casan. També demano als que son padrins de batejar dels dos promesos que mirin de bon ull son casament y que vingan á la festa. També convido á tots los que m' escoltan. (*Se treu lo barret.*) A n' aquells que han mort y que m' eran parents no 'ls convido perqué sols lo anomenarlos farian pujar las llágrimas als ulls á molta gent! Mes que tothom se tregui lo barret y resi per la salvació de llur ánima: *de profundis*, etc.

(*Tots repetixen á poch á poch eix himne que 'l Bazvalan resa en veu alta: després la nuvia, portant al bras tants galons de plata com mil franchs de ort porta al nuvi, y se 'n va cap á l' esglesya seguida de tothom.*)

cader letrado. » Pus bè, eixas cansons dialogadas, en rahò de ser tan llargas , pochs las saben y volen retenir á la memoria y quan ve 'l dia en que 's tenen que representar , se fá lo que en una comedía nova, se copian y reparteixen los papers entre 'ls que la volen apéndre , y 'ls estudian. Una volta acabada la festa, se llansan los papers y ja ningú se 'n recorda[1]. Entre 'ls tan celebrats cants bretons se conservan los diálechs que precedeixen als casaments , tots ells son mòlt bonichs , preciosos si 's vol , mes no sont fets per la musa dels camps. En ells hi ha tot un drama que 'l tè d' haver pensat un cap sol , com l' ha feta un sol enteniment la escena d' una comedia. De bonichs ho son molt ; emperó ¿ son naturals ? Llegescas lo quin hem posat per nota mes endavant y 's podrá fer judici. Pera fer resaltar mes la diferencia entre eixos dos géneros de poesía compresos baix lo nom general de popular, hem pres per exemple 'ls cants dialogats; lo mateix, ab tot, se pot dir dels cants sacros , alguns históricbs y de eixas interminables rondallas que prenen vis de capítol de llibre de cavallería.

Queda pus probat que hi ha dos fonts de poesía popular ; una es la inspiraciò , l' altra l' art. De la primera n' ix la que es verament filla de la terra y com á tal estimada del poble ; l' altra per esser un xich artificiosa no es gayre ben vista de la gent de las masías. Aixís s' esplica perqué tothom sab *á la*

1 Nosaltres mateixos al voler posar per nota al poéma catalá *La Masía dels amors*, la lletra del ball de Rosaura, tinguerem de deixarho corre pus no trobarem qui la sapiguès.

bora de la mar n'hi ha una donzella y pochs coneixen las cansons tradicionals que tenen massa llargaria.

IV.

Ja dès de temps antiquissim se coneixian homes que anavan de un poble al altre cantant las tradicions de sos respectius llars ; mes com en aquella època las vias de comunicaciò no existian ab las condicions ab que despres nasqueren , los quïns cantavan seguint sa propia inspiraciò y 'ls recorts de sas terras se reduhian á ferho en un sol pais , en sa patria y no mes. Emperó las conquestas, quan ja las societats foren grants , portaren los soldats á llunyas terras, y á las horas tambè s' escamparen eixos cants que fins á llavors s' havian vist obligats , vullas que no , á viure á casa seva. La llenga en que 's componian, en rahò de ser local, privava que fossen coneguts mes enllá dels termes de una raça. Mes quan un poble se tornava conqueridor y aixamplava sas fronteras no sols imposava als vençuts lleys y costums sino que, á mes , los feya apendre sa llenga. D' aquí venia que 'l poble conquestat al poch temps coneixia la vida interna de son dominador y cantava com ell. Mes com ell també 'n tenia de cansons ,. resultava d' aixó que 'l que havia anat á imposarli lleys , las escoltava y d' ellas ne treya lo que mes li agradava, y ab ellas ne componia de novas , ó be senzillament las aprenia de cor, y, un pich eixas apresas eran, no tardavan en repasar la frontera y 'l poble dominant llavors se feya tributari y admirador del poble es-

clau. Axís s' esplica com entre 'ls galos se recitavan llargas tiradas de versos grechs, y com los grechs se feren imitadors de la poesía india.

Eixa costum de corre de un poble al altre se conservá tant y tant, que fins molt mes tart, quant ja la poesía contava ab grans poetas, eixos no tenian á menys, ans be ab tota fe y passió ho feyan, d' anar á cantar si no ja al davant del poble, al davant dels poderosos que llargament remuneravan sas cansons. La mateixa Odisea 'ns ho diu ben clar. Eixos cantors del richs, que s' anomenavan rápsodos, vinguè una época en que foren numerosíssims y tingueren la manía d' empendre peregrinacions llarguíssimas; per çó han arribat fins á nosaltres cants preciosos d' aquells vellíssims temps. Axís s' esplica perqué totas aquellas rassas que ab contacte ab los grechs han estat, tenen per qualitat primordial de sos cants populars eixa senzillesa de espresiò y gran sentiment; mentres las rassas del Nort que independents s' aguantaren no sentint ni la influencia d' aquell poble, ni de cap altre de la antiga civilisaciò, han conservat en llurs cants eixa asperesa en la forma[1] eixa energia propia d' un poble que dormía sobre una pell ab la llansa al costat.

Com la poesia popular segueix la vida d' una naciò, creix ab ella y ab ella mort, d' aquí es que al comens de l' era Cristiana y destrucciò del imperi Romá, casi, casi estiguè á punt de morir. Emperó un

1 La poesía del Nort es aspre y salvatge com los costums que canta y 'ls homes pera qui ha estat feta.... Es una poesía que grosserament conta las cosas que sab. (*X. Marmier*).

nou y terrible sacudiment feu renaixer tots los elements de que 's mantè la Musa del poble. La invasiò dels pobles del Nort li donguè héroes que cantar, un preciòs doll de idéas per ella desconegudas, facilitat de comunicacions que ja s' anavan perdent, y sobre tot un mon nou que lloar, mon que naixia brau, potent, heróich d' entremig de la runa de una civilisació corrompuda. La invasiò de Europa feta per tota aquella gent que venia del cor de l' Asia á fi de pendre un lloch entre nosaltres, feu conmoure totas las rassas del mig de la Europa: las unas se tiravan sobre las altras, las que venian empenyent als que arrelats de temps en lo pais estavan, los feyan sortir de sas casas y tirarse damunt d' altres pobles: si de bona fé 'ls uns eixian de sas cabanas, en cambi d' altres las defensavan ab sanch y ferro. Tot alló, que fou la bugada d' una época corrompuda, despertá d' una manera gran lo sentiment potriótich y nasqueren eixos cants heróichs que, encara avuy, son la admiraciò de la gent que estima la vera poesía, eixos cants, dels quins deya Göthe, que ningú te dret á dir que no 'ls coneix. Llavors vinguè al mon la era d' or de la poesía. De tot alló 'n nasqué lo feudalisme, y digas lo que 's vulla lo feudalisme ha sigut la época mes poética, la en que han campejat mes tota classe de sentiments, la que 'ns ha fet eixa literatura cavalleresca que no te preu, la que 'ns ha portat á eix punt de la civilisaciò en que 'l pensament pot realisar fins alló qu' apar un impossible, la que há fet brollar de l' aspra penya de l' esclavitut la font de la llivertat. Se necessitava un pon

per passar de la civilisació de Roma que feya á un home propietat del altre , á la civilisaió moderna que fa á tothom germá ; eix pont fou lo feudalisme.

Las novas costums d' aqueixa nova era afavorian, lo que no 's pot dir, lo creixement de la musa popular. En ella fou quan per medi dels trovadors y jutglars, lo cant del Sueco fou conegut del catalá, y quan aprengui 'ls cants catalans lo irlandés, y los d' Italia 'l fill de la boyrosa Albió. Llavors fou quan existí mes facilitat de comunicacions. Llavors fou quan los trovadors corregueren vers aquella munió de palaus y castells en que cada senyor era sobirá, pera cantar sos lays ab la esperansa de una ullada de mel per recompensa ó be de un rich present per paga. Al igual dels temps heróichs se cantaren les gestas de la patria, empero lo que ab mes foch va fer brunsir las arpas dels trovadors fou lo amor. Ço no es voler dir que no cantessen la fe, eixa fe que, per fer lluhir mes pura y descativarla de las mans dels moros, ells mateixos anavan á cercar en los plans de Palestina; no, tambè la cantavan y d' aquells temps alguns preciosos hymnes ne quedan.

La major part d' aquells esclaus de las dolsas lleys d' amor dictadas per encisadoras belleas eran nobles y cavallers, y quan lo toch del corn al combat los cridava, ab l' arpa al coll á la lluyta corrian baix la bandera de llur senyor. Axió feya que seguissen mon, y que ab l' afany de fer cansons novas que inmortalisassen llurs noms, aprenguessen de per tot hont pasavan llegendas, cants ó historias d' amor que ó be trasplantavan á sa patria sense tráuren una lletra,

ó be conservant l' idea, la vestian á la manera de sa terra. A voltas despres de la lluyta se feyan amichs los trovadors d' una encontrada ab los del cayre enemich y llavors tenia lloch una altra cosa mes profitosa per la literatura, qual cosa no era mes que una cambía de cansons: lo un deya las que sabia al altre y al tornar á llurs respectiuas patrias cada trovador venia ab doble provisiò de cansons de las ab que sortit n' havia. Lo mateix feyan los jutglars[1]. Aixis fou com s' escampá per tot lo mon la poesia; aixis com arribaren á Catalunya los melanconichs cants de la Irlanda. Empero los trovadors componian sas obras en un llenguatge que 'l poble no l' entenia, en un llenguatge que

1 Du Breule en lo *Teatre de las antigüetats de Paris*, Pág. 998 diu: «Un dia de Septembre de 1828, dos homes estavan enrahonant sentats en lo banch de una casa del carrer de Sant Martín-dels-Champs en Paris, quan veren arribar una dona á qui tothom deya la *Fleurie*, qual dona estava ficada á dins d' un carretó que la duya ahont volia y 's guanyava la vida captant. Eixos dos homes se conmogueren, compraren á la abadesa Montmastre un tros de terra d' aprop del convent, hi feren alsar un hospital y 'l primer llit fou per la pobre tulida que allí morí. Aquets dos homes un era de Pistoja (Lombardía) y 's deya Jaume *Grare*, (a) *Lappe*, l' altre vingut de Lorena se deya *Huet de Guette*: 'ls dos eran jutglars. » Ço á mes de probar que 'ls jutglars eran gent que corrian mon, demostra tambe que eran tot en cor y ánima del poble, y que se interesavan per llurs desgracias. Perçò 'l poble 'ls pagava ab amor l' amor que ells li duyan, y en lloch de atendre al rich trobador qu' arpa de plata puntejava, li plavia mes escoltar los dolsos acorts del tocador de xirimia ó altres instruments dels jutglar coneguts. En la obra *Los trovadores en España* en Manel Milá parlant d' un tal Perdigós, se diu: «Perdigós fo joglar...» Apres el anet ab los princeps d' Aurenga en Ga de Baus. et ab Folquet de Marseilla, evesque de Tolosa et ab l' abat de Cistel..... e 'n murí lo rey P. d' Aragó ab mil cavaliers devant Muriel é pus de XX mil autres. E à totz aquels faitz fou Perdigós e 'n fes presicansa en cantant per que se crozéron.

sols satisfeya á la gent dels palaus; l' escampament de las ideas presas á altras terras y á diferents literaturas feta en aquella llenga, en lloch de protegir la creixensa de la musa popular la haguera aixalat de tal manera que pocas forsas li hagueren quedat per empendre la mes curta volada, á no ser los jutglars, eixos pobres cantors del poble contra los quins lo célebre Gerard Riquier escriguè aquella famosa *suplicatió* que dirigí al rey de Castella[1] y á la que 'l rey Anfos de Aragò, responguè ab un fallo en vers[2]. Mes eixos pobres als qui 's condempnava á dur lo nom de *bufó*, que no muntavan als palaus, que 's sentian contents en poder cantar al mig d' una plassa y al davant de *bassas* gents, que á vegadas eran soldats que perdut havian sa jovenesa servint á la patria y que per tot allí hont passavan recullian piadosament los cants que escoltavan pera guanyars'hi 'l pá repetintlos en los portals de las esgleyas ó en las eras de las Masias[3], perdonant las ofensas que 'ls

1 Jeu me tench á maltrag
c' us homs senes saber
ab sotil captener,
si de calqu' estrumen
sab un pauc à prezen,
se n' ira el tocan
per carrieiras cercan
et querre c' hom li dó;
e autra ses razó
cantará per las plassas
vilmen et en gens bassas...

2 Se 'ls que fan sautar
simis ó bocx ó cas,
o que fan lurs jocx vas,
si cum de bavastels,
ne contrafan aucels,
ó tocan estrumens,
ó cantan entre gens
bassas per pauch d' aver
que non devon caber
lo mon de joglaría.....
Hom los apel *bufós*
co fa en Lombardía.

3 Eixa costum encara 's conserva en Catalunya; si be avuy no 's canta ab acompanyament de xirimia ni d' altre instrument com á las horas. Los cants que mes sovint èn la porta de les masías se dihuen son los

etjegava lo cantor de las damas y cavallers regalaren á eixos la popularitat que tal volta no hagueren jamay tingut, si ja no sos noms, almenys llurs trobas. Lo poble sentia traduidas pèl jutglar á sa llenga los cants que en llenga savia s' havia escrit lo trovador, y aixis com en aquella llenga no 'ls entenia, en la seva 'ls escoltava ab un pam de boca oberta.

Lo trovador á vegadas prenia dels llibres [2] la inspiració que en son propi cap no trobava, llibres escrits en altras llengas no compresas del jutglar. Empero, totas las ideas y fins gust d' estil y novedat de pensaments que al trovador per medi del llegir li venian, també 's retratavan en los cants del jutglar, perqué eix esperava á que aquell hagués donat forma á lo llegit en altra idioma, y com qu' eixa forma era escrita en un llenguatge per éll molt conegut, en rahó del aprop que vivian una d' altra eixas dos classes de cantors, res li costava, al traduhir ó imitar lo cant en llenga vulgar, inclourehi lo que mes li

que tenen per objecte contar la vida de un sant. Als cants *patriótichs* y *amorosos* no 'ls fan entrar en sa memoria los qui desempenyan avuy la parodia dels jutglars antichs.

1 Los cants dels trobadors era una poesía aristocrática, convencional, escrita en una llenga savia que jamay ha estat parlada y que sols fou compresa per la societat que habitava 'ls castells, poesía que, exceptuant los *sirventes*, jamay esguardá á las cosas baix lo punt de vista de la realitat, y que á semblansa dels pintors bizantins, representava un mon convencional ab colors y formas consagradas. (D' ARBAUD. *Chants populaires de la Provence.*)

2 Los autors de cansons, en la edat mitxana, anavan á inspirarse en documents *escrits* en llenga vulgar, ó en crónicas escritas en una llenga morta, en llatí... Moltas poesías d' aquella época diuhen clarament d' hont han sigut tretas pèl autor: Aixís veyem per exemple que

plasqués de las novas ideas apuntadas en los lays ó sirventesos del que á vegadas era son amo[1]. Veuse aquí com la literatura antiga tenia influencia sobre 'ls cants del jutglar, cants que ab poch esfors passavan á esser poesía popular.

Exemple d' aquesta infiltració del gust antich en las obras d' aquella época y posteriors, es una obra que sent feta pèl gran poeta bucólich grech Teocrit, ha arribat fins á nosaltres, si be un xich desfigurada á causa d' haver passat per tantas mans y mes que tot tan diferentas llengas. Tothom coneix lo idili: «*Dafnis y la donzella*[2];» pus bè, ni ha prou ab lo senzill fet de llegirlo per veure que es lo verdader pare del dols cant popular que 's coneix en Provenza ab lo nom de *Las trasformations*, cant ab que ha enjoyellat à sa hermosa Mireya lo fill de Mayana[3]. En

l' autor del ***Roman de Roncesvaux*** mes d' un cop invoca la autoritat de llibres escrits.

«Il est ***escrit*** as Set-Sains en Bretagne.....
il est ***escrit*** au Saint-Denis moutier.»

Fins lo nom de la llenga en que escribian traheix lo orígen de sas inspiracions, *roman* no vol dir altra cosa que traducció. (E. de Laveleye. Introducció á *la saga dels Nibelunchs*).

Y á mes á mes de tot lo dit, tenim tots los trovadors catalans que foren deixebles en tot y per tot dels provenzals, y en ells se hi troban, y ells no 'u negan, á cada pas traduccions é imitacions no solament de llatins, sí que tambè de grechs, italians y fins francesos.

1 Lo jutglar era pèl regular un músich que cantava 'ls versos del trovador, y que, sense tindre talent per compondrerne (en tot hi ha exepcions), savia donarlos mes lluhiment al recitarlos, ó sols al acompanyarlos ab l' armonía d' son instrument. Lo jutglar era pèl trovador lo que un patge per un cavaller. (Fabre d' Olivet. *Le troubadour*).

2 Vejis l' Idili K Z.

3 Mistral.

Catalunya tambè es conegut aquest cant pèls pagesos de l' alta montanya[1].

Ab lo desastre dels *Albijesos* morí la literatura mare de nostra poesía popular, moriren tots aquells elements feudals que tant havian protegit (tot volentla matar) á eixa pobre Musa que vivia en las pradas; mes ab sa mort no enmalaltí ni tant sisquera la poesía del poble. Com que sempre hi havia hagut divorci entre las duas, d' aquí es que la mort de la germana rica no feu caure ni una llágrima dels ulls de la germana pobre. Eixa visquè alegre y aixerida corrent per las fondaladas, y si be no cantá del temps passat tot quant cantar devia, ab tot lo cant d' *Artur, de la dama d' Aragò, La tornada de En Guillem,* provan que en son recort algo hi quedá d' aquell temps en que jutglars y trovadors ensemps petjavan la terra. Poch á poch la centralizaciò prenguè tota la vida als estrems pera durla al cor, y llavors sí que la pobre musa del poble se 'n ressentí. Mes ab tot, aná cantant, fins qu' ara, pobre de recorts y faltada de vida, apres de tant temps de esperar que algú li donès la má, casi casi está agonetjant en los recons de las montanyas, no cantantne cap de totas aqueixas grans invencions que la matan, fugint de las vilas grans, del vapor, d' eixas llengas oficials que cercantla van, pera, ab l' escusa d' oferirli 'ls brassos, donarli una abrassada que la deixi sens alé y erta, allunyantse d' eix esperit analítich é investigador de las societats d' avuy dia, que per tot hont la troba la moteja. La pobre ja no es aquella musa

1 En la present col-lecciò se hi trobará ab lo títol *La esquerpa.*

festiua y senzilla, l' han feta tornar mal pensada los mals passos que li han jugat, y, un xich aspre, l' aban dono ab que s' es vist: y ara si canta, ó be es pera refilar uns goigs als peus de las finestras de las ninas lo dia de Pasqua, ó be per plorar las malas venturas de homes que ompliren d' amarchs recorts la terra que 'ls vejè eixir del ventre de llurs mares.

V.

La Espanya ha sigut lo país en que mes elements ha tingut la poesía popular pera arribar á una gran alsaria, en primer lloch perqué ella, en lo temps de la poesía, estava en contacte ab tots los pobles y de tots ells ne rebia inspiracions Los alarbs, ab los quins se batia, li ensenyavan sas serenas y eixa ampulositat d' estil qu' encara guarda la poesía castellana; los catalans li feyan coneixer lo estil dels trovadors[1]; y los francesos li duyan la galantería y lo bell dir: tot aixó maridantse ab l' esperit nacional y ab la altivesa castellana, engendrá 'l romans que fou la primera forma de la poesía popular castellana. Empero aquellas composicions que allí 's feren ab lo nom de poesía popular, se 'ns presentan no mes que ab un dels dos caracters que deuhen acompanyar y acompanyan á la poesía de eix género en tots los demés paissos y que son música y cant[2]. Los romansos cas-

1 Ausias March que 's vejé traduhit per Garcilaso y Boscá que introduhí lo endecassílabo entre 'ls metros castellans, son una proba d' aixó.

2 En tant es cert que la música es una condició essencial y casi imprescindible de la poesía popular, com que Villemarque, lo col-lector

tellans semblan fets pera esser recitats solzament; això es lo que 'ns fa creure que la verdadera musa popular en Castella no era la que feya 'ls romansos, y si la que componia eixas estrofas curtas que, acompanyadas de una tonada mes ó menys bonica, canta encara avuy dia lo poble per plassas y carrers. Per nosaltres la vera poesía popular son eixas *redondillas* que glosavan tan be poetas com Lope de Vega y Góngora, y que modernament han inspirat á un lletrat de las Provincias que 'ns ha fet una obra mestra ab son *Libro de los cantares*[1]. Los romansos castellans perteneixen mes be al género de imitacions popular, que no al de poesía verament filla de la terra. Y això es clar; la condiciò essencial de tota poesía que ha sigut mantinguda per tradició, es la de haver anat acompanyada de música. ¿Hont es pus la tonada que ha conservat, fins á poder ser escrits, eixos romansos tant artístichs que encara avuy poch s' hi trobaria que esmenar? Eixa poesía ha saltat del cap al paper: no es aquella musa que eixint d' un mas, reb de mans de tots quants la troban ó be un concell, ó be una flor, ó be una penyora que la fa mes falaguera y aixerida. La vera poesía popular en Espanya se troba en las provincias; en eixas llengas que la

dels cants Bretons (Barzar-Breiz), diu en lo prólech d' eixa obra. Lo cant enllassat ab la paraula es la espressió de la vera poesía popular. La seva uniò ab la música es tant íntima, que si 's pert la tonada de una cansò, tambè s' oblidan las paraulas. D' això n' hem fet espeiiencia á dotzenas de vegadas: dotzenas de vegadas hem vist al qui 'ns duya un cant matarse en va pera podernos donar la lletra de una cansò, no recordarsen fins á tant que s' ha recordat de la tonada.»

1 Antoni de Trueba.

oficial moteja de *dialectes*, en eixas llengas que han vingut al mon abans que ella y que, per ser mes antigas, han arribat encara á temps pera recullir lo alé á la poesía de la edat mitxana quan eixa respirava amor y vida, no quan, ajupida pêl pes dels anys, per sobre la terra anava rastrejant com l'áliga que présa cerca.

De totas quantas llengas provincials existeixen en Espanya, la catalana es la que ab mes ergull pot aixecar lo cap, y aquí no 'ns esforsarém en probarho, pus ben conegut es de tothom lo que ha estat lo poble catalá, mes sí lo que dirém es que la poesía popular de Catalunya es la mes rica, es la que mes preciositats tè, ab tot y que no ha tingut la sort de véures recullida ni afalegada per los que á las musas populars dels altres paissos umplian de manyagosas caricias. Mes ella ray, es com aqueixas noyas que no necessitan alabansas y qu' ab deixarse veure 'n tenen prou pera encativar á tots quants se las miran. Si fins ara no se 'n ha parlat (se onten á fora de Catalunya[1]), de segur que un pich se conega à fons pochs serán los quins vullan negarli un lloch de preferta entre totas las literaturas populars fins aquí coneguda.

VI.

Al tractar de definir la poesía popular, la hem presentada baix quasi tots los aspectes que sol pendre y havém citat per exemples trossos catalans; ço

1 En Manel Milá en son *romancerillo* nos ne dona una proba de que aquí en Catalunya se 'n ha parlat y be.

ha estat fet per dos motius: 1.ª perqué sembla natural ferho així, tota vegada que 'l llibre aqueix es un aplech de *Cansons catalanas* : 2.ª pera fer veure que en Catalunya eixa classe de poesía havia pres tal vol que no 's mostrava escasa en cap género y savia cantar en qualsevol tó. En efecte aventatja á totas las altras fins en la varietat de metros y sobre tot en la música. Una cansó catalana es pèl poéta y 'l músich una armonía del cel, una cosa que remòu totas las fibras del cor; á semblansa de las baladas escocesas de las que tan bè 'ns parla W. Scot, deixa l' ánima conmosa y melancónica com la contemplaciò d' una posta de sol. La música tè una cadencia prolongada, sumament melódica, y á voltas certas inflexions que despertan de cop las ideas mes funerarias y sobrenaturals: ço no vol dir que no tinga tonadas joganeras y festiuas, res d' aixó. Al costat de '*ls estudiants de Tortosa* (exemple de las primeras) hi tenim cansons tan aixeridas com *L' aucellet* y *Lo petit baylet*, y tan frescas y armoniosas com *La pastoreta* y *La dama d' Aragó*. Mes tant las unas com las altras conservan aqueix carácter especial que las distingeix de totas las de las altras nacions.

Deixant la música, de la que molt se 'n podria dir, passém á una altra cosa.

Lo que es d' estranyar es que no 's trobin entre 'ls cants del pais las tradicions heroicas propias d' ell mateix: mes aixó se esplica molt be. No hi ha pas dupte de que hi foren eixos cants, pus tot poble lo que canta ab mes anhel es sa historia mateixa, pus lo ferho satisfá son amor propi y eixa veu secreta del cor

que 'ns móu á deixar quelcuna cosa de naltres en esta terra en la que no mes fem que passarhi. ¿Perqué no 'n queda casi cap, se 'ns preguntará llavors? ¿Per qué? Per la mateixa rahó que tampoch ne quedaria cap de grega, espanyola ó francesa, sino haguessen vingut tres poetas á encarregarse de inmortalizarlas teixintlas unas ab altres y fentne una *Iliada*, un *Poema del Cid* y un *Cant de Roland?* Per nostra desgracia lo que casi tots los pobles han tingut, á naltres nos ha mancat. Ja sia perqué no hem hagut poétas de prou forsa per ferho, ja per eixa especie de reserva y poca estima de sí mateix propia del catalá, lo cert es que en est género som pobres. En cambi, en cants religiosos y d' amor ben pochs nos guanyan.

VII.

¿Quina forma métrica es la propia de la poesía popular catalana? La de un vers únich que contè un pensament ó be part d' ell. Lo vers está trencat per una cessura generalment á la séptima ó quarta sílaba [1]. Eixa cessura es aguda quan lo vers es breu:

1 Aqueixa cessura podria ser que haguès pres naixement de las obras dels trovadors, las que casi sempre presentavan llurs bordons trancats per cessuras tan pronunciadas com los de las nostras cansons populars. Qui vulla enterarse ab profit de las formas métricas dels trovadors, llegesca la obra que ab lo titol de *Ressenya histórica y crítica dels antichs poétas catalans*, deguda á la ilustrada ploma de En Manel Milá, fou premiada en los Jochs florals de 1865 ab una medalla d' or.

A la bora de la mar—n' hi ha una donzella

y al revés

A Aragó hi ha una dama—qu' es bonica com un sol.

De vegadas cessura y acabament tot es breu,

Ay adeu ciutat de Málaga—ciutat rica y abundanta!

Mes açó succeheix no gayre sovint y son versos que 's troban barrejats ab altres que segueixen la lley constant citada en los dos exemples de mes amunt. Altres cops cessura y fi tot es breu

Aquí á dalt—á n' aquest prat

Eixa es la forma métrica mes usual. Ab tot tambè son conegudas de la poesía popular las combinacions métricas de la poesía erudita lírica, emperó las citadas son las mes característicus y propias de la poesía popular tradicional.

Ara deixém cantar á la mateixa musa.

F. P. Briz.

Barcelona 23 *d' Agost de* 1866.

LO COMPTE ARNAU.

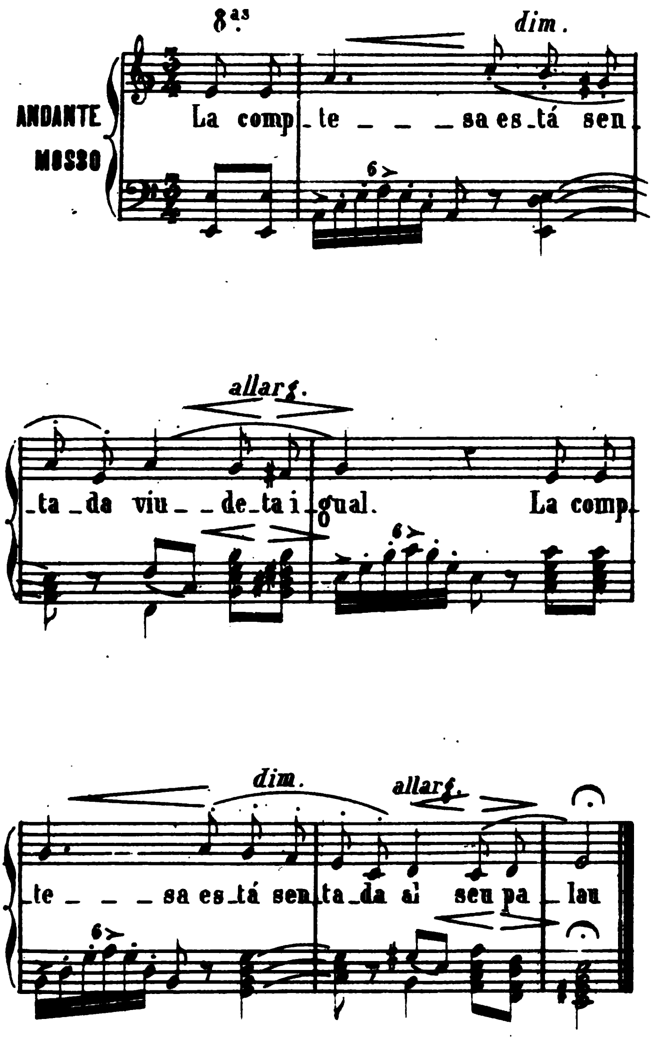
ANDANTE MOSSO
8as
dim.
La comp_te _ _ _ sa es_tá sen_
allarg.
_ta _da viu _ _ de_ta i_gual. La comp_
dim.
allarg.
_te _ _ _ sa es_tá sen_ta_da al seu pa _ lau

La comptesa está sentada—¡viudeta igual!
la comptesa está sentada—al seu palau.

Se li presenta á la cambra—¡válgam Dèu val!
se li presenta á la cambra—lo compte Arnau.

Tot cobert de rojas flamas—¡ay quin espant!
tot cobert de rojas flamas—¡válgam Dèu val!
—¿Per hont heu entrat vos ara—compte l' Arnau?
¿Per hont heu entrat vos ara?—¡válgam Dèu val!
—Per la finestra enreixada—muller leal,
per la finestra enreixada—¡viudeta igual!
—Tota me l' hauréu cremada—compte l' Arnau,
tota me l' hauréu cremada—¡válgam Dèu val!
—Tan sols no 'us la he tocada—muller leal,
tan sols no 'us la he tocada—¡viudeta igual!
—¿Qu' es aixó que 'us surt del cap—compte l' Arnau?
¿Qu' es aixó que 'us surt del cap?—¡válgam Dèu val!
—Malas cosas qu' he pensadas—muller leal,
malas cosas qu' he pensadas—¡viudeta igual!
—¿Qu' es aixó que 'us surt pèls ulls—compte l' Arnau?
¿Qu' es aixó que 'us surt pèls ulls?—¡válgam Dèu val!
—Son las malas llambregadas—muller leal,
son las malas llambregadas—¡viudeta igual!
—¿Qu' es aixó que 'us ix pèl nas—compte l' Arnau?
¿Qu' es aixó que 'us ix pèl nas?—¡válgam Dèu val!
—Son las cosas qu' he oloradas—muller leal,
son las cosas qu' he oloradas—¡viudeta igual!
—¿Qu' es lo que 'us ix per la boca—compte l' Arnau?
¿Qu' es lo que 'us ix per la boca?—¡válgam Dèu val!
—Son las malas parauladas—muller leal,
son las malas parauladas—¡viudeta igual!
—¿Qué vos ix per las orellas—compte l' Arnau?

¿Qué vos ix per las orellas?—¡válgam Dèu val!
—Malas cosas qu' he escoltadas—muller leal,
malas cosas qu' he escoltadas—¡viudeta igual!
—¿Qu' es aixó que 'us ix pèls brassos—compte l' Arnau?
¿Qu' es aixó que 'us ix pèls brassos?—¡válgam Dèu val!
—Son las malas abrassadas—muller leal,
son las malas abrassadas—¡viudeta igual!
—Qué es lo que 'us ix per las mans—compte l' Arnau?
¿qué es lo que 'us ix per las mans?—¡válgam Dèu val!
—Malas cosas qu' he tocadas—muller leal,
malas cosas qu' he tocadas—¡viudeta igual!
—¿Qu' es aixó que 'us surt pèls peus—compte l' Arnau?
¿Qu' es aixó que 'us surt pèls peus?—¡válgam Dèu val!
—Son las malas trepitjadas—muller leal,
son las malas trepitjadas—¡viudeta igual!
—¿Qu' es aquest soroll que sento—compte l' Arnau?
¿Qu' es aquest soroll que sento?—¡válgam Dèu val!
—Es lo cavall que m' espera—muller leal,
es lo cavall que m' espera—¡viudeta igual!
—Baixéuli 'l gra y la civada—compte l' Arnau,
baixéuli 'l gra y la civada—¡válgam Dèu val!
—No menja gra ni civada—muller leal,
sinó ánimas condempnadas—¡viudeta igual!
—¿Ahont vos han donat posada—compte l' Arnau?
¿Ahont vos han donat posada?—¡válgam Dèu val!
—Al infern me l' han donada—muller leal,
al infern me l' han donada—¡viudeta igual!
—¿Perqué allí 'us la han donada—compte l' Arnau?
¿Perqué allí 'us la han donada?—¡válgam Dèu val!
—Per pagar mal las soldadas—muller leal,
per pagar mal las soldadas—¡viudeta igual!
—Cada dia 'us faig la oferta—compte l' Arnau,
cada dia 'us faig la oferta—¡válgam Dèu val.
—Vos dich no 'm feu pas la oferta—muller leal,
que com mes me feu la oferta—mes pena 'm dau...
—¿ Tota sola feu la vetlla—muller leal ?
¿ tota sola feu la vetlla,—viudeta igual ?

—No la faig jo tota sola,—compte l' Arnau,
no la faig jo tota sola—¡válgam Dèu val!
—¿Qui teniu per companyia—muller leal?
¿Qui teniu per companyia—viudeta igual?
—Dèu y la Verge María—compte l' Arnau,
Dèu y la Verge María—¡válgam Dèu val!
—¿Ahont teniu las vostras fillas—muller leal?
¿Ahont teniu las vostras fillas—viudeta igual?
—A la cambra son que brodan—compte l' Arnau,
á la cambra son que brodan—seda y estam.
—¿ Me las deixariau veure—muller leal ?
¿ Me las deixariau veure—viudeta igual ?
—Massa las espantariau—compte l' Arnau,
massa las espantaríau—¡válgam Dèu val!
—Deixáume 'n endú una filla—muller leal,
que ab mi passará las penas—qu'estich passant.
—Aixis com las heu guanyadas—¡válgam Dèu val!
tot sol com poguéu passáulas—compte l' Arnau.
—Solament la mes xiqueta—muller leal,
solament la mes xiqueta,—¡viudeta igual.!
—Tant m' estimo la mes xica—compte l' Arnau,
tant m' estimo la mes xica—com la mes gran.
—¿Per qué no caséu las fillas—muller leal?
¿Per qué no caséu las fillas—viudeta igual?
—Perqué no tinch dot per darlas—compte l' Arnau,
perqué no tinch dot per darlas—¡válgam Dèu val!
—Al cap d' avall de la escala—muller leal,
al cap d' avall de la escala—ne hi ha l' arjant.
—Son monedas malguanyadas—¡válgam Dèu val!
son monedas malguanyadas—compte l' Arnau.
—¿Ahont teniu los vostre fills—muller leal?
¿ahont teniu los vostres fills—viudeta igual?
—A la cambra son que jugan—¡válgam Dèu val!
á la cambra son que jugan—compte l' Arnau.
—¿Ahont teniu las vostras criadas—muller leal ?
¿Ahont teniu las vostras criadas—viudeta igual?
—A la cuyna son que rentan—compte l' Arnau,

á la cuyna son que rentan—plata y estany.
—¿Me las deixaríau veure—muller leal?
¿Me las deixaríau veure—viudeta igual?
—Massa las espantaríau—compte l' Arnau,
massa las espantaríau—¡válgam Dèu val!
—¿Ahont teniu los vostros mossos—muller leal?
¿Ahont teniu los vostros mossos—viudeta igual?
—A la pallissa que dorman—compte l' Arnau,
á la pallissa que dorman—¡válgam Dèu val!
—Paguéulos be la soldada—muller leal,
paguéulos be la soldada—¡viudeta igual!
—Aixís que l' haurán guanyada—compte l' Arnau,
aixís que l' haurán guanyada—¡válgam Dèu val!
—¿Quina hora es que 'l gall ja canta—muller leal?
¿Quina hora es que 'l gall ja canta—viudeta igual?
—Las dotz' horas son tocadas—compte l' Arnau,
las dotz' horas son tocadas—¡válgam Dèu val!
—Ara per la despedida—muller leal,
ara per la despedida—démnos las mans.
—Massa me las cremaríau—compte l' Arnau,
massa me las cremaríau—¡válgam Dèu val!

VARIANTS.

Vers 46.

—Que son ests cavalls que cridan—compte l' Arnau?
¿que son ests cavalls que cridan—que 'm fan espant?
—Son los meus cavalls que cridan—muller leal,
son los meus cavalls que cridan—que tenen fam.
—Baixéulos civada y ordi—compte l' Arnau
baixéulos civada y ordi—¡válgam Dèu val!

Vers 77.

—A la cambra son que dorman—compte l' Arnau
á la cambra son que dorman—¡válgam Dèu val!

Vers 101.

—Son al joch de la pilota—compte l' Arnau
son al joch de la pilòta—qu' están jugant.

Vers 112.

—Al establo son que donan—gra á n' als cavalls.

Vers 114.

—Paguéulos be las soldadas—muller leal,
ja veyéu las mevas penas—¡viudeta igual!

NOTAS.

Aqueixa cansó se confon moltas vegadas ab la tradició del *mal cassador* que no es altra cosa que una imitació d' una rondalla del nort. Los pagesos prenen tan á lo serio la existència de aqueix condempnat que cada nit tè que fer per forsa sa carrera seguit de millers de gossos y en companya de la que fou sa aymía, que fins hi ha un vent que l' acostuman á anomenar del *Mal cassador* y ben á matents son, quan aqueix ayre bufa, á tancar la porta de sas masías á fi de no sentir de tan aprop los renills dels cavalls, los udols dels gossos y la fressa de la cavalcada que segons ells travessa pèl entorn de llurs casas. Es tanta la convicció que de haverlo sentit tenen mes d' una vegada, que pagés hi ha que ho juraria davant de un Sant Crist.

«Pocas tradicions se conservan en Catalunya tan vivas y localisadas com la del Compte Arnau; sa morada encar avuy se ensenya, donantse per tal una casa coneguda ab lo nom de Parnau entre Ripoll y Campdevano.—En lo corral del monestir de Ripoll se donava una almoyna deixada per la familia de Arnau y que rebian los pobres sens respondre *Deu li pach.*» (V. Milá.—*Muestras de romances catalanes inéditos.*)

Cada dia 'us faig la oferta—compte l' Arnau.

Oferta. Es lo pa y vi que portan los faels á la esgle-

ya pera bè dels que han mort. A fora es costum durlhi cada dia fins á ser complert l' any despres de la mort del per qui 's fà. Se du dintre d' un cistell tapat y abans d' alsar l' hostia se dòna al capellá: en aqueixa missa, que resa, lo qui ofereix, ajenollat aprop del sacerdot, hi há damunt del altar una plata y en la barana d' aquesta, enganxadas y cremant, cinch cerillas. En las ciutats s' acostuma á fer la oferta deixant la panareta tapada ab un panyo negre damunt del altar y llavors las cinch cerillas s' enganxan en la barana de la panera, cremant mentres dura la missa.

Que com mes me feu l' oferta—mes pena 'm dau.

Se funda aqueix vers en la creencia en que está 'l poble de que, qui condempnat se 'n va d' aquest mon, eternament déu patir sens que puga cap oració millorar sa sort; y ans al contrari tothom está cert de que, si per ell resos se diuhen, en lloch de mimvar llur pena se la fa creixer.

Encara que en la versió publícada en lo ja citada obra del Sr. Milá se hi troban aquests versos

—Féune tancá' aquella mina—muller leal
féune tancá' aquella mina—¡viudeta igual!
Que dòna al convent de monjas—muller leal,
que dòna al convent de monjas—de San Joan.

Nosaltres no 'ls hem posat á la nostra perqué en cap de las moltas versions que havem arreplegat los hi hem trobat : darrerencament hem sapigut que hi han estat afejits á principis d' aquest setgle. Eixa cansò tambè tè per nom *l' Anima condempnada.*

LA DAMA D' ARAGÓ.

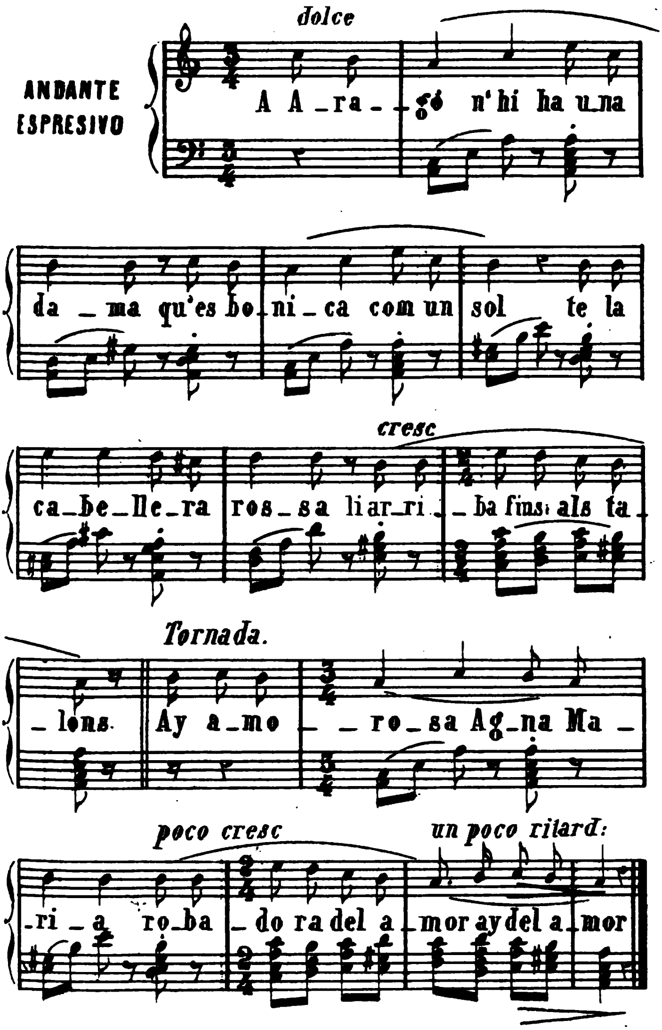
ANDANTE ESPRESIVO
dolce
A A_ra_gó n'hi ha una
da_ma qu'es bo_ni_ca com un sol te la
cresc
ca_be_lle_ra ros_sa liar_ri_ba fins als ta_lons.
Tornada.
Ay a_mo_ro_sa Ag_na Ma_ri_a ro_ba_do ra del a_mor ay del a_mor
poco cresc
un poco ritard:

A Aragò n' hi ha una dama—que es bonica com un sol,
tè la cabellera rossa—li arriba fins als talons.
¡ Amorosa Agna María
robadora del amor !

Sa mare la pentinava—ab una pinteta d' or,
sa tia los hi esclaria—los cabells de dos en dos.
¡ Amorosa Agna María
robadora del amor !

Cada cabell una perla,—cada perla un anell d' or,
* cada anell d' or una cinta—que li volta tot lo cos.
Sa germana 'ls hi trenava—ab una cinteta d' or,
sa padrina los hi untava—ab aiga de nou olors,
sa cunyada 'ls hi lligava—ab un floch de nou colors ,
son germá se la mirava—ab aquell ull tan ayròs.
—Si no fossem germans propis—nos casariam tots dos.
A la fira se l' emporta—á la fira d' Aragò,
de tants anells que n' hi compra—li cáuhen del mocador,
los criats van al darrera—plegantlos de dos en dos.
—Senyora María tinga,—tinga, tinga 'ls anells d' or.
—Germá meu aném á missa,—aném á missa major.
Al entrar ella á la iglesia—llensa una gran resplandor.
Al pendre l' aiga beneyta—las picas se tornan flors.
Las damas quan la van veure—totas li varen fer lloch.
Las damas seyan á terra,—ella en cadireta d' or.
Capellá que diu la missa—n' ha perduda la llissò:

* Eix vers sols l' hem trobat en lo *romancerillo* del Sr. Milá: nosaltres no hem pogut arreplegar cap versió en que hi fos.

escolá que l' ajudava—no li 'n sab donar rahó.
—¿De qui es aquella dama—que llansa tanta esplendor?
—N' es filla del rey de Fransa—germana del d' Aragò,
y si acás no 'u voléu creure—miréuli lo sabató
veuréu las tres flors de lliri—y las armas d' Áragó.

¡ Amorosa Agna María
robadora del amor !

VARIANTS.

Vers 7.

Sa germana los hi trena—los cabells de dos en dos,

Vers 17.

Al entrar ella á l' iglesia—los altars relluhen d' or.

Vers 22.

Despres d' aquest vers s' acostuma afegirnhi un per nosaltres suprimit, pus no 'ns cap dupta de que hi ha sigut posat en época moderna, díu :

«*Per dir* DOMINUS VOBISCUM *ha dit* SPIRITU TUO.»

Altre versiò del mateix cant.

A Fransa n' hi ha una dama—n' es rossa com un fil d' or.
Te la caballera llarga—que li arriba á n' els talons.
De la vila de Lió
adios princesa,
de la vila de Lió
adios amor.
Sa mare la pentinava—ab una pinteta d' or
Sa germana li trenava—los cabells de dos en dos,

Cada cabell una perla—cada perla un anell d' or.
Son germá se la mirava—ab aquell ull de l' amor.
Si no fossem germans propis—nos casariam los dos.
Ja l' agafa ab sas mans blancas—y la munta á n' el silló.
Se la n' ha portada á vendre—á la fira de Lió.
Ne demanaren cent onsas—ne tragueren cent y dos.
Lo jove que l' ha comprada—ja s' en tè per tot ditxós.
No la deixa anar soleta—ni á missa ni á sermó,
L' endemá n' era diumenge—á missa anaren tots dos.
Al entrarne de la Iglesia—los altars lluiren tots.
Al pendre l' aygua beneita—los anells li cauhen tots.
Als criats que la acompanyan—los cullen de dos en dos.
Quan las damas la han vista—promptement li n' han lloch.
Las damas seuhen á terra—y ella en cadireta d' or.
Capellá que diu la missa—n' ha perduda la llissò.
Per dir *dominus vobiscum*—diu *et cum espiritu tuó.*

NOTAS.

Eixa cansò tè á mes altres comensaments, com son *Un perayre tè una filla* y *A Paris n' hi ha una dama*, emperó 'l de la nostra versiò es lo mes popular. De las quatre ó cinch diferentas tonadas que tè, hem triat la que 'ns ha paregut mes bonica y sobre tot mes popular. No es solzament aquí én Catalunya que l' heroina de una cansó n' es una donzella que 'l poble se hi mira en presentarla fresca com un pom de flors y plena de gracias; entre 'ls cants provensals populars, també n' hi ha un que diu:

La rosa de mai
es pa 'nca 'spandido
á qu la dounarai
á Thereso ma mio,
point de roso ,
point de flours,

belo filho reviratz-vous.
Aquelo qu' a la raubo rosso
que li va tant ben,
que soun careignaire
n' i á fach present,
quan s' en v' á la messo
sembl' uno princesso...

S. JAUME DE GALICIA.

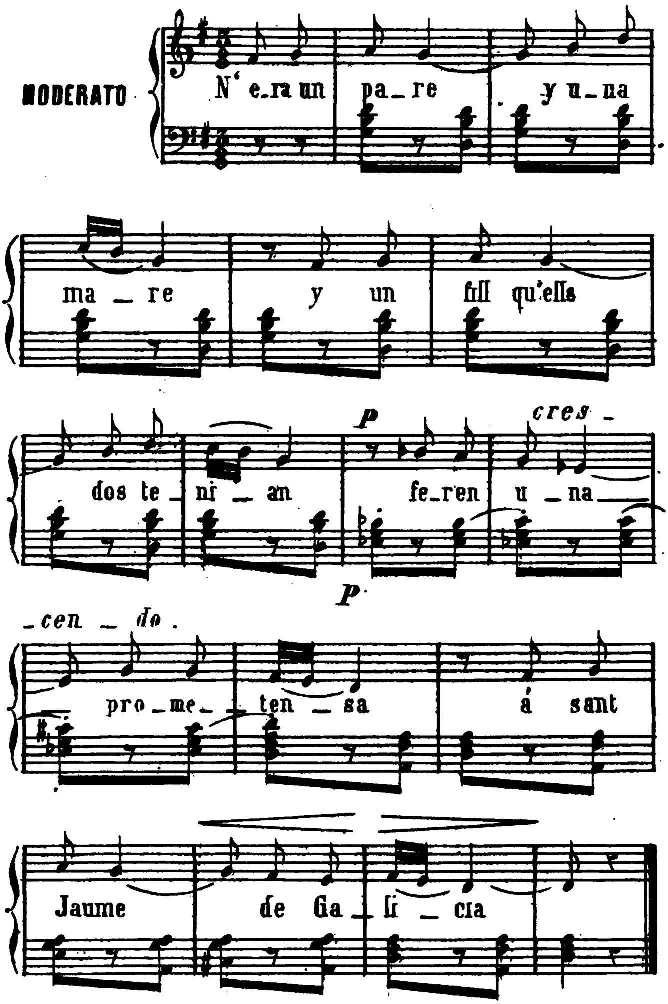
MODERATO
N' e_ra un pa_re y u_na
ma _ re y un fill qu'ells
dos te_ni _ an fe_ren u _ na
p
cres_cen_do.
p
pro_me_ten_sa á sant
Jaume de Ga_li_cia

N‘ era un pare y una mare—y un fill qu’ ell dos tenian,
feren una prometensa—á sant Jaume de Galicia

d‘ anarhi gayató en má—y rosaris á la cinta.
Quan foren un poquet lluny—un poquet lluny de la vila

encontraren un hostal—que hi havia una fadrina.
La fadrina del hostal—dihuen que n‘ era atrevida.
Diu la fadrina al romeu:—Dóm un bes per cortesía.
—No ‘u mana la lley de Deu,—ni sant Jaume de Galicia.
La fadrina del hostal—va dir que s‘en venjaria.
N‘ agafa una tassa d‘or—ab que ‘l seu oncle bevia
y la fica á lo sarró—mentre ‘l pelegri dormia.
Quan es hora de dinar—la tassa d‘ or no hi havia.
En sent hora de sopar—la tassa d‘ or no ‘s tenia.
La fadrina del hostal—diu que ‘l fadrí la tenia.
—Si jo tinch la tassa d‘ or—que ‘m penjin al mateix dia.
Li registran lo sarró—y la tassa d‘ or hi havia.
La justicia rigurosa—lo va penjá‘ al mateix dia.
Pero son pare y sa mare—no deixan de fer sa via.
Quan ne son á la tornada—lo seu fill veure volian.
Diu la romera al romeu:—Jo per allí hi passaria.
—No passéu per ‘llí muller—que ‘l dolor vos revindria.
—Reveni‘ ó no reveni‘,—resarè un‘ Ave María.
Aixis qu‘ ella se hi costa—veu que ‘l seu fill se movia.
—¿Com ets viu lo meu fillet—com ets viu ab tants de dias?
—No tinch d‘ esser viu ma mare—ab tan bona companyia?
Sant Jaume me tè pels peus—y la Verge per la cinta,
y lo cap lo Esperit sant—que il-lumina nit y dia.
Anáusen á cal Veguer,—á cal Veguer de la vila;
trobaréu que está dinant—menjantse gall y gallina,
quan arribaréu allí—li diréu ab cortesía:

« Dèu lo guart senyor Veguer—á vosté y la companyia
vaja á despenjá 'l meu fill—qu' encara está plé de vida.»
—Fugiu d' aquí dona boja—no 'm digáu tal bojería
que tan es viu vostre fill—com aquest gall y gallina.
Lo gall se posa á cantá',—la gallina al plat ponia.
—Aixó es miracle del cel—miracle que Deu envia.
Despenjaren á l' infant—y penjaren la fadrina.

VARIANTS.

Vers 17.

Ja l' agafan y me 'l lligan—y 'l penjan al mateix dia.

Vers 20.

Diu la romera al romeu—que 'l seu fill veure volia.
—Ahont vols anar dona loca—ahont vols anar dona mia,
de tan lluny com lo veurás—á plorar te posarias.
De tan lluny com lo va veure—ja plora com si 's moria.
Sant Jaume lo tè pèls peus,—pèl cap la Verge María,
los angelets pèl entorn—que li feyan companyia.
—Ay mare la meva mare—una cosa jo 'us diria,
que n' anésseu á cal batlle,—á cal batlle de la vila
qu' allí al trobaréu dinant—ab un gall y una gallina.

Vers 32.

—Vaji á despenjá 'l meu fill—que ja n' es tornat á vida.

Vers 36.

Aixó es miracle del cel—y de la Verge María.

Després del últim vers de la nostra versió hem vist en lo *romancerillo* del Sr. Milá eix altre:

Primer la van assotar—ella molt mes mereixia.

Emperó la generalitat dels que aquesta cansó cantan no 'l dihuen aqueix vers. Nosaltres seguint la costum l' hem suprimit pus no 's pot negar que trau tot lo bon efecte del acabament.

NOTAS.

Eixa cansó es molt antiga, aixis nos ho dona á entendre la paraula *veguer* que alguns, be pochs, la cambian ab la de *batlle*, paraula molt mes moderna. Si cap dupta 'ns cabès de sa antiguitat nos la desvanexeria al instant eix tros del *llibre de concells* de Jaume Roig, en lo qui s' hi troba tot sencer l' argument d' eix cant.

Una vil hosta
roin disposta
. . . . .
llavors tenia
en sa posada
una bregada
de pelegrins
vells é fadrins,
hu li 'n faltá (¿agradá?)
e requestá
li fes plaher,
no 'u volguè fer;
la vil bagassa
mésli la taça
dins son fardell;
partintsen éll
menys la trobaren,
fent que 'l pentjaren.
Los altres tiren
llur vot compliren;
com se tornaren
de fet anaren
veure 'l penjat.
Poch apartat
del gran camí,
viu lo fadrí:
dix: «Despenjáume,
beneyt Sant Jáume
m' ha sustentat.»
Lo gran pecat
fonch decobert,
é fonch pus cert,

car com cuytassen
é 'l demanassen
al president,
ell responent
á llur querella,
per maravella
dos cuyts ocells,
presents tots ells,
ressucitaren
é alt cantaren
gallina é gall.
Sens entrevall
l' hosta dampnada
prest fonch penjada.

(Llibre de concells, llibre II. *Com volguè pendre beguina.* 1.ª part.)

LO DIA DE S. CRISTOFOL.

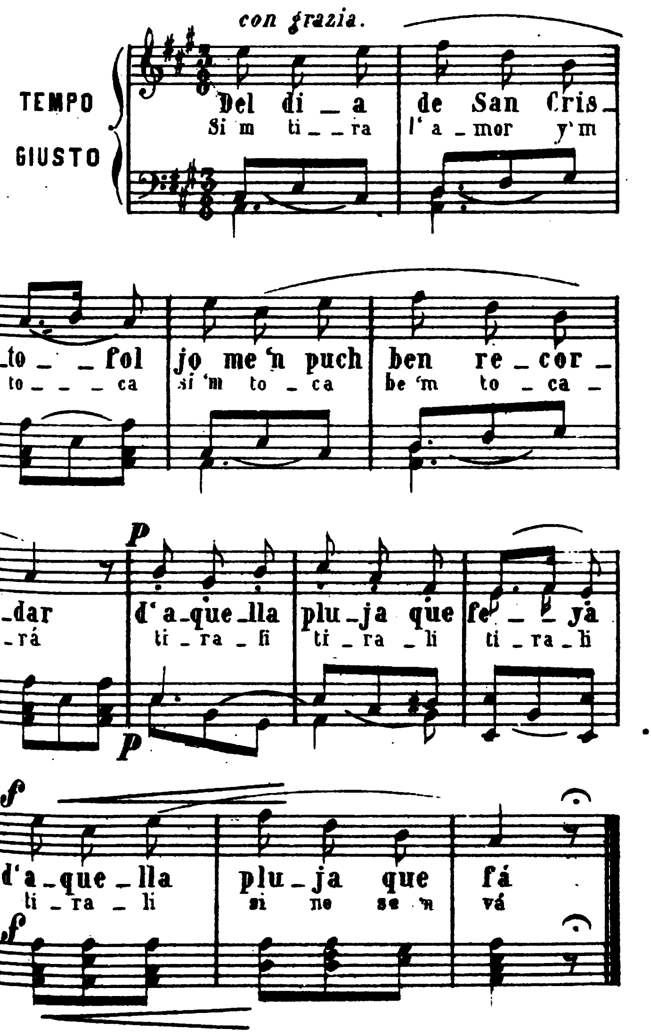
con grazia.
TEMPO GIUSTO
Del di _ a de San Cris _ to _ _ fol jo me 'n puch ben re _ cor _ dar d' a _ que _ lla plu _ ja que fe _ _ ya d' a _ que _ lla plu _ ja que fá
Si m ti _ _ ra l' a _ mor y' m to _ _ _ ca sí 'm to _ ca be 'm to _ ca _ rá ti _ ra _ li ti _ ra _ li ti _ ra _ li ti _ ra _ li si ne se 'n vá
p
p
f
f

Del dia de Sant Cristofol—be me 'n puch ben recordar
d' aquella pluja que feya—d' aquella pluja que fá.

¡Si 'm tira l' amor y 'm toca,
si 'm toca bè 'm tocará,
tírali, tírali, tírali,
tírali sino se 'n va!

Me 'n varen treure de casa—no 'm volgueren dar sopar,
ne vaig pendre la escopeta—y me 'n vaig aná' á cassar.

¡Si 'm tira l' amor y 'm toca,
si 'm toca bè 'm tocará,
tírali, tírali, tírali,
tírali sino se 'n va!

No 'n trobo cassa ninguna—pera poderli tirar
sinò una pobre pastora—que guardava 'l bestiar.
La pastora está dormida—no la 'n goso á despertar,
ne cullo un ram de violas—y al pit las hi vaig tirar.
Las violas eran frescas—la pastora 's despertá.
—Digáume la pastoreta—¿de qui es lo bestiar?
—Las ovellas del meu pare,—los moltons del mèu germá,
las cabretas ne son mevas,—los cabrits del rabadá.
¿Que cercáu per aqui jove?—¿que 'us hi pensavaho trobar?
—La vostra amor donzelleta—si me lo voliaho dar.
—No 'u héu de dir á mon pare—ni tampoch á mon germá,
ni tampoch á ma germana—qu' així ningú no 'u sabrá,
sino als aucellets que volan—y no saben de parlar.
Ni havia un de xarraire—y tot ho va aná' á contar.

—Ay trista y desgraciada—que veig vení‘ á mon germá !
Pistons y pistola porta—y la vida ’m llevará!
—No t’ espantis pastoreta—ell á tu no ’t matará,
primer jo perdrè la vida—abans éll no ’t tocará.

¡Si ‘m tira l’ amor y ’m toca
si ’m toca be ‘m tocará,
tírali , tírali , tírali ,
tirali sino se ’n va!

VARIANTS

En lo *Romancerillo* del Sr. Milá hem vist comensada eixa cansó aixis:

Una matinada fresca—vaig sortir per ‘ná á cassar.

Vers 10.

Ja se ’n alsa y se m’ acosta—ab un roch á cada má.
—Que ’n feu aqui, lo bon jove—que ’n veniu qui á cercar?
—L‘ amor vostra donzelleta—si ’m la volguesseu donar.
—Demanéula á lo meu pare—y tambè al meu germá,
y tambè á la meva mare—y al meu oncle capellá,
que si ells vos la donavan—per ben donada será.

NOTA.

—

La tonada d eixa cansò es de las mes hermosas y mes alegres d‘ entre totas las catalanas: en molts pobles de la montanya la fan servir pera ballarhi la sardana.

LA DIDA DEL INFANT.

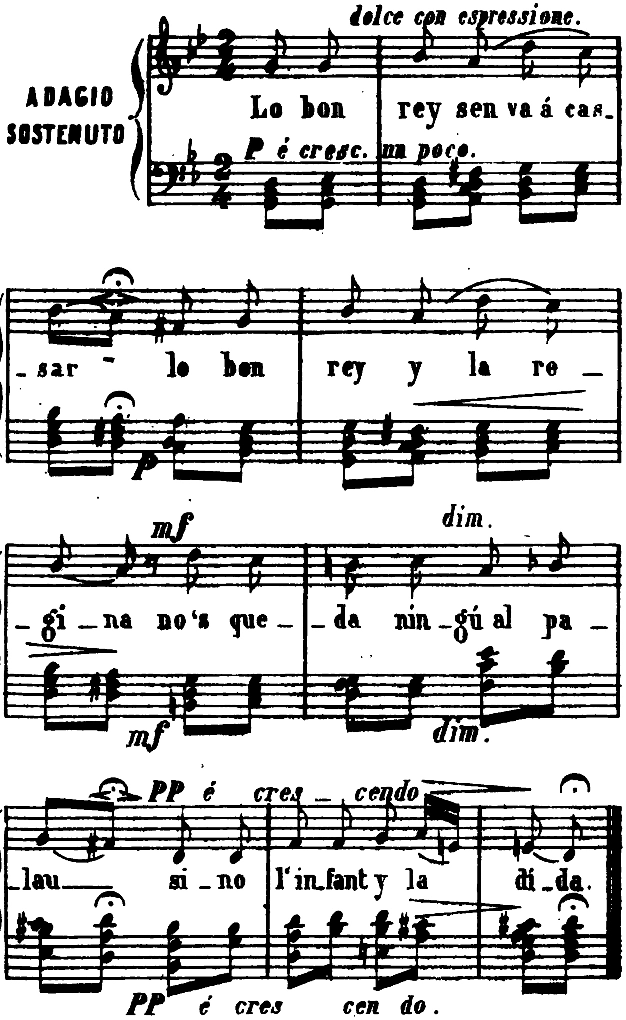
ADAGIO
SOSTENUTO
dolce con espressione.
Lo bon rey sen va á ca_
P é cresc. un poco.
sar lo bon rey y la re
p
mf
dim.
_gi_na no's que_
_da nin_gú al pa_
mf
dim.
PP é cres_cendo
_lau si_no l'in_fant y la di_da.
PP é cres cen do.

Lo bon rey se 'n va á cassar—lo bon rey y la regina,
no 's queda ningú al palau—sino l' infant y la dida.

L' infantò no vol dormir—ni ab bressol ni ab cadira,
ni tampoch ab un pom d' or—que la dida li tenia.

La dida feya un gran foch—per veure si dormiria,
ab l' ardoreta del foch—la dida s' es adormida,
quan la dida 's despertá—trobá l' infant cendra viva,
la dida ne fa un gran crit:—¡Válgam la Verge María!
que si Vos no m' ajudéu—de tothom seré aborrida
de comptes y de barons—y gent d' alta gerarquía.
Verge si 'm tornéu l' infant—corona de or vos faria,
y á vostre fill preciós—corona de plata fina.
Ja surt lo criat del rey:—¿Que 'n teniu la meva dida?
—He perdut lo pomet d' or—la prenda que mes valia.
—Dida véus aquí diners—compréune un á la botiga.
—Com lo pom que jo he perdut—no 'n venen á las botigas.
—Dida véus aquí diners—compréune á la argentería,
y si allí no 'n venen d' or—compréune de plata fina.
Quan ella es á mig carrer—troba la Verge María :
—Verge si 'm tornéu l' infant—corona d' or vos faria,
y al vostre fill preciós—corona de plata fina.
—Tornéusen prompte á palau—no estigáu tan afligida,
allí trobaréu l' infant—que tot sol ne fa joguinas.
Se 'n torna dintra 'l palau—troba al rey ab la regina.
—¿Hont teniu , dida, l' infant—que 'l rey véurelo volia?
—Posadet dins del bressol—jo l' hi deixat que dormia.

Estant en eixas rahons—l' infant sent plorar la dida:
ja se 'n puja escala amunt—ab una gran alegria.
Se me 'l veu dins del bressol—dins del bressol fent joguinas.
—¡Válgam la Mare de Dèu!—¡Válgam la Verge Maria!

VARIANTS.

Vers 1.

Allá en lo palau del rey—un gran convit n' hi havia.

Vers 3.

Don Dalmau no vol dormir—ni ab bressol ni ab cadira,
sino á la bora del foch—y á la falda de la dida.

Vers 5.

La dida feya un gran foch—de llenya verda d' alzina.

Vers 14.

—N' he perdut un volqueret—lo mes bo que 'l rey tenia.

Vers 16.

—Dels volquerets qu' he perdut—no 'n venen á capbotiga.

Vers 29.

Y al entrant del quarto hi véu—la hermosa Verge Maria:
—Véuse aquí dida l' infant—mes bonich que no 'l teniau.

NOTAS.

Eixa cansó es de las que serveixen pera fer dormir las criaturas y que se 'n diuhen *de bressol.*

Al cantárla, cada cop que 's comensa la tonada se torna á repetir la lletra dels dos hemistichs del vers darrerench.

Coneixém del mateix cant eixa versiò provençal:

Lou rei á 'no nourriço—plus belo que lou jour;
elo s' es endourmido—lou Dauphin au coustat,
mai quand s' es revelhado—l' a trouvat estouffat.
N' en pren sa courbelheto—les pedas vai lavar.
Lou rei qu' es en fenestro—la regardo passar:
—Et ounte vas, nourriço,—que Dauphin plourará?
—N'aguetz pas poou, moun mestre,—ieu l'ai ben malhoutat.
—Entouerno-te, nourriço,—servanto l' y anará.
La nourriço s' entouerno—plourant et souspirant.
—Mai que n' as-tu, nourriço,—que sies tant estounad'?
—Pardoun, pardoun, beou sire,—vous l' auge pa' avouar.
—Ah! digo tout, nourriço,—te será perdounat.
—Iou me siou endourmido—lou Dauphin au coustat,
quand me siou revelhado—l' ai trouvat estouffat.
Au bout de tres quarts d' houro—la mandon pendourar.
Quand es sur la pontenci—Dauphin s' es revelhat:
—N' en pendetz pas ma maire—que l' a pas meritat,
pendetz n' en la servanto—que m' avié 'mpouissounat.

No posém la traducció d' aquest cant, per que es prou fácil l' entendrel' en la llenga mateixa en que está escrit. Lo desénllás es diferent del de la çansò catalana. Sens pòr de fer errada en nostre judici, podèm ben bè assegurar que nostra cansò valt molt mes que la provençal.

Eix argument se troba en altras versions contat de diferents maneras; n' hi ha una en que la dida se 'n va á fer dir una missa á la mare de Dèu de la Pietat, y 'l noy resucita quan son al Evangeli.

En una altra lo infant parla aixís qu' arriva la justicia y mentres que la dida 'l cus dins de la mortalla. De totas maneras se véu en eixa cansò un fondo de vritat histórica molt mes marcat que en altras que per tals passan y son tingudas.

MARÍA.

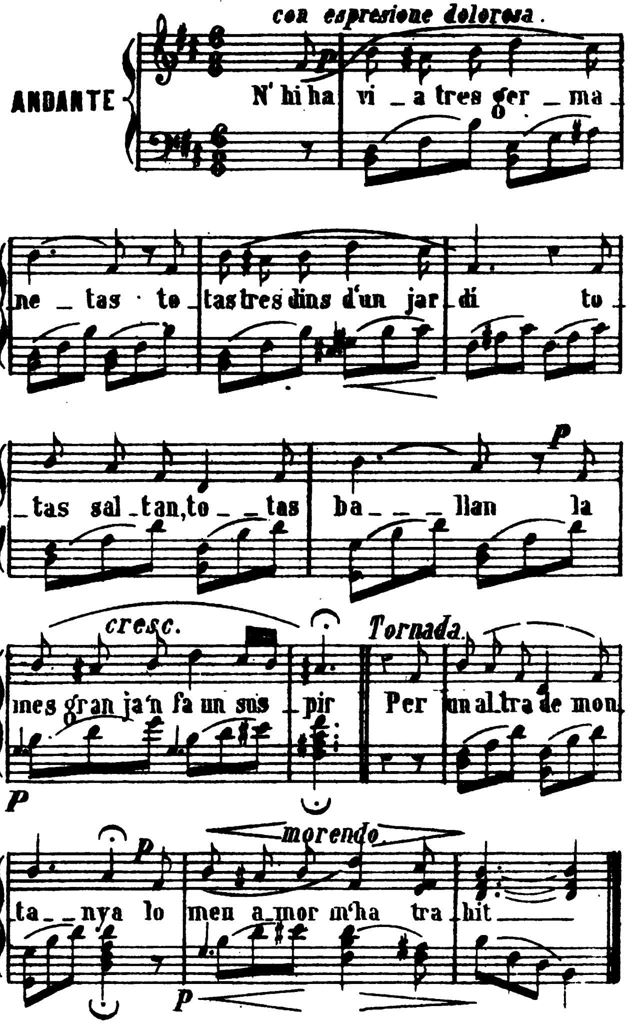
ANDANTE
con espresione dolorosa.
N' hi ha vi _ a tres ger _ ma _ ne _ tas to _ tas tres dins d'un jar _ di to _ tas sal _ tan, to _ _ tas ba _ _ _ llan la mes gran ja'n fa un sus _ pir
cresc.
Tornada.
Per un al tra de mon _ ta _ _ nya lo meu a_mor m'ha tra _ hit
morendo.
p

N' hi havia tres germanetas—totas tres dins d' un jardí,
totas saltan, totas ballan.—la mes gran ja 'n fa un suspir.
Per un' altra de montanya
lo meu amor me ha trahit!
—¿ Perque suspiréu María ?—¿ Perqué feu tan gran suspir?
—Encenéume 'l candelero—que me 'n vull aná' á dormir.
Per un' altra de montanya
lo meu amor m' ha trahit!
Escala amunt s' enfilava,—tot pujantla ab gran fatich;
al sé' al entrant de l' arcoba—un infant ja n' ha parit.
—Ay! fill meu de mas entranyas—digasme d' hont has eixit,
si te 'n dono la mamella—no 'n trobarè pas marit,
si te encarrego á una dida—ne serás mal assistit,
si te 'n tiro á la riera—no hi haurá cel pera mí.
Lo fill del rey s' ho escoltava—passejantse pèl jardí.
—Donáuli vos la mamella—que ja trobaréu marit,
de cent homes que tinch d' armas—triaréu lo mes bonich
y si cap d' ells vos agrada—vos ne casaréu ab mi,
que 'n tinch la dona malalta—y s' acaba de morir
y si Deu no me la mata—ja la faré jo morir.
La María que l' escoltà—ja me li respon aixís:
—Ay traidor, déixala viure—mateix farias ab mi.
Per un' altra de montanya
lo meu amor m' ha trahit!

NOTA.

Tenim de lo mateix cant una altra versiò que diu :

Un dia eran tres ninetas—totas tres filavan lli ;
totas cantan y s' alegran,—la Clareta res no diu.
—¿ Perqué no cantas Clareta ?—No solias ferho aixis.
—Si no canto ni m' alegro—es perqué tinch lo cor trist:
encenéume 'l candelero—que me 'n vull anár al llit.
A l' entrada de la cambra—Dèu l' ha lliurada d' un fill.
—Ay fill meu de mas entranyas—ni may que jo t' hagués vist!
si jo mateixa te 'n crio—no 'n trobarè pas marit.
Lo rey s' estava en finestra—y tot aixó ho ha sentit.
—Criáusel, criáusel Clara—que no 'us faltará marit.
Ara venen mas armadas—y 'us lo triaré bonich ,
y si cap no vos agrada—jo serè 'l vostre marit.
Las armadas son vingudas—y ella n' ha trobat marit.

L' AUCELLET.

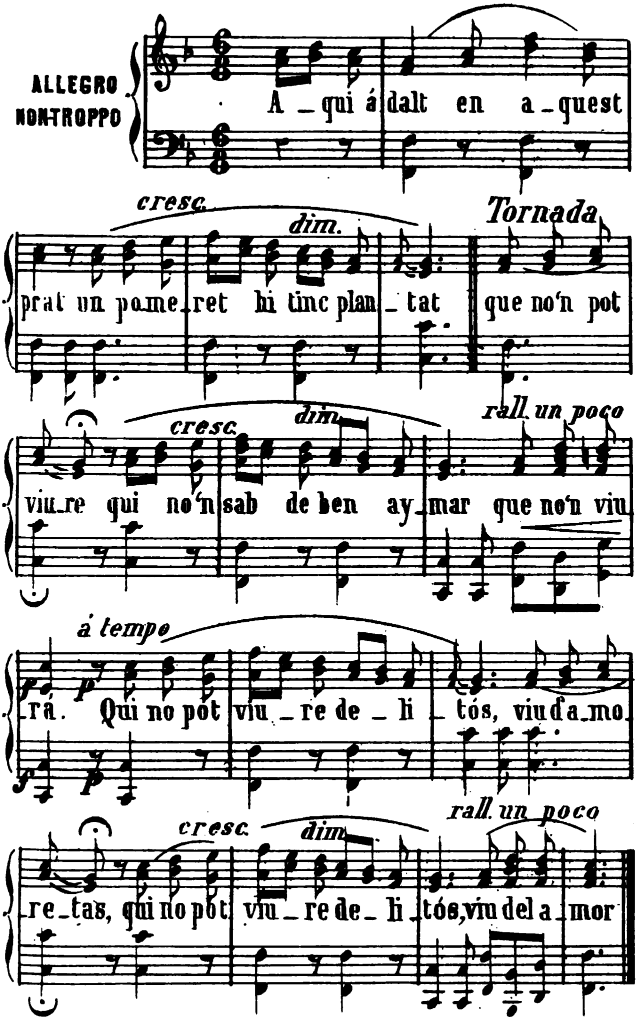
ALLEGRO NONTROPPO
A_qui á dalt en a_quest
cresc.
dim.
Tornada
prat un pome_ret hi tinc plan_tat que no'n pot
cresc.
dim.
rall. un poco
viu_re qui no'n sab de ben ay_mar que no'n viu
á tempo
_rá. Qui no pot viu_re de_li_tós, viu d'a_mo
cresc.
dim.
rall. un poco
_re_tas, qui no pot viu_re de_li_tós, viu del a_mor

Aqui á dalt—en aquest prat
un pomeret—hi tinch plantat,
que no 'n pot viure
qui no 'n sab de ben aymar
que no 'n viurá.
Qui no pot viure delitòs
viu d' amoretas,
qui no pot viure delitòs
viu del amor.
de pomeretas—n' es carregat
ben bermelletas—d' una meytat,
que no n' pot viure
qui no 'n sab de ben aymar etc.
y ben groguetas—de l' altra part.
Un aucellet—se hi ha ajocat
que tè lo bech—sobre daurat
y las aletas—la meytat,
y la cueta—de cap á cap.
Un cassador—l' hi ha àpuntat.
—Ay, cassador—no 'm tiris pas
que del rey so—molt estimat
y de la reyna—mes que cap;
menjo y bech—al seu costat
dormo ab un llit—encortinat.
Lo cassador—ja li ha tirat.
Los mariners—estant cridant:
—Ay d' ahont ve—aquesta sanch?
¿Ve de la guerra—ó ve del camp?
¿Ve de la terra—ó de la mar?
¿ó es la del—aucell galant
que per lo rey—ha estat criat,

molt ben sérvit—y mal pagat?
Ay quan lo rey—aixó sabrá.
lo cassador—fará matar.

NOTAS.

Aquesta cansó tè una pila de variants, sobre tot en lo responement. En *Lo Romancerillo* de En Manel Milá hi trobém aquest:

Ay, que no 'n sab
de viure, viure, viure,
ay, que no 'n sab
de viure y aymar.

En la Garriga y pobles de l' entorn de Granollers, hi cantan eix altre:

¿A hont posarè 'l meu banch?
sota la flor del lliri, lliri,
sota la flor del lliri blanch.

Lo que tè mes bonich que tot, es la senzilla y preciosa melodía ab que 's canta: á no ser eixa, la lletra, qu' en si mateixa poch valor literari tè, no la haguerem posada en aquesta col·lecciò, com lo mateix haguerem fet ab la cansò *Lo Rossinyol*, *La Pastoreta* y *Lo noy de la mare* si no fòs perqué 's troban en lo mateix cas que *L' aucellet.*

LOS ESTUDIANS DE TORTOSA.

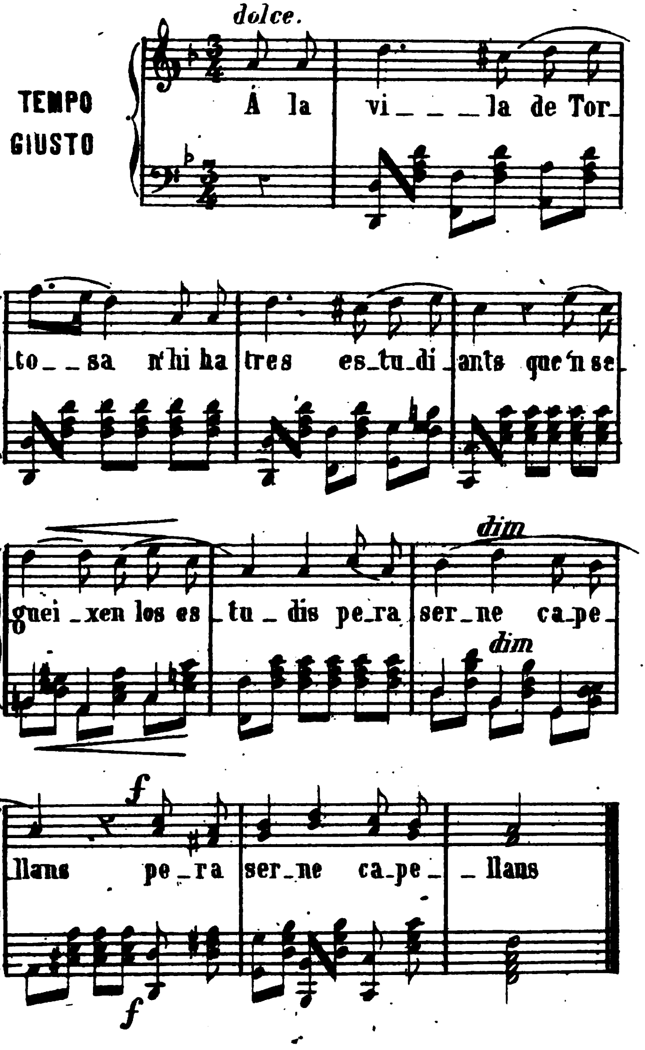
TEMPO GIUSTO
dolce.
Á la vi_ _ _ la de Tor_
to_ _ sa n'hi ha tres es_tu_di_ants que'n se_
guei_xen los es_tu_dis pe_ra ser_ne ca_pe_
dim
dim
f
llans pe_ra ser_ne ca_pe_ _llans
f

A la vila de Tortosa—n' hi ha tres estudiants
que 'n segueixen los estudis—pera serne capellans.

Ja n' encontran tres ninetas—tres ninetas molt galants,
comensan de tirar xansas,—xansetas las van tirant.

Las ninetas son traydoras—justicia van demanant;
no passa l' espay d' una hora—que á la presò 'ls van portant.
Lo mes petit que hi havia—nit y dia está plorant,
y 'l mes gran l' aconsolava:—Germá meu no ploris tant,
que 'n tenim un germá á Fransa—servint al duch de Rohan
que si la nova savia—ne seria aqui al instant,
mataria jutge y batlle—y tots los seus escribans.
Lo jutge se ho escoltava—per una reixa mòlt gran:
—Calléune, calléune presos-que d' aqui ja 'us ne traurán.
A las duas de la tarda—ja 'ls ne donan paper blanch.
A las quatre de la tarde—al suplici 'ls van portant.
Mentre 'ls penjan y despenjan—lo seu germá está arribant.
Ja 'n pregunta á l' hostalera:—¿Qu' es aquest brugit tan gran?
—Es que 'n penjan y despenjan—tres pobrets estudiants.
—Calléu, calléu l' hostalera—¿per ahont hi serè abans?
—Passi per la carretera—ó per las pradas y camps.
Ja 'n baixa del cavall negre—y se 'n puja á un cavall blanch.
De tant que 'l cavall corria—las pedras van foguejant.
Ne desenvaina la espasa,—pica l' esperò al cavall.
—Apartéus' donas prenyadas—apartéuvos al instant
que l' infant del vostre ventre—no 'n puga patir cap dany.
Quan es al peu de la forca—ja 'n sent lo darrer badall.
Ab la punta de la espasa—ja 'ls hi va tallá' 'l dogal.
Los fa un bes á cada galta:-Deu vos perdó 'ls meus germans.
Adeu vila de Tortosa—be te n' irás recordant.
A la vila de Tortosa—entraré jo á foch y sanch.

De la sanch del senyor jutge—los carrers se 'n regarán;
en la sanch de las ninetas—los cavalls hi nadarán;
y de las testas dels homes—montanyas se n' alsarán.
Adeu vila de Tortosa—no t' haguès conegut may!

Variants.

Vers **7.**

—Lo mes gran mòlt ne plorava,—lo mitjá no plora tant,
y 'l mes xich los consolava:—Germans meus no ploréu tant.

Vers **32.**

—De la sanch de las ninetas—riberas ne correrán,
ab la sanch del senyor jutge—jo me 'nrentarè las mans.

Lo nom de la persona á qui serveix ab las armas lo germá venjador, cambia tambè molt: lo mes comú es donarli eixos tres noms *Duch de Rohan*, *Don Roland*, *y rey Duran*. Hem escullit lo primer per semblarnos lo mes apropiat al carácter de la composiciò.

Ab tot y que havém vist alguna versió que fa passar lo fet en la vila de *Tolosa*, nosaltres hem acceptat com lloch de l' acciò lo de Tortosa per ser aquesta vila la que 'l poble anomena casi sempre al cantar la cansó y no la altra. Y no 'ns sembla cap disbarat que aixi ho fassa, pus be lliga lo fondo d' aqueixa tradiciò ab las encesas lluytas que per dos y tres vegadas la ciutat tinguè ab los francesos en diferentas épocas. D' algun fet local, maridat ab alguna d' aquellas invasions, pot ben be haver nat la cansó dels *Estudiants de Tortosa*.

Al cantarla, cada cop que 's comensa la tonada se tè que repetir la lletra del vers darrerench.

ISABEL.

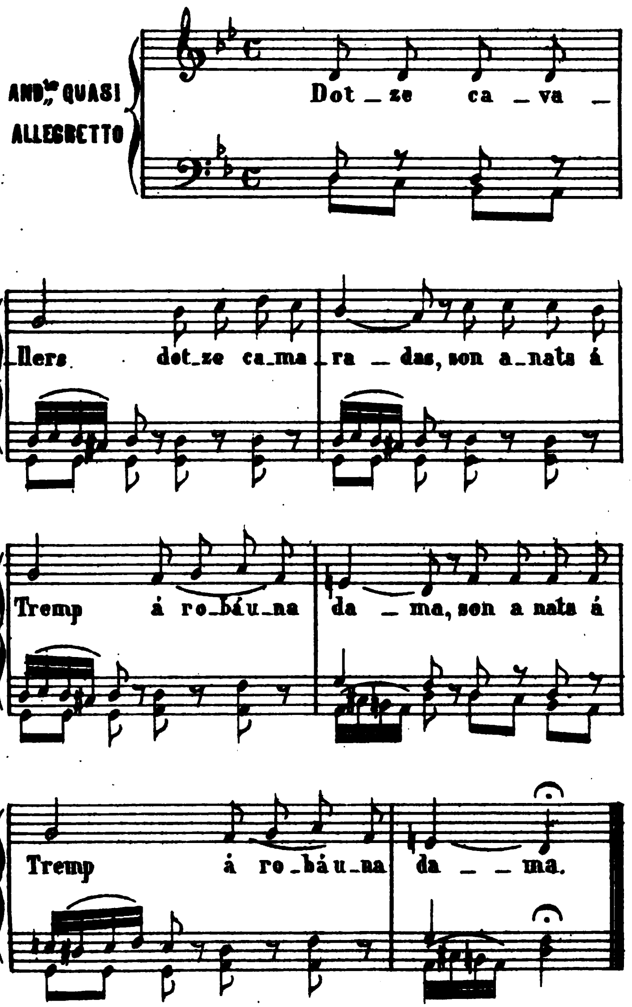
AND.te QUASI ALLEGRETTO
Dot _ ze ca _ va _
_llers dot_ze ca_ma _ra _ das, son a_nats á
Tremp á ro_báu_na da _ ma, son a nats á
Tremp á ro_báu_na da _ _ ma.

Dotze cavallers—dotze camaradas
son anats á Tremp—á robá' una dama:

quan ne son á Tremp—sola l' han trobada
sola en un balcó—qu' á la fresca estava.
—Senyora Isabel—¿ha sopat encara?
—No per cert senyors—que no tinch pas gana.
Mon pare no hi es—ni tampoch ma mare,
son al Aragó—que volen casarme
ab un mal vellot—que á mi no m' agrada.
—Senyora Isabel—ha de ser robada
á la mitja nit—ó á la matinada.
—Robada serè—si 'l lladre m' agrada.
A la mitja nit—sent soroll per casa.
—Deixáume vestir—que estich despullada.
Ja l' agafan dos—un per cada banda;
ab escala d' or—ja l' han devallada;
ab un cavall blanch—se l' han emportada;
ab capa de seda—la n' han abrigada,
y ab un mocador—li han tapat la cara
perqué no la vejin—son pare y sa mare.
Quan son á cavall—encontran son pare.
—¿Qui n' es eixa dama—que va tan tapada?
¿que 'n tè pòr del sol—ó de la rosada?
—No tè pòr del sol—ni de la rosada,
sino del ayret—que 'n talla la cara.
Un xich mes avall—troba sa germana.
—¿Qui n' es eixa dama—que va tan tapada?
que 'n tè pòr del sol—ó de la rosada?
—No 'n tè pòr del sol—ni de la rosada

sino del ayret—que 'n talla la cara.
Al ser mes enllá—ne troba á sa mare.
—¿Hont vas Isabel?—¿hont vas desditxada?
Baixa de cavall—y anémsen á casa,
demá á missa irás—ben acompanyada,
lo patge al costat—com toca á una dama.

NOTA.

Cada cop que 's comensa la tonada se tè que tornar á dir la lletra del vers darrer.

LO MARINER.

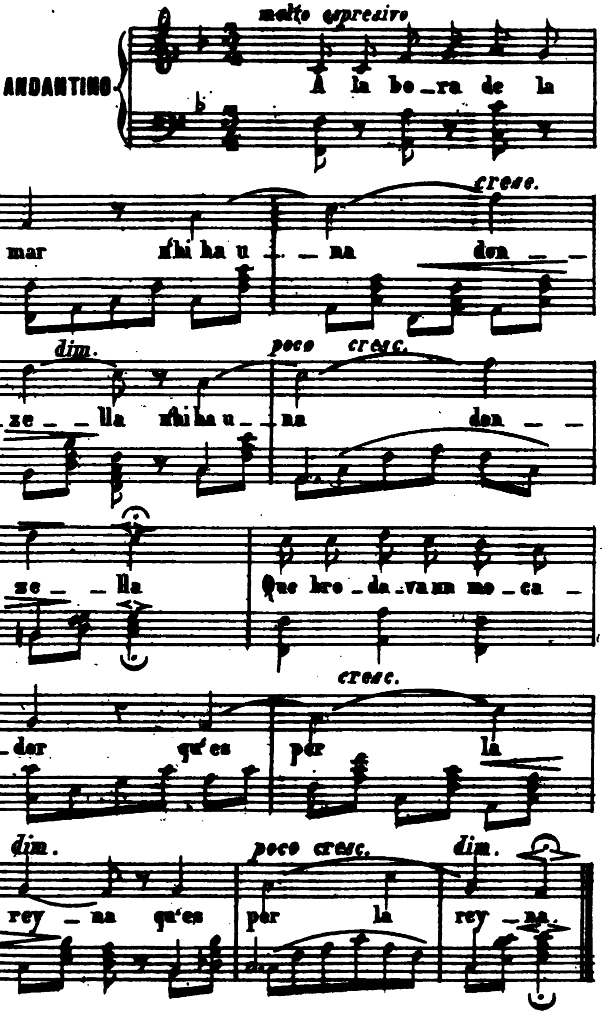

molto espresivo
ANDANTINO
A la bo_ra de la
mar n'hi ha u_ _na don_ _
cresc.
dim.
poco cresc.
ze_ _lla n'hi ha u_ _na don_ _
ze_ _lla
Que bro_da_vam mo_ca_
cresc.
_der qu'es per la
dim.
poco cresc.
dim.
rey_na qu'es per la rey_na.

A la bora de la mar—n' hi ha una donzella
que 'n brodava un mocador—qu' es per la reyna.

Quan ne fou á mig brodat—li faltá seda:
veu vení' un bergantí y diu:—¡Oh de la vela!

Mariner, bon mariner—¿que 'n portéu seda?
—¿De quin color la voléu—blanca ó bermella?
—Bermelleta la vull jo—que es millor seda.
—Entráu dintre de la nau—triaréu d' ella.
—Quan es dintre de la nau—la nau pren vela.
—Mariné 's posa á cantar—cansons novellas.
—Ab lo cant del mariner—s' es dormideta;
ab lo soroll de la mar—ella 's desperta.
—Quan ella s' ha despertat—ja no 'n véu terra;
la nau es en alta mar,—pèl mar navega.
—Mariner, bon mariner—portáume á terra
que á mi 'ls ayres de la mar—me 'n donan pena,
—Aixó si que no 'u faré—qu' heu de ser meva.
—De tres germanas que som—so la mes bella.
L' una es casada ab un duch—l' altra es princesa
y jo pobreta de mí—so marinera.
L' una du faldillas d' or—l' altra de seda,
y jo pobreta de mí—'n duch de estamenya.
—No n' es d' estamenya, no,—que n' es de seda
no sou marinera, no,—que 'n seréu reyna,
que jo sò lo fill del rey—de l' Inglaterra,
y set anys que vaig pèl mar—per vos donzella.

VARIANTS.

Vers 2.

Que broda d' un mocador—la flor mes bella.

Vers 4.

Veu venir un mariner—pèl mar navega.

Vers 6.

—¿De quina seda voléu—blanca ó bermella?

Vers. 13.

Quan ella s' ha despertat—pèl mar navega.

Vers 21.

La una tè un vestit d' or—l' altra de seda.

Entre 'l vers 22 y 23 se hi acostuma afegir dos versos mes, que naltres hem separat perqué no segueixen ab igual assonant y 'ls creyém ó corromputs ó pertanyents á una altra cansó que pot ben bé tindre 'l mateix argument, pero que, si es fundada nostra sospita, déu esser rimada ab altres assonants. Diuhen aixis los dos versos:

L' una va ab un cotxe d' or—l' altra de pláta
y jo pobreta de mí—ab una barca.

NOTAS.

Eixa cansó es la mes popular y la mes coneguda

en tots los paisos En Suecia dú per nom *Lo nauixeret*, y acaba aixis:

«La nina esclamantse, diu:—«Ay! que desgraciada sò! quin mal casament me veig obligadaá fer!»—Lo nauixeret se hi acosta tot jugant ab sa espasa:—«Farás un casament tant bo, que desditjarne de millor no pots.—Jo no sò nauixer. So fill del mes brau rey de l' Inglaterra »

Un lletrat inglés molt amich nostre nos ha asegurat tambè que en Escocia n' hi ha una, y no deixa de esser molt notable, que's canta ab una tonada igual á la ab que naltres cantém *Lo mariner*. En Italia ab eix argument hi tenen dos cants populars; dels dos ne posarém mostra perqué 's veji la semblansa que hi ha entre la versiò de Catalunya y las Italianas.

Il corsale.

—Oh marinar de la marina—oh cante-me d' una canson.
—Monte' bela, su la mia barca—la canson mi la canteró.
Cuand la bela l' è stajta 'n barca,—bel marinar s'büta cante'.
L' han navigá pi d'sincsent mia,-sempre cantant cula canson.
Cuand la canson l' e' sta' fürnia,-la bela a ca' n' in völ torne'.
-Sej giä lontan pi d' scincsent mia-sej già lontan da vostra eá.

Il marinaro.

—Son leva'-me na matin—bin da bonora.
Son andajta ant' ël giardin—cöje d' rosëte.
Mi rivolto añver al mar,—i' e' tre barchëte;
una l' era carià d' or—e l' auta d' seda,
una l' era d' röse e fjor,—l' e' la pi bela.
—Oh veni, bela, sül mar—à eampre' d' seda.
—Mi sül mar n' a vöj pa 'nde',—ch' i hai nen de moneda.

—Oh veni, bela, sül mar—faruma credit.
Cuand la bela l' e' sül mar,—largo la vela.
—Marinar, bel marinar,—tire'-me a riva!
—A riva pös pa tire',—che 'l mar s' artira.
—Marinar, bel marinar,—tire'-me a sponda!
—A sponda pös pa tire',—l' mar s' asprofonda.
—Marinar, bel marinar,—tire'-me a gjajra!
—A gjajra pös pa tire',—che 'l mar s' aslarga.
—Se me pare al lo savejs,—faria la guera.
—Se vos pare lo savejs—faria pa guera;
che mi son e' l fjöl dël re—de l' Inghiltera.

LA ESQUERPA.

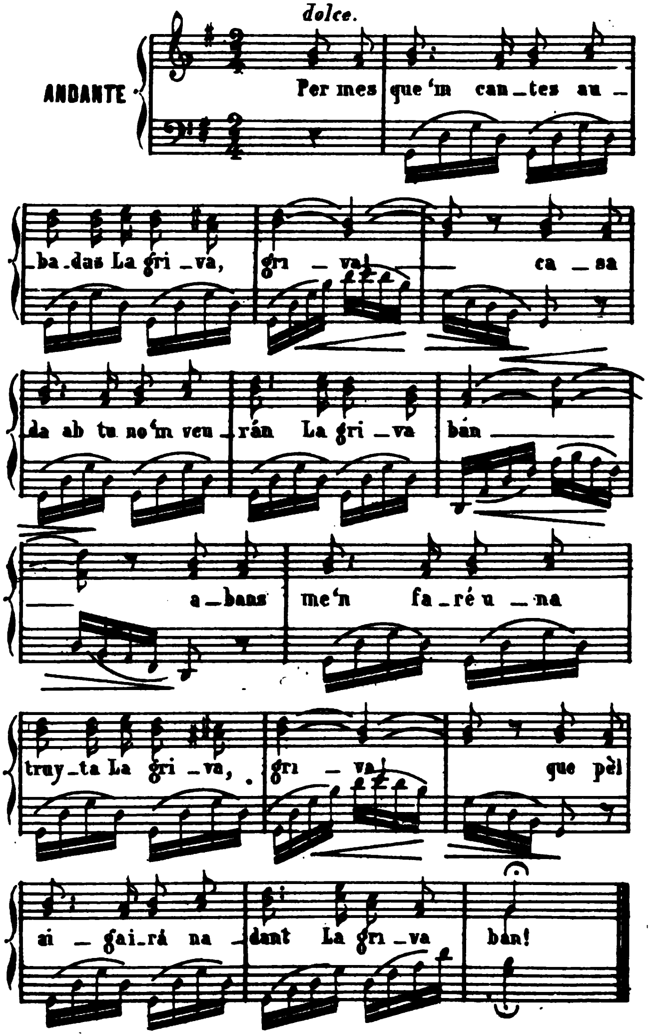
dolce.
ANDANTE
Per mes que 'm can_tes au_
_ba_das La gri_va, gri_va
ca_sa
da ab tu no'm veu_rán La gri_va bán
a_bans me'n fa_ré u_na
truy_ta La gri_va, gri_va
que pèl
ai_gai_rá na_dant La gri_va bán!

—Per mes que 'm cantes aubadas
La griva, griva !
casada ab tu no 'm veurán,
La griva ban !
abans me 'n farè una truyta
La griva, griva !
que pèl aiga irá nadant.
La griva ban !

—Si tu te 'n fas una truyta
que pèl aiga irá nadant,
jo me 'n farè pescador
que te n' anirá pescant.

—Si tu te fas pescador
que me 'n anirá pescant,
jo me 'n tornarè una griva ,
ginestrons irè menjant.

—Si tu te 'n fas una griva
y ginestrons vas menjant,
jo me 'n farè un astor
que te n' anirá cassant.

—Si tu te fas un astor
que me 'n anirá cassant,
jo me 'n tornarè una llebre
d' aquell bosch que n' es tan gran.

—Si tu te fas una llebre
d' aquell bosch que n' es tan gran,

jo me 'n farè un cassador
que te n' anirá tirant.

—Si tu 't fas un cassador
que me n' anirá tirant,
jo me 'n posarè un vestit
hont las balas no hi podrán.

—Si tu te fas un vestit
hont las balas no hi podrán,
jo me 'n farè l' esbarser
que te l' anirá estripant.

—Si tu te fas l' esbarser
que me l' anirá estripant,
jo me 'n tornarè una herbeta
d' aquell prat que n' es tan gran.

—Si tu te fas una herbeta
d' aquell prat que n' es tan gran,
jo me 'n farè l' aiga fresca
que te n' anirá mullant.

—Si tu te fas l' aiga fresca
que me n' anirá mullant,
jo me n' tornarè rateta
que se n' anirá amagant.

—Si 't tornas una rateta
que se 'n anirá amagant,
jo me 'n tornarè un gatet
que te n' anirá cassant.

—Si tu te fas un gatet
qué me n' anirá cassant,
jo me 'n tornarè la lluna,
pèls aires iré volant.

—Si tu te 'n tornas la lluna
que pèl cel irá volant,
jo me 'n tornarè lo núvol
que te n' anirá tapant.

—Si tu te fas lo gros núvol
que me n' anirá tapant,
jo me 'n tornarè una flor
que 'ls ulls s' hi enamorarán.

—Si tu te fas una flor
que 'ls ulls s' hi enamorarán,
jo me 'n farè jardiner
que te n' anirá regant.

—Si tu te fas jardiner
que me n' anirá regant,
jo me 'n tornarè lletuga,
lletugueta de enciam.

—Si tu te tornas lletuga,
lletugueta d' enciam,
jo me tornarè la terra
que te n' anirá criant.

—Si tu te tornas la terra
que me n' anirá criant,
jo me 'n tornarè una monja
y en convent me ficarán.

—Si tu 't tornas una monja,
en convent te ficarán;
mes jo 'm tornarè un fraret
y t' anirè confessant.

—Si tu 't tornas un fraret
que m' anirá confessant,
jo me 'n tornarè una morta
y á la tomba 'm tirarán.

—Si tu te fas una morta
que á la tomba tirarán,
jo me 'n tornarè una caixa
y dins meu te ficarán.

VARIANTS.

Tambè s' hi cantan eixas posadas que naltres hem tret per lletjas.

—Jo me 'n tornarè lletuga,
lletugueta d' enciam.
—Jo 'm farè oli y vinagre
y 'ls dos irém barrejant.

—Jo me 'n tornarè una plata,
una plata de biram.
—Jo serè dels convidats
dels que més te menjarán.

NOTA.

A Provensa, entre sos cants, tambe li tenen aquest ab lo nom de *Les transfourmatiens*. Se pot dir que n' es igual al nostre exeptuant lo comens.

—Margarido, ma mio,
mes premieres amour
te fau toucar d' aubados } bis.
d' aubados de tambours. }

—M' embarrasse d' aubados,
de qu les fai toucar,
s' acot dure plus gaire
iou m' anarai negar.

—S' acot duro plus gaire,
que te vagues negar,
iou me farai nedaire
et anarai sauvar etc.

Tot lo demès casi es igual, menos l' acabament que á dir veritat nos pláu mes lo de la nostra versiò.

Mr. Mistral en sa Mireya li posá eix cant; emperó lo rejovení ab tal gracia que apar tot un altre.

LA DAMA DE TOLOSA.

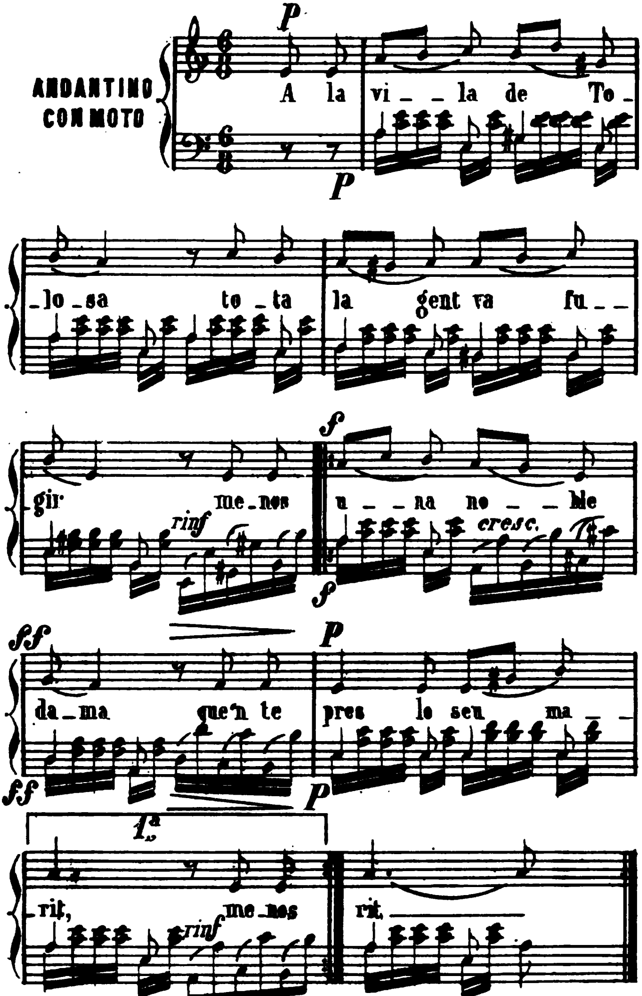
ANDANTINO CON MOTO
A la vi_ _la de To_
_lo_sa to_ta la gent va fu_ _
_gir me_nes u_ _na no_ _ble
da_ma que'n te pres lo seu ma_ _
_rit, me_nes rit.
rinf
cresc.
1.a

A la vila de Tolosa—tota la gent va fugir
menos una noble dama—que 'n tè prés lo seu marit.

Set anys fa que lo tè pres—y altres set que no l' ha vist,
set y set ne fan catorze—que no ha vist al seu marit.

Un dia anant á la plassa—Capitel-lo véu venir.
—Capitel-lo, Capitel-lo—tornáume lo meu marit.
—Si vols que 'l marit te torni—has de dormi' ab mi una nit.
La dama gira y se 'n torna,—á son marit ho va dir.
—Feúho, feúho noble dama,—feúho per amór á mi,
que quan jo d' aqui dins surti—se recordará de mi.
La dama gira y se 'n torna—se 'n va á fer lo qu' ell li ha dit.
Descordantse la cotilla—la dama fa un gran suspir.
—¿Que suspiras noble dama?—¿Perqué fas tan gran suspir?
—Si suspiro, es que suspiro—pèls amors del meu marit.
—No t' espantis noble dama—ja 'l veurás demá 'l matí.
L' endemá á punta de dia—noble dama 's va vestir.
Tot cordantse la cotilla—ja 'n va fer un gros suspir.
—No suspiris noble dama—no suspiris pèl marit.
Cinch mil homes tinch en armas—triarás lo mes bonich,
y si cap no te 'n agrada—jo serè lo teu marit.
Treu lo cap á la finestra—véu penjar lo seu marit.
—M' havéu llevat l' honra meva,—heu penjat lo meu marit,
Capitel-lo, Capitel-lo—vos recordaréu de mí.
La dama se 'n vesteix d' home—y al rey se 'n va aná' á servir.
Un dia fent centinella—Capitel-lo véu venir:
—Detente aqui Capitel-lo—ara es hora de morir.
—Tinguéu pietat, senyora,—tinguéu pietat de mi.

—La pietat que tinguereu—al penjar lo meu marit.
Li dòna tres punyaladas:—la primera 'l va ferir,
la segona cáu en terra,—la tercera va morir.

Variants.

Vers 5.

Se 'n va á trobá' al comandant—al comandant de Madrit
—Deu lo guart lo comandant—¿si 'l vol treure 'l meu marit?

Vers 16.

—Noble dama es matinera;—á las quatre del matí
treu lo cap á la finestra—véu passar lo seu marit.

Vers 19.

Tres fills ne tinch á la guerra—triaréu lo mes bonich.

Vers 28.

—Se n' arrenca una pistola—y prompte n' hi posa 'l dit.

NOTAS.

Eixa cansó es molt popular y d' ella se n' han fet tota classe de treballs literaris; coneixém novelas y dramas ab aquest argument. Tot aixó diu ben clar que 'l fet que ha donat lloch á que 'ls cansoners y poétas se n' amparessen, no es un fet imaginari, si no que, al revès, es ben históricb.

Cada vegada que 's comensa la tonada se torna á dir l' últim vers de la posada d' abans.

LA MORT DE LA NUVIA.

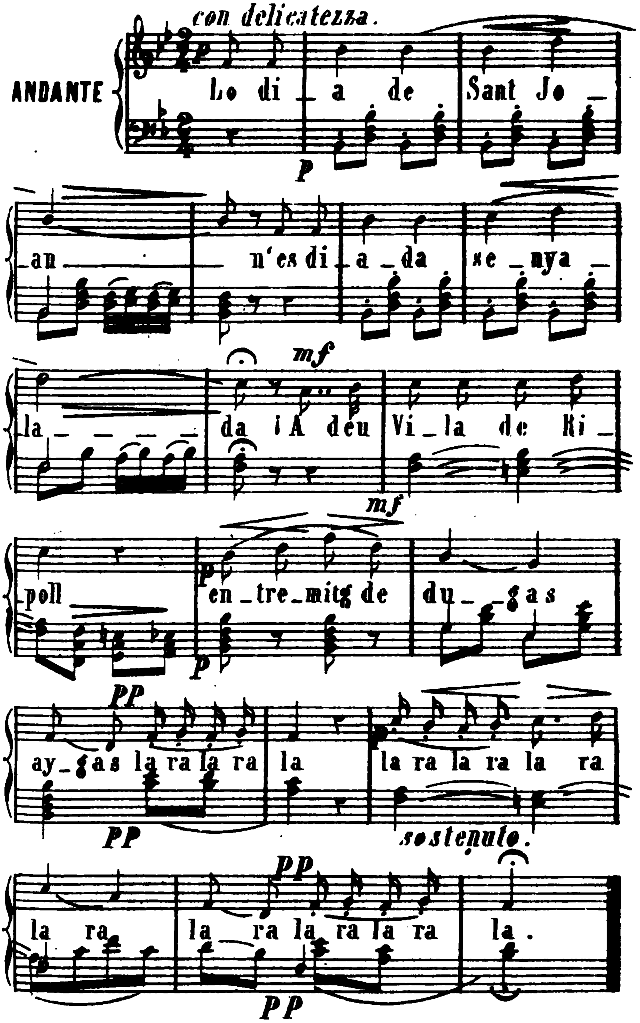
con delicatezza.
ANDANTE
Lo di _ a de Sant Jo _ an _ n'es di _ a _ da se _ nya _ la _ _ _ _ _ da ¡A deu Vi _ la de Ri _ poll en _ tre _ mitg de du _ gas ay _ gas la ra la ra la la ra la ra la ra la ra la _ ra la ra la ra la.
sostenuto.

Lo dia de sant Joan—n' es diada senyalada.
A Deu vila de Ripoll
entremig de duas aigas.

Carrè amunt y carrè avall—vaig puntejant la guitarra.
A Deu vila de Ripoll
entremig de duas aigas.

Ja la veig dalt d'un balcó—soleta que 's pentinava
ab una pinteta d'or—y un escarpidor de plata.
Ja n' hi tiro un anell d' or—de set pedras viroladas,
ja n' hi tiro un mocador—tot brodat d' or y de plata.
Poso la sella al cavall,—costeta amúnt me n' anava,
lo galó negre al barret,—la sabata ensibellada.
Quan á mitja costa sò—sento una veu prima y clara.
Ja me 'n giro al costat dret—veig la meva enamorada.
Ja me 'n giro per detrás—me la veig sota una mata.
Pego volada al cavall—dret á casa seva anava;
quan vaig ser á mig camí—sento tocar las campanas.
Veig venir un amich meu—que depressa caminava.
—¿Me sabrias di' amich meu—per qui tocan las campanas?
—Amich meu jo t' ho diré—per la teva enamorada.
—Válgam Deu com pot se' aixó—no hi ha un quart que l' he deixada.
Giro la brida al cavall—cap á casa seva anava.
Aixis que n' entro al carrer—veig mitja porta tancada.
Cortina negra al balcó,—lo meu cor se me n' hi anava.
Ja me 'n pujo escala amunt—com si jo fos de la casa.
Pujo 'l primer esglahó,—pujo 'l segon de la escala,
al ser á dalt del replá—me la veig amortallada.
Ja me li agenollo als peus,—ja li destapo la cara.

—Amor meu no 'm toquis pas—que jo 'n fora condempnada.
Vesten á baig del saller—trobarás la meva mare;
digas que 't donga las claus—las claus de la meva caixa,
trobarás un anell d' or—de set pedras viroladas,
trobarás un mocador—tot brodat d' or y de plata.
En lo calaixó del mig—trobarás las arracadas,
en lo calaixó de baix—trobarás l' anell de plata,
y lo ret de carmesi—dessota la roba blanca.
Despres ves á cal fuster—digas que 'ns fassin la caixa
que la fassin un poch gran—perqué 'ls dos hi pogám cabre.

NOTAS.

Pèl regular acaba esta cansó ab los dos versos següents que naltres suprimim pus trauhen tota la poesía á la composició :

Ja se n' arrenca un punyal—y se 'n dòna punyalada.
—Válgam Deu com pot se' aixó—duas morts en una casa!

Fixis la atenció en lo vers 20 y s' hi trobará que 's fa esment de una costum avuy desconeguda en moltas parts de Catalunya, mes qu' encara 's conserva en alguns pobles de montanya y en algunas vilas, com per exemple en Igualada. Parlém de la costum que hi havia abans, de posar una cortina negra al balcó de la casa en que s' ha mort algú. En Igualada encara avuy dia hi ha eixa costum, si bè algun xich cambiada: en lloch de la cortina, s' hi estén una grossa bandera del mateix color d' aquella.

Posém aquí la cansó italiana *La riprovatione* perqué 's veja la semblansa que te ab la nostra *mort de la nuvia* y *la flor de Vila Beltran* que s' trobará

mes avall. Qualsevol diria que aquella es composta dels dos cants catalans.

La riprovatione.

In questa tëra si 'l gh' è d' ün bel giovin—che s' vö maridà;
al fa cercà' la sua signora—gh' la voran no da'.
Gentil galante per quel rifiuto—s' è tan magonà,
l' ha salütato li suoi amici,—l' è andà a soldà.
Da li poc' tempo ricev' 'na lettra,—ben ben sigillà
dove a gh' disiva che la sua signora—l' è in let ammalà.
Gentil galant va dal capitani,—si mette ai so' pe':
—Sior capitani, mi ciami 'n grazia—che 'm daga al congè.
Al capitani si 'l ghe domanda:—«Cosa na vori fa ?»
—«D' andà' trovà' la mia signora—ch' l' è 'n lett ammalà.»
Quand' le' fü stato presso á la villa,—lü 'l sente à sonà':
i son campàn che sonan da morto ;—«A chi mai sarà?»
Quand' le' fü stat in mez' al paese,—lü 'l sente a cantà':
si, l' è 'l convoi dla sua signora ,—ch' la van à sotterà !
Gentil galante sprona 'l cavallo,—el volta di strà.
—«Adës ch' é mort' la mia signora—mi torni soldà.
Addio padar, addio madar,—addio parent'!
M' avissi dat la vostra fia,—sarissi content.

Entre 'ls cants populars provensals un n' hi ha que ab lo titol *Pierrot*, forma part de la colecció publicada per Mr. D. Arbaud, qual cant es molt paregut y casi igual á la nostra *Mort de la nuvia*.

L' HOSTAL DE LA PEYRA.

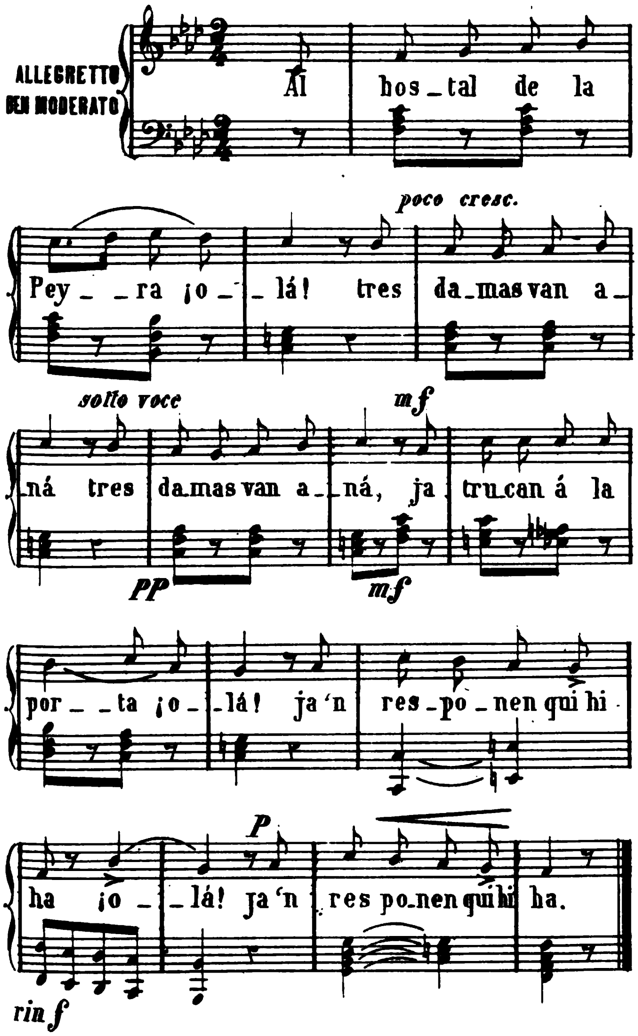
ALLEGRETTO
BEN MODERATO
Al hos_tal de la
Pey_ _ra ¡o_ _lá! tres da_mas van a_
poco cresc.
_ná tres da_mas van a_ _ná, ja tru_can á la
sotto voce
mf
pp
mf
por_ _ta ¡o_ _lá! ja 'n res_po_nen qui hi
ha ¡o_ _lá! ja 'n res po_nen qui hi ha.
p
rinf

Al hostal de la Peyra (olá)—damas hi van anar
ja 'n trucan á la porta (olá)—ja 'n responen qu' hi ha? (olá)

Som unas pobres damas (olá)—si 'ns volen allotjar,
óbrals la porta mossa (olá)—y dèixalas entrar. (olá)

Dihuen á la mestressa:—¿Qué hi ha pera sopar?
N' hi ha tunyina ab seva,—hi ha congra y bacallá.
La una no te gana,—l' altra no vol menjar,
l' altra está prenyadeta—vol aná' á reposar.
Demanaren un quarto—per podershi tancar.
La mossa se las mira—no li van agradar.
—Agafa 'l llum tu mossa—véslashi á acompanyar.
Quan foren á la cambra—se varen despullar.
La mossa n' es traydora—pèl pany las va guaytar.
Se 'n baixa á baix la mossa—se 'n posa á suspirar.
—¿De que suspiras mossa?—¿que tens per suspirar?
—Qu' haig de tenir mestresa—que nos volen robar.
Portan calsetas curtas—pistolas als costats.
Anéu al llit mestressa—qu' á nit jo vull vetllar,
qu' avuy si no m' enganyo—nos tenen de robar.
Al sè' al llit la mestressa—ella al escó 's posá.
Quan son las deu tocadas—los lladres sent baixar.
Quan entran á la cuyna—ella 's posá á roncar,
ne feya la dormida—damunt de uns sachs de grá:
tres gotetas de cera—al pit n' hi van tirar.
La mossa n' es traydora—ronca que mes roncar.
Lo un ne deya al altre:—Ben adormida está.
Un bras de criatura—al foch ne van tirar.
—Qui está despert, s' adorm;—qui dorm, no 's despertará.
Ja 'n surten al defora—se 'n posan á xiular.

La mossa n' es traydora—la porta 'ls va tancar.
—Obra la porta, mossa—cent escuts te 'n vull dar.
—Ni per cent ni cinquanta—la porta s' obrirá.
—Aquell bras de criatura—si me 'l volguesses dar.
—Lo bras be te 'l daria—mes no 'l puch apagar.
—Dins la pica del oli—tiral, s' apagará.
—Treu la má per la porta—que 'l bras te 'l vull donar.
La mossa n' es traydora—la má li va tallar.
—T' asseguro criada—que me l' has de pagar,
ab sanch de las tuas venas—la má me 'n vull rentar.
Hostaler de la Peyra—te 'n pots ben recordar.
La criada que tens—la pots ben estimar,
que te 'n salvá la vida—y l' hostal de robar:
de tres fills que tú 'n tens—li pots doná' á triar.
Y si cap no li agrada—ja hi ha qui la pendrá.

Variants.

Vers 16.

—Ay mestressa, mestressa—hem allotjat soldats!

Vers 21.

—Las dotze son tocadas,—qui dorm be dormirá.
Ja van de cambra á cambra—per veure qui haurá,
se 'n baixan á la cuyna—la mossa hi van trobar.

Vers 24.

—Una candela encenén,—séu al pit li van tirar.
—Calléu, calléu traydors—no m' havéu d' enganyar.

Vers 36.

Treu la má sota la porta—que lo bras jo te 'n vull dar;
ab un sol cop de dastral—la má la n' hi va llevar.

LO ROMEU.

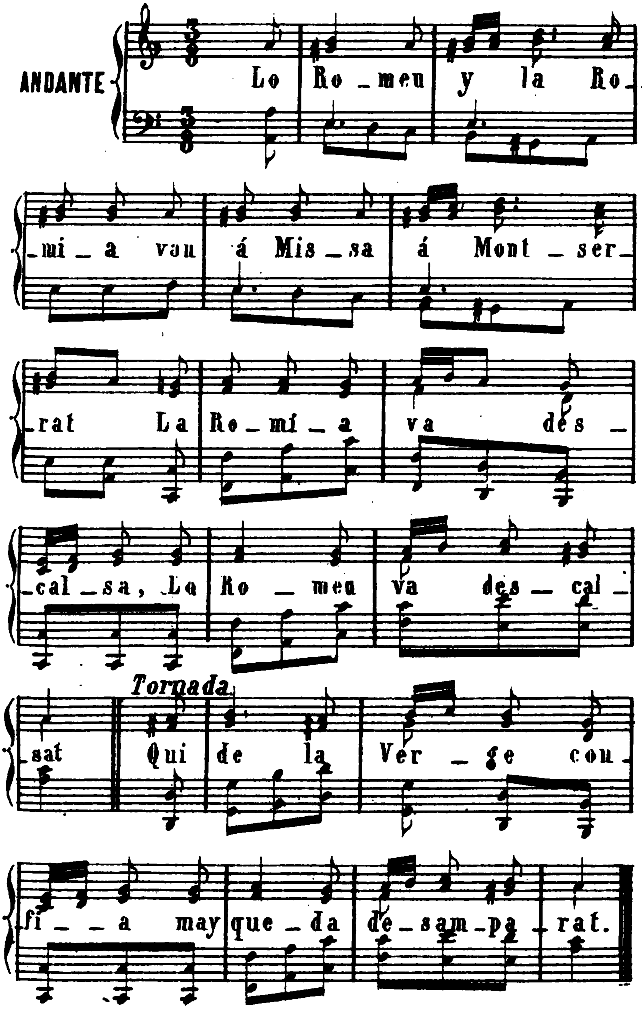
ANDANTE
Lo Ro_meu y la Ro_
_mi_a vau á Mis_sa á Mont_ser_
_rat La Ro_mí_a va des_
_cal_sa, Lo Ro_meu va des_cal_
_sat
Tornada
Qui de la Ver_ge cou_
fi__a may que_da de_sam_pa_rat.

Lo roméu y la romeua—van á missa á Montserrat,
la romeua va descalsa—lo roméu va descalsat.
Qui de la Verge confia
may queda desamparat.

La romeua está prenyada,—no sap l' hora del seu part;
se 'n gira cap endarrera:—Ay que 'n sò lluny de vehinat!
Qui de la Verge confia
may queda desamparat!

Se 'n gira cap á má esquerra—no 's troba ningú al costat;
se 'n gira per la má dreta—troba una dona al costat.
Tan bon punt com la va veure—deslliurá de un bell infant.
—Qui sou vos la bona dona—que tan prest m' havéu aydat?
—Jo sò la verge María—princesa de Montserrat.
—Si sou la verge María—lo meu fill vos siga dat.
Jo 'us lo dono mon fill, Verge,—jo 'us lo dono de tot grat,
féulo bisbe, ó bè canonge—ó bè abat de Montserrat.
—No 'l vull bisbe, ni canonge,—ni abat de Montserrat,
será un angelet del cel—que cantará al meu costat.

VARIANT.

Vers 10.

—Si sou la Verge María—prenéume lo meu infant,
véuse aqui lo meu fillet,—prenéulo per caritat.

LA FILLA DEL MARTXANT.

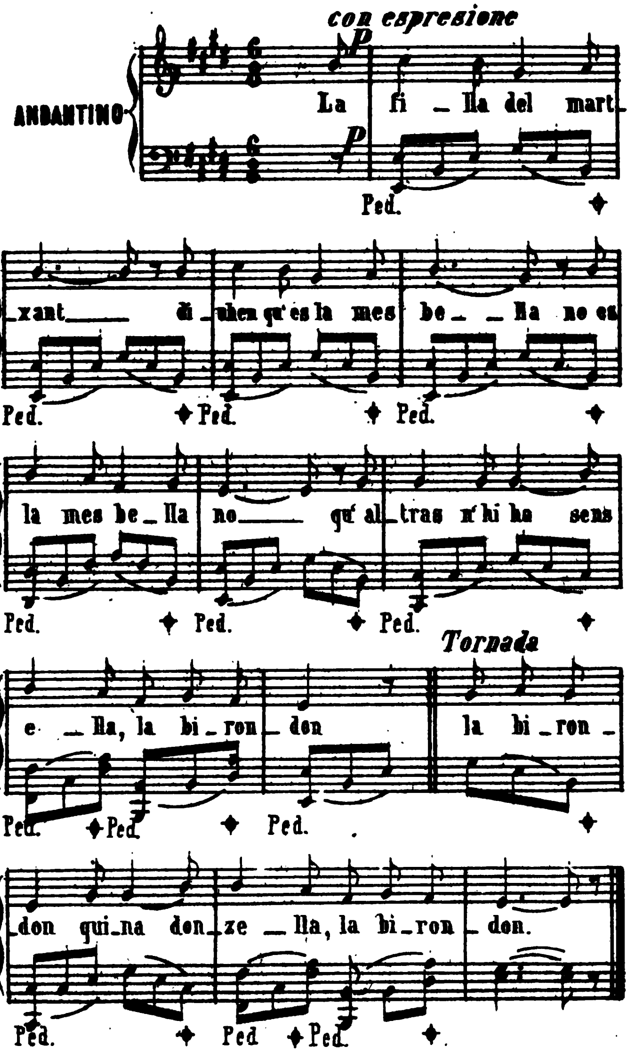
con espresione
ANDANTINO
La fi _ lla del mart_
_xant___ di_uhen qu'es la mes be_ _lla no es
la mes be_lla no___ qu'al_tras n'hi ha sens
e _lla, la bi_ron_don
Tornada
la bi_ron_
_don qui_na don_ze _lla, la bi_ron_don.
Ped.

La filla del martxant—diuhen qu' es la mes bella
no es la mes bella no—qu' altras n' hi ha sens èlla,
labirondon,
labirondon, quina donzella,
labirondon.

Quan ella va á sarau—se posa boniqueta,
lo faldellí bermell—enribetat de negre,
labirondon,
labirondon quina donzella
labirondon.

La 'n trauhen á ballar;—á la dansa primera,
lo ballador li diu:—Amor sou pesanteta.
—En que m' ho coneixéu?—Be es prou de ben coneixe,
la cintureta 'us creix—y 'l davantal s' aixeca,
y el faldellí bermell—d' un pam no 'us toca á terra.
—Cullíu aixó Joan,—tirého á la riera.
—Tiréuli vos amor—qu' aixó no es cosa meva.
Los pescadors del rey—pescan á la ribera,
n' han pescat un infant—bonich com una estrella.
De tan bonich que n' es—lo portan á la reyna.
Lo fill del rey ho sap—y la fa presonera.
—Calléu, calléu amor—que 'n seréu presonera:
á la presò del rey—vos seréu la mes bella,
vos hi estaréu set anys—no 'n veuréu cel ni terra.
Al cap de los set anys—treu lo cap en reixeta:
la veu un passatger—que s' ha enamorat d' ella....
—Tornéu demá al matí—la veuréu vestideta,
vestideta de blanch—ab lo butxí darrera,
Lo Sant Crist á las mans—cantant lo miserere.

Quan ella va passar—davant de casa seva,
ne va arrençá un gran crit:—¡Válgam Deu, mare meva,
si m' haguesseu casat—al cap de la quinzena!

VARIANT.

Vers 19.

—Al cap de los set anys—treu cap á la finestra,
ne véu passá' un baylet—que n' era de sa terra.
—Baylet, lo bon baylet—¿que hi fan á aquellas terras?
—De des que vos no hi sou—hi ha hagudas moltas guerras,
los barcos van per mar,—las galeras per terra.

CATARINA.

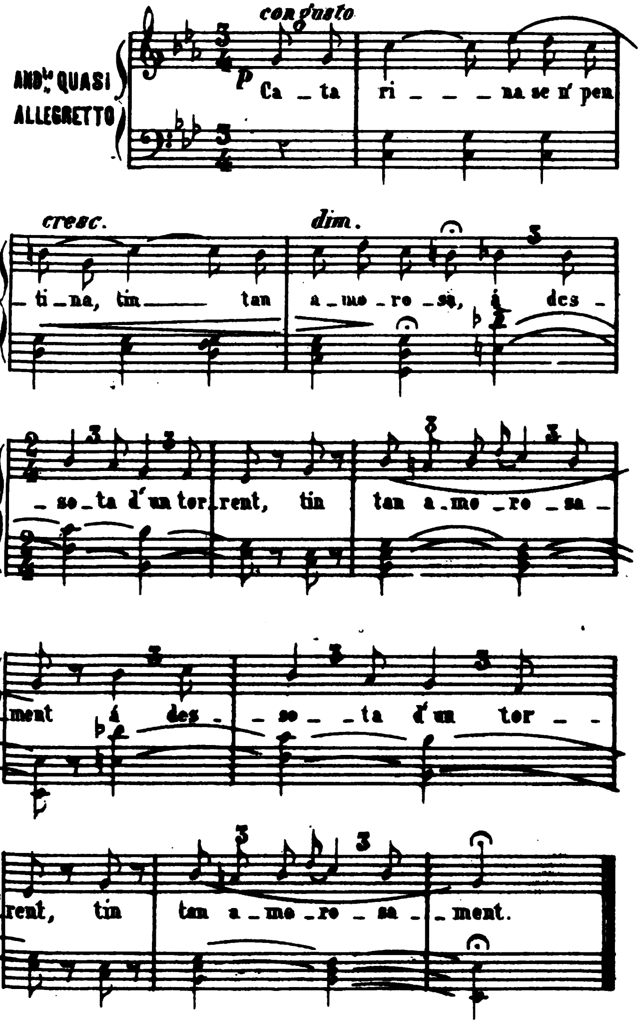
con gusto
AND.te QUASI ALLEGRETTO
p
Ca _ ta ri _ _ _ _ na se n' pen
cresc.
dim.
_ ti _ na, tin tan a _ mo _ ro _ sa, á des _
_ so _ ta d'un tor rent, tin tan a _ mo _ ro _ sa _
ment á des _ _ so _ _ ta d'un tor _ _
rent, tin tan a _ mo _ ro _ sa _ _ ment.

Catarina se 'n pentina,
tin, tan amorosa,
á dessota d' un torrent
tin, tan amorosament.

Cada cabell que se 'n trenca
tin, tan amorosa,
malehia 'ls seus parents
tin, tan amorosament.

Malehia pare y mare
tin, tan amorosa,
son marit primerament
tin, tan amorosament.

Son marit se l' escoltava
tin, tan amorosa,
aquest enrahonament
tin, tan amorosament.

—Calla, calla Catarina
tin, tan amorosa,
ja 't farè mudá' d' intent
tin, tan amorosament.

«Quan eras á casa 'ls pares
tin, tan amorosa,
anavas ben malament
tin, tan amorosament.

«Ne duyas vestit de borras

tin, tan amorosa,
ab pedassos mes de cent
tin, tan amorosament.

«Ara dus vestit de seda
tin, tan amorosa,
brodat ab un fil d' argent
tin, tan amorosament.

«Anavas á guardá' cabras
tin, tan amorosa,
per aquell bosch y torrent
tin, tan amorosament.

«Anavas descalsadeta
tin, tan amorosa,
trepitjantne gebre y neu
tin, tan amorosament.

«Tenias cotxe de fusta
tin, tan amorosa,
y ara 'l tens d' or y d' argent
tin, tan amorosament.

«Catarina, Catarina
tin, tan amorosa,
ja 't passará aquest bon temps
tin, tan amorosament.

«Ara dus vestit de seda
tin, tan amorosa,
brodat ab un fil de argent
tin, tan amorosament.

«Tu durás vestit de borras
tin, tan amorosa,
ab pedassos mes de cent
tin, tan amorosament.

«Tornarás á guardar cabras
tin, tan amorosa,
per los boschs y los torrents
tin, tan amorosament.

«Anirás descalsadeta
tin, tan amorosa,
trepitjantne gebre y neu
tin, tan amorosament.

NOTA.

Entre las cansons provensals n' hi ha una que du 'l mateix responement, responement molt conegut á Fransa per cantarse en la cansò *la Vieille.*

. . . .
La vielho s' en vai es dansos
s' asseto pres d' un galant,
tant amourouso,
s' asseto pres d' un galant
tant amourousament.
. . . .
La vielho se mett' á rire
li mouestro doues dents davant,
tant aumourouso
li mouestro doues dents davant
tant amourousament.

LA PORQUEYROLA.

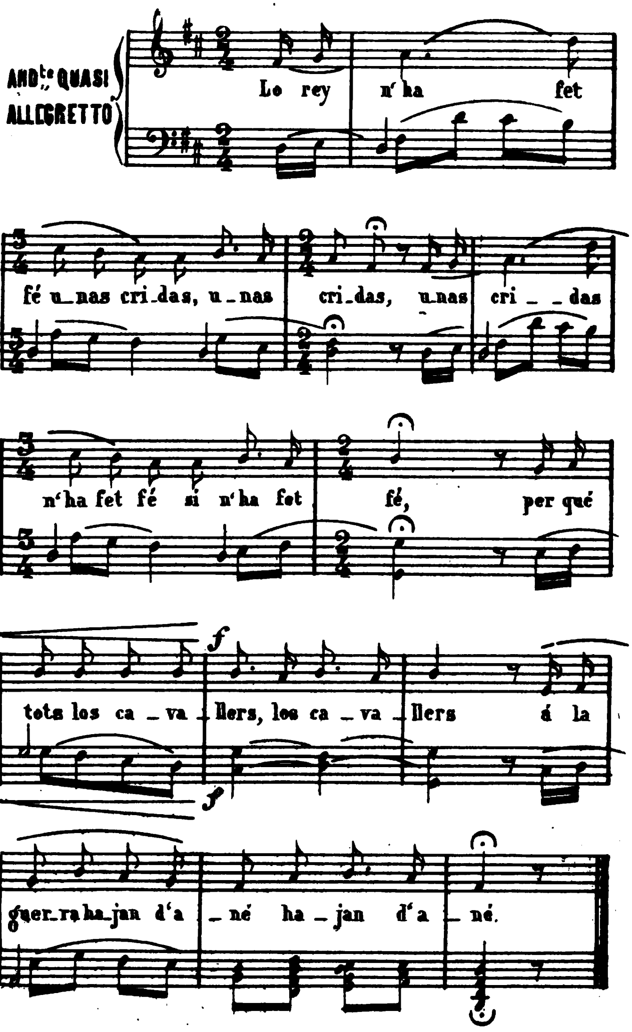
ANDte QUASI ALLEGRETTO
Lo rey n'ha fet
fé u_nas cri_das, u_nas cri_das, u_nas cri_ _das
n'ha fet fé si n'ha fet fé, per qué
tots los ca _va _llers, los ca _va _llers á la
guer_ra ha_jan d'a _né ha _jan d'a _né.

Lo rey n' ha fet fé' unas cridas—unas cridas n' ha fet fé'
perqué tots los cavallers—á la guerra hajan d' ané'.

Lo cavaller En Guillem—aquell tambè hi ha d' ané'.
tè la muller tan bonica—que no la gosa deixé'.

Ja l' encomana á sa mare—perqué la goberni be,
ó que no li mani feynas—qu' ella no las puga fé',
que li compre filoseta—y l' ensenye de filé'
y tambè didal de plata—y l' ensenye costuré'.
Las feynetas qu' ella feya—son planxá', cusí' y brodé',
si 'l broder no li agrada—que li 'n fassa fer mitjé,
si lo mitjé no li agrada—que no li 'n fassa fer re.
Quan lo cavaller fou fora—porqueyrola la 'n fan sé'.
—Porqueyrola, porqueyrola—es hora d' aná' á avié',
llévat la roba de seda—y pòsat la de borré.
Jo t' en poso set fusadas—y un feix de llenya tambè.
—Ay sogra la meva sogra!—¿ahont anirè á avié'?
—A l' alsinar d' En Guillem—bon alsiná' hi sol havé'.
Al cap d' avall de set anys—lo cavaller ha torné.
Un dia cantant soleta—véu venir tres cavallé'.
En Guillem ne diu als altres:—Caminém á tricoté
que una veu que n' hi sentida—m' apar qu' es de ma mullé.
Deu vos guart la porqueyrola—Bén arrivat cavallé.
—No 'm diriau porqueyrola.—¿de qui son los llorigué?
—Del cavaller En Guillem,—Deu lo guart allí ahont e'.
—¿Me diriau porqueyrola—que 'us han donat per brené?
—M'han dat un xich de pa d'ordi—y encara prou n'hi hagué·
—Aném, aném porqueyrola—que ja es hora de encorté.
—Set fusadas tinch al dia—y las quatra tinch de fé,
y un feix de llenya pèl vespre—que á fé es lo que 'm pesa me'

Se n' arrenca de l' espasa—fa petá' un avellané'
y ab la punta de l' espasa—un feix de llenya li 'n fé';
de tant soroll com ell feya—un porcell n' hi fujiguè.
—Porqueyrola, porqueyrola—¿hont hi hauria un hostalé'?
—Vagi aquí á casa la sogre,—bona vida solen fé'
de capons y de gallinas—y algun pollastre tambè.
—Aném, aném porqueyrola— que ja es hora d' encorté'.
—No aniré á dormir á casa—que be prou me 'n guardaré.
—Si que hi vindrás porqueyrola—que jo te 'n defensaré.
Quan á casa n' arrivaren—li va dir lo cavallé :
—Porqueyrola, porqueyrola—¿que te 'n donan per sopé'?
—Una sopa de pa d' ordi—que prou l' haig de menesté'.
—Hostalera, la hostalera—¿qui vindrá ab mi á sopé'?
—Que hi vinga la nostra jove,—ma filla la 'n guardaré.
—Set anys no hi menjat en taula—y altres set me n'estaré:
menjaré al cap de l' escala—com si fos un ca llebré.
—Hostalera, la hostalera—¿qui fa llum al cavallé?
—Que 'n fassa la nostra jove,—ma filla la 'n guardaré.
—Hostalera, la hostalera—¿qui vindrá ab mi a cuixé'?
—Que hi vinga la nostra jove,—ma filla la 'n guardaré.
—Abans jo no hi aniria—de finestra 'm tiraré.
—Set anys no he dormit ab home—ni á nit que no hi dormiré,
sino á la bora del foch—com si fos un gat cendré.
Ja l' agafa per un bras—y al quarto se la emporté.
A la porta de la cambra—un anell li entreguè.
Ja van girar la claubeta—y al llit se varen fiqué'.
L' endemá á la matinada—la sogra ja la cridé.
—Llévat, llévat, porqueyrola—que 'ls porcells ja grunyen bè.
Jo te 'n poso set fusadas—y un feig de llenya tambè.
Llévat, llévat, porqueyrola—que te 'n tens d' aná' á avié'.
—Féuhi anar la vostra filla,—ma muller la 'n guardaré.
Si no fosseu mare meva—jo 'us faria cremé'
y la cendra que 'n fariau—mereixeriau venté.

NOTAS.

Eix romans es molt antich y fill mes ó menys directe de la cansó bretona *los dos germans*. De esta cansó los provensals ne feren una ab lo titol *la pourcheireto* y d' eixa isqué lo nostre cant. Las terminacions en *é* no es lo que 'ns fa creure que sia tret del provensal, res de aixó; mes si 'ns ne fa estar certs la igualtat casi literal dels dos cants. Posarém al peu d' aquesta nota la traducció del cant Bretó y l' original del cant de la Provensa, y tothom podrá jutgar per sí mateix. Lo personatge que representa al marit en la versió provensal, tè per nom *Guillem de Beauvoire*; en la bretona passa l' acció al castell de Fouet. En la cansó catalana també porta per nom Guillem lo compte, si be es veritat que en certs indrets se li dona tambè 'l nom de En Francisco de Flores.

LOS DOS GERMANS.

—Si me 'n vaig á la guerra , com penso ferho, ¿ahont ficarè ma muller? ¿A qui deixarè ma dolsa amiga pera que me la guardi?—Enviéula á casa, germá meu! Si 'm voléu fer content, enviéula á casa y s' estará ab mas fillas que son de bona familia!

Poch temps despres feya goig de veure 'l pati del castell de Faoüet tot plé de cavallers, tots ab la creu roja sobre l' espatlla, á dalt de cavall, y ab son penó cada un d' ells: venian á cercar al senyor del castell per anar á la guerra.

Tot just havia aquest eixit del castell, quan ja tots, grans y petits, comensaren á dir á la jove esposa :—Trayéuvos lo vestit de roba bermella y poséuvosen un de roba blanca: poséuvos un vestit blanch qu' aniréu á guardar béns.

Set anys de carrera la pobre dama no feu altre cosa que plorar : passats que foren los set anys li va vindre un xich d' alegria y encara un poch de ganas pera cantar.

Y un jove cavaller que tornava de la guerra sentí de lluny sa dolsa veu que cantava.

—Atúrat ! patge pren las bridas del cavall: sento aquí dalt de la montanya una veu dolcíssima que canta , y eixa veu avuy fa set anys que la vaig sentir per primera vegada.

—Bon dia, pageseta : ja hauréu dinat, tota vegada que cantéu tant , no es aixi?—Lo meu dinar , gracias á Deu, ha sigut un tros de pa sech que m' hi menjat aquí mateix.

—Digáume , hermosa donzella , ahont podrè trobar hostal per' mí y bona herba per' mon cavall ? —Cavaller, anáu á casa mon conyat y trobaréu un bon llit; anéu á casa mon conyat y vostre cavall tindrá herba fresca.

—Gracias, joveneta; y digáume ¿es ofici vostre, lo tindre que guardar béns?—Mon marit es á la guerra, y eixa es la rahó perqué 'm fan ser pastora.

« Era un jove molt guapo 'l meu marit, y tenia uns cabells tant rossos com los vostros, cavaller. — Miráume, miráume be, donzella, y potser me coneixeréu. »

Quan arribá á casa de son germá digué:—Bon dia y bona sort per aquesta casa. Germá meu ¿ hont es ma muller que 'us vaig encarregar ?

—Guapo y valent com sempre! Sentáuvos, germá meu. Ha anat á Kemperlé ab las damas: anat á Kemperlé ahont hi ha una gran festa: quan torni la trobaréu aquí.

—No , respon lo cavaller , ella no es fora : l' he trobada á la montanya que guardava béns y es darrera de aquella porta que está plorant.

«Germá, ets un perdut! Si no fos per respecte á la

casa de mos pares ja hauria regat ab ta sanch lo llindar d' aquella porta.

LA POURCHEIRETO.

N' es Guilhem de Beauvoire—que se voou maridar,
la pren tan jouveneto—se saup pas courdelar.
Au bout de cinch semanos—á la guerr' es anat.
A sa dono de mero—la vai recoumandar:
—Vous recoumande, mero,—de li ren faire far;
la fetz pas an' à l' aiguo,—ni fierar, ni pastar,
mandetz-la á la messo ,—fassetz-la ben dinar ;
emé les autros damos—mandetz-la proumenar.
Au bont de cinq semanos—les pouercs li à fach gardar.
S' en vai sur la mountagno—et s' es mes' à cantar.
De tant que elo cantavo—fai resclantir la mar.
Et Guilhem de Beauvoire—qu' es delà de la mar:
—Semblarie qu' es ma fremo—que s' es mess' à cantar?
Oh! pagi, moun beou pagi,—la fau anar trouvar;
mete la sello rougeo,—les estrious argentats;
iou passarai par terro,—tu passarás per mar.
A travassat montagnos ,—montagnos et la mar.
—Digatz, la pourcheireto—me fariatz pas goustar?
—Ai que de pan d' avoino—à-n-un cruveou passat,
et de trempo pourrido,—mes pouercs l' ant refusad'.
—Digatz, la pourcheireto—vous voudriatz retirar ?
—Mes sept fuayos de soyo—soun encar' á fierar,
et moun fagot de verno—es encar à coupar.
Derranco soun espeio—soun fagot li à coupat.
—Digatz, la pourcheireto,—¿qu me retirará ?
—Anatz veire l' houstesso—que vous retirará.
—Boun soir, damo l' houstesso—me voudriatz retirar ?
—Dins uno belo chambro—iou vous farai couchar.
—Digatz, damo l' houstesso—l' y a degun per soupar?
—L' y a que la pourcheireto—que vau pas l' esperar.
—Fau que sie pas grand cavo—se vau pas l' esperar.
Venetz, la pourcheireto,—venez-vous dounc sopar.
En se mettent à tauro—elo fai que plourar.

—Qu' avetz, la pourcheireto.—que fetz ren que plourar?
—L' y a sept ans qu' à la tauro—iou n' en ai plus soupat.
—Digatz, damo l' houstesso—l' y a degun per couchar?
—L' y a que la pourcheireto—¿se la vouretz menar?
Eou la pren et l' embrasso,—em' eou la fai mountar.
Doou liech à la fenestro—elo se vai gitar:
—Oh Guilhem de Beauvoire,—que sies delà la mar,
se Diou te fai la graci—de pousquer retournar,
ta cruelo de mero—m' a ben abandounat.
—Oh! taizets-vous madamo,—siou ce que desiratz.
—Ah! moustretz-me la baguo—que iou vous ai dounat.
Quand ven lo matinado—lou jour per se levar:
—Levo te pourcheireto,—los pouercs vene gardar,
sount darrier la gamato—que fan ren que renar.
—Anetz-ly vous, ma mero,—que les a proun gardats;
se n' eriatz pas ma mero,—vous fariou pendourar.
Mai coumo siatz ma mero—iou vous farai murar,
entre les doues muralhos—l' aiguier l' y ralhara.

Vejis ara si es ó no casi lletra per lletra eixa cansó igual á la catalana. Ab una sola cosa 's diferencia y es en los assonants. Los d' eixa son en *a* y 'ls de aquella en *e*. Axó que sembla ser una prova en contra de nostra sospita es un argument á favor de la mateixa. Si be es cert que la versió provensal que hem copiat acaba en *a*, en Provensa també se 'n coneix una altra en que l' assonant es en *e*, y en honra de la veritat tenim que dir qu' eixa darrera es la mes antiga de las dos versions provensals.

N' es Guilhem de Beouvoire—tant jouyne à pres moulher,
la pren tant jouveneto—se saup pas cordeler etc.

A mes, ¿las paraulas *couixè*, *brodè*, *tricotè*, *sopè*, *emportè*, y 'l mateix nom de *Beauvoire*, suprimit en la versió catalana, no 'ns dihuen ben á las claras l' origen provensal de aquest cant?

LA FLOR DE VILA-BERTRAN.

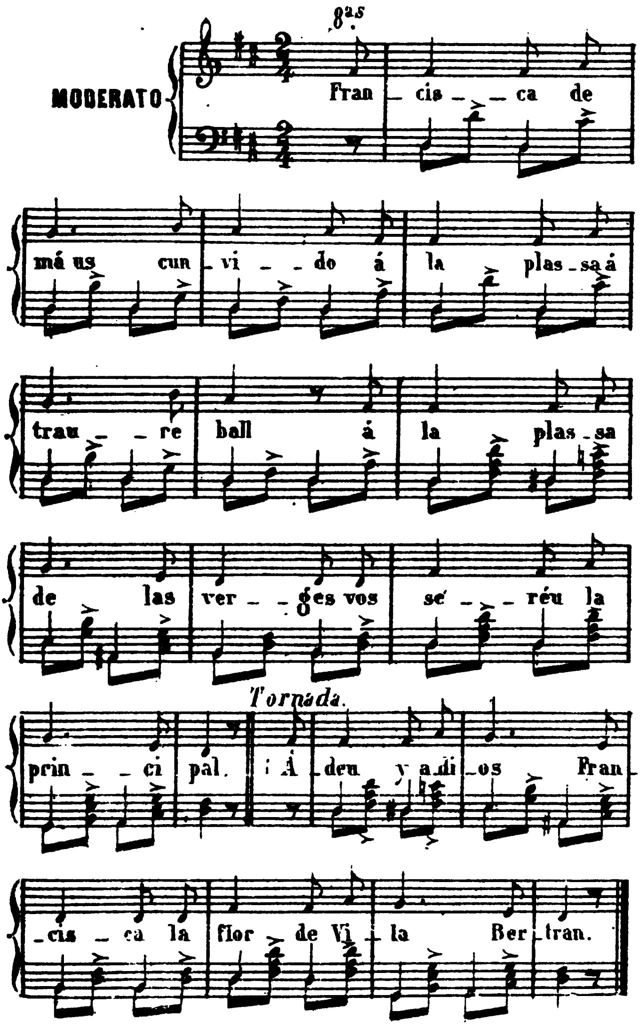
8as
MODERATO
Fran _ cis _ _ ca de má us cun _ vi _ _ do á la plas _ sa á trau _ _ re ball á la plas _ sa de las ver _ _ ges vos sé _ _ réu la prin _ _ ci pal.
Tornada.
¡ Á _ deu y a_di _ os Fran _ cis _ ca la flor de Vi _ la Ber _ tran.

—Francisca demá 'us convido—á la plassa á traure ball
á la plassa de las verges—vos seréu la principal.
¡Adeu y adios Francisca
la flor de Vila-Bertran!

L' eudemá quan va á la plassa—la troba qu' está ballant;
fa dos passos endarrera,—veu venir dos capitans.
¡Adeu y adios Francisca
la flor de Vila-Bertran!

—Senyors demano llicencia—per ser soldat de cavall.
Ja li entregan la motxilla,—la motxilla y un cavall.
Ne dòna tres toms per plassa,—tota la gent va guaytant.
—Aquell jovenet tan guapo—s' ha fet soldat de cavall.
Ja 'n véu á la Francisqueta—ab llágrimas cara vall.
—Francisca vos sou la causa—que sò soldat de cavall.
D' homes ja 'n trobaréu d' altres,—caséuse ab lo qui volgáu.
Fadrins que veniu al mon—una cosa 'us encoman'.
No 'us fiéu de las donzellas—totas tenen lo cor fals.
Jo n' hi festejada una—de la edat dels catorze anys.
Lo temps que l' he festejada—sempre me n' ha dat enganys,
m' ha privat de menjá' y beure,—m' ha fet posar cabells blanchs.
¡Adeu y adios Francisca
la flor de Vila-Bertran!

NOTA.

—

Véginse las notas de *la mort de la nuvia.*

LOS PRESOS DE LLEYDA.

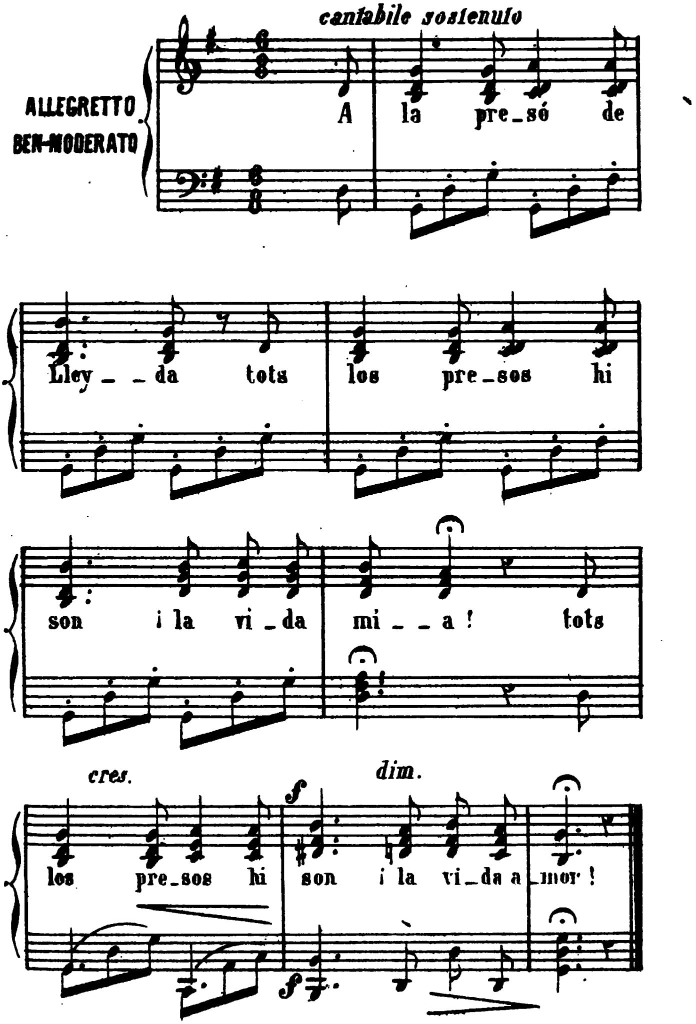
cantabile sostenuto
ALLEGRETTO BEN-MODERATO
A la pre_só de
Lley_ _da tots los pre_sos hi
son ¡ la vi_da mi_ _a ! tots
cres.
dim.
f
los pre_sos hi son ¡ la vi_da a_mor !

A la presò de Lleyda—tots los presos hi son:
La vida mia
tots los presos hi son
la vida amor !

de trenta y tres que n' eran—no 'n cantan sino dos.
La vida mia
no 'n cantan sino dos
la vida amor !

La dama se 'ls escolta—detrás de un finestró,
los presos se n' adonan—tots paran la cansó.
—¿Perqué no cantéu presos?—¿perqué no cantéu tots?
—Com cantarém senyora—si estém en greu presò,
sense menjar ni beure—sino una volta al jorn,
y encara aquesta volta—nos ne donessen prou.
—Cantéu, cantéune presos—que ja 'us ne traurè jo.
La dama va al seu pare—á damanarli un dó:
—Ay pare, lo meu pare,—un do vull que 'm deu vos.
—Ay filla Margarida—¿quin dó vols que jo 't do?
—Ay pare, lo meu pare,—las claus de la presò.
—Ay filla Margarida—aixó no 'u farè jo.
Demá será disapte—y 'ls penjarém á tots.
—Ay pare, lo meu pare,—no 'm penjéu l' aymador.
—Ay filla Margarida—¿qui es lo teu aymador?
—Ay pare, lo meu pare,—es lo mes alt y ros,
lo de las calsas blavas—y lo barret rodó.
—Ay filla Margarida—será 'l primer de tots.
—Ay pare, lo meu pare,—penjáumen á mi y tot.
—Ay filla Margarida—aixó no 'u faré, no.

Las forcas son de plata—y 'ls dogals serán d' or,
y á cada pam de forca—un ramellet de flors
perqué la gent quan passi—diga : «¡Ay quina olor!»
y á mes un pare nostre—per' lo pobre aymador!

VARIANTS.

Vers 1.

—En la presó del Bisbe—tots los presos hi son,
cent y cinquanta presos—cantan una cansó.
La dama está en finestra,—escolta la cansó;
los presos la n' han vista,—tots paran la cansó.

Vers 14.

—Ay filla Margarida—aixó no pot ser no.

Vers 20.

—Lo de las calsas blancas,—jaqueta de color.

En lo romancerillo de En Manel Milá hi trobém eixas variants.

Vers 1.

A la ciutat de Napols—n' hi ha una presó.

Vers 10.

Y encara aquesta volta—encara sempre hi fos.
Si aixó es veritat presos—'us trech de la presó.
—Tan veritat senyora—con vosté está en balcó.

Adiciò.

Y la forca mes alta—al mes alt pujalló.

Alguns hi posan aquest acabament.

Pren mentres dorm son pare—las claus de la presó.

—Eixíu, eixíu los presos—no 's quedéu per mi no.
Anéusen á la Fransa—á dictá' una cansò
que filla de don Jaume—'us ha tret de presó.
Lo que mes poch corria—era 'l seu aymador.

També 's comensa a vegadas aixís :

—A la ratlla de Fransa—n' hi ha una grèu presó.

A mes de la tornada que posém en la nostra versió, n' hi ha una altra que sol cantarse també molt y la componen eixas dos paraulas que res volen dir.—*Lireta* , *Liró*.

NOTA.

En lo cant provensal titolat *Fanfarneto* hi ha ests versos :

—Vouere moun ami Piarre—que n' es dins la presoun.
—Belo , ton ami Piarre—te lo pendurarém.
—Se pendouratz moun Piarre—pendouratz-nous tous dous...
Curbetz lou eou de rosos,—tapetz-me iou de flours ;
tous les roumious que passoun—n' en pendran quauque brout.
Dirán : Diou ague l' amo—des paures amourous.

LO FILL DEL REY.

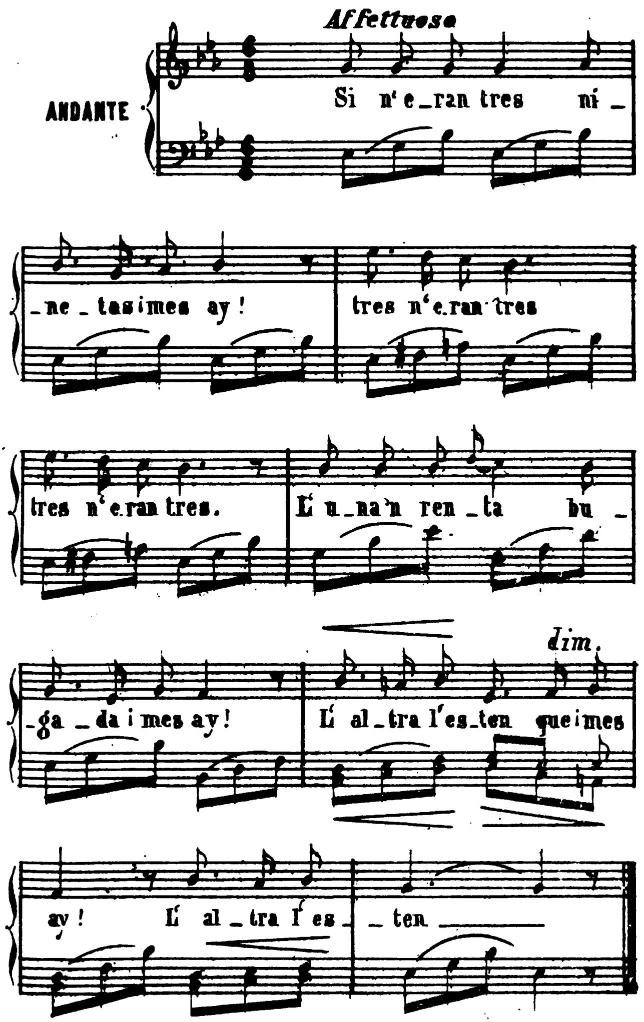
Affettuosa
ANDANTE
Si n'e_ran tres ni_
_ne_tas i mes ay!
tres n'e.ran tres
tres n'e.ran tres.
L'u_na'n ren_ta bu_
dim.
_ga_da i mes ay!
L'al_tra l'es_ten que i mes
ay! L'al_tra l'es_
_ten

Si n' eran tres ninetas—(¡mes ay!) tres n' eran tres:
l' una 'n renta bugada—(¡mes ay!) l' altra l' estén.

L' altra ne cull violetas—(¡mes ay!) pèl fill del rey.
Lo fill del rey passava—(¡mes ay!) ab un pom d' or.

Ja 'n tira una pedreta,—toca l' amor,
tócala ben tocada—al mig del cor.
—Si t' he fet mal 'moreta?—Penso que no,
un xich y no pas gayre—al mig del cor.
—Si t' he fet mal 'moreta—be 's curará;
prou barbers n' hi ha á Fransa—pera curar.
Y si aqueixos no hi bastan—d' altres n' hi ha:
prou diners n' hi ha en bossa—pera pagar.
—Al hortet del meu pare—un' herba hi ha
que cura d' amoretas,—'neula á cercar.
Mentre son á cercarla—sent tocá' á morts.
La Marieta es morta,—Deu la perdò.
¿Ahont li farán l' absolta?—Sota 'l balcò.
Ni en balcò, ni en finestra,—ni en finestrò,
sino en una reixeta—fent oraciò.
La oraciò que ja 'n feyan—llantos y plors.

VARIANTS.

Vers 1.

Tres ninas hi ha á Fransa—bora d' un riu.

Vers 1.

Tres ninetas rentavan—sota d' un pont.

Vers 1.

Un dia 'm passejava—per Sant Feliu,
hi vaig trobá' una oreneta—que hi feya niu etc.

Se hi posa á vegadas est acabament.

Esta cansò qui l' ha treta—no es home, no,
es una donzelleta—de Matarò,
tè la boca xiqueta—com un pinyò,
la cabellera llarga—fins al talò.

NOTA.

Tambè 's troba á Provensa un cant molt paregut á n' aqueix, que du per titol *Belho Calho!*

Prene moun aubaresto—l' y vau tirar;
n' en ai tirat sur quatre—les ai manquad',
ai tirat sur ma mio—iou l' ai blessad'.
—Hai! mio, pauro mio—t' ai ben fach mau?
—Un pau de mau, noun gaire,—mai n' en mourrai.

LA ENRAMADA.

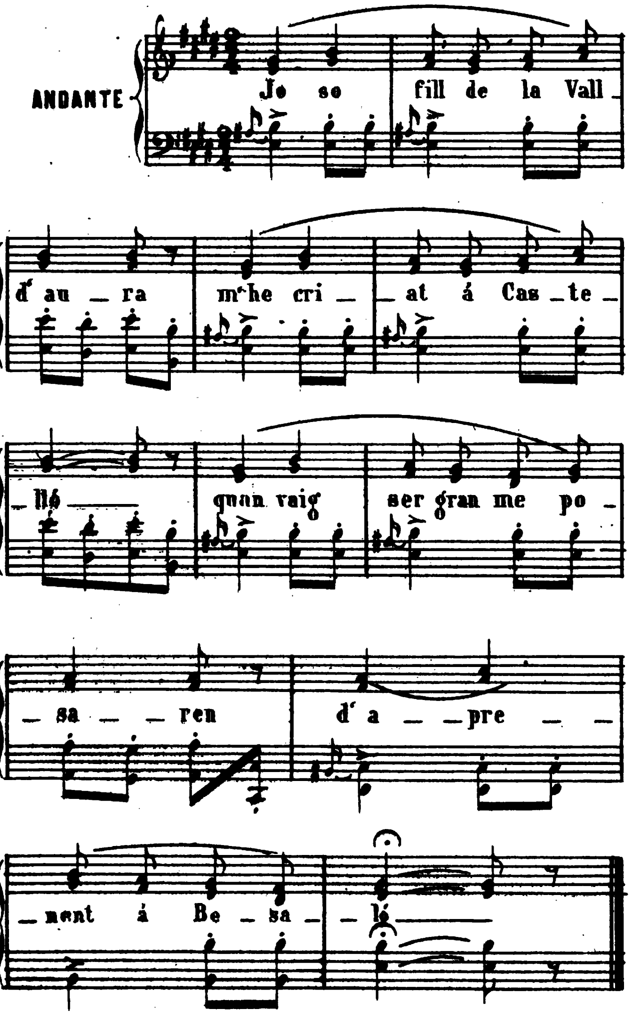
ANDANTE
Jo so fill de la Vall _
d' au _ ra m'he cri _ _ at á Cas _ te _
_ lló ___ quan vaig ser gran me po _
_ sa _ _ ren d' a _ _ pre _ _ _
_ nent á Be _ sa _ _ lú ___

Jo sò fill de la Vall-d'-aura—m' he criat á Castellò
quan vaig ser gran me posaren—d' aprenent á Besalò. [1].

Acabat l' aprenentatge—m' he posat festejador,
ne festejo una minyona—que 'l seu pare no 'n vol, no.

Mes encara qu' ell no 'u vulga—ab ella 'm casarè jo.
Los meus companys sempre 'm diuhen-no te la donarán, no.
Jo n' hi farè una enramada—de rosas y d' altras flors.
Mentres feya la enramada—ne veig vindre dos senyors,
l' un era lo senyor batlle,—l' altre un senyor regidor.
Me cridan: «Detente al rey»—y se m' acostan los dos.
Ja m' agafan y me 'n lligan—y 'm portan á la presò.
—Senyor batlle, senyor batlle—¿perquè 'm porta á la presò?
—A la presò no te hi porto—ni per lladre, ni traydor,
sino perqué vull que 'm digas—d' hont has tretas tantas flors?
—Senyor batlle las hi tretas—de las penas del meu cor!

VARIANTS.

Vers 10.

Me cridan: «Detente al rey»-jo 'ls responch «Viva 'ls senyors!

Vers 14.

Festejas una minyona—que 'l seu pare no 'u vol, no,
y tambè ne vull que 'm digas-d' hont has tretas tantas flors.

1. *Bezalò* per *Besalú*.

CATARINA DE LIÓ.

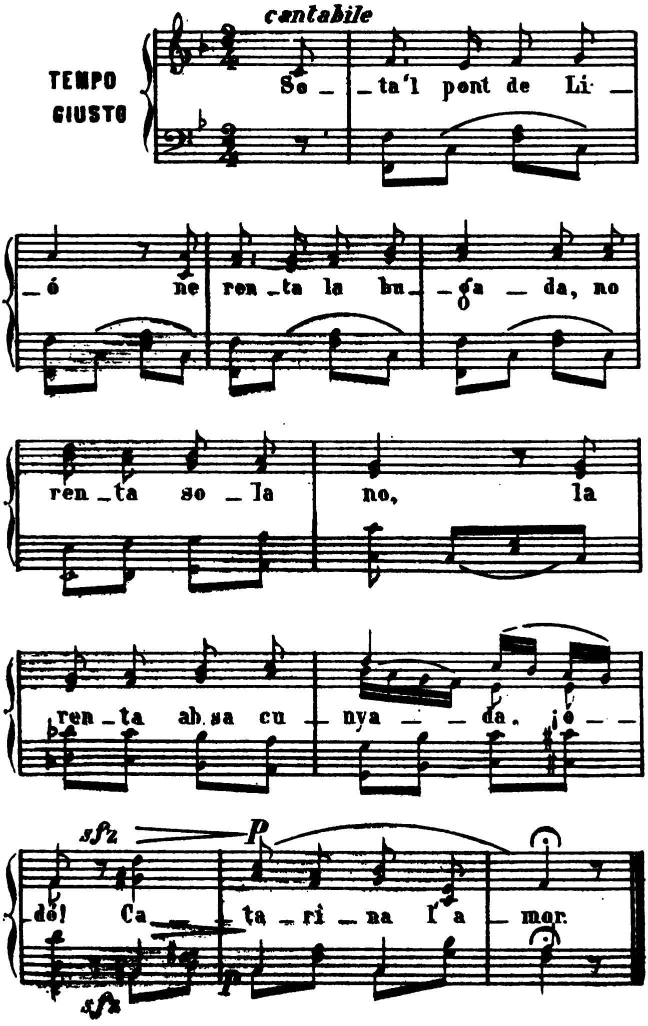
cantabile
TEMPO GIUSTO
So_ta'l pont de Li_ó ne ren_ta la bu_ga_da, no ren_ta so_la no, la ren_ta ab sa cu_nya_da. ¡ó_dó! Ca_ta_ri_na l'a_mor.
sfz
P

Sota 'l pont de Liò—ne renta la bugada,
no renta sola no—que renta ab sa conyada.
Odò! Catarina l' amor!

Ja 'n passan tres galants—que l' han assaludada:
ja n' hi diu lo mes gran:—Quin cos tè aquella dama!
Ja n' hi diu lo mitjá:—Pera mi fos criada.
Ja respont lo mes xich:—Fora malagonyada.
La sogra es dins del hort—que tot s' ho escoltava,
n' agafa 'l picador,—te l' ha bastonejada;
de tants que n' hi ha dat—per morta l' ha deixada.
Catarina se 'n va,—sobre 'l llit s' es tirada.
Al cap d' una hora y mitja—sa sogre hi es pujada.
—Catarina l' amor—¿quin mal teniu vos ara?
Del mal que jo ne tinch—prou n' estéu enterada.
—Per un bufet ó dos—al llit vos heu ficada?
—Be passa de bufet,—bufet y bufetada,
alséune lo llansol—y tambè la flassada,
miráu dintre del llit—veuréu la sanch com raja.
Alsa un pam de llansol—y un altra de flassada
y 'n veu un gros infant—que pèl llit bellugava.
—Catarina l' amor—¿quin metge voléu ara?
—Lo metge que jo vull—la creu y la mortalla.
—Catarina l' amor—¿quin testament feu ara?
--Testament que farè—no 'us agradará gayre.
Lo vestit de vellut—tornéulo á cal [1] meu pare,
lo del dias de festa—donéulo á ma germana,
y 'l dels dias feyners—donéulo á la criada.
Las joyas que jo tinch—á la Verge del Carme.

1. *Cal* per *casa 'l.*

—Catarina l' amor—y á mi ¿que 'm deixéu ara?
—Lo que vos deixarè—no 'us agradará gayre:
lo meu marit penjat,—la sogra esquarterada,
la conyada que tinch—ja le haguessen cremada.

NOTA.

Ab lo titol *Lo belo Margoutoun* entre 'ls cants populars provensals, n' hi trobém un que es casi igual á aquest; emperó no es tan bonich, de molt, com la *Catarina de Liò.*

D' aquit n'a vis venir—tres chivaliers d' armado,
Se lou premier a dich:—«*O la jolie femme!*»
Se lou segound a dich:—«Sieguesso lo ma mio!»
Se lou dermier a dich:—«Couchario ben em' elo!»
Soun conquin de marit—qu' es darrier la bastido,
qu' a 'ntendu les prepaus—tenguts á Margarido,
n' es anat derabar—tres bletos d' aumarino
e n' en a tant foutut—dessus sa paur' esquino
que Goutoun n' a restat—maì de siei me chagrino.

LA PASTORETA.

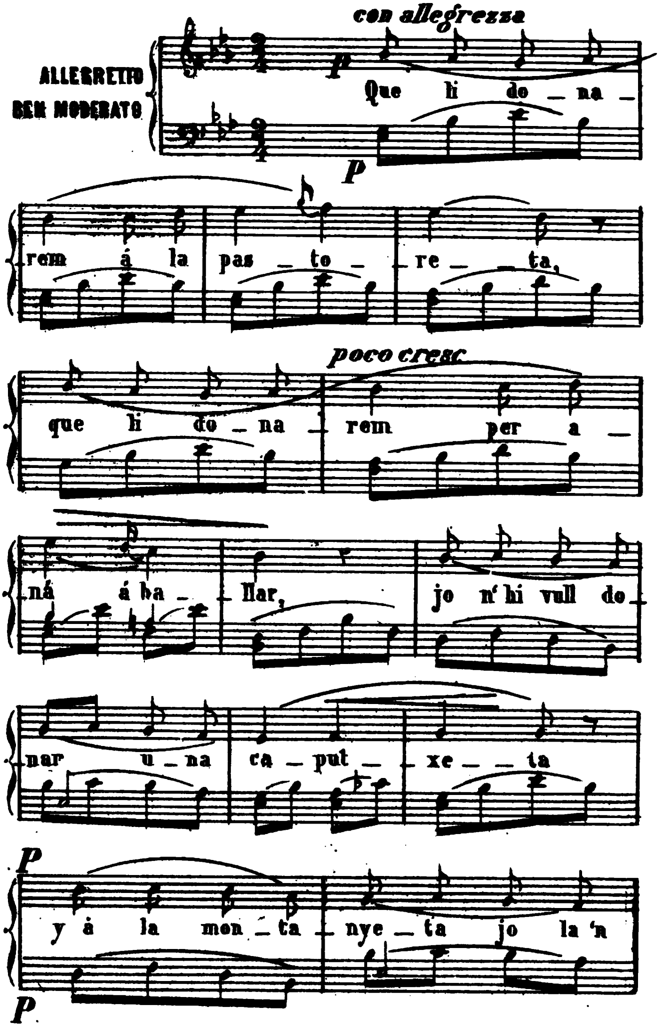

con allegrezza
ALLEGRETTO
BEN MODERATO
p
Que li do _ na _
p
rem á la pas _ to _ _ re _ _ ta,
poco cresc.
que li do _ na _ rem per a _
ná á ba _ _ llar, jo n' hi vull do _
nar u _ na ca _ put _ _ xe _ _ ta
p
y à la mon _ ta _ nye _ ta jo la 'n
p

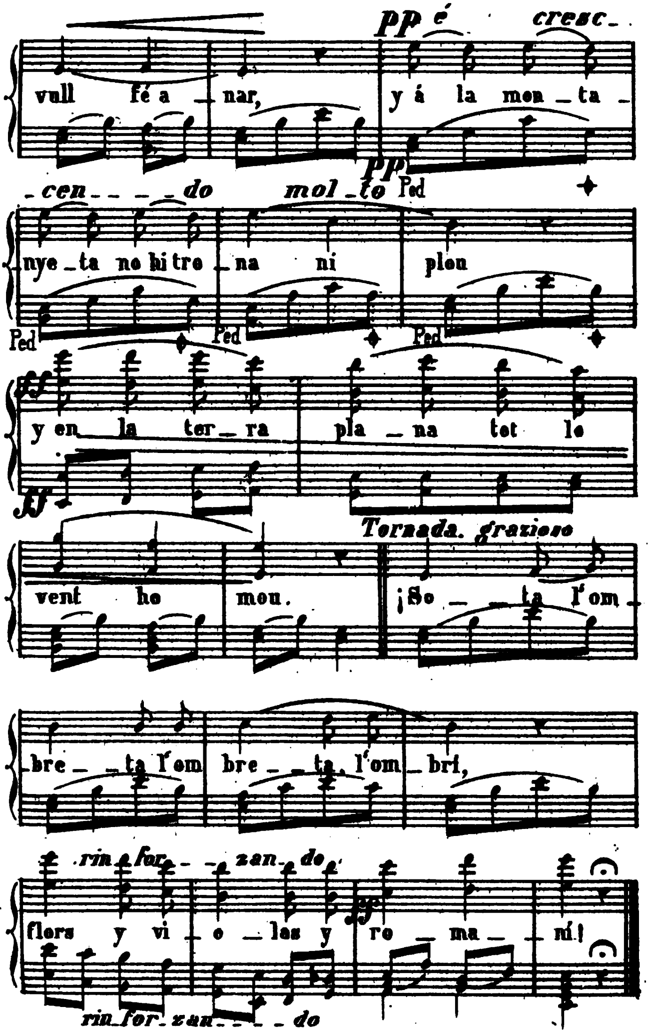
pp é cresc_.
vull fé a _ nar, y á la mon _ ta _
_ cen_ _ _ _ do mol _ to
Ped
nye _ ta no hi tre _ na ni plen
Ped Ped Ped
ff
y en la ter _ ra pla _ na tot lo
ff
vent ho mou.
Tornada. grazioso
¡So _ _ ta l'om _
bre _ _ ta l'om bre _ _ ta, l'om _ bri,
rin for _ _ zan _ do
flors y vi _ o _ las y ro _ ma _ _ ní!
rin_for_zan_ _ _ _ do

¿Que li donarém á la pastoreta?
¿Que li donarém per aná' á ballar?
Jo n' hi vull donar *una caputxeta*
y á la montanyeta jo la 'n vull fé' anar.
Y á la montanyeta no hi trona, ni plou,
y en la terra plana tot lo vent ho mou.
Sota l' ombreta, l' ombreta, l' ombri,
flors y violas y romaní.

NOTA.

Aqueixa cansò te un cantabil preciosíssim y molt alegre; perçó hem posat aqui sa lletra que ben poca cosa es. S' arriba á fer molt llarga, cambiant lo nom de la prenda que 's vol donar á la pastoreta. Aixis per exemple 's diu *jo li vull donar* DOS ARRACADETAS; unas FALDILLETAS; unas MITJETAS; unas SABATETAS etc. Quan s'acaban las prendas de roba, ab que segons la fantasía del que la canta se vol vestir á la pastora, s' acaba tambè la cansò.

CANSÓ DE NADAL.

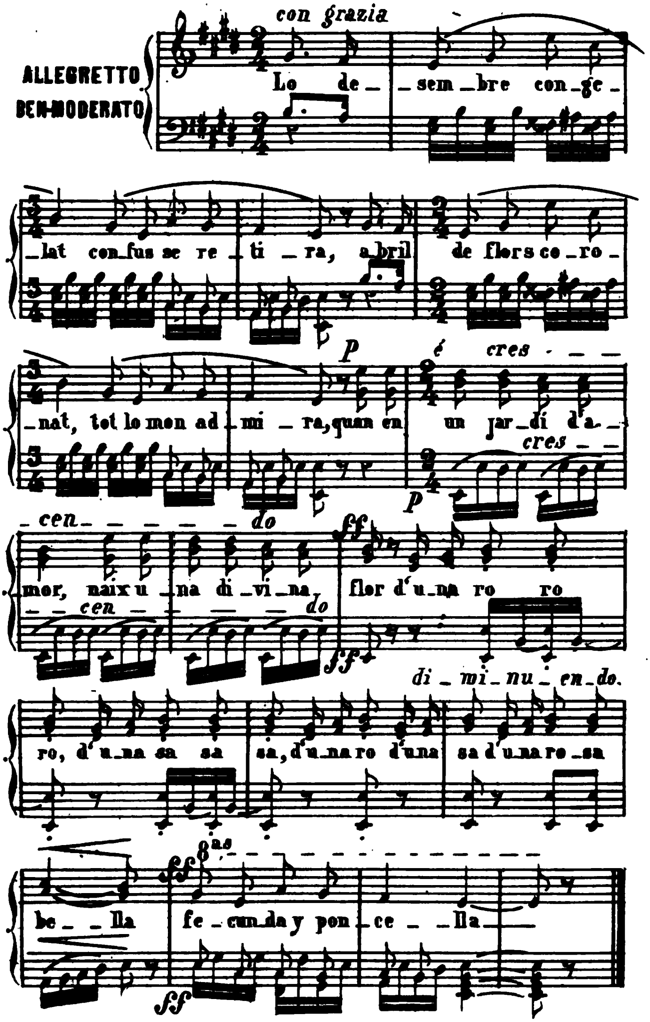
ALLEGRETTO
BEN MODERATO
con grazia
Lo de_sem_bre con_ge_lat con_fus se re_ti_ra, a_bril de flors co_ro_nat, tot lo mon ad_mi_ra, quan en un jar_dí d'a_mor, naix u_na di_vi_na flor d'u_na ro ro ro, d'u_na sa sa sa, d'u_na ro d'una sa d'u_na ro_sa be_lla fe_cun_da y pon_ce_lla.
p
cres
cen
do
ff
di_mi_nu_en_do.
8va

Lo desembre congelat
    confus se retira,
Abril de flors coronat
    tot lo mon admira,
quan en un jardí d' amor
naix una divina flor
    d' una rosa bella
    fecunda y poncella.

Lo primer pare causá
    la nit tenebrosa
que á tot lo mon ofuscá
    la vista penosa,
mes en una mitja nit
ve lo sol que n' es eixit
    de una bella aurora
    que 'l cel enamora.

Quan l' aurora haguè parit
    lo sol que ja eixia,
ab gran amor li ha dit:
    «Veniu, vida mia,
prenéune diví Senyor,
aquest caldo de licor
    d' una mamelleta
    que per vos es plena.»

Tenint la Verge en son pit
    la prenda tan rica

que ho fora de sentir
quan li cantaria
una lletra molt galant
per alegrar al infant
de una dolsa boca
obra de Deu tota.

Arribaren los tres reys
ab gran alegria
adorant lo rey del cel
en una establia,
oferintli tres presents
com son or, mirra y encens
á la Mare pia
la Verge María.

Quan al temple lo portá
la Verge Maria,
un bon vell se n' alegrá,
cosa qu' admira,
tenintne lo diví infant
«*non dimitis*» va cantant
d' una vida santa
tan gran alabansa.

Ab gran contento y amor
celebrém lo dia,
puig que lo diví Senyor
naix ab alegría.
Si no tenim mes tresor
oferímli nostre cor,
tota la finesa
de nostra firmesa.

LA VENJANSA.

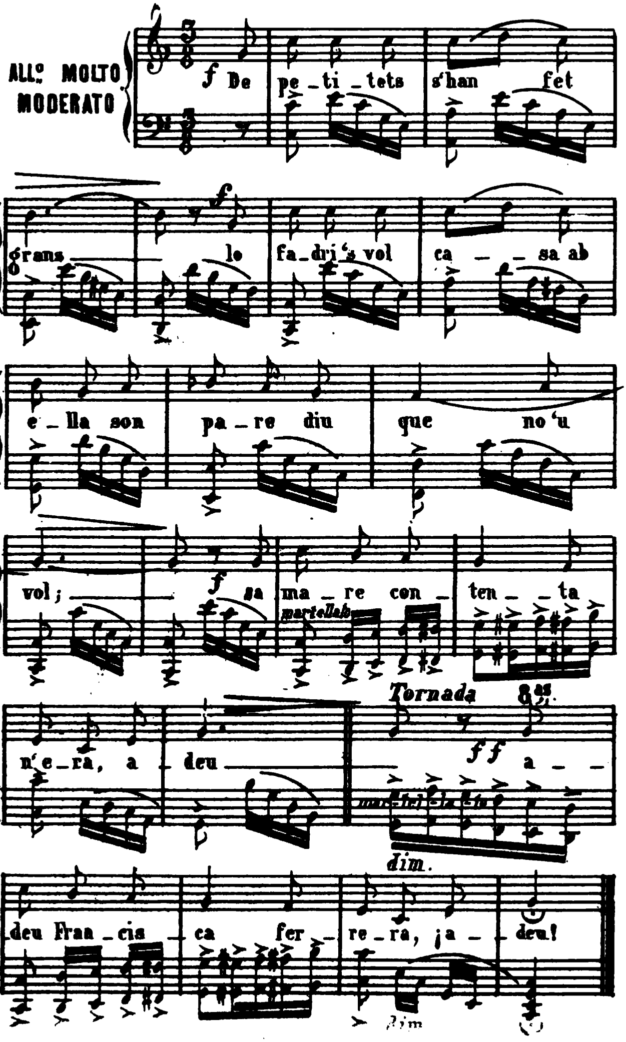

ALL.º MOLTO MODERATO
f De pe-ti-tets s'han fet grans le fa-dri's vol ca-sa ab e-lla son pa-re diu que no'u vol; f sa ma-re con-ten-ta n'e-ra, a-deu
martellato
Tornada
8as
ff a-deu Fran-cis-ca fer-re-ra, ¡a-deu!
dim.

De petitets s' han fet grants—lo fadrí 's vol casá' ab ella.
Son pare diu que no 'u vol;—sa mare contenta n' era.
Adeu Francisca ferrera,
adeu!
—Deu vos guart Joseph ferrer—vostra filla ha de ser meva,
sino me la voléu dar—la pendré sense llissencia.
Adeu Francisca ferrera
adeu!
Llogarè quatre fadrins—tots quatre á la bandolera.
Ja n' agafa 'l botavant [1]—y me li tira al darrera...
—Fadrins seréu ben pagats—si 'm trayéu d' aquest empenyo,
seréu pagats ab diners—moneda barcelonesa.
A las dotze de la nit—n' hi trucan á la finestra.
—Joseph ferrer baixa á obrir—que 'ns tens de picar un ferro.
y si tu 'm baixas á obrir—te 'n farè jo de manxego. [2]
Al primer cop de martell—tres punyaladas li pega.
L' una li dòna al costat,—l' altra li clava á la esquerra;
l' altra á la boca del cor—qu' es la que li da mes pena.
—Justicia del cel baixéu—déume la rahò si es meva,
que me n' han mort lo marit,—m' han robat la filla meva.
De petitets s' han fet grans—lo fadrí 's vol casá ab ella.
Son pare diu que no 'u vol;—sa mare contenta n' era.
Adeu Francisca ferrera
adeu!

1 *Botavant*: instrument de que 's serveixen los ferrers pera aplanar los cascos dels animals quan los ferran.

2 *Manxego*: se dòna eix nom al que posa en moviment la mantxa dels fornals dels ferrers.

NOTA.

En eixa cansò s' hi troba un no se què que toca al cor. Creyém haverla trobada no sancera, mes es tan bonica aixis com es, encara que no hi siga tota, que casi casi voldriam (si no hi fos sancera) que no 's trobessen los trossos que hi mancan. La vaguetat y rapidesa de la acciò es lo que li dòna eix carácter propi de las baladas alemanas.

LA PEPA.

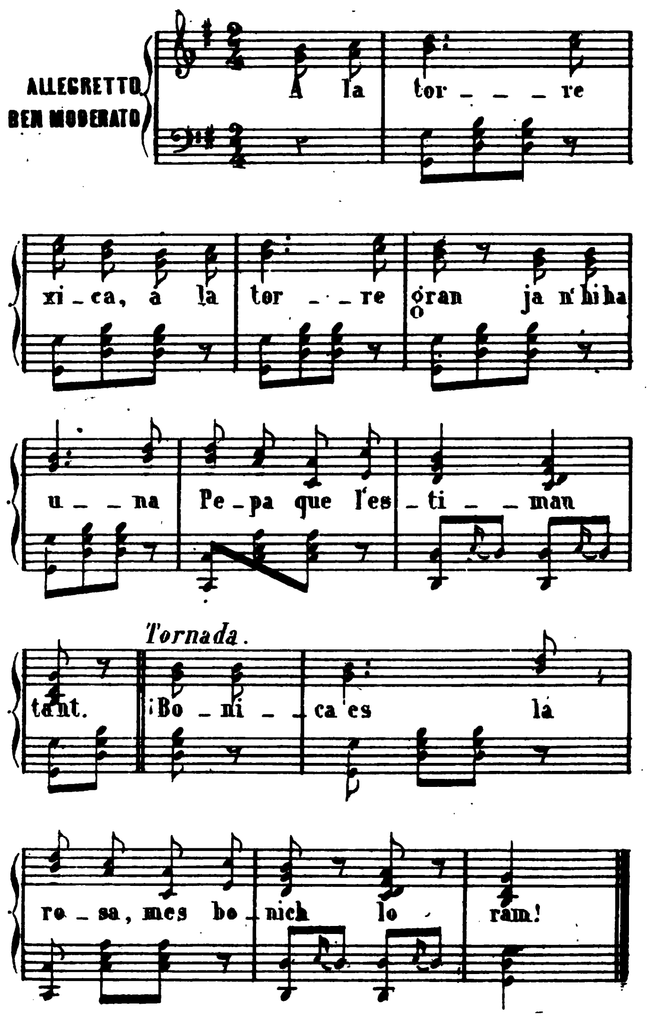
ALLEGRETTO
BEN MODERATO
A la tor _ _ _ re
xi _ ca, à la tor _ _ re gran ja n'hiha
u _ _ na Pe _ pa que l'es _ ti _ _ man
tant.
Tornada.
¡Bo _ ni _ _ ca es la
ro _ sa, mes bo _ nich lo ram!

A la torra xica,—á la torra gran
ja n' hi ha una Pepa—que l' estiman tant.
¡Bonica es la rosa,
mes bonich lo ram!
De tant que l' estiman—no la 'n casarán.
Ja 'n va á la riera—á rentá' un davantal.
¡Bonica es la rosa,
mes bonich lo ram!
—¡Que fas aquí Pepa—que te n' entretens tant?
—Rento la bugada—tambè 'l davantal
per anar bonica—'l dia de Nadal...
L' agafa y la 'n puja—á dalt de cavall.
La sella n' es verda—lo cavall es blanch.
Los carrers de Lleyda—passa suspirant.
—¿Per qué ploras Pepa?—¿Per qué ploras tant?
—Ploro pèls meus pares—y pèls meus germans,
que son gent sentida,—d' això morirán.
—Si 's moren que 's moren—ja 'ls enterrarán.
Las tombas son novas—las estrenarán.
Capellans y frares—per ells resarán.

NOTAS.

Alguns despres del vers 15 hi afeigeixen eix altre:

Cada cap de tomba—un ram posarán.

Lo argument d' aqueixa cansò se troba tambè en altras cansons italianas y provensals. Naltres n' hem suprimit á gratcient algun vers en rahó de ser massa aixarit.

LA MORT.

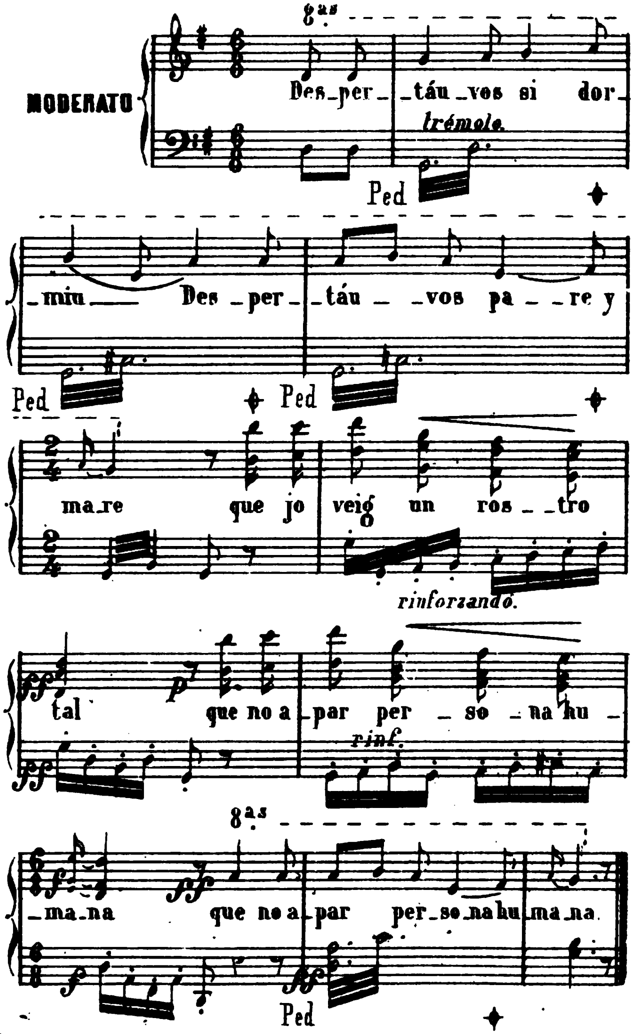

MODERATO
8as
Des_per_táu_vos si dor_miu Des_per_táu_vos pa_re y ma_re que jo veig un ros_tro tal que no a_par per_so_na hu_ma_na que no a_par per_so_na hu_ma_na.
trémolo
Ped
rinforzando.
rinf.
ff
p
8as

La donzella.

Despertáuvos si dormíu—despertáuvos pare y mare,
que jo veig un rostro tal—que no apar persona humana.

La Mort.

Donzelleta com vivíu—com vivíu tan descuidada
sens pensar que la mort ve—á l'hora menos pensada?

La donzella.

¿Qui sou vos que no 'us conech—que sou tan desfigurada?

La Mort.

La Mort sò si 'm coneixéu,—si may l' heu vista pintada.

La donzella.

La Mort pintada be 's véu,—l' he vista moltas vegadas;
mes no mata com feu vos,—ni tampoch porta la dalla.

La Mort.

Al pensar que sò la Mort—tinch la gent horrorisada,
pero jo may vaig al lloch—si l' hora no es arribada.

La donzella.

Ay Mort si 'm deixas estar—te 'n faré promesas llargas.
Al se' al temps de ma vellesa—deixaré pompas y galas.

La Mort.

Deixaus' viure no 'u puch fer—que de Deu ne so enviada;
á la Mort no li cal dir—que vinga un' altra vegada.

La donzella.

Festa enrera, festa enrera—que me 'n tens tota espantada
y jo porto la bandera—de las mes hermosas damas.

La Mort.

La bandera que portéu—de res vos servirá ara
perqué tot lo d' aquest mon—á la Mort ha de deixarse.

La donzella.

Mata 'l pare qu' es vellet—y tè un peu dins de la caixa
y á ma mare després d' ell—y á mi dèixam viure encara,

La Mort.

Jo ara he vingut per vos—pus vostra hora es arribada
que quan jo vindré per ells—ja será un' altra jornada.

La donzella.

Mortals que sou aqui 'l mon—ay! de mi tinguéune llástima.
¡Que com arbre sens fer fruyt—aixis jo tinga d' anarmen!

La Mort.

Donzella alli hont aniréu—vos jamay hi sou estada,
gran soroll hi sentiréu—al infern sou condempnada!

NOTA.

Eixa cansò, de la que no mes havem pogut arreplegar duas versions, tè una tonada preciosa. Sol finir ab un acabament molt lleig y que li treu lo caracter fantástich que tè tota ella.

LO ROSSINYOL.

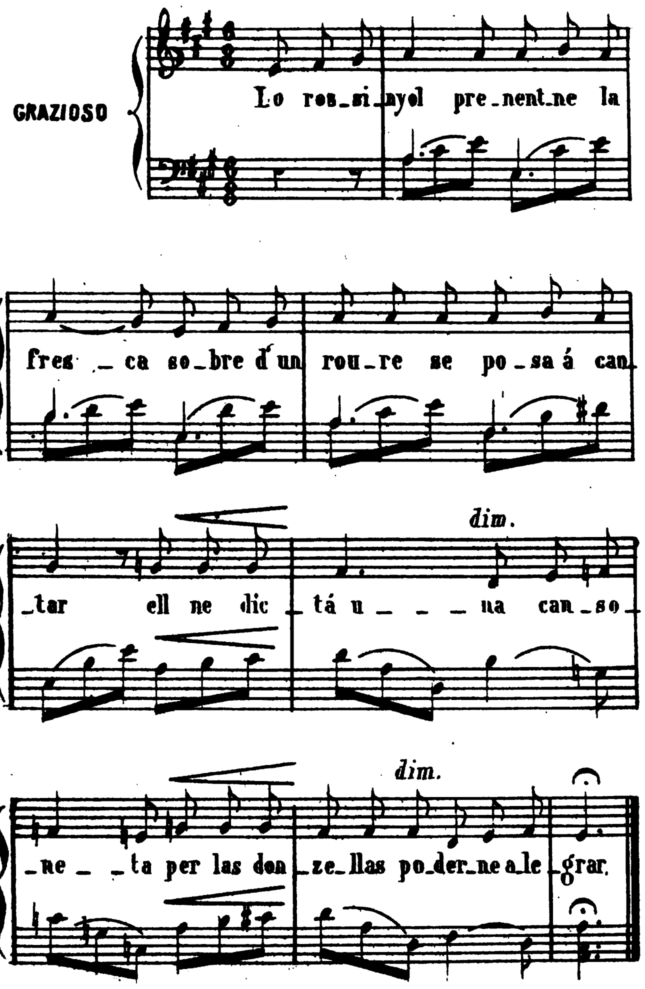
GRAZIOSO
Lo ros_si_nyol pre_nent_ne la
fres_ca so_bre d'un rou_re se po_sa á can
_tar ell ne dic_tá u_ _ _ na can_so
dim.
_ne_ _ta per las don_ze_llas po_der_ne a_le_grar.
dim.

Lo rossinyol á la primavera
canta s' alegra y fa 'l niu tot sol,
sempre lo fa al cim de una branca
que no l' alcansa aquell qui lo vol.

. . . .

NOTA.

Sols pera conservar la tonada d' aqueixa cansò, que n' es de las mes preciosas, hem estampat la primera posada de sa tonta y lletja lletra. Ab tot y que l' hem sentida cantar aixis en lo Vallés y 'l camp de Tarragona, creyém que antigament seria una altra sa lletra, pus nos apar impossible que d' una composiciò tan vulgar haja eixit una melodia tan preciosa. Siga com se vulla, es la cansò mes popular catalana.

LA MALA MADRASTRA.

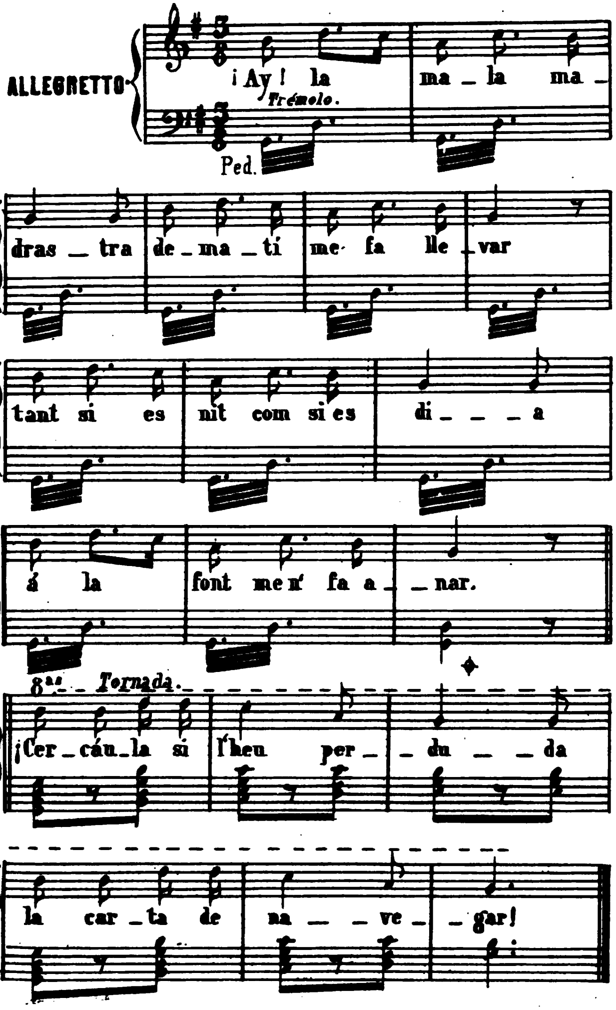
ALLEGRETTO
¡Ay! la ma_la ma_dras_tra de_ma_tí me fa lle_var
Trémolo.
Ped.
tant si es nit com si es di_ _ _a
á la font men' fa a_ _nar.
8as Tornada.
¡Cer_cáu_la si l'heu per_ _du_ _ _da
la car_ta de na_ _ _ve_ _gar!

—Ay la mala madrastra—dematí me fa llevar
tant si es nit com si es dia—á la font me 'n fa anar.
Cercáula si l' heu perduda
la carta de navegar.

Mare, la mia mare,—á la font no hi vull anar
que 'l meu galant me hi espera—y l' amor me 'n vol robar.
—Ves á la font mes fonda—qu' allá ningú te veurá
sino 'ls aucells que volan—y no saben de parlar,
tenen la llenga llarga,—no la poden doblegar.
Mentre 'l canti s' omplía—lo seu galant va passar.
—Deu te guart Tereseta—si me volias donar,
si 'm volias dar ayga—per mon cavall abeurar.
—Si per cas jo li dono—be me l' haurás de pagar.
Se fica la má á la bossa—cincentas li 'n va donar.
Ella que n' es traydora—se las va posá á contar.
Fica las mans á la bossa—y altras tantas éll li 'n da.
L' agafa per la cintura,—la 'n tira dins d' un joncar ;
primeta quan li tirava,—grosseta se 'n va aixecar.
—¿Que me 'n dirá lo meu pare—que n' estich tant á tornar?
—Digas que l' ayga era térbola—que las deixada colar.
—Que me 'n dirá 'l meu pare—quan tant grosseta 'm veurá?
—Digas que has begut ayga—de la font de aquest joncar.
Ay adeu Tereseta—que ara jo me 'n tinch d' anar :
jo me 'n vaig á la guerra—set anys estaré á tornar ,
digas á lo teu pare—que te 'n veja de casar,
ó quan vindrè de la guerra—be 't tindrè jo d' esposar.

VARIANT.

Vers 11.

—Si ne voléu beure aiga—de cavall heu de baixar.
—Si de cavall jo me 'n baixo—molt mes me 'n haurás de dar.
—Una dos y tres vegadas—fins que l' amor hi será.

NOTA.

D' aquesta cansò n' hem tret alguns versos en rahò de no ser massa morals. Ab tot y aixó, encara alguns n' hi quedan que per no traure lo sentit al tot de la composiciò 'ls hi deixém. Es una de tantas cansons que serveixen pera acompanyar lo ball en los poblets del Urgell ahont no tenen medis de ferse venir una cobla. Una cobla 's compon de una gralla, un tamborí y un flaviol sonats per dos homes. Lo hu sona la gralla; l' altre 'l flaviol y 'l tamborí. Comparis aquesta cansò ab la traducciò del idili de *Teócrit* que posém entre las notas y 's veurá que tenen los dos molta semblansa, y encara mes ne tindrian si aquest lo publiquessem tot sancer.

LO BOU Y LA MULA.

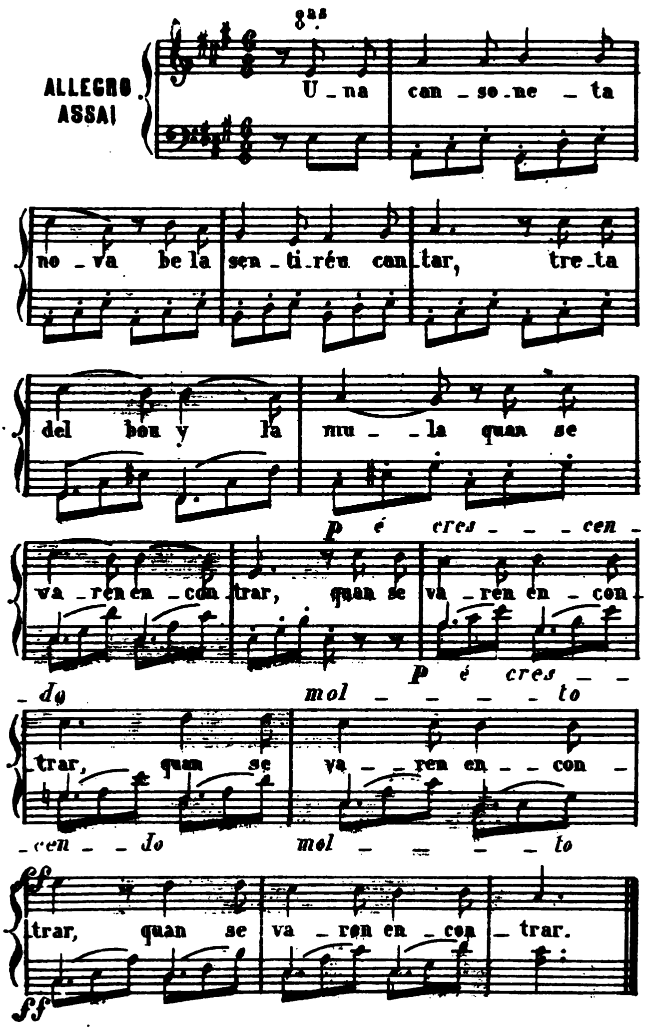

ALLEGRO ASSAI
8as
U_na can_so_ne_ta no_va be la sen_ti_réu can_tar, tre_ta del bou y la mu_la quan se va_ren en_con_trar, quan se va_ren en_con_trar, quan se va_ren en_con_trar, quan se va_ren en_con_trar.
p é cres_cen_do mol_to
p é cres_cen_do mol_to
ff

Una cansoneta nova—be la sentiréu cantar
treta del bou y la mula—quan se varen encontrar.

Quan lo bou per sas desgracias—á casa seva va anar,
al ser al peu de la porta—mes de tres quarts va trucar.

—No se per quin cap ho prenga-ni per quin cap ó pendré:
ó bè se n' es adormida—ó tindrá algun foraster.
Ja te n' hi obra la porta—li diu:—Entra 'l meu marit,
quina por que n' he tinguda—tota soleta en lo llit.
Ja li allarga la cadira.—Ay descansa mon marit,
diu, véten aquí la pipa—tabaco que fumarás.
—Lo carinyo qu' ara 'm gastas—no me 'l solias gastar;
ara te 'n conech la maula—que 'm volias enganyar.
Ab lo llum que ella portava—va mirar sota del llit
y 'l burro qu' ella hi tenia—s' estava tot arrupit.
De gavinets se 'n tiraren—fins á volerse á matar,
y luego lo pobre burro—perdó li va demanar.
Ay bou si tu me 'n perdonas—y si me deixas estar
del regiment de Banyolas—te 'n farè ser capitá,
y si 't portas com un home—y axí com mana la lley
luego 't vindrá la patenta—pera serne coronel.

NOTA.

D' aquesta cansò, que li donèm cabuda en nostre arreplèch sols per sa bonica tonada, ne podrian posar moltas variants; mes com la lletra per si sola *no* val gayre nos estimém mes deixarho corre.

LO NOY DE LA MARE.

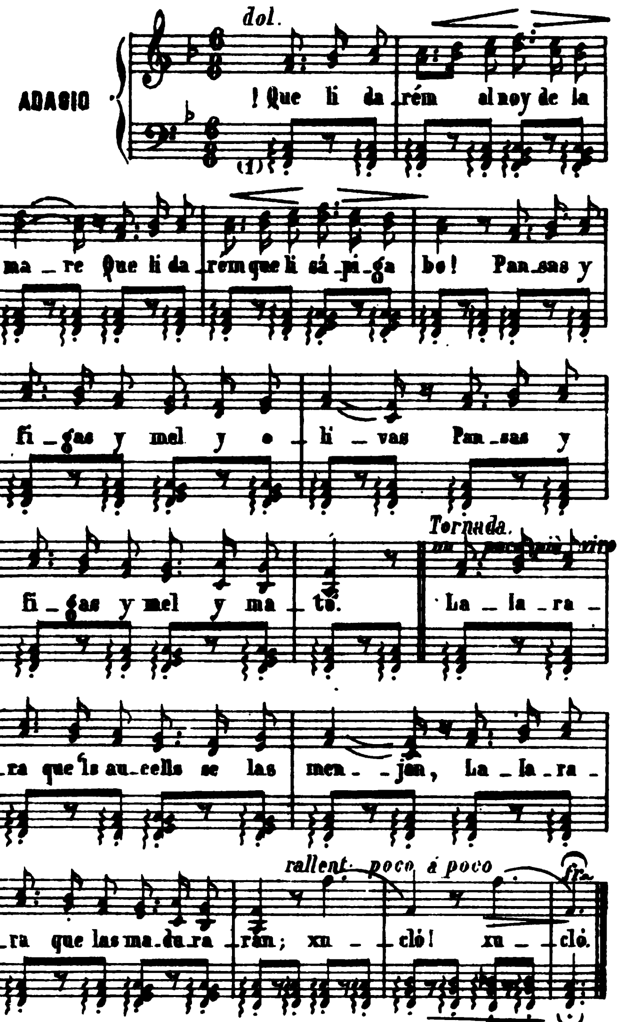

Gran Magatzem de música y Fábrica de instruments de Andreu Vidal (EDITOR)

(1) *L'acompanyament fet una octava mes baixa imita lo bressol.*

¿Que li darém á lo noy de la Mare,
que li darém que li sápiga bo?
Pansas y figas y nous y olivas,
pansas y figas y mel y matò.
La-la-ra-rá
que 'ls aucells se las menjan,
La-la-ra-rá
que las madurarán.
Xuclò! Xuclò!

NOTA.

Llegescas la nota de la cansò *Lo rossinyol.* Per la mateixa raho qu' allí doném, hem posat aquí la lletra del *Noy de la Mare.*

A Galicia hi ha una cansò popular que tè la mateixa tonada.

NOTAS DARRERENCAS.

(1) Pèl segon volum tením entre altras preparadas las seguents cansons:

I.. . . . . L' ÁNIMA CONDEMPNADA.

No fa pas l' espay d' una hora—que n' ha finat un' ánima,
la Verge Santa la pren—y als llims se la emportava etc.

II.. . . . . . . LA CARTA.

Un dia cullint floretas—floretas del meu jardí,
mentres floretas cullia—carta d' ella 'n veig venir etc.

III. . . . . . . LA MONJA.

Si n' hi ha una monja—á la Seu d' Urgell,
toca las campanas—plorant y rient etc.

IV. . . . . SANTA AGNÉS.

Santa Agnés s' está—en cambra tancada
tot fent oració—per qui mes aymava etc.

V.. . . . . LO BATEIG.

—Ahont anéu Mare de Deu—ahont aneu tan afanyada ?
—Aquí baix sota un torrent—que una dama m' hi demana etc.

VI.. . . . . . CASTICH DE DEU.

A n' aquell Paradís—n' hi ha un banch tan gran,
á l' un cap séu Sant Pere—y á l' altre Sant Joan etc.

VII.. . . . . LOS DOS FRARETS

Una cansó vull cantar—no hi ha molt que s' es dictada
d' un fadrí y una minyona—que pretenian casarse etc.

VIII . . . . . L' HEREU CERDÁ.

Una cansoneta nova—be la sentiréu cantar
treta n' es d' una minyona—qu' al Vall d' Andorra s' está etc.

IX.. . . . . . LA TRAPASSERA.

Y á dins del hort—de lo meu pare
lo meu galant—me hi esperava etc.

X.. . . . . LO DIA DE SANT JOAN.

Lo dia de Sant Joan—es una diada alegre:
los companys m' están dihent—Joan com no te n' alegras etc.

XI. . . . . . . LA CREU DEL PADRÓ

La creu del padrò—si parlar podia
de las malas nits—que jo n' hi patidas etc.

XII. . . . LOS FADRINS DE SANT BOY.

Los fadrins de Sant Boy—se 'n van á sentar plassa
no hi van de ben cor, no.—que hi van de mala gana etc.

XIII. . . . LAS NOYAS DE CERDANYA.

Las noyas de Cerdanya—fan de bon festejar
son frescas y xamadas—no 'u fa lo treballar etc.

XIV. . . . . LA VIUDETA.

Lo jutge está malalt—jutge de l' Audiencia
nobles y cavallers—ja me 'l van á veure etc.

XV.. . . . . LA ROSA.

A l' horta del meu pare—un taronjer hi ha.
fa las taronjas dolsas—mes dolsas no n' hi ha etc.

XVI. . . . . LO LLADRE.

Una tia que jo tinch—tot lo que volia 'm dava
me n' ha fet un rich vestit—sombrero á la galant xarpa etc.

XVII. . . . . . . DESENGANYS.

La roda de la fortuna—contra mi se n' es girada:
puig qu' en res ne tinch ventura—ma vida ¿com no s' acaba? etc.

XVIII.. . . . . . RECTOR Y VICARI

Si n' era un rector—y tambè un vicari
qu' anavan en busca—de l' Entururada etc.

XIX. . . . LA FILLA DEL ESPINGUERI.

La filla del Espingueri—s' es casada ab un pastor
la vol fer anar bonica—com la filla d' un senyor etc.

XX.. . . . . . . LA MOLINERA.

Fadrins que hi anéu—al pla de Llovera
comanáu l' amor—á la molinera etc.

XXI. . . . . . . MARIA AGNA.

Sola la Mari-Agna—sola la deixan anar.
—Encara que vaja sola—soleta puch ben anar etc.

XXII.. . . . . . L' HEREU RIERA.

Si son tres ninetas—del lloch de Nisá
que 'n tenen gran junta—treure ball qu' hi va etc.

XXIII. . . . . . . LA VELLA.

Una vella hi ha á Mallorca—que te cent y un any
y que se 'n clenxa y pentina—com si sols tinguès quinz' anys etc.

XXIV. . . . . . . LO METGE.

Adeu Catarineta—sento 'haverte de deixar
sento la teva desgracia—qu' á m' 'm fa morí' y penar etc.

XXV. . . . . . . LO MAL RICH.

Lo mal rich s' está en finestra—pas-a un pobre pelegrí
—Senyor dáume un tros de pa—d' aquell que deu al garrí etc.

XXVI. . . . . . LA VILA DE MANRESA.

A la vila de Manresa—ditxós qui s' hi pot estar,
n' hi ha una donzelleta—que n' es per enamorar etc.

XXVII. . . . . . LA PASTOREL-LA.

N' es un soldat,—ve de la guerra
se 'n troba ab una—pastorel-la etc.

XXVIII. . . . . LA ESCRIVANA.

Petiteta l' han casada—la filla del mallorquí etc.

XXIX. . . . . . LO PARDAL.

Lo pardal qnan s' acotxava—feya remor etc.

XXX. . . . . . . L'ESCATIDOR

Lo escatidor—ne viu ab gran pena,
n' es festejador,—ne tè quinze ó setze etc.

XXXI. . . . . . . L'HOME Y.

Mos amichs m' están dihent—Joan com estás tan magre?
Amichs meus jo 'us ho diré—una minyona m' ho causa etc.

XXXII. . . . LO CONFÉS FINGIT.

Una hermosa pastoreta—demanava confessió,
sens pensarho s' es posada—als peus de son aymador etc.

XXXIII. . . . LAS FILLAS DEL REY.

Tres fillas ne tè 'l bon rey—totas tres com una plata :
lo rey s' enamorá d' una—Margarida 's nomenava etc.

XXXIV. . . . . LA MALA MULLER.

Ja n' hi trucan á la porta—Ola! Ola! Baixa á obrir.
—Qui n' es aquest caváller—que rondeja per assí etc.

XXXV. . . . . SERRALLONGA.

Si n' eran dotze fadrins—que tots dotze n' eran lladres etc.

---

(2) En una nota de la cansò *lo Comple Arnau* espliquém lo perqué hem tret de la mateixa los quatre versos que diuhen

Feune tancá' aquella mina,—muller leal etc.

Ab lo que allí dihém podria quelcú pensar que nostre ánimo es fer veure una errada en la obra del Sr. Milá, *Observaciones sobre la poesia popular*; en proba de no ser esta nostra intenció, nos dem manya á publicar aquí mateix la carta que dit Sr. Milá nos ha enviat un d' aqueixos dias, en la quina se veu ben á las claras que, no solzament se hi havia fixat en aixó, lo autor del *Romancerillo Catalan*, sino que també hi havia pensat molt y molt. Per satisfacció nostra, y per alguna noticia interessant que dú, la publiquém.

Sr. D. Francisco Pelayo Briz.

AMIGO Sr. BRIZ.

Entre las muchísimas versiones y variantes que despues de la impresion de mis «Observaciones» he recogido del «Compte l' Arnau» no he hallado los versos

Feune tancá aquella mina—muller leal etc.

Esto me persuade que á pesar de hallarse en una de las versiones recogidas ó enviadas que me sirvieron para la impresion, dichos versos no son bastante genuinos. Además por documentos posteriormente publicados se sabe que el Conde Arnau vivió en el siglo XIV y por consiguiente tres siglos mas tarde que las monjas de S. Juan. Desearia pues que suprimiese V. los 4 versos.

Suyo,

MANUEL MILÁ.

---

(3) Héuse aquí un tros de una traducció del idili de Teócrit del que 's parla en la página 41 del prólech.

DAFNIS Y LA DONZELLA.

La donzella: Era un bover com tu,
que Páris s' anomena,
qui Elena se 'n va endú'.
Dafnis: Si dius que fou Elena
qui se 'n va dú' 'l bovè,
dirás mes bè.

La donzella: No sias tan traydò:
encar que res implica
si m' has besat ó no.
Dafnis: Lo pler res significa
si es prés ó si es donat,
quan vè de grat.

—

La donzella: Mon llavi aixugarè,
y ta besada ardenta
á terra escupirè.
Dafnis: Si 'u fas, cuydado tente,
te tornarè á besá':
feste ensá.

—

La donzella: Abrassa tos vadells,
que per ta boca asprosa
no son mos llavis bells.
Dafnis: No sias ergullosa,
la joventut se 'n va,
pensa en demá.

—

La donzella: Rehim sech es dolent;
mes la rosa n' es bella
marcida y tot essent.
Dafnis: Oh vina ab mi donzella,
á n' aquell olivar
que 't vull parlar.

—

La donzella: No 'u vull: de tot sentit
me tens ja cativada
ab tot lo que m' has dit.
Dafnis: Oh vina á fer parada
sota aquell olivè'
y 't cantarè.

—

La donzella: Alégrat cantant sol;
de cants plens de tristesa
ma ánima no 'n vol
Dafnis: No 'u vols? ¡Ay, la Deesa
d' amor s' enujará
y 's venjará!

—

La donzella: De Vénus jo me 'n rich
mentres Diana 'm fassa
de bona cara un xich.
Dafnis: ¿Que dius? No crides massa.
Potser te pose un llas
hont hi caurás

La donzella: Que 'u fassa si 'u vol fè',
que si Diana m' ajuda
de Vénus me riure.
Dafnis: Cap noya he coneguda
que ne trenqués lo fort
llas del amor.

—

La donzella: Pus jo si 'l trencarè:
tu, pórtal si t' agrada,
que t' estará ben be.
Dafnis: Tinch por que éll si s' enfada
no 't donga á n' un pastó
mes lleig que jo.

—

La donzella: Molts son los qu' han volgut
de mi ferne sa esposa,
mes cap d' ells m' ha plagut.
Dafnis: Pus vinch á fer mes grossa
la cort de pretenents:
te vull. ¿M' entens?

—

La donzella: Que tinch de fer?... Ja 'u sabs
lo casament sols porta
tristors y mal-de-caps.
Dafnis: Lo casament la porta
ne tanca als desacerts,
sols viu de plers.

—

La donzella: Mes ay! tothom m' ha dit
que la muller tremola
davant de son marit.
Dafnis: Qui 'l pobre espós amola
n' es la muller. ¿Que tè
de temer? Re.
. . . .

—

La donzella: Y si passant per tot
lo *si* 't dès, ¿que 'm durias
respont, pastor, per dot'
Dafnis: Mos boschs y verns tindrías,
y 'ls meus grassos remats,
y fins mos prats.

—

La donzella: Que may á malgrat meu
me deixarás, tú, jura
per un inmortal Deu
Dafnis: Jamay de ta hermosura
ningú fugi' 'm veurá;
ho jur per Pa.

La donzella: ¿Jolia cambra hauré?
¿Ja pensas en masía
y en los corrals també?
Dafnis: Tindràs cambra jolia;
y 'l numeròs remat
que tinch al prat.

—

La donzella: Pastor, que li dirè
á lo meu pobre pare
si tot ho vol sabè.
Dafnis: Mon nom diràs-y, encare
que 't 'par que 's cremará,
s' alegrará.

—

La donzella: Hi ha noms molt boniquets,
pastor lo teu murmura,
potsè es un nom de aquets.
Dafnis: Mon nom, dès de criatura
lo de Dafnis he dut,
nom conegut.

—

La donzella: Ets fill de mas capdalt
mè val tant ma naixensa
com lo teu nom ne val.
Dafnis; Ja 'u se: y, aixis s' ho pensa,
aqui al entorn tothom,
que val ton nom.

—

La donzella: Ensényam los pins alts
que dins tos boschs murmuran,
y ensenyam tos corrals.
Dafnis: Les meus pins s' afituran
ben be tots des d' aqui:
Mírals.. allí.

—

La donzella: Cabretas pastoréu,
las terras vaig á veure
de Dafnis; no 'us moguéu.
Dafnis: Pastoréu bous y berras
que li vaig á ensenyar
lo pinedar.

. . . .

TAULA.

TITOLS.	PÁGS.
Dedicatoria.	5
Introducciò.	9
Lo compte Arnau.	49
La dama d' Aragò.	59
S. Jaume de Galicia.	67
Lo dia de S. Cristofol.	75
La dida del infant.	81
María.	89
L' aucellet.	95
Los estudians de Tortosa.	101
Isabel	107
Lo mariner.	113
La esquerpa.	121
La dama de Tolosa	129
La mort de la nuvia	135
L' hostal de la Peyra.	143
Los romeus.	149
La filla del martxant.	155
La porqueyrola.	161
Catarina.	169
La flor de Vila-Bertran.	179
Los presos de Lleyda.	185
Lo fill del Rey.	193
La enramada.	199
Catarina de Liò.	205
La pastoreta.	211
Cansò de Nadal.	217
La venjansa.	223
Pepa.	229
La mort	235
Lo rossinyol.	241
La mala madrastra.	247
Lo bou y la mula.	253
Lo noy de la mare.	259
Notas darrerencas.	265

CANSONS DE LA TERRA.

II.

OBRAS

PUBLICADAS PER F. P. BRIZ

LA MASÍA DELS AMORS, poéma en dotze cants.
LO BROT D' ACHS, rimas.
LO LLIBRE DELS ÁNGELS, en vers.
CANSONS DE LA TERRA, primer volum.
QUI S' ESPERA 'S DESESPERA, comedia.
LA CREU DE PLATA, drama en tres actes.
MIREYA, traducciò del poéma de F. Mistral.
CALENDARI CATALÁ, (1865) escrit per poétas catalans.
CALENDARI CATALÁ, (1866).
CALENDARI CATALÁ, (1867).
AUSÍAS MARCH, reimpresiò de las obras d' est poéta.
LO LLIBRE DE LES DONES, de Jaume Roig, reimpresiò.

EN PREPARACIÓ.

LO LLIBRE DELS POETAS, cansoner d' obras rimadas del setgle XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII y XVIII.
LA PANOLLA, aplech de quentos originals.
LO PRES DE XÁTIVA, drama en 1 acte.

CANSONS
DE LA TERRA

CANTS POPULARS CATALANS

COL-LECCIONATS PER

FRANCESCH PELAY BRIZ

Y

JOSEPH SALTÓ.

LO CEL ALCANSA QUI TE ESPERANSA.

BARCELONA:

CENTRE DE OBRAS DE CATALUNYA
DE JOAN ROCA Y BROS,
ARGENTERIA, NÚM. 44.
1867

52. c. 23

ES PROPIETAT.

Barcelona: Estampa de *El Porvenir*, de la viuda de Bassas, á cárrech de J. Medina, carrer dels Tallers, n.º 53.—1867.

Poch nos creyam nosaltres al publicar lo primer volum de las nostras *Cansons de la terra* que ellas fossen rebudas pél poble del modo que ho han estat. Los molts exemplars que de las mateixas s' han venut, las ofertas de alguns poétas y músichs de ajudarnos en nostra comensada empresa, los artícles, judicis crítichs y cartas de coneguts trovadors que enviantnos la enhorabona hem llejit, nos han donat la certesa de que be haviam fet en comensar nostra publicació y mal fariam en no seguir endavant. Perçó publiquém lo segon volum mes aviat del que teniam pensat ferho.

En mostra de agrahiment y en obsequi á las mateixas cansons no 'ns volém privar del gust de posar aqui en primer terme la carta ab que 'l Mestre en gay saber En Victor Balaguer ha saludat des de Fransa la aparició de aquesta obra y lo ben escrit article, ab que las hà donadas á coneixe á la provincia de Tarragona lo estudiós poéta de Reus En Francisco Bartrina; tant mes quan carta y article escritas están en la mateixa llenga en que ho son las falagueras *Cansons de la terra.*

També reproduhim, á seguiment del que acabém de dir, una carta del conegut y aplaudit mestre compositor Sr. En Francisco A. Barbieri pera ferli constar que agrahím sà enhorabona y per fer mes públich cert concell que dona als compositors catalans, concell que naltres ja estém cansats de donarlo á tants quants n' hem conegut y coneixém.

Veuse aqui ara la carta d' En V. Balaguer.

Sr. D. Francesch Pelay Briz.

Avinyò (Provenza) **18** *de Desembre de* **1866**.

Si ab no poca satisfacciò, mon amich, he rebut l' exemplar de las *Cansons de la terra* que ha tingut á be enviarme, ab gran plaher, ab gran contentament l' he llegit.

De tot mon cor li dono las gracias per l' envio del llibre, pus assó m' ha probat que encara hi ha en eixa terra,

may com avuy al cor y als ulls hermosa,

fidels y consoladors amichs que 's recordan del pobre *Trovador de Montserrat,* á qui ja hi ha temps que negra sort porta errant per terras estrangeras, lo cor ple de dol y d' anyoransa de sa patria, de sas llars, de sa familia!

Y gracias li dono tambè per haverme procurat lo delitòs plaher de sa lectura. Aqueixas cansons han vingut á portar com un rich perfum de la terra á la

posada hospitalaria que 'ls nobilissims trovadors de la Provenza han donat avuy al expatriat poéta; ab ellas ha vingut un ressó de passadas alegrias, un eco de jorns mes afortunats y alegres, un recort dels dolsos temps de ma infantesa, una alenada de nostras vellas históricas montanyas; y ma solitaria cambra, hont sols regnava una atmósfera de tristesa, s' ha sentit de prompte tota purificada y embaumada ab los flayres d' aqueixa rica toya de mon allunyat pais, depositada en ella per la má consoladora d' una amistat antiga.

¡ Ben vingudas sian eixas Cansons, missatgeras d' amor que 'm portan l' alé de la patria! Mesembla que ab ellas ja no estich tan sol com avans estava. Me sembla que ab ellas ha vingut colcom de mon pais pera rejohir la soletat en que vivia. Me sembla que ab ellas mon esperit pot mes fácilment transportarse á las costas pintorescas d' aquella marina, á las frescas ubagas d' aquellas valls, als centenaris boschs d' aquellas montanyas, hont tantas vegadas ¡ ay ! las he sentidas!

Mes, deixant assó de costat, crech que, verament, ha prestat un bon servey á las lletras catalanas ab aqueixa publicaciò que jo esperava d' un instant al altre, pus be 'm recordo quantas voltas m' havia parlat de la cullita y aplech que estava fent d' antigas cansons catalanas pera publicarlas acompanyadas de sa música, y quantas voltas tambè jo l' havia instat á no abandonar lo que jo creya una felis idea.

No s' ha contentat avuy en realisar solzament la idea, que ja de temps me tenia anunciada, de dar á co-

néixe las cansons ensemps ab sas hermosas tonadas populars, sino que, publicant lo llibre ab introducció notas, observacions y variants, ha fet un treball literari que pot esser mol profitòs pèls qui 's dedican al estudi d' una rassa, d' una llengua y d' una literatura que, menyspreadas un jorn, avuy, gracias al bon Deu que resucita als Llátzers, reviuhen ab tota la sava de sa secular fortalesa, y venen, sometent y bandera en má, á reclamar lo lloch que de dret mereixen ocupar en lo camp clos de las nacionalitats, de las llenguas y de las lletras.

Per totas aquestas rahons, al mateix temps que dona las gracias al amich, envia sa felicitaciò al colector

son ver amich

VÍCTOR BALAGUER.

BIBLIOGRAFIA.

Cansons de la terra.—Cants populars catalans, recullits y col-leccionats (LLETRA Y MÚSICA) per En Francesch P. Briz y armonisats per En C. Candi.

Lo renaixement literari del catalá toca á son terme.

Sembrada la llavor en bon terreno no tarda en grillar y ferse planta : si 'l temps li es favorable y 'l conréu l' ajuda, aquesta aviat floreix; y passat lo temps de la cayguda de la flor, flayrosos penjolls d' hermosa fruyta engarlandan la planta, dant enveja als aucells del vehí boscatge que s' hi tiran á vols.—A la manera de la humil llavor, la semensa de la nova literatura catalana, posada en bon terreno y conreada cuydadosament pèls verdaders aymadors de la llengua patria, s' ha fet ja frondòs arbre y dòna daurats fruyts. A las mágicas paraulas de *Patria, Fides, Amor*, llansadas pèl primer consistori dels Jochs Florals, un aplech de poétas ha brotat de repent de nostras serras, de nostras ciutats, de nostras platjas, y composicions bellíssimas engendradas al foch del amor patri, han vingut á donar evident testimoni de lo que pot y de lo que val nostra fins avuy menyspreada llengua.

Emperó, desprès de la acertada restauració dels Jochs Florals; desprès de la publicació del *Calendari*; despres del extraordinari nombre de obras que han vist la llum pública escritas y dictadas per un esperit eminentment catalá, la aparició dels *Cants populars catalans* s'esperava ab impaciencia, y ab impaciencia per cert justificadíssima, si s' atent á que tot poble, lo mes preciat joyell que guarda com herencia gloriosa dels sèus antepassats son los cants populars, eixas composicions plenas de sentiment y de tendresa que ressonan en lo cor de tot bon fill de la terra com un eco sagrat dels passats temps.

Nos móu á parlar aixi la publicació de las *Cansons de la terra*, aplech de cants populars catalans, recullits y col-leccionats, lletra y musica, per En Francesch Pelay Briz, y armonisats pèl professor Sr. Candi. Deixant des de ara lo ocuparnos de la part musical de la obra,—tant per ser profans en la materia, com per considerar dita part complement de la col-lecciò — entrarém á parlar d' aquesta, considerantla solzament com obra literaria.

Pochs en veritat serán los pobles que com lo catalá posseheixi un tan rich aplech de cansons populars, d' aqueixas cansons que, nascudas dels mes purs sentiments, son la verdadera síntessis del carácter del poble que 'ls ha donat vida; lo manancial d' hont brollan los mes dolsos plahers, los consols mes inefables; lo arxiu sagrat de las nacions [1]; lo testimoni

1 Herder.—Volksleider.

vivent de la religiositat, de las hassanyas y dels amors dels nostres avis.

Catalunya, aqueixa provincia—un jorn poderosa naciò—tan mal compresa, pot envanéixes' de tenir una poesia popular tan bona com la millor de totas las nacions del Nort d' Europa, y si hi há encara algun il-lus que sostè acaloradament que nostres cants populars deuhen son orígen als romansos de Castella, y si no falta tampoch qui menyspreant la verge poesia de las nostras montanyas se compláu en motejarla de *imitadora*; vejis lo que diu, tractant d' aquest mateix assumpto, lo eminent literat En Manel Milá y Fontanals en una de sas mes eruditas obras:

«A primera vista y ab aparent rahò se diria que la nostra poesia popular deguè son orígen als romansos castellans, ja que aquests, si be en llenguatge corromput, alternan indistintament ab los nostres provincials, ja que fins molts dels últims estan sembrats de mots de la parla nacional, y ja que en tots se usa l' assonant y en alguns l' octassílabo y giros poétichs molt semblants als de la poesía popular castellana; mes no es difícil aminvar la forsa d' aquests reparos, y sentar pèl de prompte que 's conservan en Catalunya antichs romansos de Castella, la influencia dels mateixos y, mes que tot, lo desig de donar á las relacions un ayre heroych y peregrí, motivaren la introducció d' algunas paraulas castellanas, la qual es las mes de las vegadas accidental y arbitraria y no constant en totas las versions de una mateixa composiciò, mentres que en algunas altras se percibeixen certs ressavis de llengua francesa. En tals

materias abans déuhen admétres' lo contacte y la barreja de dos poesías que la producciò de una per l' altra; y semblantment se podria notar en los mes antichs romansos castellans algun vestigi de llengua francesa ó provensal, sens que per aixó sian menys espanyols. La semblansa de maneras y giros poétichs no es tanta que no 's puga reduhir bona part de ella á las comuns analogías del género; l' assonant degué naixe aquí com allí del antich sistema de versificaciò monorrima y l' octassílabo si no es tan essencial á la frase catalana com á la castellana, en manera alguna repugna á la primera, existint de la época provensal alguns versos ab l' ayre y l' energía de nostras *redondillas* nacionals. A mes de que tením, en Catalunya molts romansets de hemistiquis de sis y set sílabas (poch comuns los primers, y enterament estranys los segons á la poesía popular narrativa castellana), monorrims de nou sílabas y altras combinacions de hemistiquis, derivats sens dubte, de la versificaciò dels póemas heróychs y de las que se 'n separa poch la del *Mal haja qui s' en irá—encara ni encara* del rey Ceremoniòs. Y notis com en temps de Bergadá y d' aquest monarca s' anomena encara *cansò* tota poesía cantada y tradicional, reservantse lo nom *romanso* pera 'ls plechs venuts pèls cechs y en los cantons. Per últim en las nostras composicions populars se respira induptablement l' ayre provincial y sens que estigan massa carregadas de modismes y giros locals, mostran lo tall y las maneras de dir propias y distintivas de la parla á que perteneixen.

«L' ayre provincial y 'l carácter del pais animan tambe sa música, es á dir, las tonadas ó melodías ab que s' acompanyan, y ellas solas, quan no hi haguès altra prova, nos la donarian completa de la existencia de una poesía original é indígena. Que aquestas melodías son del tot provincials, ho asseguran no sols las indescifrables armonías qu' existeixen entre 'l carácter de una música y la manera de sentir de un poble, sino tambè carácters no mes reals pero mes fácils de senyalar, es á dir, la conveniencia de la idea musical ab la forma prosódica de las paraulas, ab la entonaciò general de una llengua determinada y ab las inflexions especials de que 's val cada poble pera expressar sos diversos sentiments »

Y ara deixant ja per sentada la indisputable originalitat dels nostres dolsos cants, nos ocuparém un poch del llibre que 'l Sr. Briz, plé del mes noble entussiasme, ha donat al públich: graciòs ramet de flors silvestres qual deleytòs aroma nos plau y 'ns embadaleix.

Trenta tres son las cansons que componen la obra, de las quals podem dir que no n' hi ha una sola que no sia ben popular. Totas van acompanyadas de variants, notas y versions en llenguas estrangeras , lo que , com es de suposar, dòna un interés á las poesías que sens aquest requisit deixarian de tindre. Ademés , per via de introducciò lo Sr. Briz ha enriquit sa obra de un erudit estudi sobre la poesía popular, estudi brillantíssim que dòna á compéndre ben á las claras los especials coneixements que l' espressat Sr. posseheix de la literatura catalana.

Entre las trenta tres composicions de que segons deixém dit so compon la col-lecciò, figuran las notabilíssimas de *Lo Compte Arnau*, *La dama d' Aragò*, *Los estudiants de Tortosa*, *Lo fill del Rey*, *La dida del Infant y L' aucellet*. De algunas d' aquestas cansons—y de varias altras que no mencioném—ne dòna lo Sr. Briz diferentas variants. Vejis, sinó lo comensament de la sentida balada *Lo Compte Arnau*, desconegut fins ara.

La comptesa está malalta
¡viudeta igual!
La comptesa está malalta
al sèu palau.
Se li presenta á la cambra
¡válgam Dèu val!
Se li presenta á la cambra
lo compte Arnau.
Tot cobert de rojas flamas
¡ay quin espant!
Tot cobert de rojas flamas
¡válgam Dèu val!

De la bellíssima poesía *La dama d' Aragó* ne posa lo Sr. Briz la següent versiò que reproduhim íntegra.

A Fransa n' hi ha una dama—n' es rossa com un fil d'or
tè la cabellera llarga—que li arriba á ne 'ls talons.

De la vila de Liò
adios, princesa,
de la vila de Liò
adios, amor!

Sa mare la pentinava—ab una pinteta d' or,
Sa germana li trenava—los cabells de dos en dos,
Cada cabell una perla—cada perla un anell d' or.
Son germá se la mirava—ab aquell ull de l' amor.
—Si no fossem germans propis—nos casariam los dos.
Ja l' agafa ab sas mans blancas—y la munta á ne l' sillò.
Se la n' ha portada á vendre—á la fira de Liò.
Ne demanaren cent onsas—ne tragueren cent y dos.
Lo jove que l' ha comprada—ja s' en tè per tot ditxòs.
No la deixa anar soleta—ni á misa ni á sermò.
L' endemá n' era diumenge—á missa anaren tots dos.
Al entrarne de la Iglesia—los altars lluhiren tots.
Al pendre l' aygua beneyta—los anells li cauhen tots.
Los criats que la acompanyan—los cullen de dos en dos.
Quan las damas la han vista—promptament li han fet lloch.
Las damas séuhen en terra—y ella en cadireta d' or.
Capellá que diu la missa—n' ha perduda la llissó.
Per dir *Dominus vobiscum*—diu *et cum espiritu tuó.*

La enérgica balada *Los estudiants de Tortosa* la continúa 'l Sr. Briz en sa obra tal com la coneixém fa alguns anys. Hem sentit, no obstant, alguna variant de la mateixa, pero tan prosáica que creyém s' ha fet molt bè de no insertarla en eixa col-lecciò.

Lo mateix que de la anterior balada podém dir de la titulada *Lo fill del Rey* [1].

De la cansò históríca *La dida del infant* hi posa tambè alguna variant que no continuém per ser da poca importancia.

La hermosa poesía *L' aucellet* la reproduheix lo

1 Quan anavam á estampar aquest article á vingut á parar á nostras mans una versiò de *lo fill del rey* en la que hi hem trobat una variant y una adició dignas de esser tingudas en compte. Héuselas aquí:

Sr. Briz tal com la havém sentit cantar no fa mòlt temps, anyadintli, empero, las següents variants:

Qui no pot viure delitòs
viu d' amoretas,
qui no pot viure delitòs
viu del amor.

¿Ahont posarè 'l meu banch?
Sota la flor del lliri, lliri,
sota la flor del lliri blanch.

Figuran ademès en lo volum de que 'ns ocupém las bonicas composicions, *Lo romeu*, *La mort*, *Lo rossinyol*, *La esquerpa* [1], *Lo mariner* y moltas altres, totas seguidas, com las que deixém mencionadas, de diferents variants y de notas. La tonada de totas las composicions que constitueixen lo tomo ha sigut recullida escrupulosament de la boca del poble pèl expressat Sr. Briz y trasladada al paper pèl professor En Candi Candi [2].

Vers 15.

N' agafa la cistelleta—(mes ay!) y se n' hi va.
Al esse á mitja costeta—(mes ay!) sent tocá' á morts.

ADICIÓ.

Vers. 21.

Candeleros de plata—(mes ay!) llantia d' or.

Aquest vers nos diu que la reixetà devia esser la de una porta d' una capella, capella que sobre l' altar hi tenia *candeleros de plata* y al davant de la imatge una *llantia d' or*.

(NOTA DEL COL-LECCIONADOR.)

1 Eixa es una cansò preciosa que no la volém reproduhir pera no perjudicar al col-lector de las *Cansons de la terra* que ha estat lo qui primer nos la ha dat á coneixe.

2 Lo tomo segon que está ja en prempsa, ha sigut col-leccionat pel Sr. Briz y pèl reputat professor En Joseph Saltò.

Lloable y digne de recompensa es lo treball que 'l Sr. Briz, conseqüent en son noble propósit de tornar á las lletras catalanas son perdut llustre, ha portat á cap. Gracias á sos generosos esforsos y á sa incansable actividad possehim ja las novas edicions d' Ausías March y Jaume Roig ;—obras notabilíssimas que 'ns recordan la época d' esplandor de nostra literatura—y gracias á sa entussiasta iniciativa contém tambè ab un aplech de joves poétas que donarán dias dè gloria , de llegítima gloria á sa estimada Catalunya.

Fassi Dèu que aixi sia , y que l' arbre sant de la literatura patria estenga en breu per tot son magestòs ramatge , dant fresca y saludable sombra als que , dignes descendents dels antichs trobadors , s' afanyan per tornar la perduda grandesa al poble que'ls ha donat vida als acorts melodiosos de sas arpas.

Reus , Janer de 1867.

FRANCISCO BARTRINA.

Madrid 12 de enero de 1867.

Sr. D. Andrés Vidal y Roger.

Muy estimado señor mio: A su debido tiempo recibí el tomo de *Cansons de la terra,* que he leido con extraordinario gusto, por ser como soy entusiasta por este género de publicaciones, que son por decirlo así,

el espejo en que se refleja el corazon de los pueblos, con mas vivos colores que los empleados en esas historias que se escriben solo para narrar batallas ó hechos de Príncipes, los cuales nunca, ó cuando mas pocas veces, dan al filósofo una verdadera idea del carácter de los pueblos, tan justamente como la dan esas delicadas flores que llamamos *Cantos populares*. Cataluña en particular, puede con razon estar orgullosa de su brillante historia, pero esta debe á los trovadores y juglares sus mas bellas páginas, pues sin esas poesías y esos tonos musicales que repite el eco de las montañas, mal podria apreciarse toda la ternura y todo el idealismo poético que bajo su ruda corteza atesoran los catalanes. Considerado bajo este aspecto el nuevo libro de los Sres. Pelay Briz y Candi Candi, tiene una grandísima importancia, porque sirve de mentís á los que hasta ahora han creido á los catalanes aptos solo para heróicos hechos de armas ó para las especulaciones de la industria y el trabajo. No fuí yo nunca de los que tal creian, porque, aunque solo de paso he visitado á Cataluña, en cambio tengo muy trillado el camino de la poesía y literatura catalanas, con que me recreo de continuo; y me honro además con la amistad de algunos poetas, dignos herederos de la gaya ciencia de Ausias March. Pero sí ya me eran conocidas algunas de las poesías que contiene el libro de las *Cansons de la terra*, no me sucedia lo mismo respecto á su música encantadora, que veo por primera vez, y que merece se haga sobre ella particular y detenido estudio, que no era para este momento; sin embar

go, leyéndola me ha ocurrido hacer una reflexion respecto á los distinguidos compositores de música que honran al Principado, y es la siguiente: ¿Cómo estos sábios artistas no se aprovechan de tan divinas melodías para sus composiciones con mas frecuencia? ¿Cómo no estudian la parte estética de tan preciosos cantos, para impregnar en ella sus óperas?... Si tal hicieran, conseguirian lauros inmarcesibles; y en lugar de contentarse con hacer imitaciones, aunque felices, de las escuelas italiana, alemana ó francesa, crearian una *escuela catalana* que tendria un sello especial y una belleza comparable á la de su poesía, que haria la gloria del país y la de los compositores, cuyas obras serian buscadas y estimadas por todo el mundo. A este fin puede conducir tambien el libro de las *Cansons*; sobre el que solo me resta decir á V. que se sirva dar en mi nombre la mas cordial enhorabuena á los Sres. Pelay Briz y Candi Candi; y V. no descuide enviarme el segundo tomo, en cuanto se dé á luz, con lo que dará mucho placer á su afectísimo servidor y amigo, Q. B. S. M.

FRANCISCO A. BARBIERI.

Tampoch lo bo, dols y llorejat poeta Lluis Roca, dès de Lleyda deixá de saludar la nostra publicació y nos deya en una carta, fentnos mes favor del que 'ns pertoca y omplintnos de elogis que no acceptém sino com á fills de la bona y ferma amistat que 'ns lliga.

« Gracias ! gracias pèl exemplar de las *Cansons de la terra* rebudas de part de V. per mans del mateix Sr. Vidal. Son molt ben arregladas, molt tendres, molt bonicas ! y la judiciosa quant erudita ressenya que las hi serveix de introducció val á fe de nores !—que diuhen aquí—una bona serenata. Jo no dupto pas de que 'ls que han fet aquest llibre haurán recullit no pochs aplausos ; jo 'ls dono de tot cor los meus en lo poch que valguian , mes al de dita brillant introducció li faig un tal repicament de mans que dupto poderhi ja tenir fret en lo que d' hivern nos resta. Bravo , Briz ! Vosté sempre treballant , y sempre ab mes ardor y mes profit per nostre estimada llengua ! Oh ! com devém agrahirli—y envejarli al mateix temps—los que aturdits per la nostra incapassitat y pèls onatges de prosaisme que en nostra vida ordinaria 'ns rodejan estém condempnats al rem , y al rem tosch de una petita llantxa ! »

L' autor d' aqueixa carta al escriure eixas últimas paraulas , de segú que no 's devia recordar de que ab aqueixos rems y aqueixa llantxa per mes de tres voltas, travessant la mar d' or de la dolsa poesía, havia abordat á la illa hont creixen falagueras y enbaumadas las ricas flors per las qui sospiran tots los poetas catalans cada cop que ve la Primavera, y tampoch devia recordarse de que d' ellas se n' ha fet una ben grossa y ben rica toya. Qui aixó logra, no es pot donar jamay lo humil tractament de remayre que 'l autor de la carta 's dona.

LA PASSIÓ.

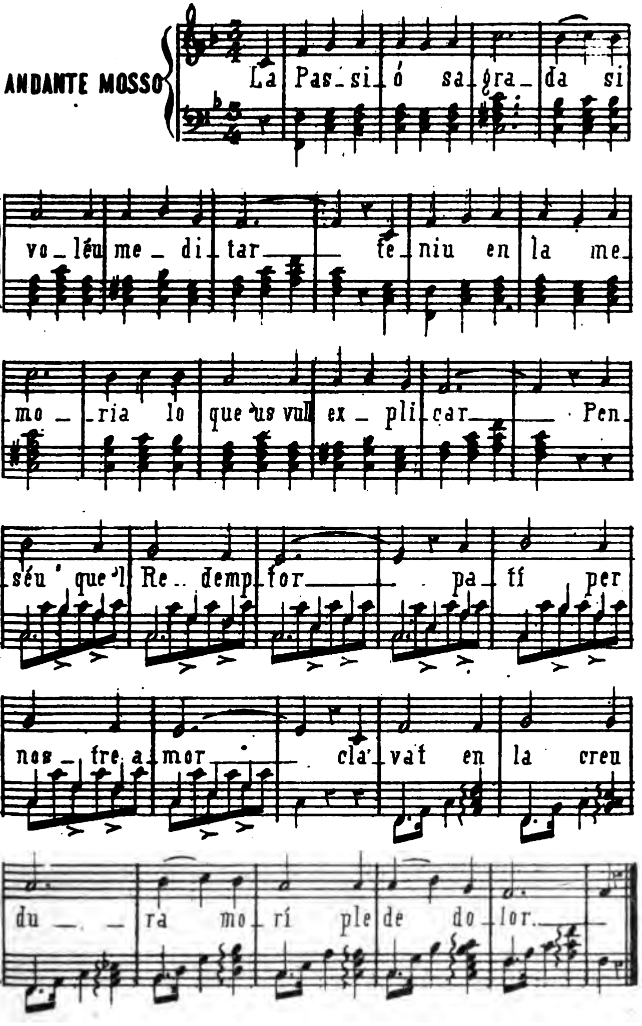
ANDANTE MOSSO
La Pas_si_ó sa_gra_da si
vo_léu me_di_tar fe_niu en la me_
_mo_ria lo que'us vull ex_pli_car Pen_
_séu que'l Re_demp_tor pa_tí per
nos_tre a_mor cla_vat en la creu
du_ra morí ple de do_lor.

La Passiò sagrada
si voléu meditar,
teniu en la memoria
lo que 'us vull explicar.
Penséu que 'l Redemptor
patí per nostre amor,
clavat en la Creu dura
morí ple de dolor.

Lo Fill del Etern Pare,
Deu ver com ell mateix,
vestit de carn humana
per nosaltres pateix.
Ab gran devociò
prestáume atenciò
mentres cantar intento
la santa Passiò.

Quant Jesus de María
se volguè despedir,
penso que li diria
ab gemechs, y suspirs:
—Senyora, ab Deu siáu,
si llicencia 'm donáu
morirè per los homens,
puig á mon Pare plau.»

Ohint estas paraulas
la Verge se entristí.
ab veu molt compassiva
li respont:—¡Ay de mí!

Ay Fill meu! ¿que farè?
Jo vull morir tambè;
ab Vos vull ser clavada,
ab Vos me abrassarè.»

Jesus li respont:—Mare,
Vos no podéu morir
encara, puig mon Pare
ho ha disposat així:
puig éll ho ha disposat,
la vostra voluntat
déu quedar resignada
ab gran conformitat.»

Despedit de sa Mare,
ab un amor fervent,
se quedá en la Eucaristía
per darnos aliment.
En lo Sagrat Viril
tením menjar sutil,
qu' es lo manná del ánima,
y sab á gustos mil.

Y despres que en la Cena
nos mostrá amor perfet
sen aná á la Montanya,
ques diu Mont Olivét,
al Hort Gethsemaní,
hont se va entristí,
y suá sanch y ayga
per Vos y pera mí.

Los deixebles dormian,
pero lo Salvador:
—Despertáuvos, los deya,
miráu que ve 'l traydor.»
Quan Judas arribá

al bon Jesus besá,
y ab esta traydoría,
als jueus lo entregá.

Sant Pere trau la espasa,
y se mostrá valent,
y la orella ha llevada
á Malcos vil sirvent.
Mes Jesus afegí
la orella á aquell mesquí,
dihéntli á Sant Pere,
que no ho fes pas aixi.

Quan los soldats tingueren
á Jesus ben lligat,
¡quants oprobis li feren,
fins haver arribat
en la casa de Anás,
y en la de Cayfás,
ahont lo acusaren
de un home pertinás!

A totas las preguntas
responguè molt cortés:
mes un criat infame
li va doná un revés.
O Jesus del meu cor!
aixi ho fa 'l pecador,
vos dona bofetadas
quan Vos li féu favors.

Lo negarvos Sant Pere
per Vos fou gran treball,
que 'us negá tres vegadas,
fins que cantá lo gall.
Al ohirlo cantar,
Sant Pere va plorar,

quan ab vista amorosa
Vos lo vareu mirar.

Venint la matinada
concell han convocát,
los jueus resolgueren
entregarlo á Pilat.
Pilat lo president
los diu:—Infame gent,
jo no vull condempnarlo
per ser ell ignocent.

A lo palau de Herodes
lo portaren lligat,
un vestit blanch li posaren
com si fos un orat.
Mes Herodes despres
á Pilat lo ha remés;
lo qual maná açotarlo,
y fou ab gran excés.

Per amansar al poble
diu qu 'l maná açotar;
los sayons lo açotaren
lligat en un pilar:
Lo açotaren molt fort
(també en assó feu tort
Pilat) per mes que diga,
que no vol darli mort.

Mes de cinch mil, diu que eran
estos açots cruels,
que sufrí per nosaltres
lo Criador dels Cels!
Contempláu pecadors,
mirau, y quins dolors
patí per nostras culpas
lo Senyor dels senyors.

Ab corona de espinas
després lo han coronat.
que las venas divinas
del cap han traspassat:
Oh qué dolor tan gran!
Una fora bastant
per matar á un home;
donchs tantas, ¿que farán?

Al poble que ja espera
Pilat lo demostrá,
dihentlos: *Ecce Homo*:
miráulo y com está!
Lo poble amotinat,
del dimoni instigat
ab gran rabia cridava,
que fos crucificat.

Al ohir la proposta,
Pilat va proposá':
—Puig la Pasqua se acosta
un prés vull deslliurar.»
Lo poble contumás
de Jesus no fent cas,
al president respont:
—Volém á Barrabás.»

Pilat los diu:—Vosaltres
matáu un ignocent.»
—Vinga sobre nosaltres,
respongué aquella gent.
Oh resposta fatal,
de una llengua infernal!
Resposta que algun dia
los será criminal.

Donada la sentencia
de que morís en Creu,

la Creu li carregaren
á Jesus nostre Deu,
perque s' ha encarregát
de pagar mon rescát,
alló que jo devia
Jesus ho ha pagat.

Ab esta Creu pesada
aná per los carrers;
que molt que tres vegadas
lo Bon Jesus cayguès!
Jesus, Deu infinit,
tal pes per mi heu sufrit[1]!
Senyor de cor me pesa,
ja estich arrepentit.

Aliviém la pena
nosaltres á Jesus.
Puig ell ab esta pena
paga lo nostre abús,
ab un cor penitent
plorém amargament,
Senyor misericordia
demanám humilment.

Al carrer de Amargura
sa Mare lo encontrá:
ó que pena tant dura
la Verge allí passá!
Verge per tal dolor
féu que lo nostre cor
estiga encés de flamas
de son diví amor.

Puig ja que Vos Senyora
sou de puresa espill;

1 Sofrir fa *sofert* y no *sofrit*.

alcançáunos la gracia
de Jesus vostre Fill.
Reyna Celestial
deslliuráunos de mal,
defensáunos, ó Verge,
del sérpent infernal.

Com la Creu tant pesava,
la anava arrossegant,
quan á Jesus anaren
los Soldats ajudant.
Y arrivá Cirinéu;
puig Jesus nostre Deu
per cert ja agonétjava
ab lo pes de la Creu.

Gustòs, y voluntari,
encara que cansát,
arrivá á lo Calvari,
y prest lo han despullát.
Cristians agrahits
contemplém afligits
com renovan sas llagas
al traure los vestits.

En la Creu lo clavaren
(sols de pensar fa dol)
quant gran pena tindria
pot pensar cualsevol.
Cada cop de martell
cert seria per éll
no menys que per sa Mare,
un terible flagell,

Puig cada martellada
que reb lo Salvador,
á sa Mare estimada

fereix tambè lo cor.
Qui podrá referir
lo que allí va sentir
sa Mare y Verge pura
quan lo vegé patir.

Com á lladre 'l tractaren
los Jueus insolents,
que entre lladres posaren
al Deu Omnipotent.
Los Cels se posan dol,
puig se eclipsá lo Sol:
en senyal de tristesa
donarnos llum no vol,

Aquell que en la má dreta
per Deu vos confessá,
lográ misericordia,
y 'l vareu perdoná.
Pero lo altre infelís
perdé lo Paradís,
que impacient estava:
assó 'ns valga de avis.

Ab tants treballs clamava
Jesus dient: *Tinch set,*
mes no pogué sa Mare,
donarli ayga ni llet.
Quins sentiments tan vius!
Los seus ulls compassius,
sens dupte que serian
dos caudalosos rius.

Donémli una beguda
de sanch de nostre cor:
mes, ay! que es corrompuda
la sanch del pecador!

Oh Senyora, si os plau,
Vos, que á tots consoláu,
donauli per beguda
las perlas que ploráu.

Mes ay! que lo regalo,
que 'l Bon Jesus tinguè
fou de fel y vinagre,
com Sant Matheu diguè.
Ay Criador del cel!
la beguda de fel
nosaltres vos donarem
ab la culpa cruel.

Quan véu las profecías,
y lo demès cumplit,
davant las tres Marías
espirá ab gran crit.
Oh pecador ingrat!
com no quedas pasmat,
veent morir per tas culpas
un Deu de tal bondat.

Las pedras se partiren,
mostrant gran sentiment
ab tal senyal te avisan,
que ploris penitent.
Plorém los grans y xichs,
plorém pobres y richs,
perdoném tota ofensa
de nostres enemichs.

Si se rompé del Temple
lo vel, ¿sabs tú perque?
Fou per donarte exemple
de lo que tú déus fer.
Perque déu lo teu cor
partirse de dolor,

puig eres tú la causa,
que mor ton Redemptor.

Una cruel llançada
Longuinos li doná,
y la llaga sagrada
fins al cor arrivá.
Lo costat sacrosant,
sanch y aygua rajant
als pecadors convida
á tots está brindant.

Joseph y Nicodemus,
desprès de desclavat,
en braços de sa Mare
lo han depositat.
Vingan los Serafins,
tambè los Querubins,
y plorém ab María
tots los seus devots fins.

Sens dupte quedaria,
desprès de sepultat,
la dolorosa Mare
en trista soledat.
La pena fou molt gran,
y durá fins á tant,
que Jesus del sepulcre
ressucitá triomfant.

Que morí en lo Calvari
déus creure fermament,
y que está en lo Sacrari,
y en lo Sant Monument;
y quant la Hostia alsarán
dirás ab Fé molt gran:
—En Vos crech, y confesso
que estáu al Cel regnant.»

Y puig es copiosa
nostra Redempciò,
vostra Mare amorosa
ab sa intercessiò,
fará que perdonats
siám de tots pecats,
per ço al tercer dia
Vos heu ressucitat.

Tingám en la memoria
lo que Jesus patí,
que 'ns donará victoria,
y la gloria sens fi.
Digám:—Sia alabat,
Deu de tanta bondat.»
Desitjém alabarlo
per una eternitat.

NOTA.

No perque sia una obra digna de esser conservada per son mérit literari, ni menys perque costi l' arreplegarla es per lo que publiquém aquí aquesta versiò de *La Passiò sagrada.* De bellesas literarias pocas ó cap ne tè ; per tot arréu se 'n troban edicions. Lo que nos ha mogut á recullirla es la tonada. En ella com en las tonadas de altras cansons religiosas hi ha la llavor de la música d' esglesia , pera donar á coneixe lo carácter catalá propi d' eixa classe de música es per lo que la publiquém.

De relacions que tractan de la Passió n' hi ha moltas en Catalunya. Entre ellas la mes popular (encara que la lletra no 'u sia, pus se coneix lo nom del

autor [1]) es la *passiò* coneguda ab lo nom de Passiò de Sant Pere. Per Quaresma y setmana Santa no se sent altra cosa en las botigas de las ciutats hont hi ha fadrinas que hi treballan y en los portals de las masías ahont van á cantarla los pobres al mateix temps que captan. Eixa costum d' anar, los quins de almonya viuhen, de porta en porta cantant la passiò, ó sams , ó cansons religiosas es molt antiga , y en tots paissos y de tota época hi ha recort d' haverhi hagut y haverhi encara eixa costum.

La forma métrica de la nostra versiò, lo llenguatge, la martxa del argument, la erudiciò de que está revestida , tot dona á entendre que fou feta en época moderna y per un poéta, sino de alta inspiraciò, almenys avesat á fer versos.

Entre 'ls cants provensals publicats en Aix ab molt acert pèl erudit *Mr. Damás Arbaud*, n' hi ha dos ó tres de *Passions* que se semblan molt á la nostra, si be es precis confessar que aquellas tenen un caràcter mes popular que la que 'ns ocupa. Lo qu' es de notar en totas es lo cuydado que sos autors posavan en donalshi una forma métrica mes armoniosa que á las demés cansons. Ço, que no deixa de ser un fet, se pot esplicar fácilment per lo viu sentiment religiós que en tot temps hi ha hagut entre lo poble, lo qui, al tractar un assumpto tan digne y sacrosant se devia trobar institinvament en lo cas de volerli donar una forma mes digna y que 'l posás á major alsaria de los

1 F. Balart, poeta del setgle XVIII.

altres cants populars. Malaguanyadament lo poble quan vol ser poeta lírich se queda molt endarrera, y per ço eixos cants religiosos molt menys valen que los altres en que no hi ha hagut las pretensions que als primers ha acompanyat. En proba de que son perfectament rimats eixos cants també en altres paissos, aquí va un tros de la *passió* provensal.

«De Pandecoust t' à Charendas-l' y aguet grand esperanço;
á Charendas Jesus neisset—dins la rejouissanço.
Nautres eriam touts parduts—aro siam en salvanço.
Quant Jesus-Christ aguet grandit-faguet grand penitanço.
Jesus à junat cranto jours—sens pendre soustenanço. etc.

En prova de lo mateix podem citar dos ó tres coblas de una altra Passiò treta de un manuscrit del setgle XIV (anónim.)

Planch sobre planch, dolor sobre dolor,
que cel é terra an perdut lur Senhor,
e yeu mon filh, el solelh sa claror
car, sens razon, l' an mort Juzieu traidor
Dieus, com mortal dolor!

L' arma mi dol, no 'n pot hom aymar
que lur Senhor an fach Juzieus naffrar,
sus en la cros, e pueys fach abeurar
de vin mirrat mesclat ab fel amar:
Dieus

. . . .

Ar' preguém Dieus payre omnipotent,
qu' el nos perdon el jorn del jutjament
nostres pecatz, e nostres falhiments;
é apres ab él nos en anem ensemps.

Veuse 'n aquí una mostra en francés.

Cil Joachim qui pere fu
á la mere le roi Jeshu,
l' Escripture oi tesmoigner
que XIII anz fu o sa moiller
onques ne pot avoir enfant,
mult en avoit le cuer dolant,
et Sainte Anne en fu mult marie;
en tristor ont use lor vie
car lor voisin erent felon,
si disoient, par contenchon,
qu' il ne doivent el temple entrer,
ne lor offrendre presenter,
ne faire nule oblation.

(Romans de Sr. Fanuel. Biblioteca de la escola de Medicina de Montpeller, M. S. 350. *Chants populaires de la Provense).*

En catalá antich coneixem entre altres lo *Virolay* de *la Verye* tambè perfectament rimat.

Rosa plascent, soléyl de resplandor,
stela lusent, johell de sanct amor,
topazis cast, diamant de vigor,
rubis millor, carboncle relusent.
Lir trascendent, sobrant tot altre flor,
auba jausent, claredat sens foscor
en tot contrast ausist li pecador,
á gran maror est port de salvament.
Aigla capdalt, volant pus altament,
cambra reyal del gran omnipotent
perfaitament aujats mon devot chant,
per tots priant siatnos defenent.
Sacra portal del temple permanent,
dot virginal virtut sobre-exel-lent,

que l' occident que 'ns va tots jorns guaytant,
no puge tant que 'ns face Vos abzent.

Encara, que á dir veritat aquest cant no tè res de popular, y es veu d' una hora lluny que sobre no ser molt vell es fet per una musa erudita. Y en tant es aixis com que fou escrit espressament per tancar las portas del monestir de Montserrat á tot cant religiós fill de la musa del poble.

LAS SET PARAULAS.

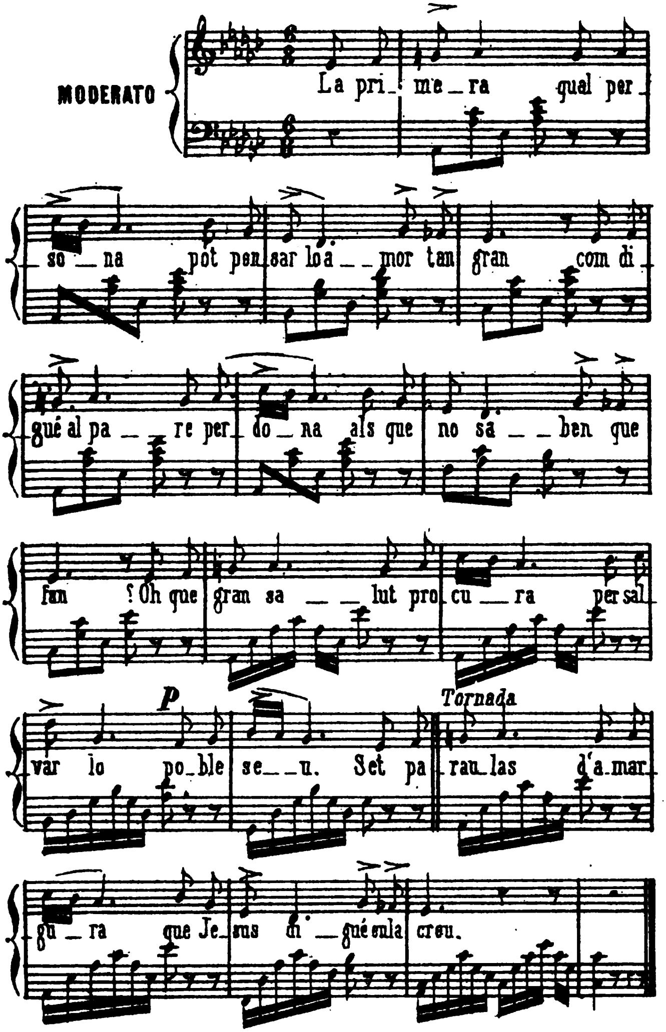
MODERATO
La pri_ me_ra qual per_
so_ na pot pen sar lo a_ _ mor tan gran com di_
gué al pa_ _ re per_ do_ na als que no sa_ _ ben que
fan ! Oh que gran sa_ _ lut pro cu_ ra per sal_
p
var lo po_ble se_ _u. Set pa
Tornada
rau_las d'a_mar_
gu_ ra que Je_ sus di_ gué en la creu.

La primera paraula.

La primera: —¡Qual persona
pot pensar lo amor tan gran,
com diguè al Pare:—Perdona
als que no saben que fan.»
Ó que gran salut procura
per salvar al Poble seu,
set paraulas de amargura
que Jesus diguè en la Creu.

La segona paraula.

La segona, per clemencia
diguè al lladre:—Jo t' avís;
tú serás per excelencia
vuy ab mí en lo Paradís.
Tal amor per sempre dura
en lo que bè hi pensaréu,
set paraulas de amargura
que Jesus diguè en la Creu.

La tercera paraula.

La tercera, per lo Poble
que passava gran perill,
diguè á la Verge tan noble:
—Dona ve-t'-aquí á ton fill.»
Ab grandíssima tristura
camí tal en temps tan breu,
set paraulas de amargura
que Jesus diguè en la Creu.

La quarta paraula.

La quarta, molt fort espanta
diguè en creu crucificat:

—Pare meu, de gloria Santa
¿perque me has desamparát?»
En aquesta vall oscura
ab gran plor tots ploraréu,
set paraulas de amargura
que Jesus diguè en la Creu.

La quinta paraula.

La quinta, fou quan cridava:
—«*Sitio*» ab molt fort dolor,
demostrant que set passava
per lo Poble pecador.
Qual será la criatura
que no's dampne sino créu,
set paraulas de amargura
que Jesus diguè en la Creu.

La sexta paraula.

La sexta, quan lo deixaren
en la Creu morir tant prest:
tots los seus travalls finaren
al dir:—«*Consumatum est.*»
Be demostra sa figura
á tots quants lo miraréu,
set paraulas de amargura
que Jesus diguè en la Creu.

La septima paraula.

La séptima, quant moria,
diguè: —Oh Pare infinit
en tas mans y Senyoría
encoman mon esperit.»
En la Santa Escriptura
de la Iglesia ho trobaréu,
set paraulas de amargura
que Jesus diguè en la Creu.

LO COMPTE GARÍ.

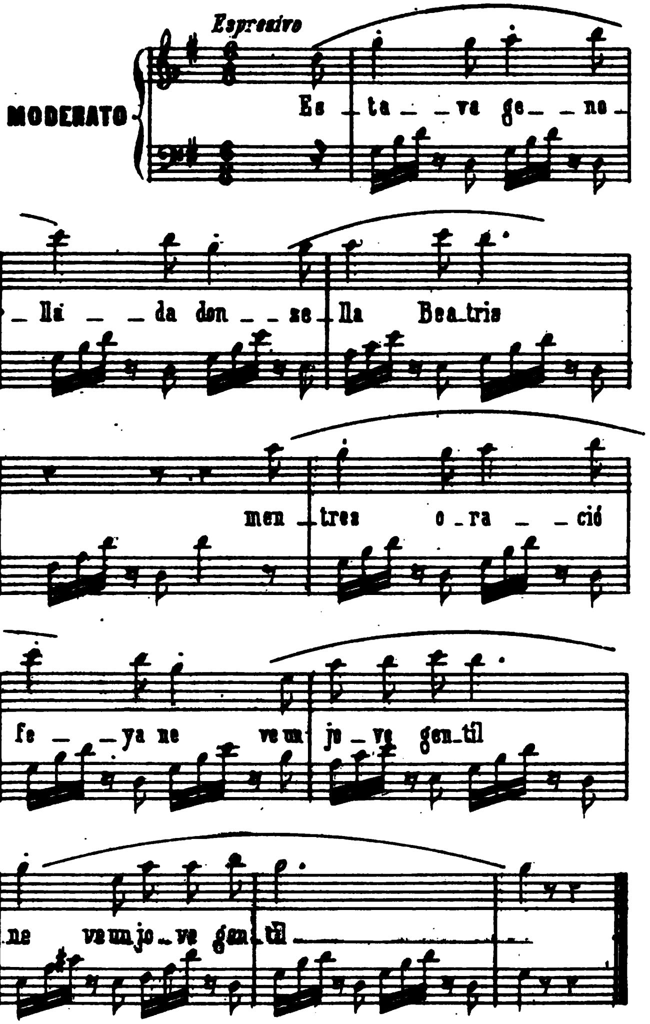
Espressivo
MODERATO
Es _ ta _ _ va ge _ _ no _
_ lla _ _ _ da don _ _ ze _ lla Bea_tris
men _ tres o _ ra _ _ ció
fe _ _ _ ya ne veun jo _ ve gen_til
ne veun jo _ ve gen_til

Estava agenollada—donzella Beatris,
mentres oració feya—ne vè un jove gentil.

Cull un pom de violas—pera ferla dormir,
quan la tè adormideta—en gropa la pují.
Caminaren set lleguas—que may se despertí,
al cap de las set lleguas—la dama 's deixondí.
—Prenéumen per esposa—lo bon compte Garí.
—No 'us vull pas per esposa—d' esposa ja me 'n tinch
mes blanca, mes hermosa,—mes bella, mes gentil.
Vos filaréu la estopa,—ella filará 'l llí....
Treu lo cap en finestra—la dama y fa un sonris.
—¿De que riéu la dama,—donzella Beatris?
—De que veig vení' 'l pare,—cavallers mes de mil,
portan una bandera—que hi canta un estorlich
que diu ab son llenguatge:—«Garí n' has de morir.»
—Cobreixme ab las cortinas—dirás que no m' has vist.
Ja trucan á la porta—responen: «¿Qui hi ha assí?»
—¿Hauriau vist al compte—al compte Don Garí?
Los diu que no ab la llenga,—sos ulls diuhen que sí.
Aixecan las cortinas—y matan Don. Garí.
Quan fou lo cap á terra—aquestos mots va dir:
—Be n' estarás contenta—donzella Beatris,
que ne tindrás la testa—del compte Don Garí.
—Jo no la vull la testa,—de testa ja me 'n tinch
mes blanca, mes hermosa,—mes bella, mes gentil.

NOTA.

D' esta cansó no n' havem pogut arreplegar mes

que una versiò. Es , sens dubte , lo millor cant popular que tenim , s' entent dels romantichs. Lo mérit de sa melodia corra parellas ab lo de sa lletra. La primera volta que se 'ns va dir, de veras , varem creure que se 'ns estava enganyant, tantas eran les bellesas de primer ordre que en tan pocas ratllas hi trobavam. Es de notar la gradaciò que 's repeteix al acabament del romans ; la idea surpersticiosa de que un ram de violas fa dormir ; lo del estorlich de la bandera y las paraulas posadas en boca de un cap que parla separat de son tronch. En eixa cansò veyém demostrat lo que en lo prólech del primer volum deyam de la musa del poble.«Tan aviat fá parlar una planta, com un aucell , com una montanya; ab tal de lograr lo seu fi, que n' es lo de plaure , poch se fixa en los medis. Lo mateix es clàssica que romántica; mes , axió sí , sempre es hermosa.»

Quan se canta se repeteix lo darrer hemistich del últim vers.

D. LLUIS.

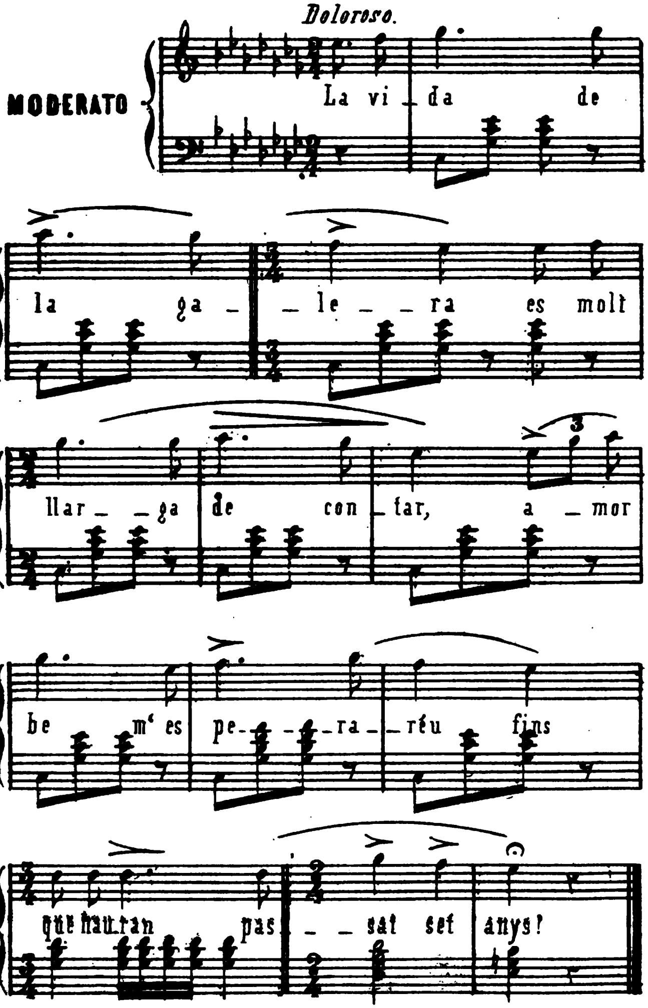
Doloroso.
MODERATO
La vi _ da de
la ga _ _ le _ _ ra es molt
llar _ _ ga de con _ tar, a _ mor
be m' es pe_ _ _ ra _ _ réu fins
que hauran pas _ _ sat set anys?

—La vida de la galera—n' es molt llarga de contar,
amor be m' esperaréu—fins qu' hauré fet los set anys?

Set anys he servit al compte—com á forsat y quintat
y altres set lo serviria—de gana y de voluntat.
Acabats ja los set anys—llicencia vaig demanar,
la resposta que me 'n feren—que no 'm la volian dar.
Demano llicencia al compte—y aquest me la va negar;
la demano á la comptesa,—la comptesa me l' ha dat,
mes m' ha dat per penitencia—ab tres horas passá' 'l mar.
De tant depressa qu' anava—ab dugas lo vaig passar.
Me n' aní á casa la tia—allá hont me solia estar.
—Deu la guart la meva tia,—la meva tia ¿com va?
—Aquell que me 'n deya tia,—set anys per galeras va.
—No va per galeras tia—que á vostre costat está.
¿Be 'm dirá la meva tia,—lo meu pare lo que fa?
—Lo vostre pare, D. Lluis,—ahí 'l varem enterrar.
—¿Be 'm dirá la meva tia,—la meva mare que fa?
—D. Lluis la vostra mare—ja es cega de tant plorar.
—¿Be 'm dirá la meva tia,—y lo meu germá que fa?
—Lo teu germá D. Lluis—pres de moros n' es temps ha.
—¿Be 'm dirá la meva tia,—la meva esposa que fa?
—Don Lluis la vostra esposa—se n' es tornada á casar.
—¿Be 'm dirá la meva tia—á n' á quin carrer s' está?
—Al carrer de san Francisco—y á bora 'l portal de mar.
—Devalléumen lo sombrero—lo quin solia portar,
y baixéume la guitarra—la que solia tocar,
cantaré al peu de la porta,—veurém si 'm coneixerá.»
Al punt de la mitja nit—ell se va posa' á cantar.
«Despertáuvos vida mia—si voléu sentir cantar,

«sentiréu cant de sirena—de sirena de la mar.»
Al primer cant que li feya—son marit se despertá.
—Aixó no es cant de sirena—de sirena de la mar,
sino cant de una persona—que prou de plors m' ha costat.
—Si tanta pena te dona—prompte l' anirè á matar.
—Si matas á D. Lluis—per mi ja pots comensar.
L' un moria á mitja nit—y l' altra á n' al llustrejar.
A dins de santa María—als dos varen enterrar.
L' un l' enterran á la tomba,—l' altre dessota un altar;
Del un naix un taronjer,—del altra un llorer granat,
de l' un surt una coloma,—de l' altre un colom volá.

VARIANTS.

Vers 3.

Set anys ja fa qu' ell es fora—y cap carta n' arrivá:
al cap dels deu anys qu' es fora–sa mullè' 's torná' á casar.

Vers 22.

D. Lluis la vostra esposa—está en tractes de casar,
esta nit se fan las cartas,—si no es nit será demá.

Vers 24.

—Carrer de santa María—al portal mes prop del mar.

Vers 26.

«Sentiréu cant de sirena—ò peix que roda pèl mar.»

Vers 29.

Sino que es lo meu marit—lo quin me varen quitar.

Altre.

Aixó es cant de D. Lluis—ja 'l conech ab lo parlar.

Altre.

qu' aqueix cant n'es de persona–que prou pena m' ha donat.

Vers 30.

—Si aquest es D. Lluis—prompte lo vaig á matar.

Altre.

—Si es veritat, vida mia—prompte lo anirè á matar.

Vers 31 y 32.

—Si matéu lo meu marit—per mi podéu comensar.»
Lo un mor á mitja nit,—l' altre al espuntar lo clar.

NOTAS.

En quelcunas versions la cansoneta que canta En Lluis está en castellá.

—Dispiértate vida mia,
si te quieres dispertar,
que oirás que bien canta
la sirena de la mar.

En altras despres de la cansò se figura que sa esposa (á la qui, segons una versió que jo he recullit, se li dona lo nom de *Deluya* [1]). baixa á obrir la porta y llavoras lo romans tè eix altre final.

Quan es oberta la porta—los dos se van abrassar,
plora l' un y plora l' altre—no 's poden aconsolar.
La vida de la galera—n' es molt llarga de contar.

Tambè en alguna versiò se afegeix al nom D. Lluis lo nom de casa *Montalbá*, y ab motiu d' aixó En Manel Milá en la nota que posa al peu de eixa versió en son *Romancerillo*, diu: «En algunas versiones se llama al héroe Don *Lluis de Montalbá ó del Ampurdá* como á su tia cuya casa parece por las señas situada en Barcelona en tiempo que Santa María se hallaba en efecto junto al mar.»

1 ¿Será forma corrompuda de *Adela, Adelaida*?

Molta semblansa tè ab esta cansò lo romanso castellá del Conde Dirlos. Se pot dir que l' argument d' aquest ve á esser lo mateix que 'l de nostre cant, sols que 'l primer se fa pesat per sa llargaria y monotomía, mentres que l' últim desperta nostra admiració precisament per la rapidesa de l' argument y la naturalitat y vivesa en la dicciò. Comensa aixis lo romans del conde Dirlos:

Estábase el conde Dirlos,—sobrino de don Beltrane,
asentado en las sus tierras,—deleitándose en cazare,
cuando le vinieron cartas—de Carlos el emperante.
De las cartas placer hubo,—de las palabras pesare,
que lo que las cartas dicen—á él le parece male.
«Rogar os quiero, sobrino,—el buen francés naturale,
«llegueis vuestros caballeros—los que comen vuestro pane;
«darlos heis doblado sueldo—del que les soledes dare,
«dobles armas y caballos,—que bien menester lo hane:
«darlos heis el campo franco—de todo lo que ganaren,
«parti ros heis á los reynos—del rey moro Aliarde.
«Deseximiento[1] me ha dado—á mi y á los doce pares:
«grande mengua me seria—si todos se hobiesen de andare.
«No veo caballero en Francia—que mejor pueda enviare,
«sino á vos al conde Dirlos,—esforzado en peleare.»
El Conde que esto oyó,—tomó tristeza y pesare,
no por temor de su moros—ni miedo de peleare,
mas tiene mujer hermosa—mochacha de poca edade...
—No lloredes la condesa,—de mi partida no hayais pesare
quedaréis encomendada—ámi tio Don Beltrane....
Siete años la condesa—todos siete me esperade;
si á los ocho no viniere—á los nueve vos casade, etc.

1 Esta paraula es catalana, con ho son moltíssimas altras de que n' estan plenas la major part de las obras castellanas antigas.

LAS BALLADAS.

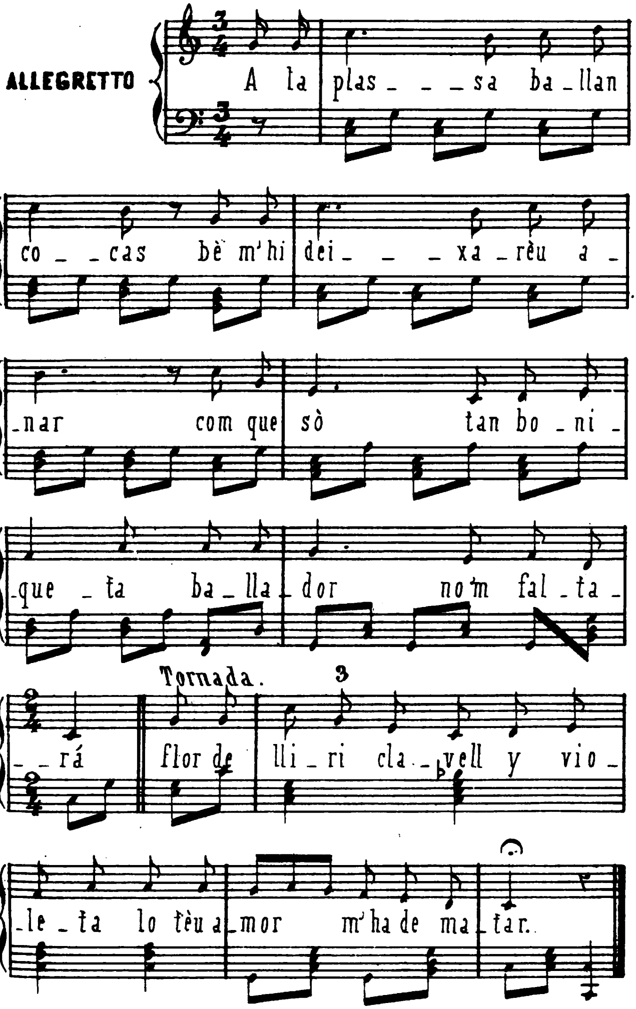
ALLEGRETTO
A la plas_ _ _sa ba_llan
co_ _cas bè m'hi
dei_ _ _xa_rèu a_
_nar com que
sò tan bo_ni_
_que_ta ba_lla_dor no'm fal_ta_
_ _rá
Tornada.
3
flor de
lli_ri cla_ _vell y vio_
_le_ta lo tèu a_mor m'ha de ma_tar.

A la plassa ballan cocas—be m' hi deixaréu anar
com que sò tan boniqueta—ballador no 'm faltará.
Flor de lliri, clavell y violeta
lo teu amor m' ha de matar.

A la primera ballada—ballador ja va trobar.
A la segona ballada—sa mare la va cridar.
—Puja, puja, Catarina—que ton pare 't vol pegar.
—No 'm pegará lo meu pare—ja tinch qui le 'n guardará.
—Puja , puja , Catarina—que 'l cavall 'ns portará.
no tingues por de ton pare—que ni tan sols nos veurá,
perque no 't veji la cara—mon sombrero 't tapará,
si 'l sombrero no hi abasta—la capa hi abastará,
y si la capa no basta—lo meu amor bastará.
—Puja, puja, Catarina—que ton pare 't vol casar.
—No 'm casará lo meu pare—casadeta sò temps ha.

VARIANTS.

Vers 1.

A la plassa fan balladas—mare deixáumehi anar,

NOTAS.

—

D' aquesta cansó hem trobat una variant en la obra que ab lo titol *Las calles de Barcelona* publica don Victor Balaguer (tomo II pág. 326). Diu aixis :

Las donzellas.

A la plassa fan balladas,—mare , deixáumehi anar,
que jo que som boniqueta—ballador ne trovarai.

Las mares.

Per fer com la Pepa[1]—que son bel galan,
mentres que dansava[2]—la montá á cavall.
La sella n' es verda—lo cavall n' es blanch.
Pèls carrers d' Auleta—se 'n va tot plorant.
—¿De que ploras Pepa—de que ploras tant?
—mon pare y ma mare,—¡quan ells ho sabrán!
Cridarán la Pepa,—no la trovarán,
ne son gent sentida—d' açó morirán.

Las donzellas.

Si 's moren que 's moran—los enterrarán,
las campanas grossas—bè ne tocarán,
tambè las petitas—ne repicarán,
las tombas son novas—las estrenarán.
Hi ha mes de cent anys—que un lion[3] airat
es aquí restat.—Nos ha deliurat—y als cors es restat.

Diu en Balaguer, unas quantas ratllas abans de aquesta *cansó* en son llibre, que 's canta cada any en una romería que en los Pirineus Orientals fan en una capelleta que 's troba en un lloch erm y solitari entre 'l poblet de Molig y Nantilia; diu que la tonada

1 Vejis volum primer de *Las cansons de la terra.—pag.* 229.

2 En la nostra versió de la Pepa diu *rentava.*

3 La tradicion quiere que esta fiesta, especie de romería á la capilla de Molig tenga lugar en el sitio en donde aquella supone que murió un leon que habia sido enviado por Dios para esterminar las bandadas de animales feroces que asolaban el país; pero, prosigue diciendo la tradicion, un dia todas las fieras se unieron cayendo sobre el leon al cual devoraron. Si hay que dar algun crédito, despojándole de ciertos detalles puramente novelescos á la historia de March del Castanyer, el leon de la tradicion no es otro que el caudillo del Lloch-Franch. (V. Balaguer.—Calles de Barcelona.) Qui vulla enterarse de tot lo que pertany á eixa tradició llegesca lo capitol de *Las calles de Barcelona* que du per titol *Simon Oller.*

d' eix cant serveix de cobla als romeus, y cantantla los quins no ballan, fan la bona obra de que pugan ballar la sardana 'ls que no la cantan.—¿Ara be devém dir nosaltres lo que 'ns sembla eixa versiò? A nostre judí no es altra cosa que un compost de tres cansons. Las primeras dos ratllas son de la cansò que du la present nota; las 12 ratllas que segueixen son de *La Pepa*, que forma part del primer volum de aquesta nostra col-lecciò, y las ratllas darrerencas pertanyen á algun altre cant antich y que res tè que veure ab la cansò á la que serveix de cua. La diferencia y fins afegidura se véu ben be entre lo vers 4 y 5 que es allí hont la cansò cambia de mesura. Las dos diferentas tonadas de la cansò, tonadas que no poden servir sino per lo tros que han sigut compostas, (pus inútilment se tractaria de cantar lo vers *á la plassa fan balladas* ab *la tonada de la Pepa* y mes imposible fora encara cantar *la Pepa* ab la tonada de *á la plasa* etc,) acaban de aclarir aixó y fer veure que 'ls poblets aquells de qui 'ns parla l' il-lustrat poéta En Víctor Balaguer fan una barreja de mil dimonis,—com diu la gent del poble,—cada vegada que aqueixa cansò se posan als llavis.

A la plassa ballan cocas.

Es costum en molts pobles de la montanya lo dia de festa major al eixir del ofici ballar ó be un ciri, ó be un bano ó be un ram, ó be una coca. Cada cosa d' aquestas tè lo seu ceremonial. Parlem del de la coca. Al eixir de missa major, á la plassa ja hi ha amanida la cobla y llavors tot lo jovent se posa á

punt de ballar. Al compás de la música surt un ab una plata plena de cocas. Ningú pot ballar que no haja ballat la coca la qui tréu ball y per traure ball hi ha de haver un ballador que compre una coca (que á vegadas se paga á un preu molt crescut) y la regali á la que ell mes estima. ¿Se 'm dirá com pot ser que una coca valga tants diners? Molt senzillament. Succebeix á voltas que una noya tè dos ó mes pretenents, y per emportarsen la coca (com que 's ven á qui 'n dona mes) un per altre 'n donan lo que no valen ni tres dotzenas de cocas plegadas. Un pich un d' ells se la fa seva pagantla mes que 'ls altres, vá y la regala á la qu' ell vol, llavors eixa ab la coca á la má dona un tom per la plassa y balla la dansa coneguda ab lo nom de *ball rodò*.

Quan eixa dansa es acabada entran llavors al ball tots los altres del poble. Malaurosament ara en molts pobles despres del ball clássich-catalá que 's balla ab la coca ó 'l ram, se senten tocar, y son los ab mes afany esperats per lo poble, polkas, schotiscks, walsos y altres balls que de tot tenen menys de catalans. En Caldas de Montbuy fins ara fa poch se hi ballava lo ram, ara segons tenim entés á n' als de la població no 'ls agrada y 's donan á altre classe de balls nos dol y de veras. Per fortuna tres horas mes amunt de Caldas hi ha un altre poble que s' anomena San Feliu del Pinyò, que no se 'n dona vergonya de conservar los balls antichs y cada any balla sos rams á la plassa acabat l' ofici. Y es cosa que dona gust de veure á las felihuencas la gracia ab que ballan son ram de seda.

LA TRAPASSERA.

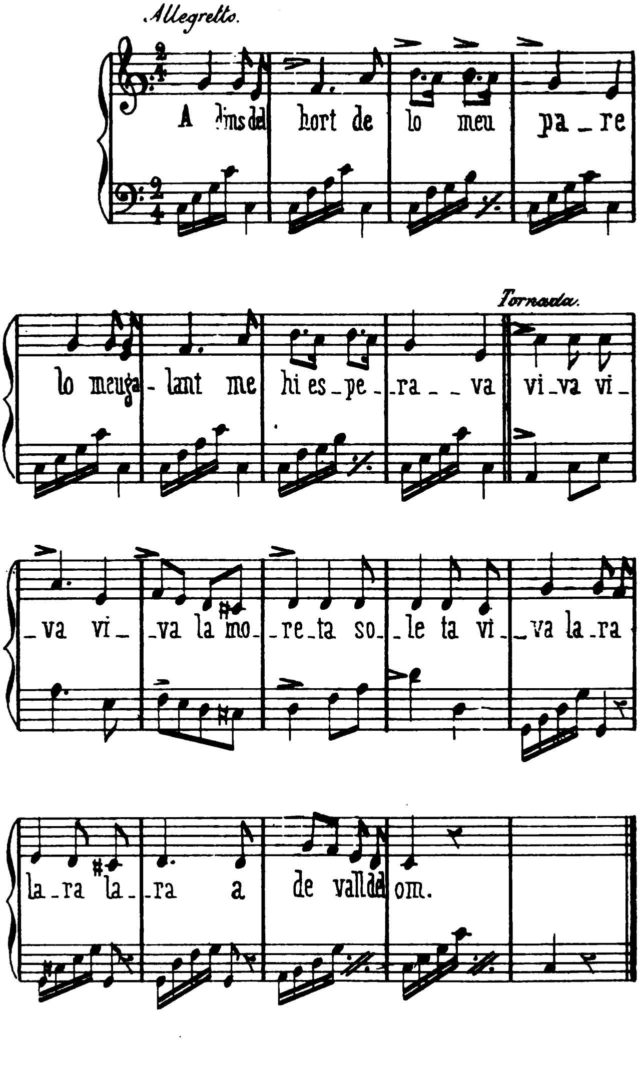
Allegretto.
A dins del hort de lo meu pa _ re
lo meu ga - lant me hi es _ pe _ _ra _ _ va
Tornada.
vi _ va vi _ _ va vi _ _ va la mo _ _ re _ ta so _ _ le ta vi _ _ va la _ ra
la _ ra la _ _ ra a de vall del om.

Y á dins del hort—de lo meu pare
lo meu galant—me hi esperava.
¡Viva, Viva l' amoreta
soleta,
vidòm
á davall del òm!

Lo pare tot—s' ho escoltava.
—¿Qui n' era aquell— ab qui parlavas?
—N' era tan sols—una companya.
—Me sembla, que—barret portava.
—N' era lo lli—qu' ella filava.
—Ay! m' apar que—espasa portava.
—N' era lo fus—ab que filava.
—Ay! m' apar que—capa portava.
—N' era l' abrich—que l' abrigava.
—Ay! m' apar que—barba portava.
—N' eran monjetas—que menjava.
—No som al temps—de las monjetas
qu' al temps som de—las amoretas.

NOTA.

Los dos darrers versos semblan afejits ó quan menys adulterats, naltres no hem trobat versiò prou bona per poder tornar á la cansò los que 'ns sembla que deuhen esser los veritables y que li mancan: per nosaltres los hemistichs finals deuhen fer assonant ab los altres versos del demes de la composiciò.

Es notable la semblansa d' esta cansò ab la següent provensal.

LOU JALOUS.

—¿Ount' eres tu quant te cridave?
—Er' au jardin culhiou d' auseilho.
—¿Qu' er' á bas que te parlavo?
—La fourniero que me mandavo.
—Les fremos pouerton pas de brayos.
—Ero sa jupo retrousseio.
—Les fremos pouerton pas l' espeio.
—Es la coulougno que fieravo.
—Les fremos pouerton pas plumachou.
—N' en er' un bel escouet de vigno.
—Les fremos pouerton pas moustacho.
—Er' un' amouro que mangeavo.
—Sou mes de Mars pouerto pa' amouro.
—Er' uno branco qu' autonavo.
—Vese qu' avetz fouesso d' adresso.
—*Faites-moi donc une caresse.*
—Jou vous farai sautar la testo.
—Et que n' en fariatz vous dòou resto?
—Lou jitarai per la fenestro.
—Les chins, les cats farien gran festo.
—Per aquestou cop te pardoune.
—Aquestou cop eme ben d' autres.

CANSÓ DE NADAL.

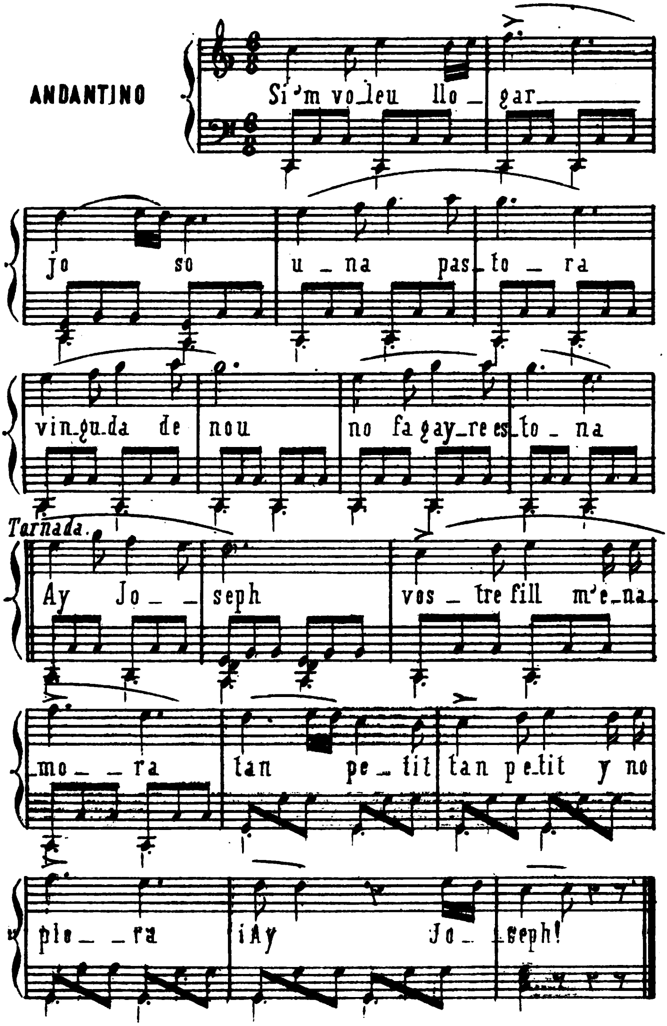
ANDANTINO
Si 'm vo_leu llo_gar
jo so u_na pas_to_ra
vin_gu_da de nou no fa gay_re es_to_na
Tornada.
Ay Jo_seph vos_tre fill m'e_na_mo_ra
tan pe_tit tan pe_tit y no plo_ra
¡Ay Jo_seph!

—Si 'm voléu llogar—jo sò una pastora
vinguda de nou—no hi ha gayre estona.

¡Ay Joseph
Vostre fill m' enamora
tan petit,
tan petit y no plora,
tan petit.

Jo no tinch parents—ne sò una pastora,
ne vinch d' Orient,—vaig cercant senyora.
No vull guanyar res,—ni vull que 'm deu cosa,
que de estar ab vos—ja 'm tinch per ditxosa.
Jo ja sè cusir—tela fina y bona,
sè filar tambè—de la seda flonja,
lo cánem tambè—millor que la borra,
tambè sè pastar—y fer l' olla bona,
tambè quan convè—no sò dormidora.
Si faig pera vos—donéumen resposta,
la vindré á saber—de aqui á una estona.
Mes ja que sò aqui,—encar que sò pobre,
deixáume adorar—al Fill de la Aurora.

NOTA.

—

Aquesta cansò tè moltíssimas variants, mes cap d' ellas mereix esse conservada: es de las mes populars.

LA MALA MULLER.

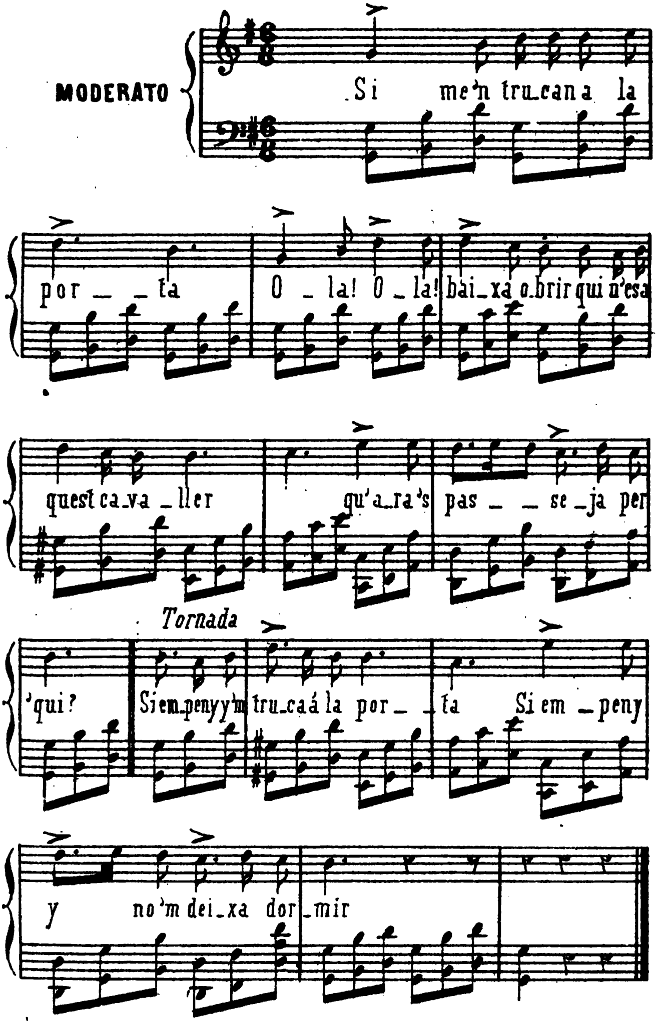
MODERATO
Si me'n tru_can a la por_ _ta O _ la! O _ la! bai_xa o_brir qui n'es a_
quest ca_va_ _ller qu'a_ra's pas_ _ _se_ja per
'qui?
Tornada
Si em_penyy'm tru_caá la por_ _ta Si em _peny
y no'm dei_xa dor_mir

—Si me 'n trucan á la porta.—«Ola! ola! baixa á obrir.»
—¿Qui es aquest cavaller—qu' ara 's passeja per 'qui?
Si empeny y 'm truca á la porta,
si empeny y no 'm deixa dormir.

—Don Francisco sò senyora—aquell que la sol servir.
—Sabès que fos D. Francisco—prompte l' aniria á obrir.
Si empeny y 'm truca á la porta
si empeny y no 'm deixa dormir.

Si es mon marit que s' esperi—que 'm deixi calsá' y vestir.
Ab una má pren la clau—ab l' altra lo candelí;
quan es al obrir la porta—lo vent li apaga 'l *candil.*
—Ay válgam lo Deu del cel,—la Verge del Paradís,
no tinch gens de foch á casa—per encendre 'l candelí.
—No s' espanti pas senyora—y no li dolga per mí
que 'ls passos d' aquesta casa—los sè de dia y de nit.»
S' agafan á má per má—y se 'n van dret al jardí.
En cadiras d' or se séuhen—sobre coixins de satí.
Se 'n rentan los peus ab rosas—y essencia de llessamí,
se 'ls aixugan ab domassos—y perfums de romaní.
S' agafan á má per má—y tots dos sè 'n van al llit.
—¿De qui son aquests dos noys—que trobo adormits aquí?
—L' un es fill de D. Francisco,-l' altre es fill de mon marit.»
Quan la mitja nit ne toca—ella sent un gran sospir.
—¿Qué sospira D. Francisco?—No 'u solia pas fe' així.
Si 'n sospira las cambreras—ne son al llit á dormir,
si per mon marit sospira—set anys trigará á venir,
se n' es anat á la guerra—ni may que torni per 'quí.
—No 'u diga tan alt senyora—qu' ell la podria sentir.»
Al cap de una bona estona—ell ja torna á fe' un sospir.

?—Qué sospira D. Francisco?—No 'u solia pas fé' axí.
—Estava pensant senyora—en ferli un ben llarch vestit
ampla de cos y cintura—y de groixut y blanch lli.....
—Ay trista y desgraciada—no hi ha salvaciò per mí.
Mon marit abans no 'm matis—tres paraulas deixam dir.
—Diguéulas prompte, senyora,—que ja es hora de morir.
—Casadas, viudas, donzellas—prenéu exemple de mi
quan tinguéu lo marit fora—no baixéu la porta á obrir.
Si empeny y 'm truca á la porta,
si empeny y no 'm deixa dormir.

VARIANTS.

Vers 12.

—Válgamen lo Deu del cel—y lo beneyt san Gil.

Vers 14.

—No s' espanti pas senyora—y no l' encenga per mí.

Vers 20.

Al se' al entrant de la cambra—D. Francisco fa un sospir.

Vers 21.

L' un era de D. Francisco—l' altre del traydor marit.

NOTAS.

Despres del vers 32 en algunas versions hi ha aquest altre que no hem entés del tot.

«Y á cada má una má d' ángel—y á n'al coll un carmesí.»

Tambè despres del darrer vers de nostra versiò hi solen afegir aquest altre.

«Pensaréu que n' es l' aymant—y será vostre marit.»

D' eixa cansò n' hi ha versions que estan plagadas de paraulas castellanas. En la versiò que doném no-

saltres se n' hi troban algunas, entre ellas lo mot *candil*: també s' hi trobará la paraula *candeli* que no es ni castellana ni catalana. La Musa del poble se pren moltas llibertats y una d' ellas es la de arreglar las paraulas á la moda que li convè. En especial hont está mes innovadora es en las terminacions, vejis sino lo cant de nostre primer volum titolat *La porqueyrola* y alguns altres que tenim preparats per eixir en eix volum y demès que 'l seguirán.

Molta es la semblansa que en lo tot te aquesta cansò ab lo romans castellá *El adúltero castigado.*

—Blanca sois señora mia
mas que no el rayo del sol:
¿Si la dormirè esta noche
desarmado y sin pavor?
Que siete años habia, siete
que no me desarmo yo!
Mas negras tengo mis carnes
que no un tiznado carbon.
—Dormidla, señor, dormidla,
desarmado sin temor,
que el conde es ido á la caza
á los montes de Leon.
—Rabia le mate los perros,
y águilas el su halcon
y del monte hasta su casa
á él arrastre el moron.—
Ellos en aquesto estando
su marido que llegó:
—¿Que haceis, la blanca niña,
hija del padre traydor?
—Señor, peino mis cabellos,
péinolos con gran dolor,
que me dejais á mí sola

y á los montes os vais vos.
—Esas palabras, la niña,
no eran sino traicion:
¿Cuyo es aquel caballo
que allá bajo relinchó?
—Señor,—era de mi padre,
y envióIo para vos.
—¿Cuyas son aquellas armas
que están en el corredor?
—Señor, eran de mi hermano,
y hoy vos las envió.
—¿Cuya es aquella lanza
que desde aquí veo yo?
—Tomadla, conde, tomadla,
matadme con ella vos,
que aquesta muerte, buen conde,
bien os la merezco yo.
(*Cancionero de Romances.*—V. Duran.)

LO PASTORET.

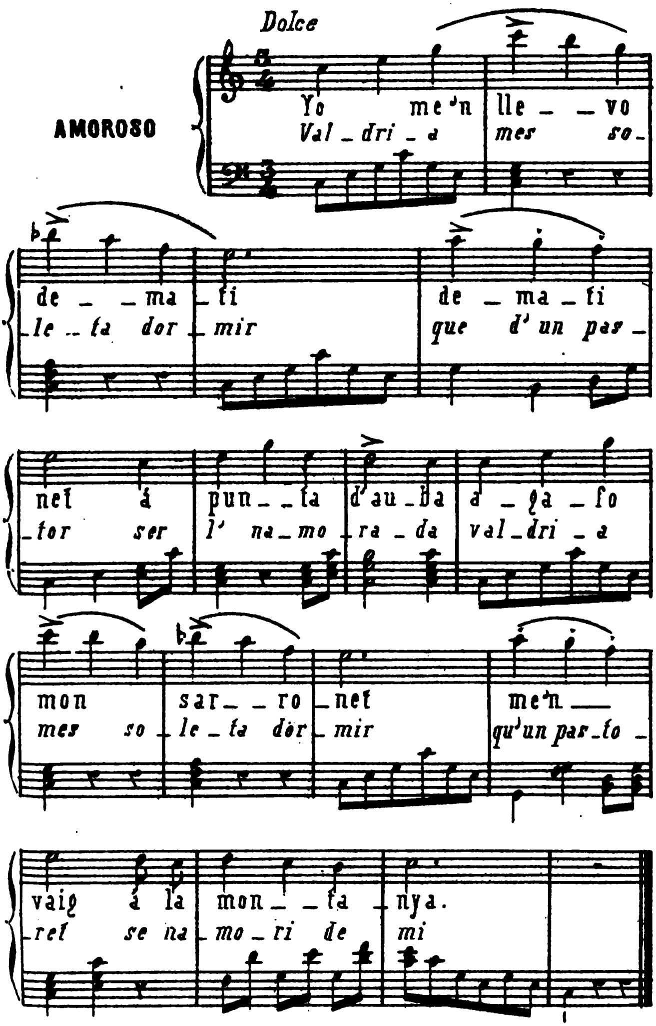
Dolce
AMOROSO
Yo me'n lle – – vo
Val – dri – a mes so –
de – – ma – ti de – ma – ti
– le – ta dor – mir que d' un pas –
nel á pun – – ta d'au – ba a – ga – fo
– tor ser l' na – mo – ra – da val – dri – a
mon sar – – ro – nel me'n
mes so – le – ta dor – mir qu'un par – to –
vaig á la mon – – ta – nya.
– rel se na – mo – ri de mi

—Jo me 'n llevo dematí—dematí y á punta d'aauba,
Agafo mon sarronet—me 'n vaig dret á la montanya,

Valdria mes soleta dormir
que d' un pastor ser la namorada,
valdria mes soleta dormir
que no que un pastor s' enamori de mi.

Quan á la montanya sò—veig venir ma namorada
me la veig venir plorant,—tot lo meu cor s' abrusava.
Me l' agafo per un bras—y la fico á la barraca,
quan á la barraca sò—veig venir los meus contraris.
—Pastoret, bon pastoret—ahont tens la namorada.
—La tinch aquí aprop de mi—ben tapada ab la samarra.
—Pastoret, bon pastoret—tens lo llop en la ramada
de las ovellas que hi tens—la meytat son degolladas.
—Valdament ho fossen totas—no deixarè la barraca.

Ay, cansò ¿qui treta t' ha?—Ay, cansò ¿qui t' ha dictada?
M' ha dictat un pastoret—que n' es un fill de la plana,
n' es de la plana d' en Bas,—Ayga fresca y regalada.

VARIANTS.

D' aquest cant en lo *Romancerillo* del Sr. Milá hi ha dos ó tres variants que posarém desseguida, mes no sens abans haver fet notar que lo que en la nostra versió figura contat per lo mateix pastor en aquella representa ser dit per un tercer.

Vers 1.

Ay pastoret bon pastoret—matineret á punta d' auba
ja n' agarra 'l sarronet—y se n' aná á la montanya.

Vers 14.

De cinch centas ovellas que hi ha—las tres centas son degolladas.

Adició despres del vers 19.

Quan a la barraca van ser—l' ha abrigadeta ab la samarra.

NOTAS.

—

En Manel Milá acompanya la seua versió de la següent nota.

«Menys ignocent que la de l' *aucellet* [1], tè aquesta cansò una melodía com feta d' esprès per lo sach de gemechs y per sa bellesa pot compararse ab la de la cansò que venim de anomenar. Verament es aixis la tonada d' eixa cansò es una de las mes bonicas y tè un carácter melancónich que cativa del tot al qui para la orella per escoltarla.»

1 Vejis lo primer volum de *las Cansons de la terra* pàgina 93.

SANTA MADALENA.

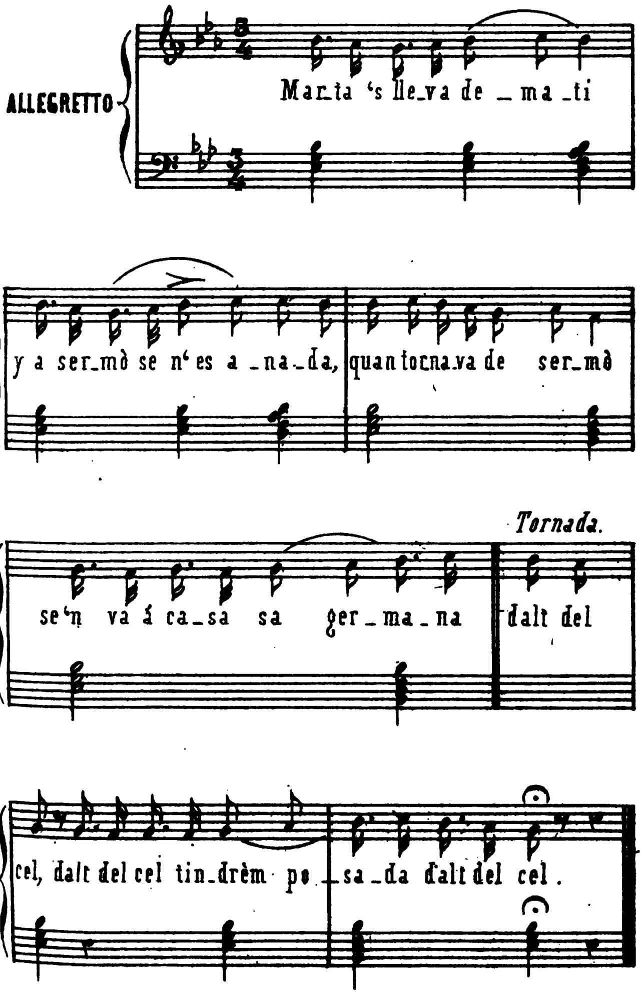
ALLEGRETTO
Mar_ta 's lle_va de _ ma _ti
y a ser_mò se n' es a _na_da, quan torna_va de ser_mò
se 'n va á ca_sa sa ger_ma_na
Tornada.
dalt del
cel, dalt del cel tin_drèm po _sa_da d'alt del cel.

Marta 's lléva demati—á sermò se n' es anada,
quan tornava de sermò—se 'n va á casa sa germana.

Dalt del cel,
dalt del cel tindrém posada,
dalt del cel.

Madalena 's pentinava—ab una pinta daurada,
mentres que se 'n pentinava—ja n' arriba sa germana.
—¿Me dirias Madalena—si has anat á missa encara?
-No hi he anat, germana, no—ni en tal cosa no hi pensava.
—Veshi, veshi, Madalena—quedarás enamorada,
que hi predica un jovenet—un ángel del cel semblava.»
Madalena se 'n va á dalt—á posars' las sevas galas;
se 'n posa los anells d' or,—las manillas y arracadas,
y la prenda del or fi—al seu cor se la posava,
y tambè lo manto d' or—que per terra arrossegava.
Madalena se n' hi va—ab sos criats y criadas.
Al se' al entrant de la-sgleya—se mig gira á una criada.
—Válgam Deu, quin jovenet,—llástima que sia frare! »
A la porta de la sgleya—deixa als que l' acompanyavan.
Sgleya amunt, sgleya avall—no troba lloch hont posarse;
per sentir millò' 'l sermò—sota la trona 's posava.
Lo primer mot del sermò—per Madalena ja anava.
Las paraulas que sentia—totas lo cor li tocavan.
Quan son al mig del sermò—Madalena cáu en basca.
—No 't desmayis Madalena—que lo sermò ja s' acaba.»
Ja se 'n treu los anells d' or,—las manillas y arracadas,
y la prenda del or fi—als seus peus se la posava.
Acabat qu' es lo sermò—Madalena se 'n tornava.
A la porta de la sgleya—un penitent hi trobava.

—Me dirias, penitent,—¿ahont es aquell bon frare?
—A la taula n' es Jesus,—n' es allá que dina encara.»
Madalena se n' hi va—sota la taula 's posava.
Los ossos que Jesus llensa—ella los arreplegava.
Ab llágrimas dels seus ulls—los peus de Cristo rentava
y ab la sua cabellera—Madalena 'ls aixugava.
Bon Jesus se 'n va adonar—promptement li preguntava:
—¿Que buscas tu, Madalena,—que buscas sota la taula?
—Busco per aquí á Jesus—si voldria confessarme.
—¿De que 't confessarás tu?—¿De que 't confessarás ara?
—¿De que me 'n confessarè?—De las mas culpas passadas.
—La penitencia que 't dò—set anys en una montanya
menjant herbas y fenolls,—menjant herbas amargantas.»
Acabat de los set anys—Jesus per allí passava.
—Alsat, álsat Madalena—que ja ne estás perdonada.»
Madalena se n' alsat—cap á casa se 'n tornava.
Quan va ser á mig camí—troba una font de aiga clara.
Ab l' aiga de aquella font—las sevas mans se 'n rentava.
-Ay, mans qui'us ha vist y 'us véu-com ne son desfiguradas!»
Ja sent una veu que diu:—«Madalena n' ets pecada.»
—Angel meu si n' hi pecat—penitencia 'm siga dada.
—Torna, torna Madalena—set anys en una montanya
menjant herbas y fenolls,—menjant herbas amargantas.»
Acabats los catorz' anys—Madalena ja 'n finava.
San Joseph n' era 'l fuster—que la caixa li clavava,
San Joan n' era 'l florista—que li feya la enramada,
los ángels li feyan llum,—la Verge l' amortallava,
y ab gran cantarella al cel—cap al cel se la empujavan.

NOTAS.

—

Aquesta cansò com totas las religiosas está plena de inexactituts : sols se déu buscar en ellas lo fons religiòs y aquest hi es en gran. La fé es qui las dicta eixas cansons, per desgracia la erudiciò hi manca y

á vegadas fins las fan semblar impías algunas faltas en la forma y alguns disbarats en los fets de que tractan.

A la taula n' es Jesus.

Es á casa Simò lo fariséu hont aná á cercarlo Madalena.

Busco per aquí á Jesus—si volia confessarme.

«Madalena es la única que 'ns diu l' Evangeli haver anat á cercar á Jesus perqué li perdonès sos pecats. Los altres, que eran Jueus de cos y d' ánima, no mes lo anavan á trobar per demanarli gracias temporals, y si Jesus los convertia era sens ells haverho volgut. Madalena sí que cerca á Jesus perque te fe en éll y un verdader arrepentiment.—BOURDALOUE.»

Quan va ser á mig camí—troba una font d' aiga clara.

Eixa font es Deu qui la feu naixe per haverli demanat aixís Madalena: y no fora 'l camí sino dins de la grota era ahont rajava.

San Joan n' era el florista—que li feya la enramada.

San Joan abans de convertirse fou lo aymador de Madalena y estava per casarshi quan Jesus se l'emportá ab ell: lo greu y dol que l' ausencia de Joan causá á Madalena foren la causa de que 's donés á la vida ayrada. Axis s' esplica 'l perque Jesus la con-

vertis y no volguès que fos causa de son dampnatge la vocaciò de San Joan.

Y ab gran cantarella al cel,—cap al cel se l'han pujada.

Eix tros evidentment no es altra cosa que una reminiscencia de la visiò de Santa Marta. Segons la contá S. Vicens Ferrer en un de sos sermons.

Entre algunas de las versions que tenen molta semblansa ab la nostra . en la obra *Chants populaires de la Provence* publicats en Aix per M. Damas Arbaud, n' hi ha una que per lo bella y poética la posem á ratlla seguida.

Mario Madaleno—la pauro peccairitz,
s' en vai, de pouert' en pouerto—cercar Diou Jesus-Chist.
Pass' á-n-uno capelo—Jesus l' y ero dedins,
doou ped piqu' á la pouerto:—«Jesus, venetz durbir.»
San Jean di á San Peyre:—«Regardo qu' es aquit.»
—Es Mario Madaleno—la pauro peccairitz.
—Mario Madaleno—eici ¿que venes far?
—Seignour Diou, moun bouen paire,—me vene confessar.
—Ah! digo, Madaleno,—ah! digo tes peccats.
—N' ai tant fach et fa faire—les pourriou pas noumbrar;
la terro que me pouerto—me deurie plus pourtar,
la vill' ounte siou nado—se deurie proufoundar.
—Sept ans souto la baumo—te foudr' ana estar.
Au bout de sept anneios—Jesus-Christ l' y a passat.
—Mario Madaleno,—¿de que tu n' as viscut?
—De racinos sauvageos—et n' ai pas toujou' agut.
—Mario Madaleno,—¿de qu' aiguo n' as begut?
—N' es d' aiguo trebourado—et n' ai pas toujou' agut.
Seignour Diou, mouen bouen paire,—mes maus voudriou lavar;
Jesus piqu' á la roco,—d' aiguo n' en a raiat.

—Ai! belo man blanqueto.—blanch coumo lou lach;
fresco coumo la roso,—qu t' a vist et te vei!
—Mario Madaleno,—tournes dins lou pecat,
sept ans as resta 'n baumo—sept ans l' y tournaras.
-Seignor Diou, moun bouen paire,-coumo pourrail' y 'star?
—Ta souere Santo Martho—t' anará counsoular,
la blanco couloumbeto—te pourtar' a dinar,
et les auceous que pitoun—t' anaran abeurar.
-Seignour Diou, moun bouen paire,-me li fetz plus tournar,
des larmos de mes uelhs—les mans me lavarai,
des larmos de mes uelhs—les peds vous lavarai,
des chevus de ma testo—vous les eissugarai.

Tambè entre 'ls cants populars de la illa de Ferœ que ja fa molts anys nos ha dat á coneixe Mr. X. Marmier n' hi ha un de religiòs sobre 'l mateix asumpto. Per ser molt notable tant per sa part poética, com per son esperit moral y folosófich, lo posem aqui traduhit al catalá.

MADALENA.

Jesus s' acosta al marge del riu ; Madalena está rentant un gerro.

—Escolta , Madalena , deixam beure un poch d' aiga ab aquest gerro que rentas.

—Est gerro no es pera béurehi. Si vols jo te 'n darè ab lo clot de la má.

—Si tu fosses tan pura com esho la meua mare, pendria l' aiga que ab tas mans m' ofereixes.

Madalena jura que n' es tant pura com una monja. Jura pèls sagrats llibres que may ha tingut comers ab cap home.

—No juris, no juris, li crida Jesus , que estás en

pecat y tens tres fills. Lo primer lo tens de ton..... lo segon de ton..... y lo ters del..... de ta parroquia: aquest últim crim es lo mes abominable.

Madalena s' agenolla:—Jesus, si penitencia tu 'm donas jo la farè.

—Una te 'n darè que ferla quasi no podrás. Deu hiverns has de caminar á peu descals trepitjant gebre y neu. Si aixis ho fas tots tos pecats jo 't perdonarè.

Madalena trepitja neu y gebre nou hiverns de carrera. Quan s' acabava l' últim hivern Jesus la torna á trobar allí hont l' havia vista nou anys abans.

—Madalena, m' has de dir que 't sembla la penitencia?

—Que la trobo molt llaugera; me plau com me plauria beure vi del mes pur.

—En recompensa de ta humiliesa y de ton arrepentiment, dès d' avuy servirás á la meua mare María.

—Servir á ta mare María, me será mes grat que veure lluir en lo cel lo mes bell dels sols.

LOS FADRINS DE S. BOY.

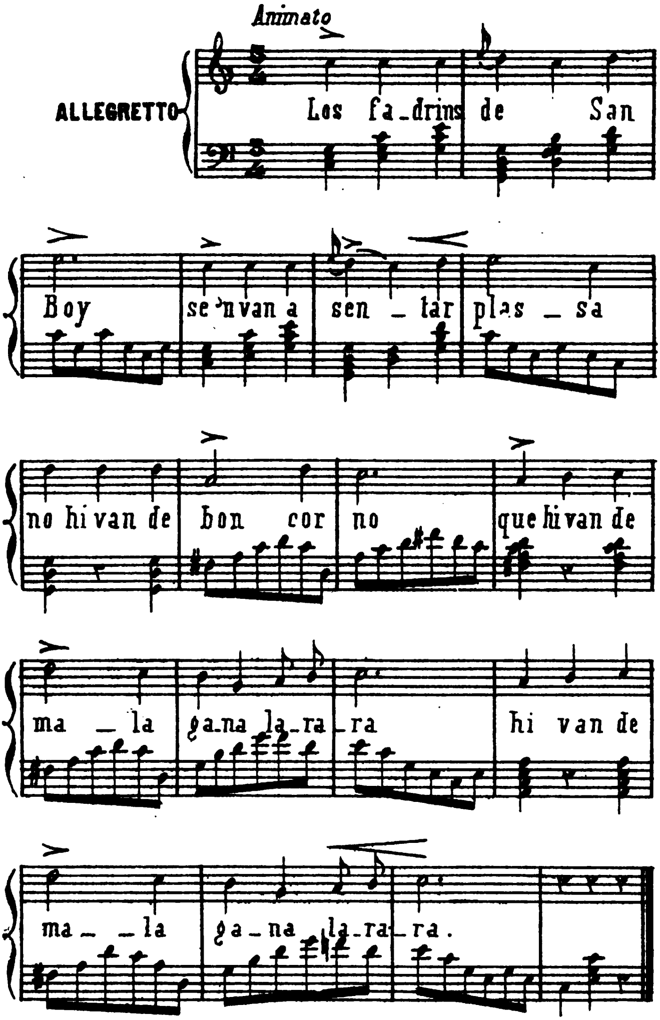
Animato
ALLEGRETTO
Los fa_drins de San
Boy se'nvan a sen _ tar plas _ sa
no hi van de bon cor no que hi van de
ma _ la ga_na la_ra_ra hi van de
ma_ _la ga_na la_ra_ra.

Los fadrins de San Boy—se 'n van á sentar plassa
no hi van de bon cor no—que hi van de mala gana.

Lo qu' es mes petit de tots—gran fatxenda 'n gastava.
Ja n' ha comprat un ram—tres duros d' or costava;
ja se 'l posa al barret—carrè' avall se n' anava;
quan es á mig carrer—alsa los ulls al ayre.
Ne véu lo seu amor—sola que 's pentinava
ab una pinta d' or—y escarpidor de plata.
Ab lo signe que fa—coneix que n' hi te entrada.
Se 'n puja escala amunt—com si fos de la casa.
Li dona lo Deu vos guart,—rahò no li tornava:
li presenta lo ram,—li fa mitja rialla:
li torna á presentar—li fa tota plegada.
—Lo ram prou me l' ha prés—lo amor no me l' ha dada.
«Si no 'm vols dar lo amor—donam una abrassada.»
—Aixó no 'u farè no—que 'n fora castigada,
castigada de Deu—del pare y de la mare,
tambè dels meus germans—dels germans y germanas.»

VARIANTS.

Vers 5.

Se 'l posa á n' al barret—pera mes pompa y gala
y se 'n va carrer avall—puntejant la guitarra.

NOTA.

—

Al cantar esta cansò se repeteix lo hemistich del darrer vers.

LA CITA.

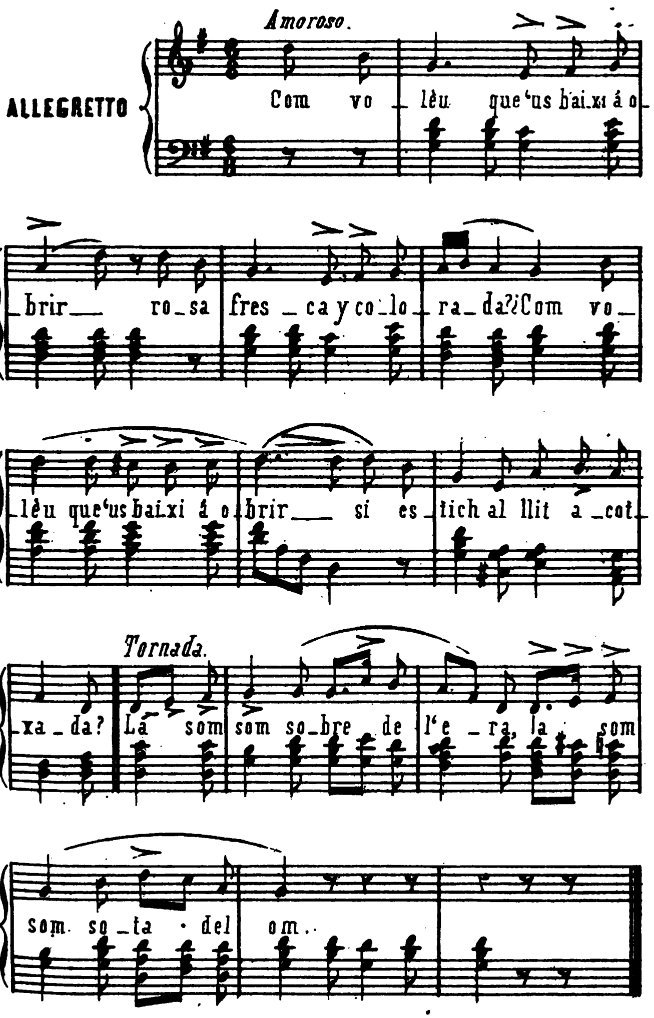

ALLEGRETTO
Amoroso.
Com vo_lèu que'us baixi á o_
brir___ ro_sa fres_ca y co_lo_ra_da? ¿Com vo_
lèu que'us baixi á o_brir___ si es_tich al llit a_cot_
xa_da?
Tornada.
Lá som som so_bre de l'e_ra, la som
som so_ta del om..

—Com voléu que 'us baixi á obrir—rosa fresca y colorada?
Com voléu que 'us baixi á obrir—si estich al llit acotxada?
La somsom sobre de l' era,
la somsom sota del òm.

A un costat tinch lo marit,—á l' altre hi tinch la maynada.»
Estant en eixas rahons—son marit se despertava.
La somsom sobre de l' era
la somsom sota del òm.

—Me dirias, ma muller,—ab qui enrahonas ara?
—Es lo mosso del forner—que ve á veure si pastava.
—No tinch lo llevat posat—ni la farina passada.
—Ay, marit, llevéus qu' es hora—y fem llevar la maynada,
l' un anirá á cercar foch—l' altre anirá á cercar aiga,
y vos, com á mes vellet,—aniréu á la cassada.
May fa de mes bon cassar—que á la fresca matinada,
tenen lo morret al niu—y la cuheta gelada.....
—Qui 'us poguès tindre, muller,—dintre una caixa tancada
ab los capellans cantant—y la creu y la mortalla!
-Qui 'us poguès tindre, marit,-á dintre d' un munt de palla
ab foch als quatre cantons—y la cendra ben ventada.
La somsom sobre de l' era
la somsom sota del òm.

NOTA.

—

Es de notar la semblansa que te aquesta cansò ab

la que dú per titol LA MALA MULLER y que forma part d' est volum. Entre 'ls cants populars Bretons n' hi ha un que 's titula ANN EOSTIL (lo rosinyol) que tè una argument semblant al de la cansò catalana que 'ns ocupa.

L' HEREU RIERA.

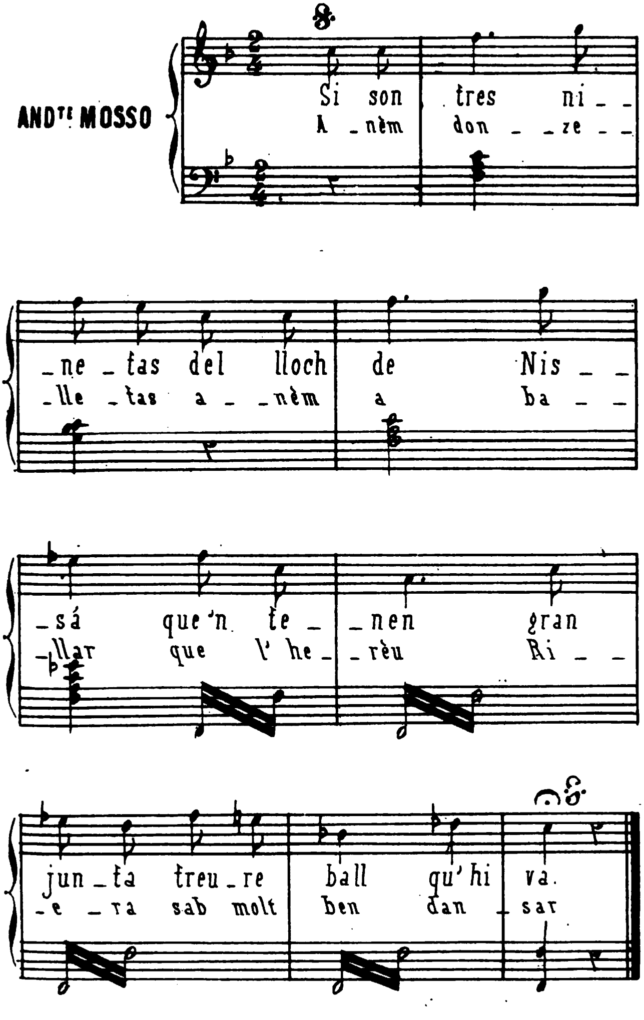
ANDte MOSSO
Si son tres ni_ _ne_tas del lloch de Nis_ _sá que'n te_ _nen gran jun_ta treu_re ball qu'hi va.
A_nèm don_ _ze_ _lle_tas a_ _nèm a ba_ _llar que l'he_ _rèu Ri_ _e_ra sab molt ben dan_sar

Si son tres ninetas—del lloch de Nissá
que 'n tenen gran junta—¿á treure ball qui hi va?
Aném ninetas
aném á ballar
que l' heréu Riera
ne sab ben dansar.

Hi va l' hereu Riera—que sab de ballar
y ab la mes bonica—qu' en lo poble hi ha.
La primera dansa—molt be va ballar,
mes á la segona—la nova arrivá.
—Hé! tú, heréu Riera—be pots ben ballar
mentres que t' aymada—á la mort s' está.»
Tota la música—de cop va parar.
Dona un tom per plassa—sombrero á la má,
n' agafa 'l gambeto—y al bras se 'l tirá.
—Perdonen senyoras—que me 'n tinch d' anar,
que la meva aymada—á la mort está.
Dret á casa seva—corrent se 'n va anar.
Al entrant del quarto:—«Roseta¿com va?»
Pera tu gran pena—pera mi mal va,
ne tinch una febre—que 'm cuyta á matar,
y d' aquesta feta—m' haurán d' enterrar.»
Agafa 'l sant Cristo—se 'l posa á la má.
—Gloriòs sant Cristo—volguéume ajudar!
Si ella se 'm cura—m' hi tinch de casar!

MAMBRU.

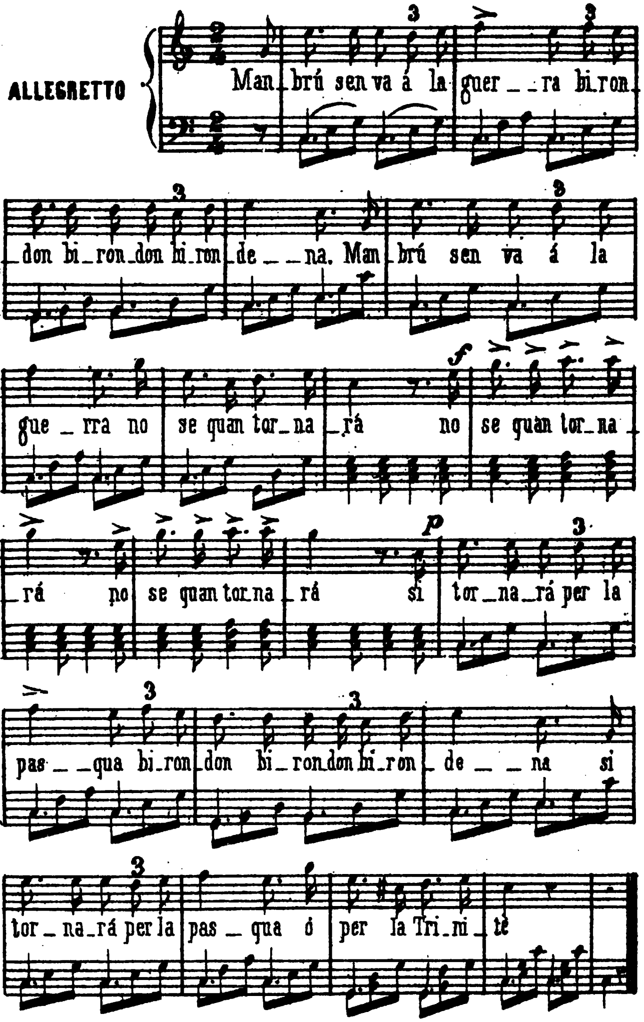
ALLEGRETTO
Man_brú sen va á la guer_ _ra bi_ron_don bi_ron_don bi_ron_de_ _na. Man_brú sen va á la
gue_rra no se quan tor_na_rá no se quan tor_na_rá no se quan tor_na_rá si
tor_na_rá per la pas_ _qua bi_ron_don bi_ron_don bi_ron_de_ _na si
tor_na_rá per la pas_qua ó per la Tri_ni_tè

Mambrú se 'n va á la guerra
    birondon, birondon, birondena,
Mambrú se 'n va á la guerra
    no sè quan tornará,
si tornará per la Pasqua
    birondon, birondon, birondena,
si tornará per la Pasqua
    ó per la Trinitè.

La Trinitè es passada—y lo Mambrú no ve.
La dama está entristida—se 'n puja á n' al torrè.
Ne véu venir lo patge—vestit tot d' endolè.
—Ay! patge lo meu patge—¿quina nova 'm portè?
—La nova que vos porto—no la volgáu sabè.
Lo compte de l' Aronge—n' es mort y sotarrè.
Li han cantat l' absolta—al peu d' un orangè.
En la branca mes alta—n' hi canta un esparvè.
Que diu en son llenguatge:—«Deu perdò al cavallè.»

VARIANT.

Vers 16.

Allí hont li han fet l' absolta—hi ha nat un tarongè.

NOTA.

Aquesta cansò d' origen francés s' ha fet popular en casi tots los paissos. Las termiuacions en *e* de tots los versos nos diuhen ben clar d' hont ha eixit la nostra versiò catalana, al mateix temps que posan de relléu las estranyesas de la Musa popular. En lo pri-

mer volum de las nostras *Cansons de la terra* tambe n' hi ha una que tè tots sos versos ab aquesta mateixa terminaciò, es la que 's titula. « *La Porqueyrola.* »

Heuse aqui la versiò francesa de aquest mateix cant.

Malbrough[1] s' en va-t-en guerre
ne sait quand reviendra.
Il reviendra z' à Pàques
ou à la Trinité.
La Trinité se passe
Malbrough ne revient pas.
Madame à sa tour monte
si hant qu' el' peut monter.
El' voit venir son page
tout de noir habillé:
—Beau page, mon beau page
quel' nouvelle apportez?
—Aux nouvell's que j' apporte
vos beaux yeux vont pleurer:
Monsieur d' Malbrough es mort
est mort et enterré.
L' ai vu porter en terre
par quatres officiers;
l' un portait sa cuirasse
l' autre son bouclier.
A l' entour de sa tombe
romarin fut planté.

1 *Malborough*: eix nom fou substituit al nom antich de Mambrú que encara conserva la versiò catalana. Es Malborough lo nom de un general inglés del comens del setgle XVIII; y al fer eix cambi de nom hi fou afegida una cua á la cansò ab la que aquesta de romántica passá á esse cansò burlesca.

Segons asseguran alguns entre ells Strafford en sa *Historia de la música* es la sola melodía estranya cue ha pogut ferse un lloch entre las tonadas populars gregas; y segons altres fins es coneguda y popular entre los moros y 'ls egipcios.

SANTA AGNÉS.

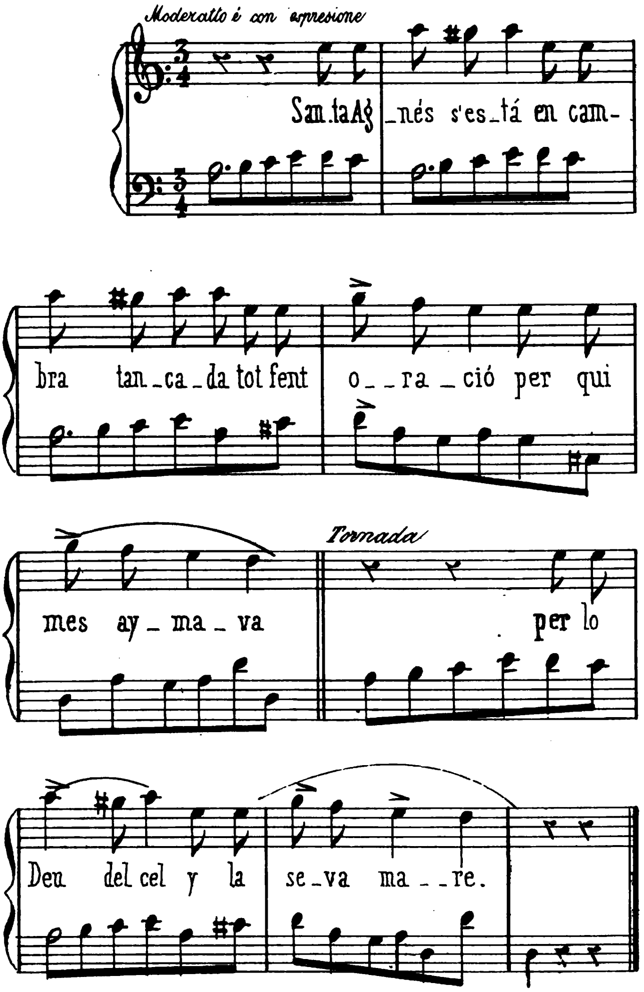
Moderatto é con espresione
Santa Ag_nés s'es_tá en cam-
bra tan_ca_da tot fent o_ _ra_ció per qui
mes ay_ma_va
Tornada
per lo
Deu del cel y la se_va ma_ _re.

Santa Agnés s' está—en cambra tancada
tot fent oraciò—per qui mes aymava,
Per lo Dèu del cel.
y la seva mare.

Son pare li diu—si vol ser casada.
Ella diu que no—que ja n' está dada.
Son pare qu' ho sent—va per castigarla.
Un gran foch ne fa—per poder cremarla.
Lo foch riguròs—sempre s' apagava.
Quan son pare véu—qu' aixó no hi bastava,
la porta als lleons—perque la menjassen.
Lleons eran mansos,—lleons l' adoravan.
Quan son pare véu—qu' aixó no hi abasta,
la fa tirá al riu;—lo riu s' aixugava.
Quan son pare véu—que 'l seu no lograva
crida á sos criats—pera disfamarla.
Agnés sent aixó,—Agnés cáu en basca.
Ay, ditxòsa Agnés—la gloria t' es dada.
Per lo Dèu del cel
y la seva mare.

NOTA.

—

Eixa santa es la que la Esglesia 'n celebra la festa lo 21 de Janer. Morí degollada lo any 304 baix lo imperi de Diocleciá y Maximiá.

Tantas quantas vegadas se parla, en la cansò del pare, se dèu entendre no 'l pare d' ella sinó 'l del

jove que la pretenia, que 's deya Sinfroni. Aquest era prefecte de Roma y veyent á son fill menyspreat per Agnés, resolguè vence, per tots quants medis li fos possible, la resistencia de la donzella: mes no poguè lograr jamay que aquella correspongués al amor de son fill. Tots quants martiris se citan en la cansò y molts altres mes de que aquesta no 'n parla feu patir á la pobre verge que de cor y d' ánima era tota de Dèu.

Crida á los criats—pera disfamarla.

«De este tormento usaron muchas veces los gentiles contra los cristianos, mostrando con él. que los dioses que adoraban eran sucios, y ellos infames y deshonestos, y que las doncellas y mujeres cristianas le tenian por mas horrible que la misma muerte. —La forma, que tenian en este detestable espectáculo, era de esta manera. Tomaban á la doncella cristiana: encerrábanla en un aposentillo de un lugar público y ponian en la entrada el nombre de la doncella y el precio de la torpeza. (Leyenda de oro. *Vida de Santa Inés V. y mr.*)

LO PARDAL.

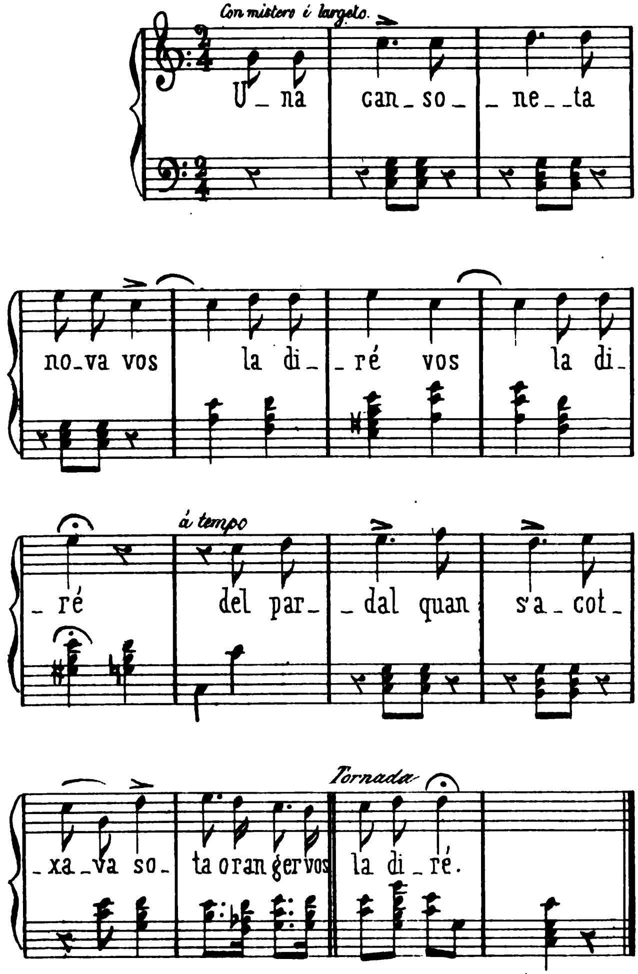
Con mistero i largeto.
U_ na can_ so_ _ ne_ _ta
no_va vos la di_ _ré vos la di_
á tempo
_ ré del par_ _ dal quan s'a_cot_
Tornada
_ xa_va so_ ta oran ger vos la di_ ré.

Una cansoneta nova
        vos la dirè,
        vos la dirè,
del pardal quan s' acotxava
        sota orangè,
        vos la dirè.

Lo pardal quan s' acotxava
        feya remor,
        feya remor,
per veure si 'l sentiria
        la seua amor,
        feya remor.

Lo seu amor está en cambra
        que no 'n sent re,
        que no 'n sent re,
sino lo mosso de casa
        lo trajinè,
        que no 'n sent re.

De la finestra mes alta
        li 'n va parlar,
        li 'n va parlar.
—Las onz' horas son tocadas
        veste á acotxar,
        li 'n va parlar.

—No m' acotxo pas encara
        vay de camí,
        vay de camí,
som fet una prometensa
        á Sant Magí,
        vay de camí.

Quan á Sant Magi vay esse
vay suplicar,
vay suplicar,
que 'm deixès aná' á mas terras
per festejar,
vay suplicar.

Quan ne vay esse á mas terras
ja 'ls encontrí,
ja 'ls encontrí,
los tres amors que tenia
tenia allí,
ja 'ls encontrí.»

Als tres amors que tenia
lo pardalet,
lo pardalet,
Mariagna y Petronilla
é Isabelet,
lo pardalet,

Als tres amors que tenia
quan los trobí,
quan los trobí,
los va doná' una crehueta
de Sant Magí
quan los trobí.

Ay cansò que t' es dictada?
¿quí treta t' ha?
¿quí treta t' ha?
Tres fadrinets de la plana
del Ampurdá,
¿quí treta t' ha?

NOTA.

Eixa es la cansò mes popular del Ampurdá, tè una tonada molt bonica. Perque no es gayre fácil apendre las trasposicions que pateixen sos versos quan s' entona hem posat la lletra de cada cobla tal com se tè de dir al temps de cantarla.

LA VELLA.

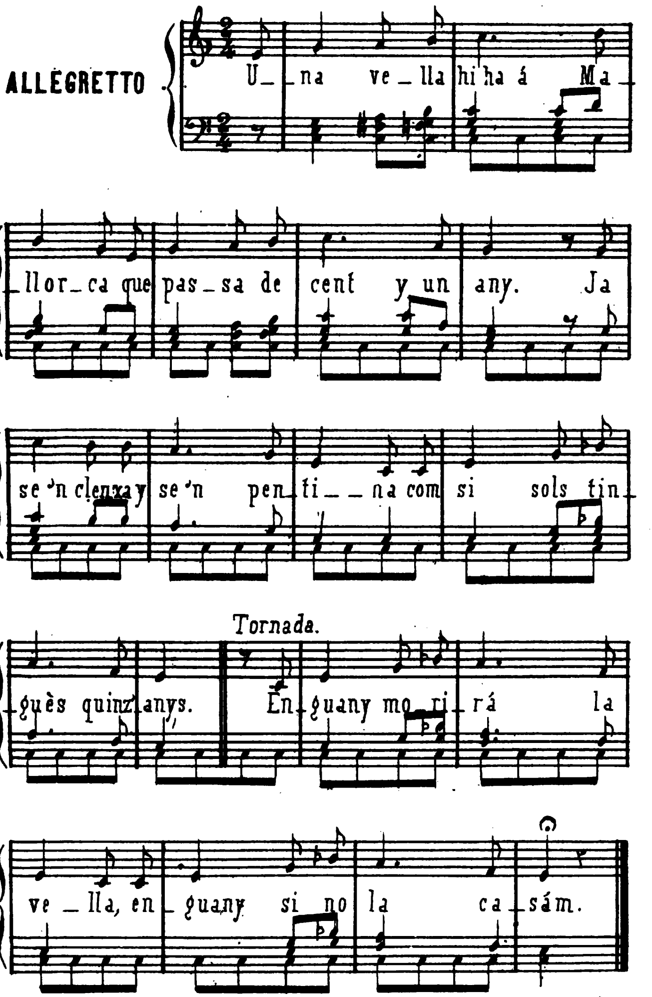
ALLEGRETTO
U_ _na ve_lla hi ha á Ma_
_llor_ca que pas_sa de cent y un any. Ja
se 'n clenxa y se 'n pen_ti_ _na com si sols tin_
_gués quinz anys.
Tornada.
En_guany mo_ri_rá la
ve_lla, en_guany si no la ca_sám.

Una vella hi ha á Mallorca—que passa de cent y un any.
Ja se 'n clenxa y se'n pentina—com si sols tinguès quinz'anys.
Enguany morirá la vella,
enguany si no la casám!

Se posa las arracadas—y se mira en lo mirall;
se 'n posa la mantellina—y á la plassa á ball se 'n va.
Lo ballador que la treya—n' era un pobre estudiant.
—Estudiant si 'm vols creure—ne serás un rich martxant,
te donarè cent ovellas—y tambè cent moltons blanchs,
te donarè cent cabretas—totas cent cabridarán,
cent escuts per la butxaca—y aquestos diners contant.
De pollastres y gallinas—jamay no te 'n mancarán
que vaig posar cent llocadas—totas cent molt be anirán.»
Ja s' agafan per la má—y á cal notari se 'n van:
—Anémsen á cal notari—á tirar la cosa avant. »
Lo notari se la mira—véu que no mes tè un caixal
y encara li tremolava—com la fulleta en lo ram.
Lo notari ja li deya—«¿Que n' ets boig estudiant?
—No sò boig senyor notari—matrimoni passi avant. »
Lo dilluns feyan los tractes,—lo dimars casats están,
Lo dimecres cáu malalta,—lo dijous ja l' enterrám.
Lo seu marit va al darrera—ab un flaviol sonant.
—Ab los diners de la vella—ne tinch una de quinz' anys.»

VARIANTS.

Vers 1.

Una vella tinch á casa—que ne tè cent y vint anys.

Vers 7.

Tot anantsen á la plassa—va trobá un estudiant.

Vers 20.

Lo dissapte se 'n parlava,—lo diumenge á casa van,
lo dilluns á matinada—la vella van enterrar.
—Deu perdó la pobre vella—qu' ha fet rich al estudiant.

NOTA.

Aquest cant vè á esse una traducciò de la famosa cansò francesa *La vieille* tan popular mes enllá del Pirineus. «Encara avuy dia en alguns dels pobles de certs indrets de Fransa hi ha la costum de que, al ferse un casament, la mare de la nuvia la canti aqueixa cansò.» (*Chants de la Provence.*) La versiò provensal que acompanyém es mes complerta que la nostra catalana, en algunas parts, en altras no.

LA VIELHO.

Dins Paris l' y á uno vielho
que passo quatre vintgs ans,
tan amourouso
que passo quatre vintgs ans
tan amourousament.

La vielho s' en vai es dansos—s' asseto pres d' un galant.
li dit: «Galant se m' espouses—te farai riche marchand.
—Iou n'en prenipa' no vielho-que no un li aguevis ses *dents*.
La vielho se mett' à rire—li mouestro douesdents d'avant.
Mai ni á uno que li brando,—l' autro vai en cascalhant.
Se lou diluns l' á 'spousado—lou dimars l' entarrarán.
—N'est pas ce que me fai penò,–estdepourta doou dousans,
lou farai pourta, á la cato—semblará 'n caramentran,
de l' argent d' aquelo vielho—n' aurai uno de quinz' ans.

CONFÉS FINGIT.

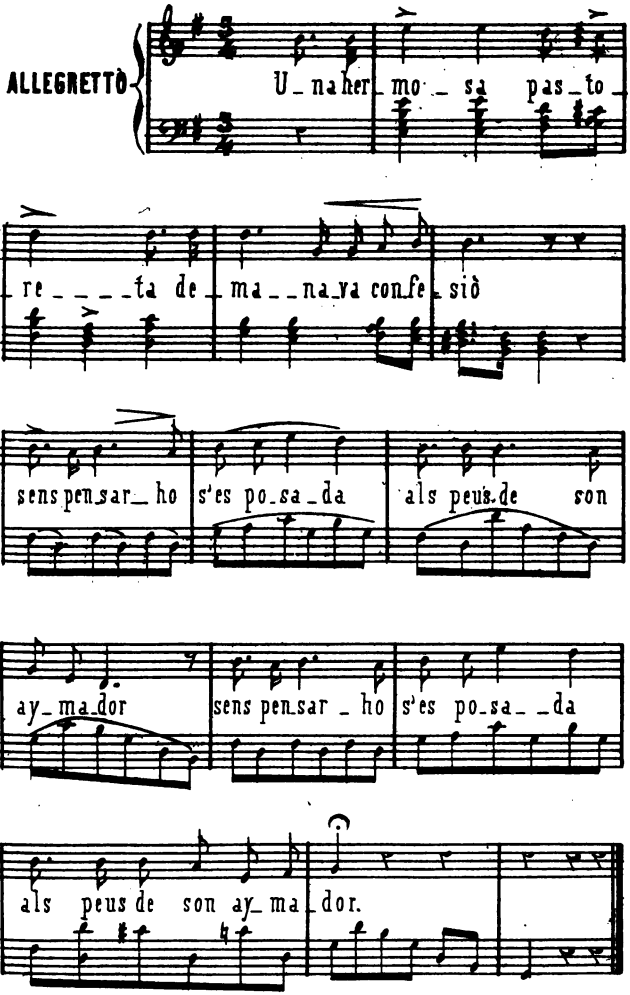
ALLEGRETTO
U_na her_mo_ sa pas_to_
re_ _ _ _ta de_ma_ _na_va confe_sió
sens pen_sar_ho s'es po_sa_da als peus de son
ay_ma_dor sens pen_sar _ ho s'es po_sa_ _da
als peus de son ay_ma_dor.

Una hermosa pastoreta
demanava confessiò,
sens pensarho s' es posada
als peus de son aymador.

Lo seu pastor que savia
que 's volia confessar,
dintre del confessionari
disfressat se va posar.

—Pare meu, que Deu lo guardi,
pare meu, que Deu l' ajut.
¿Ha conegut á l' amor
al temps de sa joventut?

—En la meva joventut,
pastora, no hi puch pensar
que quan los hábits vaig pendre
al mon vaig renunciar.

Pastora, déixat d' aixó,
recorda tos pensaments,
que si ab mí vols confessarte
comensa 'ls deu manaments.

—*Lo primer manament*, pare,
jo me 'n acuso, Senyor,
he deixat d' aymar á Deu
sols per aymá' á mon pastor.

Lo segont manament, pare,
jo me 'n acuso, Senyor,
jo n' he fet juraments falsos
sols per voler be al pastor.

Lo tercer manament, pare,
jo me n' acuso, Senyor,
jo no he oit missa cumplida
per poder mirar al pastor.

Lo qüart manament, pare,
jo me n' acuso, Senyor,
no he obehit pare y mare
sols per estimá' al pastor.

Lo cinqué manament, pare,
jo me 'n acuso, Senyor,
moltas morts he desitjadas
sols per voler be al pastor.

Lo sisé manament, pare,
jo me 'n acuso, Senyor,
he pecat de pensament
encara que d' obra no.

Ja estich, pare, confessada
donéume l' absoluciò.
—¿Com vols que jo tè la donga
si jo no sò confessor?

Pastora no 'm descobreixis
ay! no 'm descobreixis no,
no sò capellá donzella
que ne sò ton aymador!

—Qui ho hauria hagut de dir
que n' haguès fet confessiò
á n' als peus agenollada
del que 'm tè robat l' amor!

NOTA.

Moltas son las variants que d' eixa cansò tenim, no las posém aquí perqué no valen la pena. Esta cansò es de las modernas y sols la fa passadora la idea.

LAS DOS GERMANAS.

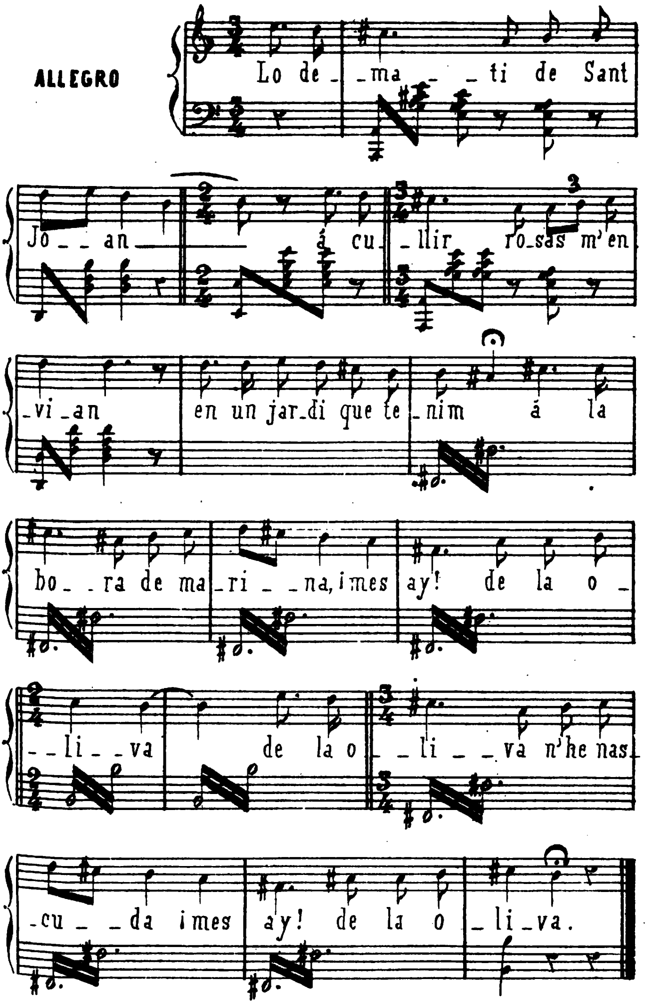
ALLEGRO
Lo de_ _ma_ _ _ti de Sant
Jo_ _ an___ á cu_ _llir ro_sas m'en
_vi_an en un jar_di que te_ _nim á la
bo_ _ra de ma_ _ri_ _na, i mes ay! de la o_
_ _li_ _va de la o_ _li_ _va n'he nas_
_cu_ _ _da i mes ay! de la o_ _li_va.

—Lo dematí de Sant Joan—á cullir rosas m' envian
en un jardí que tenim—á la bora de marina
Mes ay! de la oliva
de la oliva n' he nascuda;
mes ay! de la oliva.

que las fa de tres colors—rosa, vera y satalía.»
Lo cassador de la reyna—ja n' ha cassat nit y dia,
no 'n troba llebre, ni dayna—ni de morta, ni de viva,
sino 'n troba una arboreda—que granava y no floria,
y sota de la arboreda—un ginjoler n' hi havia,
y sota del ginjoler—una dama molt bonica.
Los vestits qu' ella portava—n' eran d' or y plata fina
y una camisa d' holanda—mes de cent ducats valia.
Ja la presenta á la reyna—á la reyna de Turquía.
—Veli aqui senyora y reyna—una molt bella cativa.»
La reyna quan la va veure:—«¿D' hont has tret dama tan linda?»
Ja mana á los seus criats—que la tirin al foch viva,
que quan la veuria 'l rey—d' ella s' enamoraría.
—Ella seria la reyna—y jo fora la cativa.»
Quan va dir estas paraulas—una vella responia.
—Reyna li darè un concell—de los pochs que jo savia,
mes val que la fassa anar—á rentar á la marina,
mentres anirá y vindrá—sos colors blanchs ne perdría.»
Bonica quan hi anava—mes bonica quan venia.
Lo rey se la va quedar—per ferli cuydar sas fillas.
Un dia estava volcant—la mes petita qu' havia.
—Ay filla, la meva filla,—á ma terra te voldría,
te faria batejar—per un frare que hi havia,
y 't posaría per nom—Dona Isabel de Castilla

que tenia una germana—que per nom aquest tenia.»
La reyna estava en lo llit—y estas paraulas sentia.
—¿Sentiu vos lo senyor rey—lo qu' ara diu la cativa?
—Si aixó no voléu que diga—jo la farè cremar viva.
—Aixó si que no 'u faréu—puig á mí me matariau
que si aixó fos veritat—germanas las dos seriam
y juntas al palau eram—en las terras de Castilla.

NOTA.

D' aquest cant havem pogut arreplegar dos versions mes, populars aquí en Catalunya. La una en llenga catalana y l' altra en *castellá*. Las dos se cantan ab la mateixa tonada que la que acabem de posar en primer lloch. Lo desenllás de la primera d' aquestas duas versions es igual al de un cant popular asturiá.

Versió catalana.

Lo dia de Sant Joan—fan festa per tot lo dia
ne fan festa 'ls cristians—y 'ls moros de Moreria,
pastan lo pa 'l dia abans—per tenil' cuyt aquell dia.
Los moros del rey ne cassan—ne cassan de nit y dia,
ne cassan dins d' una arbreda—que n' está tota florida.
A dessota de l' arbreda—ni ha una font d' aigua viva,
y á dessota de la font—hi ha sentada una nina.
De tan bonica com es—la arboreda rellubia.
Lo vestit qu' ella portava—prou deu ciutats ne valia.
Un moro del rey la véu—y la agafa desseguida,
y de ella ne fa un present—á la reyna de Turquía.
Quan la reina la véu diu:—¿D' hont heu tret dama tan linda?»
Ja te la pots entornar—des d' ara , tot desseguida,
que si 'l rey moro la véu—d' ella s' enamoraria,
tú serias estimada—y jo seria aborrida.»

Ja respon una cambrera—molt petita y atrevida;
—Fàssala anà' á rentà' á mar—ó panyos ó robas finas,
que si hi anès á rentar—morena se tornaria.»
Boniqueta quan hi va—quan tornava relluhia.
Un dia li fan anar—que dolor de fret patia.
Se gira de tots costats—veu lo sol que ja sortia,
de la part hont surt lo sol—un cavaller ne venia.
—Dèu la guart hermosa dama—si ab mí venirse volia?»
Quan ne son á mig camí—la dama se posá trista.
—Ell li pregunta 'l perqué—ella ja li responia:
—Si 'l rey moro ho sapiguès—á trossos vos partiria
que de totas sas esclavas—jo so la qu' ell mes s' estima.
—Arrera, arrera 'l cavall—tornémsen' á la marina.
—Avant, avant lo cavall—tornéumen allá hont sò filla,
á aquella casa tan gran—á aquella casa tan rica.
—¿No 'm diria hermosa dama—si germanets ne seriam?
¿Com se deya 'l vostro pare—y en quina terra vivia?
—Mon pare se deya En Joan,—la mare Dona María,
tambè tenia un germá—qu' ara ja un home seria.
—Jo sò ton germá cativa—que 't cerca de nit y dia
tornémsen á casa 'ls pares—á la terra de Castilla.

Versió castellana [1]
popular en Catalunya.

Ya se van ya mis morillos—ya se van, ya toman guia.
—Mis morillos, mis morillos—traedme una cautiva
haced que no sea fea—ni venga de villanía.
—«Hallan los condes de Flores—que de Roma se venian
de rogar al Dios del cielo—que les diese un hijo ó hija.
Dice el conde: «Yo soy muerto—y vos condesa cautiva.»
Matan al conde de Flores—y á la condesa cautivan.
La presentan à la reina—la reina de moreria.
—Reina mora, reina mora—mira que linda cautiva!

1 D' aquesta versió castellana se 'n pot veure una de molt complerta que 'n contè lo *Romancerillo* de En Manel Milá pag. 125.

—Esta si que no es fea—ni viene de villanía,
que es la mujer de un gran conde—que de Roma se venia.
—Dadme un oficio señora,—mas no me quitéis la vida.
—Que vaya á lavar los paños—los paños á la marina
con el sol y la serena—mas negra se volveria.
La reina está embarazada—y así mismo la cautiva.
La reina de tres semanas—la esclava de quince dias.
Quiso Dios por sus fortúnas—que parieran en un dia.
La reina parió una hija—y la esclava parió un hijo.
—Traidores de las comadres—las criaturas cambían.
El hijo dan á la reina—y á la esclava la hija.
Un dia estando vistiéndola—estas palabras decia:
—Hija mia de mi alma—hija mia y no parida,
si yo estuviese en mi tierra—como te bautizaria!
El dia de tu bautismo—de toros corrida habria,
y te pondria por nombre—Doña Isabel de Castilla,
que yo tenia una hermana—que así tambien se decia.»
La reina se lo escuchaba—del cuarto donde dormia,
la reina manda á buscar—á la esclava que tenia.
—Repite, repite esclava—las palabras que decias.
—Que si estuviese en mi tierra—mi hija bautizaria
y por nombre le pondria—Doña Isabel de Castilla
que yo tenia una hermana—que este nombre se decia
que moros la cautivaron—una mañanita fria
estando cogiendo flores—al jardin que ella tenia.
—Si esto es verdad esclava—las dos hermanas seriamos.
El rey se lo está escuchando-desde el cuarto en que escribia.
—¿Que teneis la mia reina—que teneis la reina mia?
si te incomoda la esclava—yo pronto quemarla haria.
—Eso si que no lo hareis—pues á mí me matariais
que las dos somos hermanas—hijas las dos de Castilla.

Veuse aquí ara la versiò del cant popular asturiá de que ja n' hem parlat mes amunt.

Romance de D. Bueso.

Camina Don Bueso—mañanita fria
á tierra de moros—á buscar amiga;
hallóla lavando—en la fuente fria:
—¿Que haces ahí, mora,—ó hija de judía?
—Reviente el caballo—y quien le traia,
que yo no soy mora—ni hija de judía;
soy una cristiana—estoy aquí cautiva
en poder de moros—diez años habia.
—Si fueras cristiana—yo te llevaria
y si fueras mora—yo te dejaria.»
Montóla á caballo—por ver que decia:
durante diez leguas—no hablaba la niña.
—¿Que tienes señora—que así enmudecias?»
La niña callaba—y no respondia.
De allende los montes—el sol que salia
alumbra los valles—que verdor cubría,
vagan los rebaños—sin pastor ni guia,
y los corderitos—retozan y triscan;
entonces alegre—la libre cautiva
conoce la tierra—adonde nacia,
y dice gozosa—con dulce sonrisa:
—Oh prados alegres—donde siendo niña
mi madre, la reina,—sus paños tendia,
donde el rey mi padre—sus perros corria
y á donde mi hermano—Don Bueso crecia
en hechos de amores—y caballería.
—Dí: ¿como te llamas?—¿De quien eres hija?
—Un rey es mi padre—yo soy Rosalinda,
que malditos moros—me hicieron cautiva
y diez años presa—pasé de mi vida.
—¿Que señas me dabas—por ser conocida?
—Rosa, que en mi pecho—hube al ser nacida.
—Muéstramela luego—mi hermana querida,
que sois la que busco—uno y otro dia.

Abrázanse luego—Don Bueso y la niña,
y hácia el fuerte alcázar—gozosos caminan.
El rey y la reina—que no presumian
hallar tal ventura—cual la que venia,
oyeron del hijo—la grata noticia.
Torneos armaron,—fiestas mil hacian,
y dan á sus hombres—preseas muy ricas.
la infanta casaron—de allí á pocos dias
con noble marido—que un reinado habia.
Partióse Don Bueso,—que partir queria
y va caminando—mañanita fria
á tierra de moros—por buscar amiga.

LA MONJA.

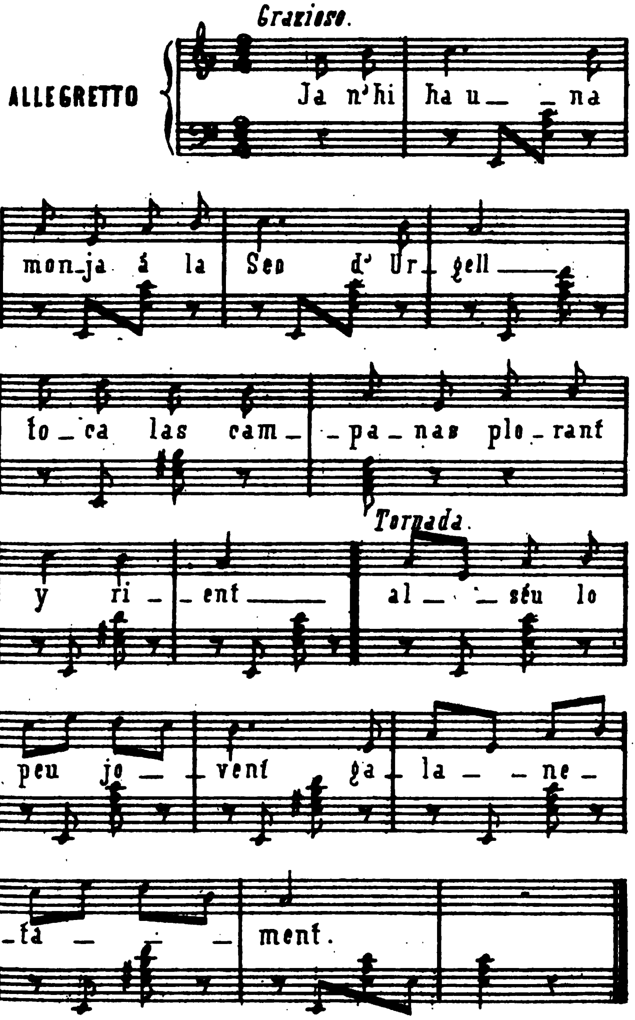
Grazioso.
ALLEGRETTO
Ja n'hi ha u_ _na
mon_ja á la Seo d' Ur_gell
to_ca las cam_ _pa_nas plo_rant
y ri_ _ent
Tornada.
al_ _sëu lo
peu jo_ _vent ga_la_ _ne_
_ta_ _ _ment.

Si n' hi ha una monja—á la Seo d' Urgell
toca las campanas—plorant y rient.
Alséu lo peu jovent
galanetament.

La mare abadessa—ja n' ha hagut esment
—¿Que teniu la monja—que tant sospiréu?
—Ay, mare abadessa—un galant herèu,
que si no m' hi caso—morta 'm trobaréu?
—Moríuvos la monja—ja 'us enterrarém,
de flors y violas—vos enramarém,
una caixa nova— vos estrenaréu,
capellans y frares—vos ne voltarém,
un ofici d' ángels—vos ne cantarém,
la tomba n' es nova—vos la estranaréu.
Alséu lo peu jovent
galanetament.

VARIANTS.

—

Vers 6.

—¿De que ploréu monja,—de que tant ploréu?

Vers 7.

—Ay mare abedessa—d' un jove prudent.

Tornada.

Alséu lo peu jovent
galanet al ayre
alséu lo peu jovent
galanetament.

NOTAS.

Un ofici d' angels—vos ne cantarém.

Ofici que 's resa sols pèls cossos dels noys y de las monjas y qu' en lloch de estar revestit de la tristor que als oficis de difunts acompanya, tè un aspecte alegre. En una paraula, mes que una ceremonia de dol, es una festa pera agrahir á Dèu l' haversen' endut á la gloria una ánima neta de pecat.

Perque pot servir per completar lo que manca á la nostra versió publiquém eixa:

VERSIÓ PROVENÇAL
de
LA MOUNGETO.

Dedins Aix l' y a 'no moungeto
tant pourideto,
di que s' avie soun bel amic
serie la reino doou pays.

Se tant n' a plourat la moungeto,
tant pourideto,
que cade jour n' en deperit
de pas pousquer quittar l' habit.

Mai soun pero l‘ y a mandat dire,
et senso rire,
que n‘ en fesso coume voudrie,
que dins lou couvent restarie.

La mounget‘ a maudich soun pero,
que la fourceio
á n‘ en quittar soun bel amic
per pendre lou voil‘ et l‘ habit.

La mounget‘ a maudich la tiblo
qu‘ a fach l‘ egliso;
e lou maçoun que l‘ a bastid‘,
les manobros que l‘ ant servit.

La mounget‘ a maudich lou pretro
qu‘ a di la messo,
et les clerzouns que l‘ ant servid‘
et lou mounde que l‘ ant ausid‘.

La mounget‘ a maudich la toilo
qu‘ a fach lou voilo,
et lou courdoun de Sant Frances
que n‘ en pouerto à soun coustat drech.

Un jour qu‘ ero dins sa chambreto
touto soureto,
lou diable li a pareissut:
—Moun amic sies lou ben vengut.

—Siou pas toun bel amich, la belo,
tant desireio,
siou lou diable, lou veses pas,
doou couvent te vene garar.

—Foudra n‘ en avertir moun pero,
eme ma mero,

et mes amichs et mes parents
per veire se n' en soun counsents.

—Noun, n' en fau ren dir' à toun pero,
ni à ta mero,
à tes amichs, ni à tes parents,
noun vau mai partir proumptoment.

—Adiousiatz, mes surs les moungetos,
tant jouvenetos,
vaûtres faguetz pas coumo iou,
dins lou couvent preguetz ben Diou.

Lou diable a pres la moungeto,
tant pourideto,
la pourtad' du plus haut des airs
et puis la tracho dins l' infers.

CORRANDAS.

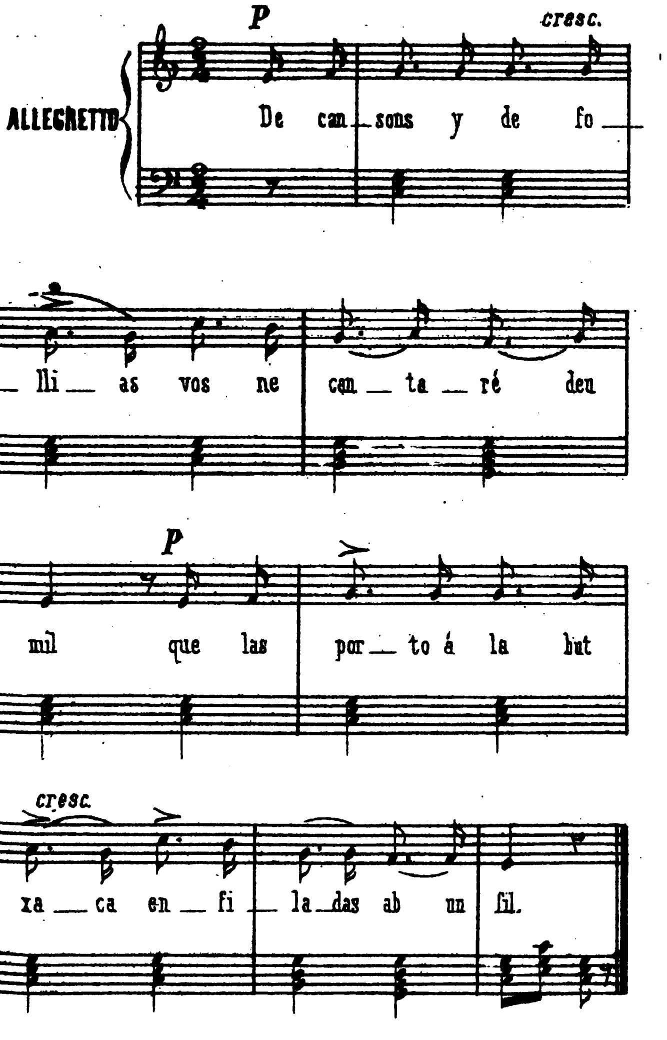
ALLEGRETTO
P
cresc.
De can sons y de fo
lli as vos ne can ta ré deu
P
mil que las por to á la but
cresc.
xa ca en fi la das ab un fil.

De cansons y de follías
vos ne cantarè deu mil
que las porto á la butxaca
enfiladas en un fil.

Allá dalt de la montanya
n' hi ha un pí que n' es novell
y que fa las pinyas verdas,
y á cada pinya un clavell.

Ne tens la cara picada
com un cel qu' está estrellat,
á cada pich una rosa
florida del mes de Maig.

A ta porta hi planto un pí
y á ta finestra una parra
perque lo sol no mustigui
las dos rosas de tas galtas.

¿Lo teu pare es mercader?
Donchs que s' en vaji á la plassa
á mercarte un casament,
perque mira, 'l temps ja passa.

Vostra mare es una rosa,
vostre pare es un roser
y vos sou la poncelleta
que algun dia cullirè.

Antonet, la rosa blanca
procúrala ben guardar

que 'l roser qu' ha fet aquesta
cap mes d' altre ne fará.

Prou s' ho pensava la tonta
que de celos me moria;
qui d' amor no n' ha tingut
may pot de celos morirse.

Si voléu ballar corrandas
veniu al nostre carrer
que las xicas s' enamoran
dels fadrins que ballan be.

Si jo ne fos lo cordò,
lo cordò de ta cotilla,
coneïxeria 'ls intents
que dins de ton cor anihuan.

La vila de Sant Martí
rodona com una poma,
las carreteras hi van
de Madrit á Barcelona.

A Guimerá ne son guapas,
á Ciutadilla no tant,
á Roca-llaura froment,
á Bell-tall la flor del ram,
á Glorieta bon blat,
á Passaman esporgueras,
y á la Pobla de Ferrant
hi ha 'l floret de las donzellas.

Vostra mare es una esglesia
vostre pare es un altar
y vos sou una relliquia
que la voldria adorar.

La teua llenga n' es gel
y los teus ulls ne son foch;

per ço al mirarme 'm das vida,
per ço al parlarme 'm das mort.

María al anar á missa
gira la cara al fossar,
que d' aquells quans pams de terra
mes de deu t' han de besar.

—¿Moreneta la 'n festejo
mon amich que me hi dihéu?
—Tambè n' era moreneta
la Verge Mare de Deu.

Ay, pares que teniu fillas
procuréulas de casar,
que mentras ne son donzellas
son vidre que 's pot trencar.

Cara de color de rosa,
company del meu aymador,
si 'l veus digas que ab mi pensi
com ab ell hi penso jo.

Algun dia jo 'm pensava
que tot lo mon era pla
y ara he vingut á comprendre
que moltas costas hi ha.

Carrè' amunt y carrè' avall
ne passan tres cadarneras.
¡Tan-de-bo ne volguès Deu
que totas tres fossen mevas!

Perdihueta joganera,
que cantáu dalt de la serra,
si ne baixéu á la plana
molts cors estarán alegres.

Montanyas de Montserrat
tot lo dia hi toca 'l sol

pera fer tornar morenas
las noyas de Monistrol.

NOTA.

La major part d' aqueixas corrandas son satíricas y burlescas. Generalment lo poble sols se 'n serveix per motejar algú ó per fer riure. Per ço es cosa que costa molt l' arreplegarne que, com las que acabem de posar per mostra, sian dignas de ser conservadas y tingan un verdader fons de poesía.

La tonada ab que acompanyém las presents es una de las moltas tonadas ab que 'l poble las canta. Una mateixa lletra la entona ab cinquanta tonadas si convè: fins n' hi ha que ni tan sols las cantan y que's reduheixen á dirlas parladas.

SANTA QUITERIA.

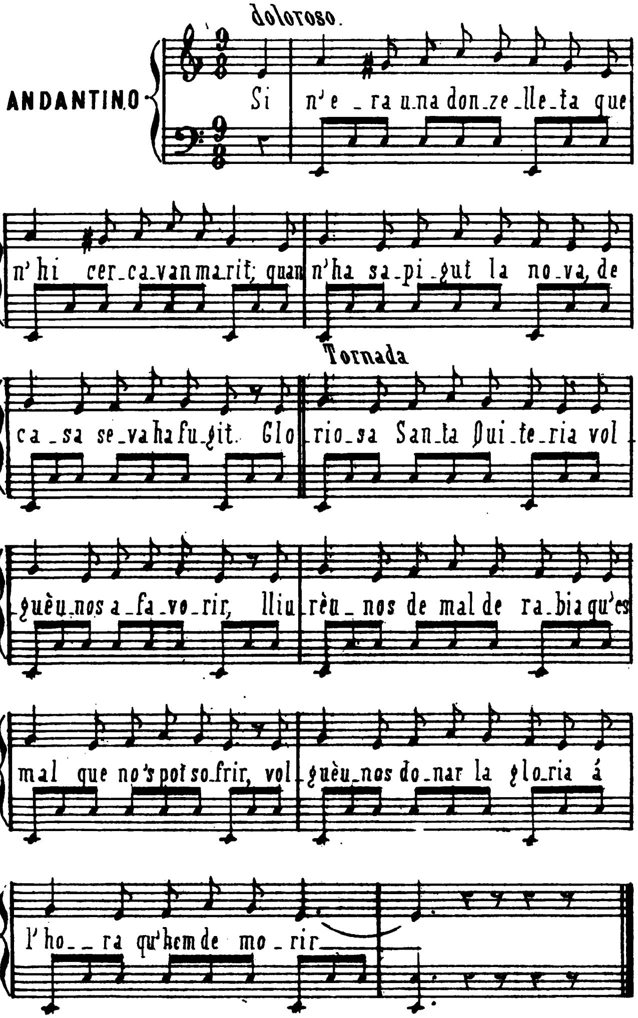
doloroso.
ANDANTINO
Si n'e_ra u_na don_ze_lle_ta que
n'hi cer_ca_van ma_rit; quan n'ha sa_pi_gut la no_va, de
ca_sa se_va ha fu_git. Glo
Tornada
_rio_sa San_ta Qui_te_ria vol
_guèu_nos a_fa_vo_rir, lliu _rèu_nos de mal de ra_bia qu'es
mal que no's pot so_frir, vol guèu_nos do_nar la glo_ria á
l'ho_ra qu'hem de mo_rir

Si n' era una donzelleta—que n' hi cercavan marit;
quan n' ha sapigut la nova—de casa seva ha fugit.
Gloriosa santa Quiteria
volguêunos afavorir,
lliuréunos de mal de rabia
qu' es mal que no 's pot sofrir,
volguéunos donar la gloria
á l' hora qu' hem de morir.

Dos germans que ella tenia—la buscan de dia y nit.
La van trobar dormideta—á la bora d' un camí.
Lo un d' ells ja diu al altre:—«Si la matarém aquí.»
Lo un ja se 'n treu lo sabre—y l' altre un punyal d' or fi.
De tants cops com li donaren—la testa li fan sortir;
la testa se 'n va aná' 'l aiga,—la animeta al Paradís.
Allí hont va caure la testa—ni va naixe un monestir.
Las parets eran de plata—las reixas eran d' or fi;
capellá que diu la missa—es nostre Deu Jesuchrist,
los escolans que l' ajudan—los ángels del Paradís,
la dona que fa la oferta—la mare de San Narcís.

VARIANTS.

Vers 15 y 16.

Allí hont va caure la testa—n' hi van alsá' un monestir,
las reixas eran de plata—y las parets de marfil.

En alguna versiò hi hem trobat aquest vers que no se pot posar entre 'l versos de la nostra en rahó

d' estar en completa oposiciò ab lo vers que diu :

la testa se 'n va aná al aiga,—l' animeta al Paradís.

Lo vers á que fem referencia diu aixis :

allí hont va anar l' animeta—la iglesia varen obrir.

NOTAS.

Entre 'ls cants de la illa de Ferœ n' hi ha un que en algun tros no deixa de tindre bastanta semblansa ab aquest y es 'l qui du per títol *Cant de Santa Catarina.*

BLANCAFLOR.

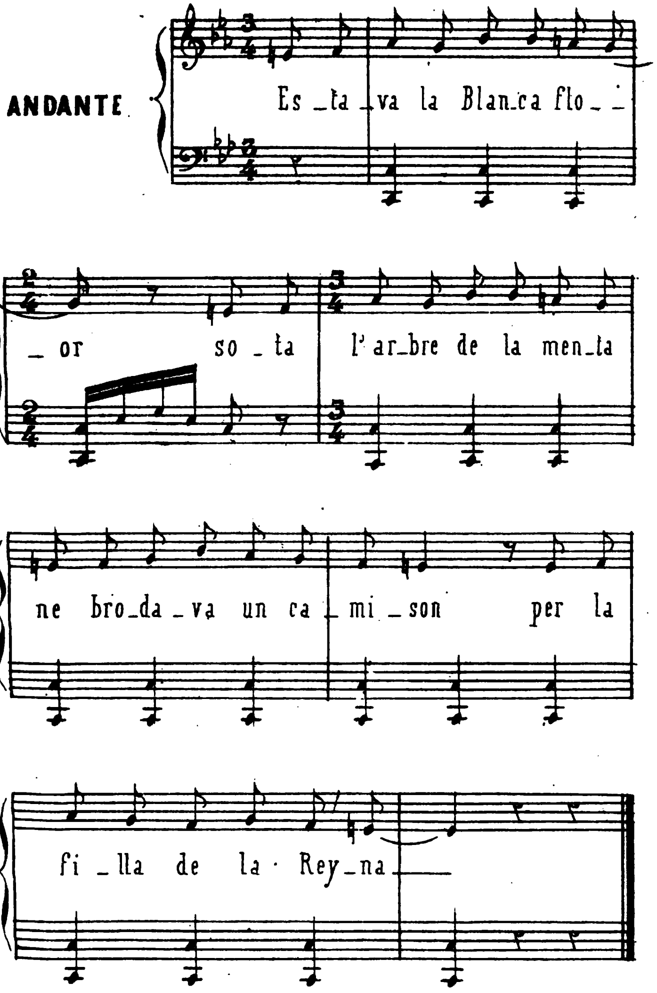
ANDANTE
Es _ ta _ va la Blan_ca flo_ _ _ or so _ ta
l' ar_bre de la men_ta
ne bro_da _ va un ca _ mi _ son per la
fi _ lla de la Rey_na

Estava la Blancaflor—sota l' arbre de la menta
ne brodava un camison—per la filla de la reyna,
lo camison n' era d' or—de seda 'l brodava ella,
quan la seda li mancava—posa de sa cabellera,
de sa cabellera al or—no hi ha molta diferencia.
Alsa 'ls ulls y véu la mar,—véu venir la mar brugenta,
véu venir fustas y naus—y galeras mes de trenta,
véu venir un mariner—que 'l seu gran senyor li sembla:
—Mariner, bon mariner—Deu vos dò en la mar bonansa
¿havéu vist ó conegut—lo meu gran senyor en Fransa?
—Si senyora que 'l conech—y d' ell li porto comanda;
diu que 's cerqui un aymador-qu' ell aymada s' es cercada:
la filla del rey francés—per esposa li han donada.
—Be n' haja qui presa l' ha—mal haja qui li ha donada!
Que una dama com sò jo—per altras sia deixada!
Set anyadas l' he esperat—com á dona ben casada
y altre set l' esperaré—com á viudeta enviudada,
si al cap dels set anys no ve—á monja serè ficada
monjeta d' un monestir—que 's nomena Santa Clara.
—No 'us fassáu monjeta no,-no 'us fassáu monjeta encara,
no 'us fassáu monjeta no,—que foreu malaguanyada;
no 'us fassáu monjeta no,—qu' encara teniu qui 'us ayma.
Veuse aquí un anellet d' or—del dia que 'ns esposarem,
veuse aquí una trena d' or—del dia que 'ns embarcarem.»
Dient aixó 'l seu marit—li va doná' una abrassada.
—Perdoni lo meu marit—si he faltat en cap paraula.
—Perdoni la meva esposa-del temps que á mí m' esperava.
—Perdoni lo meu marit—si n' he estada mal criada.
—Ben criada Blancaflor—de bon pare y bona mare.

NOTA.

Entre 'ls cants populars grechs publicats pèl compte de Marcellus se hi troba un que tè 'l mateix argument que nostra Blancaflor.

Allá á la bora del mar; allá baix hi ha una jove que renta 'l mocador de son marit y canta per distraure sa tristesa. Un poch de vent á megut un xich sas faldillas y en descobert ha quedat la punta del seu menudet péu. La mar ne queda encantada, lo mon espalmat; passan naus y galeras y los que en ellas hi van se maravellan al contemplar tanta bellesa. Quan ella ho véu 's deixa de cantar. Lo capitá de una de las naus la saluda y li prega que torni á comensar son interromput cant.

—No cantava, respon ella, 'm planyia de la ausencia del meu marit, que m' ha deixat per anar á defendre la patria, va marxar creyentse poder tornar algun dia aquí victoriòs y rebre de mos brassos una abrassada y de mas mans una corona. Fa deu anys qu' es fora y may ningú me n' ha dit res. Encara l' esperarè dòs anys mes, si al cap dels dos anys no ve 'm faré monja. Lo capitá llavors li diu.

—¿Com se deya, potser jo l' he conegut á la guerra?

—Se deya Costaki, martxá ab Lambros 1, s' havian fet marins tots dos al mateix dia.

—Abrassam, abrassam, donchs hermosa mia, que jo sò Costaki, que jo sò ton marit.

D' aqueix cant coneixem tambè la següent versiò italiana.

—Cantè' , cantè' , fietta,—finchè si da maridà'
—Non poss cantà' nè rider,—chè 'l mio cor l' è passionà.
L' me, amant l' è andat in guëra—l' è già sett an, l' è mai tornà.»
La bella monta in barca,—monta in barca a navigà':
al prim' che l' ha incontrato—l' ha incontrato ün bel soldà.
—Disim' ün po' bel giovan,—avì vist al me' amor?
—Si, si, che l' ho veduto—lo portavan a seppelì:
con trenta torcie vìsche,—altrettanti sonator,
tütto vesti de rosso—come i guardi d' Imperator,
V' accerto, o voi la bella,—che 'l gh' han falt, ün bel onor.»
La bella casca in tëra,—casca in tëra dal gran dolor.
—Oh fëv' coragg', la bella,—ch' ho provato il vostro cor.
L' anel che m' avì dato—quand' partiva per l' onor,
vi fará fede, o bella,—che son mì 'l vostar amor.

1 *Lambros*, célebre cossari grech, esglay de las armadas Turcas.

LO TESTAMENT D' AMELIA.

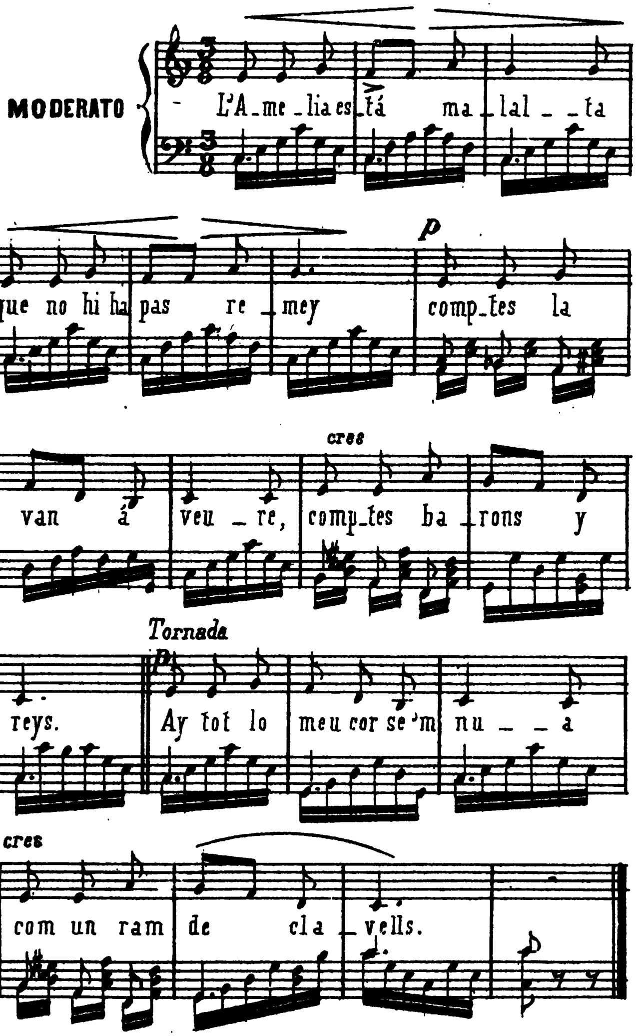
MODERATO
L'A_me_lia es_tá ma_lal_ _ta
que no hi ha pas re_mey
p
comp_tes la van á veu_re,
cres
comp_tes ba_rons y reys.
Tornada
p
Ay tot lo meu cor se'm nu_ _a
cres
com un ram de cla_vells.

L' Amelia está malalta—que no hi ha pas remey,
comptes la van á veure—comptes, barons y reys.
¡Tot lo meu cor se 'm nua
com un ram de clavells!

tambè n' hi va sa mare—com qui no 'n sabès res.
—Filla, la meva filla—¿quin mal es lo que tens?
—Mare, la meva mare,—lo meu mal ja 'l sabéu:
matzinas me n' heu dadas—per casá' ab l' espós meu;
matzinas me n' heu dadas,—mare, morta 'm veuréu.
—Confesséuvos, ma filla,—despres combregaréu;
quan seréu combregada—lo testament faréu.
—Set castells tinch á Fransa—tots son al manar meu:
los tres los deixo als pobres—als pobres y als romeus,
lo quart lo deixo als frares—per caritat á Deu,
y 'ls altres á Don Cárlos—que n' es un germá meu.
—¿Y á mí, la meva filla,—á mi que 'm deixaréu?
—A vos la meva mare—vos deixo l' espós meu
perque quan siga morta—ab mí sempre penséu.

NOTAS.

En lo *Romancerillo* del Sr. Milá hi ha una altra versiò en hemistichs de vuyt síl-labas.

Darrerencament hem arreplegat aquesta altre versiò del mateix cant.

Malalta n' está, malalta—la filla del rey francés,
ningú s' acostava á véurela—ni damas ni cavallers,
sino un dia sa mare—que no 'n savia pas res.
—Ay filla, la meva filla,—lo vostre mal quin mal es?
—Ay mare, la meva mare,—penso be ho devéu saber,
matzinas me n' heu donadas,-jo crech que morta 'm veuréu.

—Ay filla, la meva filla,—confesséu y combreguéu,
y apres d' haver combregat—vostre testament faréu.
—Set castells n' hi tinch á Fransa-tot set son en poder meu:
los quatre 'ls deixo á D. Cárlos—á D. Cárlos germá meu,
los altres tres á n' als pobres—á n' als pobres y romeus,
y los tres vestits de seda—deixo á la Mare de Deu.
—Ay filla, la meva filla,—á n' á mí que 'm deixaréu.
—Ay mare, la meva mare,—vos deixo 'ls rosaris meus
perque quan anéu á missa—me n' encomenéu á Deu.
—Ay filla, la meva filla,—¿hont voléu que 'us enterrém?
—Ay mare, á Santa María—ab la pluja y ab la neu.
—Ay filla, la meva filla,—aviat os podriréu.
—Tan si 'm podresch com si no—allá vull que m' enterréu.

Entre 'ls cants populars de la Suecia n' hi ha un que 's titula *Lo testament*. y que tè molta semblansa ab lo nostre.

—Ahont has estat tan de temps, filleta meva?

—A Bænna, á casa de mon germá, madrastra. Ay ! com pateixo !

—Que t' han donat per menjar, filleta meva?

—Anguila ab pebre, madrastra. Ay! com pateixo!

—Qu' has fet de las espinas, filla meva?

—Las he tiradas als gossos, madrastra. Ay! com pateixo!

—Que n' es estat dels gossos, filla meva?

—Han mort rebentats, madrastra. Ay! com pateixo!

—Que li desitjas á ton pare, filla meva?

—Que tinga al graner bon gra, madrastra. Ay! com pateixo!

—Que desitjas á ton germá, filleta meva?

—Una bona barca, madrastra. Ay! com pateixo!

—Que li desitjas á ta germana, filleta meva?

—Una bona caixa per la roba y unas bonas joyas, madrastra. Ay! com pateixo!

—Que li desitjas á ta madrastra, filla meva?

—Las penas del infern. Ay! com pateixo!

—Que li desitjas á ta dida?

—Lo mateix. Ay! com pateixo!

LA MOLINERA.

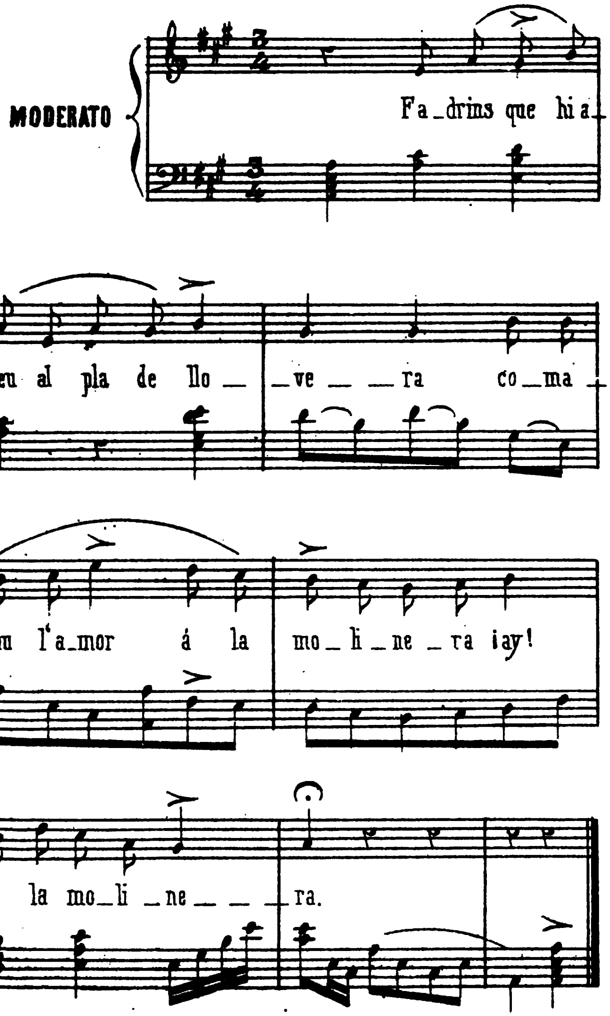
MODERATO
Fa_drins que hi a_
neu al pla de llo
_ve_ _ra co_ma_
_nau l'a_mor á la
mo_li_ne_ra ¡ay!
á la mo_li_ne_ _ _ra.

Fadrins que hi anéu
al pla de Llovera
comanáu l' amor
á la molinera,
        ay!
á la molinera.

Una xica 'n tè
qu' es molt falaguera
sab cuyná' y pastar
de tota manera, etc.

Tambè sab brodar
mocadors de seda
y ara 'n broda un
á la portuguesa, etc.

Dintre 'l mocador
hi es pintada ella.
Matí de Nadal
ella es matinera, etc.

Ja se 'n va á n' al hort
á regar la menta.
Son galant ho véu
tambè se n' hi entra, etc.

—Deu la guart, amor,
que sou matinera.
—Encara ho es mes
lo qui me hi espera, etc.

Si jo d' aymadors
ne tinch mes de trenta
no 'n tinch sino un
qu' es la meva prenda.» etc.

Quan diu aixó, d' ell
l' amor se referma,
li 'n tira un pom d' or
dessobre la menta, etc.

Un pom d' or que n' es
la primera prenda.
—Tornarè mes tart
ó á la vespradeta, etc.

—Pares dormirán
jo estarè soleta.»
Son galant hi va
á la última horeta, etc.

Son amor ho sab
li obra la porteta.
Son pare qu' ho sent
de cop se desperta, etc.

—Ay que será aixó
muller, no sens fressa?
—Aixó será 'l gat
que busca ratetas, etc.

Qui 'ls pogués sentir
quan se despedeixen.
Llágrimas dels ulls
cara avall ne llensan, etc.

VARIANTS.

Vers 13.

Tambè sab brodar—molt bè á la francesa
y ara brodará—á la portuguesa.

LA SAMARITANA.

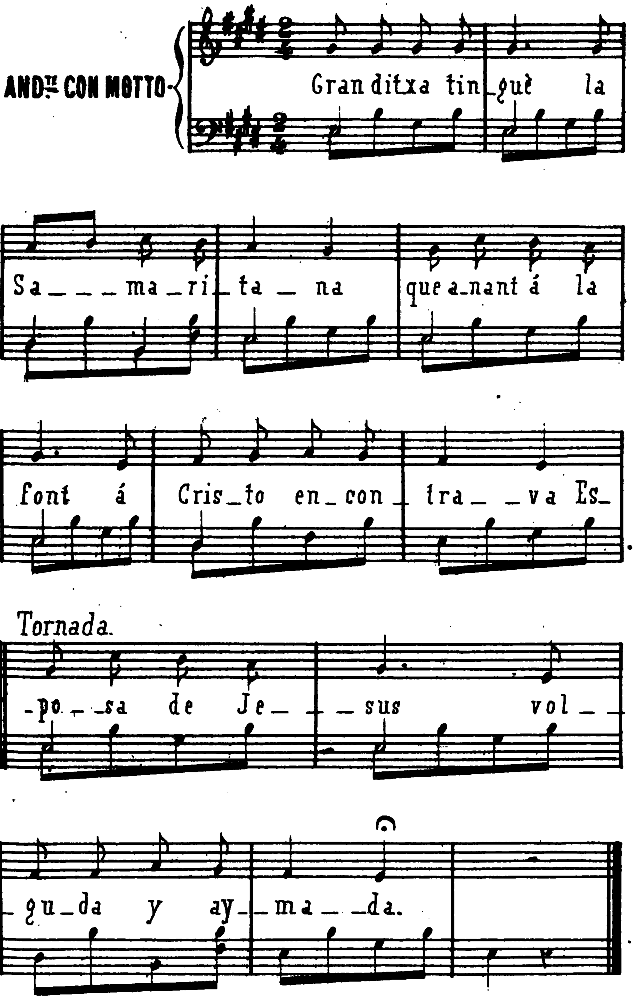
ANDTE CON MOTTO
Gran ditxa tin_guè la
Sa___ma_ri_ta_na
que a_nant á la
font á
Cris_to en_con_tra__va Es_
Tornada.
-po_-sa de Je___sus vol__
gu_da y ay_ma__da.

Que ditxosa fou—la Samaritana
que anant á la font—á Jesus trobava
¡ Esposa del cel
volguda y aymada !

Jesus li diguè:—«Si 'm vols donar aiga.
—No per cert senyor—que 'm costa de traure.
—Be me 'n donarias—si t' endevinava.
—Si me 'n endivináu,—jo 'us darè de l' aiga.
—Ne tens tres galants—tots sentats á taula,
lo un se 'n diu Pere,—l' altre se 'n diu Jaume,
l' altre Salvador—que tot lo mon salva.
—Bevéune Senyor—bevéune de l' aiga.
—No vull aiga no—que vull la teva ánima.»
Ella agafa 'ls cantis—y á casa tornava.
Troba 'ls tres galants—á dins de sa casa
lo un ne fa foch,—l' altre n' escombrava,
l' altre es pèl camí—que me la esperava.
—Li diu lo mes xich—«Dona qu' ets tardada?
—Martxéune galants—martxéune de casa,
un jove he trobat—que m' ha il-luminada.
—No sia 'l dimoni—que t' haja tentada.
—No era 'l dimoni—que un ángel semblava.»
Ella pren los cantis—y á la font tornava.
Al sèr á la font—á ningú hi trobava.
Ella pren los cantis—y se 'n torna á casa
al se' á mig camí—una creu trobava.
Ne cáu de genolls—ab las mans plegadas
y ab aquella creu—de tot cor s' hi abrassa:
ab una pedreta—los pits se trucava.
Li crida una veu:—«Ja estás perdonada.»

NOTA.

En altras versions hi ha aquest dos versos mes al acabament.

Ja sent una veu—que del cel devalla.
—Confessa y combrega—serás perdonada
y si hi tornas mes—serás condempnada.

LOS FUSELLERS.

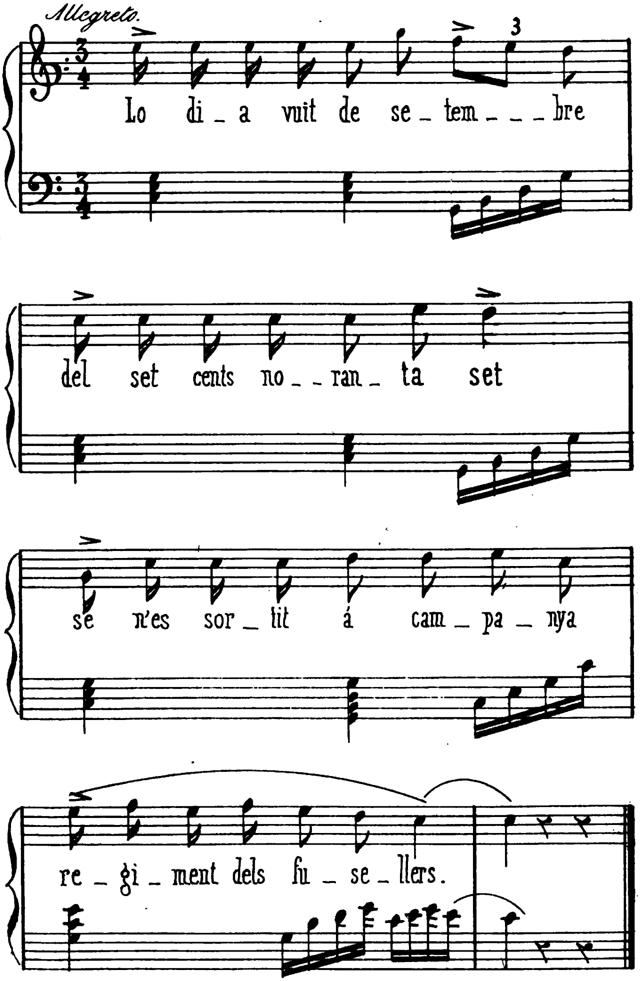
Allegreto.
3
Lo di _ a vuit de se _ tem _ _ _ bre
del set cents no _ _ ran _ ta set
se n'es sor _ lit á cam _ pa _ nya
re _ gi _ ment dels fu _ se _ llers.

Lo dia vuyt de Septembre—del setcents noranta tres,
se n' es sortit á campanya—regiment dels fusellers.

Un dia abans no martxaren—ja se varen despedir.
«Adeu noble Barcelona—per la fé aném á morir.

«Nos hem despedit del temple,-nos hem despedit dels sants.
que 'ns donguin favor y amparo-que som fills de cristians,

«Si torném á Barcelona—gran alegría tindrém;
saludém pares y mares—y tota la demès gent.

«¡Adeu, oh moll regalat!—¡Adeu platja divertida!
¡Adeu vell portal de mar!—¡Adeu rica vidrieria!

«¡Ay, adeu Barceloneta!—¡Adeu Ciutadela y Born!
¡Adeu noble Barcelona—la millor ciutat del mon!

¡Adeu rica argentería—y las voltas dels encants!
¡Tambè adeu pla de palacio-hont passejan tants martxants!

¡Adeu lo carrer del Carme—y 'l carrer del Hospital!
Y vos gloriòs Sant Llatzer—guardáunos de pendre mal.

Adeu, adeu carrer Ample—y carrer de la Mercé!
Adeu Rambla y Boquería—hont tant passejat havém!

Adeu siáu, minyonetas—nosaltres ja se 'n aném
aquí quedará en Geroni—que ab ell vos divertiréu.»

Ja se 'n portan las banderas—pera defensar la fé,
totas ellas benehidas—al convent de la Mercé.

Fins á Matarò seguian—moltas donas que n' hi ha;
tota la nit no dormian—no feyan sino plorar.

Los uns ne tenian pares,—altres tenian mullers.
Plorant deyan las donzellas:—«Adeu siáu fusellers!»

VARIANTS

Vers 50.

Altres tenian promesas—qu' es lo que ne senten mes.

Entre 'l vers 36 y 'l 37 se hi acostuma posar aquesta cobla, que naltres hem tret per prosaica,

De las fondas y dels becos—tambè 'ns hem de despedir
los diners d' engantxament—los gastavam en rostits.

NOTA.

Esta cansò fou composta quan la guerra de Espanya ab la república francesa. Guerra en la que jugaren un paper molt brillant los tersos que eixiren de Catalunya á las órdres del general Ricardos.

D. JOAN.

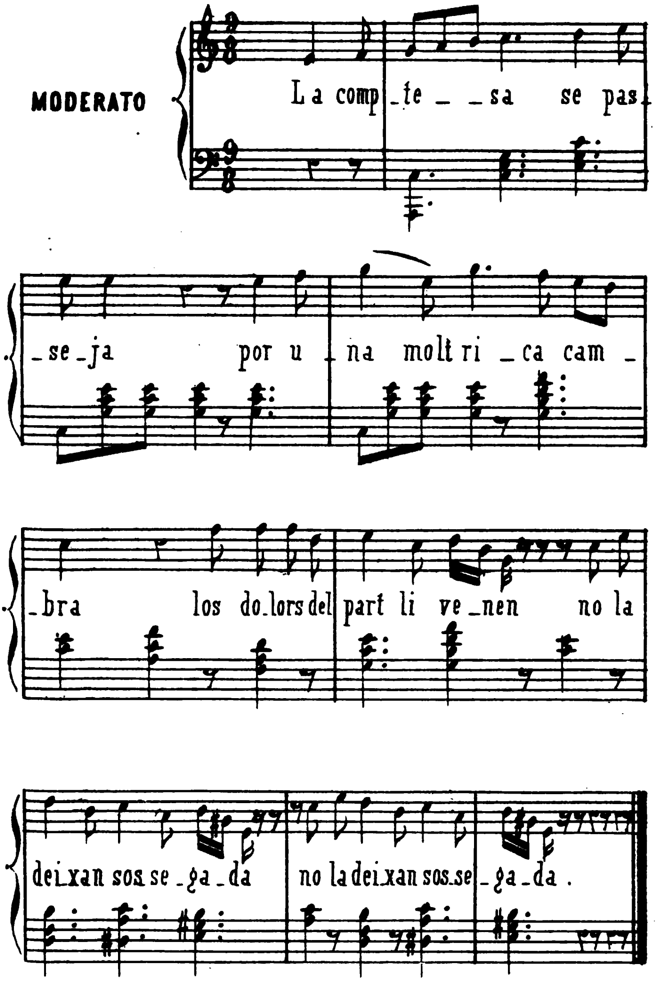
MODERATO
La comp_te_ _sa se pas_
_se_ja por u_na molt ri _ca cam_
_bra los do_lors del part li ve_nen no la
dei_xan sos se_ga_da no la dei_xan sos_se_ga_da.

La comptesa se passeja—per una molt rica cambra,
los dolors del part li venen,—no la deixan sossegada.
—Qui poguès aná' á parir—al palau de los meus pares,
estaria ben servida—de cavallers y de damas,
ara servida no estich—si pretench beure un vas d' aiga.»
La sogra, la malahida,—tot aixó se ho escoltava.
—Véstenhi, vésten Elena—al palau de los teus pares:
quan Don Joan tornará—li contarè tas paraulas.»
Quan Don Joan va arribar—per sa esposa demanava.
—Ta esposa n' es á parir—á n' al palau de sa mare,
abans d' anarsen d' aquí—m' ha tractat de dona infame,
de perduda m' ha tractat—y á tú de fill de un mal pare.
—Si aixó, ma mare, es veritat—me n' hi vaig ara á matarla.
—Tant veritat es aixó—com la llet que t' he donada.»
Lo compte mana als criats—que al cavall treguin d' estable:
de tant que 'l cavall corria—ne treya sanch per los nassos.
Aixis qu' arriba al palau—ja n' encontra una criada,
li dona la enhorabona—pèl fill que Deu li enviava.
—Jo no vull sabern' del fill—sols vull sabé' hont es sa mare.
—La comptesa n' es al llit—molt débil y fatigada.
—Tant si está débil com no—vull que ma esposa devalli.»
Sas germanas la vestian,—sa mare la consolava.
Aixis que la veu venir—la vol travessá' ab la espasa.
—Detente, detente compte—que de vida n' estich falta.
—No 'm detindrè pas per tú,—ni per tú ni per ta mare.
Passarém per una font—molt fresca y molt regalada
parás de mamar al fill—mentre esmolarè la espasa.»

Ja passan per una font—molt fresca y molt regalada,
mentres dona mamá' al fill—ell esmolava la espasa.
—Detingas, pare, detingas,—no mati á la meva mare,
tres donas hauria mort—per la llenga de ma avia,
la una 's deya Isabel,—l' altra Dona Mariagna,
l' altra fora Dona Elena—qu' es la trista de ma mare.
—Ay válgam lo Deu del cel—y la Verge sobirana
qu' un infant de tan poch temps—haja dit estas paraulas!
¿No 'm dirias lo fill meu—quin cástich mereix ta avia?
—¿Quin cástich ella mereix?—Bon Deu ja l' ha castigada.»
Se 'n tornan á son palau,—la troban amortallada.

NOTAS.

Esta cansò es de las que 's cantan ab una gran barreja de paraulas castellanas, arreplegantne moltas versions la hem tornada á la primera llenga en que fou composta, ço es, la catalana. Es una de las cansons romanescas que com de la del *Compte Arnau* y la del *Compte Garí* se 'n pot dir de cap d' ala.

LOS OFICIS.

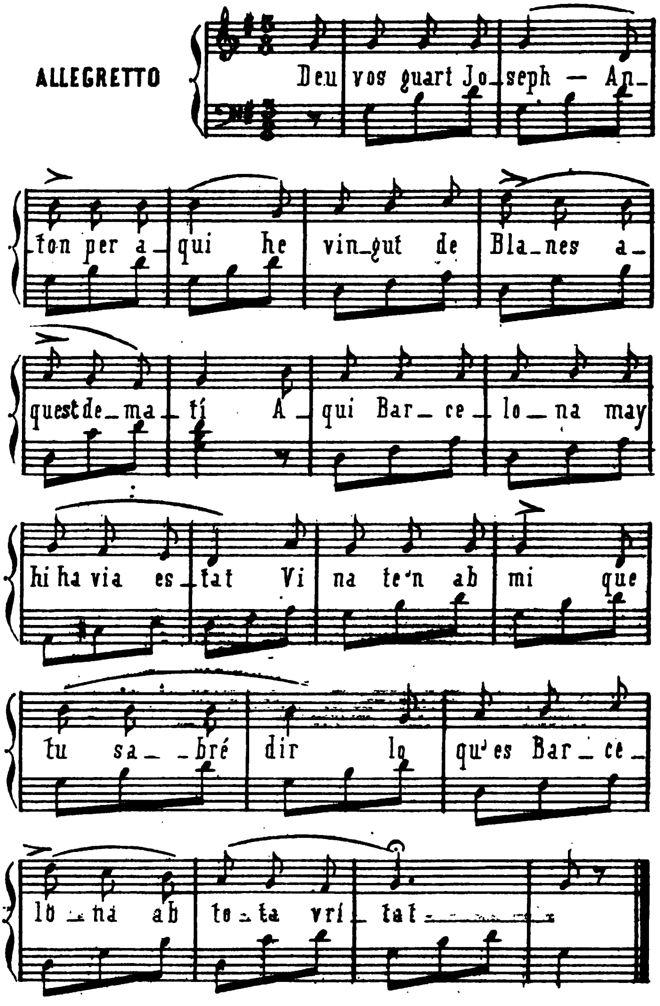
ALLEGRETTO
Deu vos guart Jo_seph — An_
_ton per a_qui he vin_gut de Bla_nes a_
quest de_ma_tí A_qui Bar_ce_lo_na may
hi ha via es_tat Vi na te'n ab mi que
tu sa_ _bré dir lo qu'es Bar_ce_
lo_na ab to_ta vri_tat

—Deu vos guart Joseph.
—Anton per aquí?
—He vingut de Blanes
aquest dematí.
Aquí á Barcelona
may hi havia estat.
—Vínaten ab mí
que t' ho sabrè dí'
lo qu' es Barcelona
ab tota vritat.

—

Un esmolet vè
fa cara de noy
porta jupa verda
y la mola al coll,
jo 'l ne privaría
d' anar pèls carrers:
vagamundos son
com ja ho sab tothom
y privan la feyna
als pobres daguers.

—

Mírat, amich meu,
quina dona vè
que sempre acompanya
un burro guixè'
cridant: «¿Quí vol terra?»
sense tó ni só,
¿sabs lo que faria?
jo la ficaria
dintre una galera
á filar cotò.

Ne veurás un home
que va pèls racons
tot lo dia crida:
«Adovar fogons.»
N' es qualsevol pasta
lo seu material
y de sou en sou,
y de ral en ral
quan arriva 'l vespre
ja ha fet son jornal.

—

Una vella vè
á missa se 'n va
porta los rosaris
penjats á la má,
y moltas d' aquestas
jo 't dirè 'l que fan,
replegan partits
de molts homes richs
y á moltas minyonas
las van desviant.

—

Veurás una dama
al carrer del Om
no fa pas tres mesos
qu' anava á la font;
aquesta madama
servia un doctò',
quantas ne veurás,
no 'n fassis pas cas
que totas aquestas
filavan cotò. etc. etc.

NOTA.

Per la rahò que dem en las *notas* de la cansò *Lo dia 8 de Septembre* , publiquém aquesta cansò. Es molt mesllarga: no li imprimim tota perque 'ns semblaque ja ni hi ha prou ab la mostra que d' ella n' hem dat.

MARTA.

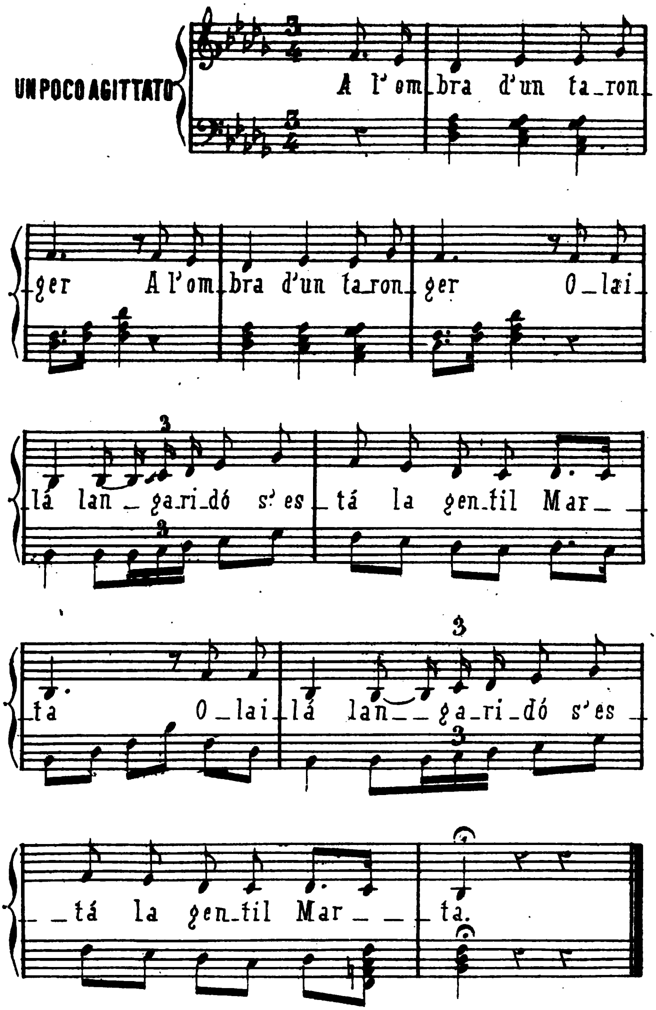
UN POCO AGITTATO
A l'om_bra d'un ta_ron_ger A l'om_bra d'un ta_ron_ger
O_lai_lá lan_ga_ri_dó s'es_tá la gen_til Mar_ta
O_lai_lá lan_ga_ri_dó s'es_tá la gen_til Mar_ta.

A l' ombra d' un taronjer,
á l' ombra d' un taronjer
olailá, langaridò.
s' está la gentil Marta
olailá, langaridò
s' está la gentil Marta,

de la porta en lo llindar,
de la porta en lo llindar
olailá, langaridò
sola se 'n pentinava
olailá, langaridó.
sole se 'n pentinava

Ab una pinteta d' or—y escarpidor de plata.
Ja 'n passan tres mariners—tots tres l' han saludada.
—Ay Marta si vols venir—si vols veni' ab nosaltres.
—Be prou que hi vindria jo—si portesseu guitarras.
—Guitarras tres ne portém—totas tres enflocadas,
la una enflocada d' or,—l' altra es ab flochs de plata,
l' altra qu' es del or mes fi—sols un cop l' hem sonada,
si tu vens la sonarém—un altre cop encara.
Ja se 'n van bora del mar—ran á ran de la platja.
Ja l' agafan per un bras—l' han posada á la barca.
De tant de saltá' y ballá'—la barca s' es tombada.
De tots ningú n' ha pres mal—sino la gentil Marta.
—Ay, Marta Dèu te perdò!—Dèu t' haja perdonada!
—Quan tos pares ho sabrán—farán tocar campanas

las campanas de la Seu,—las del Rosé‘ y del Carme.
—No ‘m diguéu Deu te perdò-ni ‘m feu tocar campanas.
No ‘m digueu Deu te perdò—que no sò morta encara.

VARIANTS.

Vers 4.

Ja ‘n passan tres galans,—tres galans ne passavan.

Vers 7.

—Guitarras tots tres portém—guarnidas d‘ or y plata.

NOTA.

Reparis que ‘l vers final sopòsa que la morta resucita. Es molt comú aquesta especie de maravellòs en las baladas populars. De llegendas del Nort se ’n troban una pila ab un desenllás semblant al de aquesta cansò, y tambè entre las cansons catalanas tenim la de *La dida del infant*, la de *sant Jaume de Galicia*, la del *compte Garí* y alguna altra en que la musa ha tocat aquest ressort pera finir una cansò. Al primer cop d‘ ull apar que la composiciò que motiva aquesta nota, pert ab aquest vers; mes fixantshi una mica se véu la boniquesa que aixó dòna al cant y la esplicaciò indirecta del argument de tan preciosa balada.

LO MAL RICH.

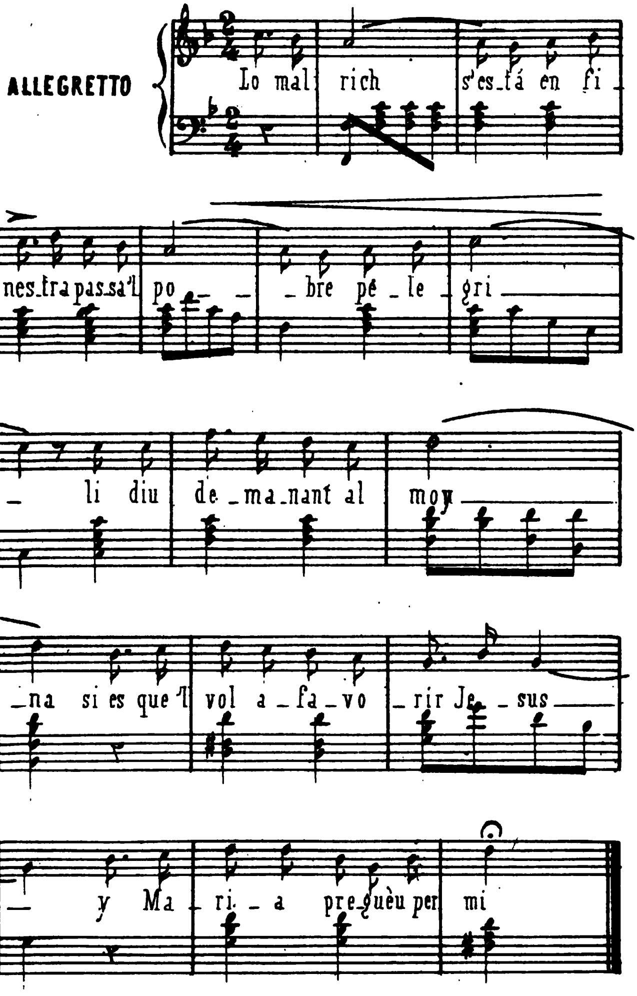
ALLEGRETTO
Lo mal rich s'es_tá en fi_nes_tra pas_sa'l po_ _ _bre pé_le_gri
_li diu de_ma_nant al moy_
_na si es que'l vol a_fa_vo_rir Je_sus
y Ma_ri_a pre_guèu per mi

Lo mal rich s' está en finestra—passa un pobre pelegrí:
li diu demanant almoyna—si es que 'l vol afavorir.
Jesus y María
preguéu per mi !

—D' aquest pa que déu als gossos—si me 'n desseu un bocí.
—Mira pobre si t' hi baixo—te 'n farè fugir d' aquí,
te farè abordar pè'ls gossos—si trigas gayre á fugir.»
No triga l' espay d' una hora—que 'l pobret ja va morir.
Truca á las portas del Cel,—del Cel y del Paradís.
Jesus ne diu á Sant Pere:—«Pere, mira qui hi ha aquí. »
-Ay, Senyor! n' es aquell pobre-que 'l mal rich deixá morir.
—Obrali las portas, Pere,—las del Cel y Paradís.»
No triga l' espay d' una hora—que lo mal rich va morir.
Truca á las portas del Cel,—del Cel y del Paradís.
Jesus ne diu á Sant Pere:—«Pere, mira qui hi ha aquí.»
—Ay, Senyor! n' es lo mal rich—qu' al pobre deixá morir.
—Táncali las portas, Pere,—las del Cel y Paradís,
que se 'n vaja mes avall—que no li dirán que no,
eixirán deu mil dimonis—que 'l farán patir de mort,
malehirá pare y mare—y qui l' ha portat al mon,
malehirá padrí y padrina—y qui 'l va porta' á las fonts,
malehirá 'l capellá—que li feu la creu al front,
malehirá l' escolá—que li feu llum ab l' hatxò.

VARIANTS.

Vers 1 y 2.

—Per aquí passo y so pobre,—ne so un pobre pelegrí
ne demano una llimosna—per si 'm voléu favorir.

Vers 3 *y* 4.

—Senyor, dáume un trosde pa—d' aquell que donéu al gos.
—Mira pobre si t' hi baixo—te faré abordar pèl gos.

Vers 18.

—Que se 'n vaja mes avall—qu' allá las hi obrirán,
eixirán deu mil dimonis—que per 'lli 'l rossegarán.

NOTA.

Ab aquest argument que no es altra cosa que una parábola del evangelista Sant Lluch [1] la musa popular ha fet hermosíssimas cansons. Antigament no se sentia cantar res mes als pobres que demanavan caritat pèls masos. Avuy dia encara n' hi ha molts que la saben y la cantan. Eixa cansò es coneguda en quasi totas las llengas, com que en là edat mitjana fou la mes popular de totas las cansons.

VERSIÒ PROVENSAL.

La mare de Diou plouro,—dessus ses blanchs ginous,
soun cher fiou li demando :—«Ma mero qu' avetz vous ?
—Iou n' en ploure des paures—que n' en moueron de fam.
—Plouretz pas plus, ma maire,—les riches li darán.
—Un pan d' oumoin', oh riche,—au noum de Jesus-Christ.
—Lou bouen Diou vous assiste—de pan iou n' en ai gis.
—Donnetz me les briguetos—que vos toumbon davant.
—Les briguetos que toumbon—n' en soun per mes chins blanchs.
Dedins la quinzenado—eou n' en ven á mourir,
Doou ped piqu' á la pouerto—doou Seignour Jesus-Crist.
Sant Jean di á Sant Peyre :—«Regardo qu' es aqui?»
—N' eu es lou marri riche,—voou intrá 'n Paradís.
—Alors tu donchz demando—ce qu' á fa' à son pays,
s' à fach l' oumoin es paures—vesti les maus vestits.
—Ai pas fach l' oumoin' es paures—vesti les maus vestits,

1 Lluch, XVI, 19, 31.

mai se iou retournave—en aqueou plan pays
n' en caussauriou les paures,—n' en vestiriou les nuds.
—Lou fourie far quand l' y eres—mai aro l' y sies plus.»
En plourant se retonerno—n' en toumbo dins l' infern.
—Hai ! paure iou ! sur terro—n' en ai pas proun souffert,
aviou couissin de plumo ,—matarás de velours ,
aro n' en ai un ronge—que brulo nuech et jour.» etc.

(*Chants populaires de la Provence.—D. Arbaud*).

Lo inspirat y eminent poeta provensal J. Roumanille tambè ha tocat aquest argument y n' ha fet d' ell una preciosa balada ab lo títol *Lou Paure*. En ella, segueix, á las paraulas del malrich llansant de sa casa al pobre , aquest acabament ple de poesía y escrit de mà de mestre.

III.

Passère , e lou castèu brulavo.
Lou fio de Diéu lou devouravo.
Aussiguere de crid: lou riche èro dedin!
E l' auro sèmpre l' encagnavo.
Sus lou palais que cracinavo...
Malur ! avien bandi li chin !
Boutas-vous à geinoun : lou paure que plouravo,
que disié sus la porto : Aguès pieta de iéu !
—Ageinoun ! èro lou bon Diéu !

LO DIA VUIT DE SEPTEMBRE.

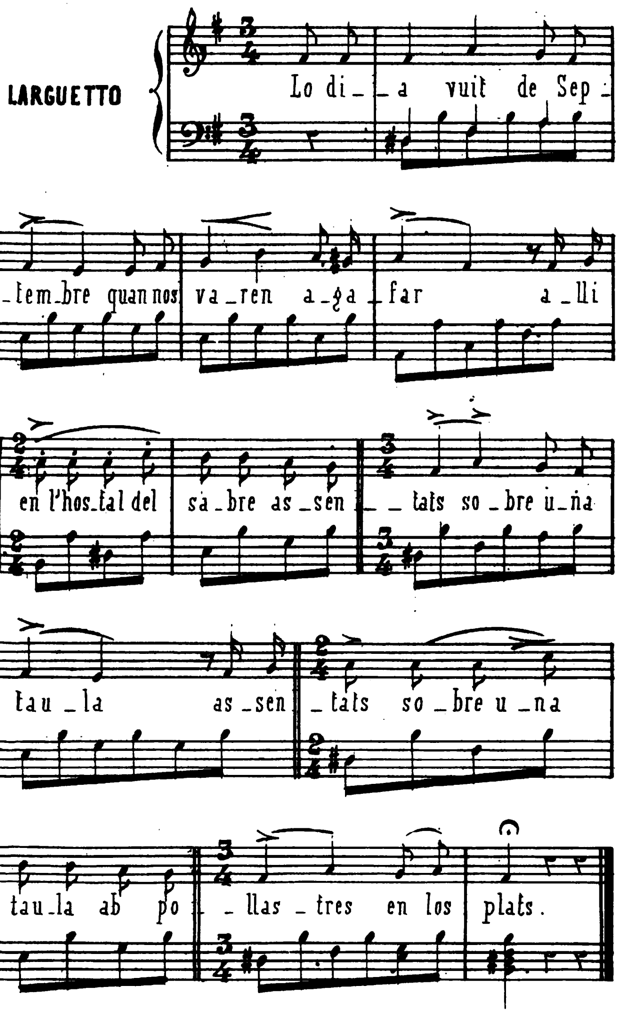
LARGUETTO
Lo di_ _a vuit de Sep_
_tem_bre quan nos va_ren a_ga _far a_lli
en l'hos_tal del sa_bre as_sen _ _tats so_bre u_na
tau_la as_sen _tats so_bre u_na
tau_la ab po _llas_tres en los plats.

—Lo dia vuit de septembre
quan nos varen agafar
allí en lo hostal del sábre
assentats sobre una taula
assentats sobre una taula
ab pollastres en los plats.

A una vila nos portaren,
Perpinyá se 'n diu per nóm
que tè unas presons tan foscas
que son sitjas ensitjadas,
que son sitjas ensitjadas,
de dia no hi entra 'l sol.

Quan vam se' allí 'l mas del compte
menjá' y beure 'ns varen dar.
Jo no vull menjar ni beure,
ja 'us podéu pensar y creure
ja 'us podéu pensar y creure
lo meu cor com deu estar.

A la presò que 'ns portaren
tot son voltas y parets,
per tot hi regala l' aiga
miréu quin estar hi feya
miréu quin estar hi feya
la camisa se 'm podreix.

¡ Tristas de las nostras mares
y quan ellas ho sabrán
de teni' 'ls fills per las covas

despullats y sense robas
despullats y sense robas
ab manillas á las mans!

Sa mare ja 'l ne va á veure
tota vestida de dol.
—Ay, fill meu quan jo 't criava
tanta alegria que 'm davas
tanta alegria que 'm davas
y ara 'm donas sols tristor!

Ja n' arrenca d' una daga:
—Ay mare véusela aquí,
peguéumen tres cops de daga
traspasséumen las entranyas
traspasséumen las entranyas
que de vos jo vull morir.

—Fill meu si matá' 't podia
temps ha que serias mort.
Recòrdat d' aquella tia
que per nom se 'n diu María
que per nom se 'n diu María
robadora del amor.»

—La sentencia tinch firmada
y me 'n tinch de consolar.
So de la Torre-d-en-Salas:
lo jutge, me l' ha firmada
lo jutge, me l' ha firmada:
ne tinch de morir penjat.

Escalas de la presò
son totas de gran valor,
lo dia que van portarme
las vaig pujá' ab alegria,
las vaig pujá' ab alegria,
ara hi baixarè ab tristor.

Ja sento las campanetas
de la Santa Trinitat,
ne sento també com diuhen:
«Caritat feu per lo pobre
«Caritat feu per lo pobre
«que al suplici tè d' anar.»

Ja tocan la campaneta
ja es hora d' aná' á morir.
¡Ay que depressa 'l temps passa!
Gent que veniu al suplici
Gent que veniu al suplici
prenéu exemple de mi.

Adeu plá de Barcelona
crech que may mes te veurè.
Pèl amor d' una minyona
que al meu cor gran pena dona
que al meu cor gran pena dona
avuy aquí morirè.»

Quan fou al peu del suplici.
—Ay butxí déixamho dir,
déixam dir quatre paraulas
á la gent qu' aquí m' escolta.
á la gent qu' aquí m' escolta.
¿Me perdonéu á n' á mi?»

Tothom li respont:—Si pare.
«Vos perdoném de bon cor.»
—Sent axí, Deu vos ho pagui,
reséu un' Ave María
reséu un' Aye María
axís que jó siga mort.»

NOTA.

D' aqueixa cansò, que 'm podriam posar moltas

variants si valguès la pena , n' hem hagut d' arreplegar moltas versions per poderla donar tal com avu y la publiquém. La lletra es molt lletja. Es una de tantas cansons que se solen fer cada vegada que la justicia dels homes se veu en lo cas de enviar una ánima al tribunal de Deu. No mes li dem cabuda en nostra col-lecciò per la magnífica tonada que tè. Es cansó que, segons diu lo erudit autor del *Romancerillo*, solen los *clavetayres* cantarla molt sovint tot mentrestant que treballan. Lo mateix qu' acabém de dir del *vuit de Septembre* podriam dir de la que mes amunt hem posat ab lo títol *Los oficis*: son cansons que las salva del oblit la bellesa de sas tonadas. Com nostra col-lecciò es de lletra y de música ; si una cansò es bona en una de eixas dos cosas no podém menys de recullirla y posarla aquí en germanal aplech ab las altras.

NOTAS DARRERENCAS.

En las notas del volum primer anunciavam per aquest segon uns trenta y tants cants, sols n' hem publicat uns catorze ó quinze. ¿Vol dir aixó que no publicarém los demès? No pas. Aixó no significa altra cosa sino que 'ls deixarém per un ters volum si Deu nos ajuda.

Hem subjectat aquest llibre á una ortografia qu' es la á que hi subjectarém totas las nostras obras, per créurela la mes senzilla y la mes acostada á la veritat. La ortografia nostra es la següent:

REGLAS GENERALS.

SOBRE LA PRONUNCIACIÒ CATALANA.

VOCALS.

La *a*, y la *u*, com en espanyol, se pronuncian tal com marcan y no tenen escepció alguna.

La *e* pot ser natural, oberta y muda: la primera se pronuncia com la *e* en l' idioma castellá, la segona com la primera *e* de la paraula francesa *colère* y la tercera com la *e* de las paraulas també francesas, *porté*, *defilé*. Poden diferenciarse á la vista per l' accent. La primera no 's deu accentuar; á la segona se hi pot posar l' accent agut *néu* (*crit del gat*); y á la tercera l' accent breu *mèu* (*pronhom possessiu*).

La *o* las mateixas reglas que la anterior.

La *i* modifica 'l sonido de certas consonants quan las precedeix, aixís per exemple al anar davant de la *x* fa perdre á n' aquesta lletra lo valor de *cs* y li dona 'l de la *ch* francesa: y davant de la *g* fa que aquesta lletra soni (quan es al fi de paraula) com *tj*.

CONSONANTS.

La *c*, se pronuncia davant de la *e* y de la *i*, com *s* espanyola: aixís *ciencia* se llegirá *siensia*.

La ç podria usarse en lo pron. dem. *ço* que no 's pot ni es deu escriure de altre modo, si 's vol seguir als clàssichs y 's desitja fugir de la

confusiò que portan paraulas de diferent significat escritas ab las mateixas lletras: aixis succehiria si s' escriguès *ço* pronhom ab *s*, pus *so* escrit aixì vol dir *això* y *ruido* y *so* (verb) també podria servir per substituir á las dos *esses* qu' es una de las pocas cosas que demostra pobresa en la nostra llenga. Aixís en lloch d' escriure *llassos*, *gossos*, *rossos*, ¿no fora millor escriure *llaços*, *goços*, *troços*?

La *d* en fi de paraula no tè us.

La *ch* sona com la *c* davant de la *a* y de la *o*, y com *q* davant de la *e* y de la *i*; aixís *cherubí*, *charitat*, *chimia*, *chor* se pronunciarán com en castellá *caridad*, *querubin*, *alquimia*, *coro*: regularment s' escriu *c* sense l' *h*, en los cassos citats. Al fi de paraula sempre sona com *c*. May tè 'l valor de la *ch* castellana

La *g* davant de *a*, *o* y *u* sona com la *g* en castellá davant d' aqueixas mateixas lletras. Davant de *e é i* y al fi de paraula sona com la *g* francesa de *vierge*. Precehida de la *i* al fi de paraula cobra 'l só de *tj*. Axís *mig* sona com si estès escrit *mitj*. Detrás de consonant en fi de paraula no te us.

En las paraulas compostas de la paraula *mig* y altra que comensi ab *j* com per exemple *jorn*, no s' escriurá mig-jorn, sino *mitjorn*. Altrament ferho, fora caure en lo mateix disbarat en que cauria lo qui en castellá escriguès *muchacho* d' aquest modo much-chach-cho.

La *j* en comens y mig de paraula sona com la *j* en francés davant de *a*, *o* y *u*: en fi de paraula no tè us. Aixís no s' escriurá *mitj*, *enutj*, *matj* sino *mig*, *enuig*, *maig*. Sempre que en mig de una paraula hi haja 'l sò de *ge* y de *gi* se hi posará la lletra *g*, reservant la *j* pèl davant de la *a*, de la *o* y de la *u* per rahó de alterar aqueixas vocals lo valor de sa precedent consonant quan está es una *g*.

La l-l se pronuncia com la *ll* italiana. Quan no porti guiò que separi una *ele* de l' altra, llavors sona com la *ll* castellana.

La *ny* sona com la *ñ* en castellá. La *ny* escrita aixís *ñ*, may ha sigut lletra catalana.

La *s* entre dos vocals se pronuncia forta y tancant las dents. Aixís *rosa* (*flor*) se pronunciará aproximadament com la *x* de *èxito* en castellá, y *rossa* (*cos mort*) com la *s* de *rosa* en l' idioma citat.

La *x* sona com la *x* llatina: després de *i* sona com la *ch* francesa.

La *z* sona com la *s* sola entre dos vocals, aixís *zel* se pronunciará com la *s* de *casa*. Pera pronunciarla se apreta la llenga al paladar separantla al moment de dir la lletra.

DELS INFINITIUS.

Los infinitius dels verbs breus se escriurán sens *r*: aixís s' escriurá *viure* y no *viurer*.

Los verbs aguts tots déuhen anar acompanyats de la *r* final per evitar la confusió que resultaria en semblant cas, pus passarian á ser iguals *infinitiu* y *pretérit*, y á mes perque la *r* serveix pera estalviar l' accent de que d' altre modo deuria anar acompanyat l' infinitiu.

DELS PLURALS FEMENINS.

Tots los plurals femenins s' escriurán en *a* y no pas en *e*, per no haverhi ni rahó, ni us que 'ls autorisen: aixís sempre s' escriurá *alegrias* y no pas *alegries*, tant mes quan servintse de la *a* queda mes marcat lo femení, y també per ser conseqüents ab la regla de que 'ls plurals que acaban en vocal no aguda ó consonant se fan afegint una *s* al singular.

Si donchs lo singular es *alegria*, ¿perque al fer lo plural tenim de cambiar la *a* en *e* y dir *alegries*?

Aquesta es la ortografía á que hem subjectat nostras *Cansons de la terra*; lo dia en que vulgám fer un treball gramatical, llavoras afegirém á tot lo dit fins aquí las rahons que 'ns duhen á preferir esta ortografía á las demés.

TAULA.

TÍTOLS.	PÁGS.
Introducciò.	5
La passiò.	21
Las set paraulas.	41
Lo compte Garí..	47
Don Lluis..	53
Las balladas.	61
La trapassera.	69
Cansò de Nadal.	75
La mala muller.	81
Lo pastoret.	89
Santa Madalena..	95
Los fadrins de san Boy.	105
La cita.	111
L' heréu Riera.	117
Mambrú.	123
Santa Agnés.	129
Lo pardal..	135
La vella.	143
Lo confès fingit.	149
Las dos germanas.	155
La monja..	165
Corrandas.	173
Santa Quiteria.	181
Blanca flor.	187
Lo testament d' Amelia.	195
La molinera.	201
La Samaritana.	207
Los fusellers.	213
Don Joan..	217
Los oficis.	223
Marta.	229
Lo mal rich.	235
Lo dia vuit de Septembre.	243
Notas darrerencas.	251

LA MASIA DELS AMORS

poema catalá

per

FRANCESCH PELAY BRIZ.

CANT I.—*Los olivaters.*—Exposició.—Demanada á la Verge de Montserrat.—Salou.—La pubilla del mas —Lo baylet.—Las olivateras.—Cansò.—Carlos.—Amors de Cárlos y María.—Cárlos li conta una tempestat en que hi va corre gran perill.—Una riallada que rossona prop d' ells los desconcerta. etc.

CANT II.—*La vesprada.*—Retorn dels treballadors á la masía al caure la tarda.—Sentats dins del clos escoltan de llavis d' un vell pastor gestas catalanas.—La presa de Tarragona —Lo Bruch.—L' inglés.—Los treballadors ab la mestressa passan lo rosari.—Lo sopar.—Arribada d' en Jaume.—Murmuracions dels jornalers.—Lo corral.—La nit.—Desconsol de María. etc.

CANT III.—*Amargors.*—La brescadura.—María se 'n va á brescar.—La Tana.—Son germá.—Naixement dels amors de Cárlos y María.—Jaume.—María escolta la conversa que aquest tè ab sa mare.—Paraulas brutals d' aquell.—Descobreix los amors de María.—Enuig d' Antonia.—Preguntas.—Amenassas.—Resposta de la donzella. etc.

CANT IV.—*La tornada.*—Una colla de noys cantan la cansò del *papalló.*—Lo pare de Cárlos.—Enginys del art marinesch.—Recorts.—Bona nova.—Arribada —Romiatge á Montserrat.—Lo monestir.—Las hermitas.—Las covas —La mare de Deu de Septembre.—Los voluntaris.—Descripciò del trajo d' aquelxos. etc.

CANT V.—*La font.*—Matinada.—Lo corral.—Lo baylet conta á María un secret.—Los assessins —Desesper de la donzella.—Eixida de sol.—Invocació á la Verge.—La font de Sálou. —María se n' hi va.—Arribada de Cárlos.—La donzella 'l reb fredament. etc.

CANT VI.—*Los voluntaris*.—Lo campament.—Arribada dels voluntaris.—Cárlos.—Lo 26 de janer de 1860.—Lo 4 de febrer.—Victoria dels espanyols.—Cárlos lliura de la mort a un altre voluntari.—Aqueix li diu lo que 'l baylet contá á María. etc.

CANT VII.—*Tarragona*.—La primavera.—Romiatge á la Pineda.—L' estiu.—Reus.—Las festas de S. Pere.—La tardor.—Las firas de Tarragona.—La ciutat romana.—La ciutat cristiana.—Sta. Tetcla.—Los xiquets de Valls.—Acompanyats de tamborí y dolsaina van á Tarragona á fer los atrevits castells.—Entussiasme del poble.—Lo parlament de de Rosaura.—Los diables.—Anton.—Cáu un castell. etc.

CANT VIII.—*La verema.—A la bora de la mar n' hi ha una donzella.*—Tristesa de María.—Antonia dalt d' una somera se 'n va cap á Reus.—La verema.—Layeta y sas companyas.—Murmuracions.—Vè l' amo de la vinya.—Cansò. etc.

CANT IX.—*Lo parlador*.—Antonia arriba á *Las monjas* de Reus.—Lo parlador.—Dolorosa conversa.—Encarrechs que fa María á sa mare.—Recordansas.—Despedida.—La capella.—Lo cántich sagrat.—Deseper de la Salounenca.—*Gloria tibi, Dómine*, etc.

CANT X.—*La fugida*.—Wad-ras.—Cárlos hi cau ferit.—Lo prenen.—Uns algerins lo compran.—La esclavitut.—Los corrals.—La lleona.—La nit.—La fera.—La sort del manto.—Cegament de la lleona.—Cárlos la mata de un cop de gumia.—La fugida.—Sorrals, motns, oasis, pous, palmerars. etc.

CANT XI.—*La anyoransa*.—Las balladas.—L' espadatge del cánem.—Los cossos.—Soledat del mas dels amors.—Antonia arriba de la professió de sa filla.—Anton la ix á rebre.—Plors.—La femada.—La trena de cabells.—Historia de uns tragichs amors. etc.

CANT XII.—*La maledicciò*.—Cárlos.—Recorts.—Amoretas.—Si jo fos aura!—Si jo fos aiga!—Si jo fos sol!—Antonia.—Lo salt del clos.—Amagament.—Lo primer bes.—Angunias.—Las donas de Montblanch.—Lo despit de Cárlos ix de mare.—Veritats amargas.—Desesper.—Maledicciò.—Antonia cau en brassos del pastor. etc.

D' esta obra ja s' está acabant la primera ediciò impresa en paper de láminas y acompanyada de un grabat al boix. Es lo primer poema catalá en XII cants que ha vist la llum, y ha sigut molt celebrat per la prempsa de Barcelona y de fora. Se ven en totas las llibreterias á 20 rs.